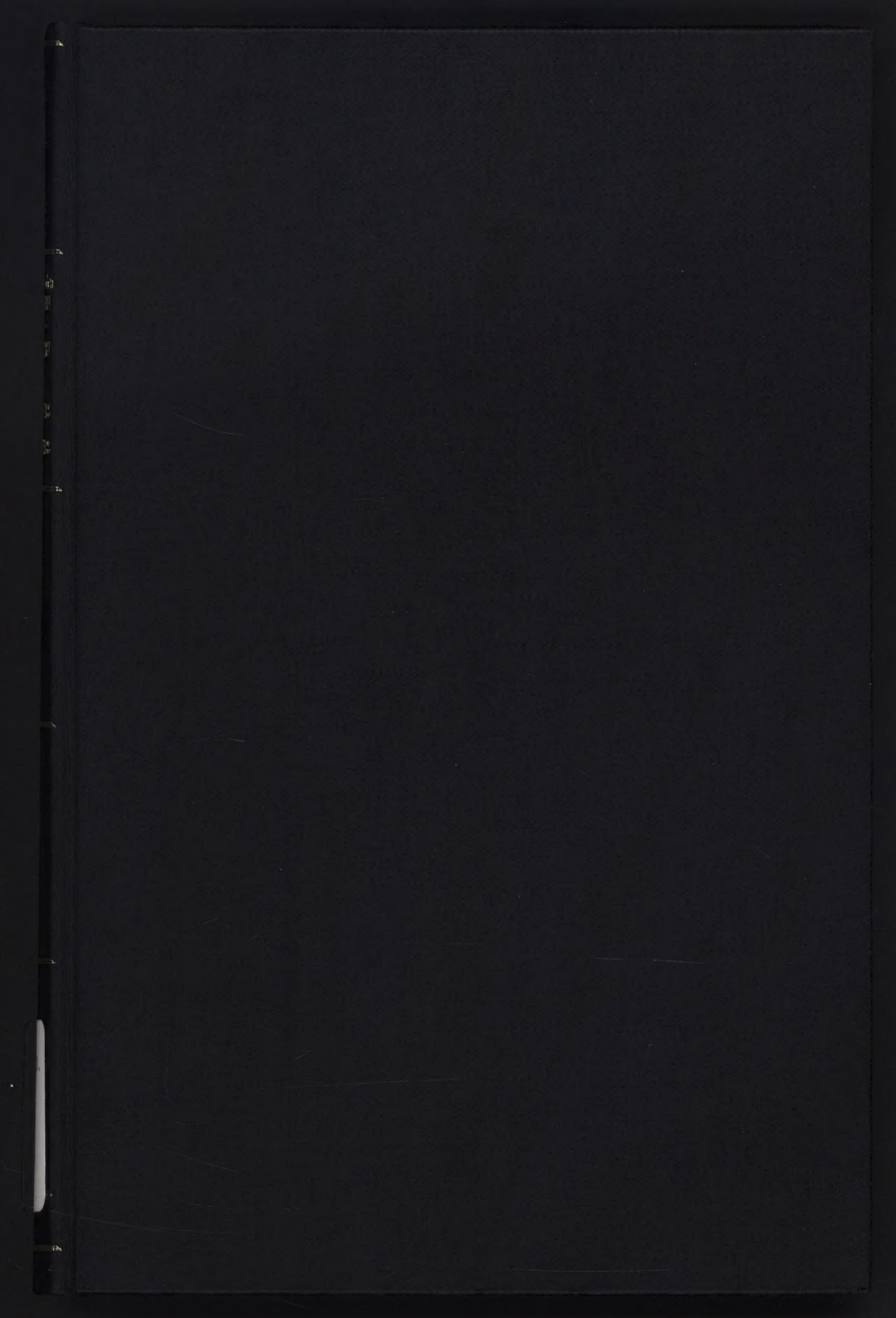
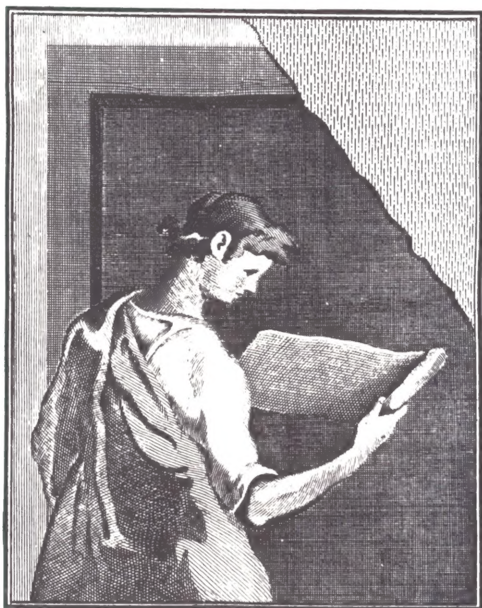
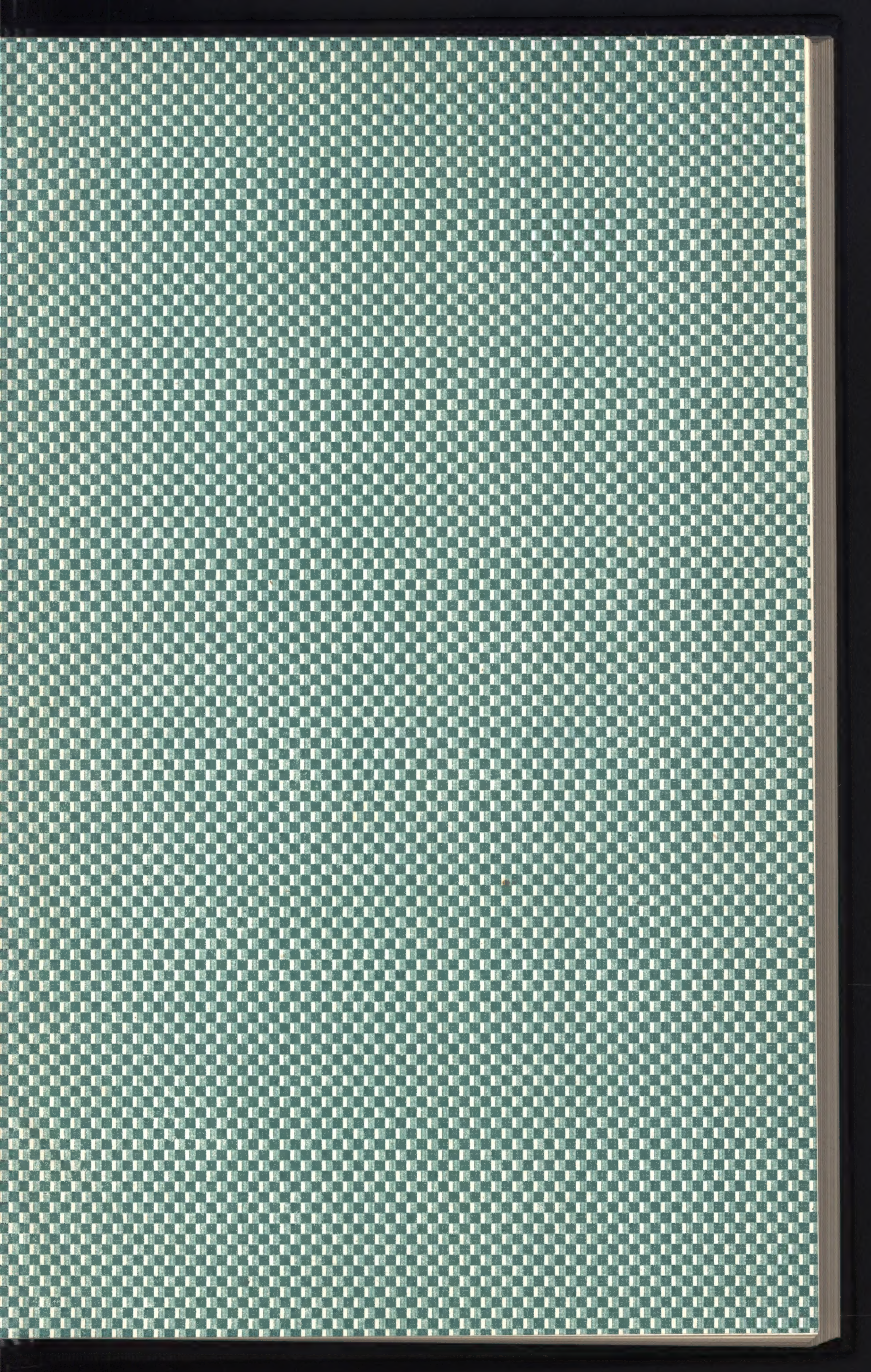

ANTWERPSCH ARCHIEVENBLAD

BULLETIN DES ARCHIVES D'ANVERS

ANTWERPSCH

ARCHIEVENBLAD

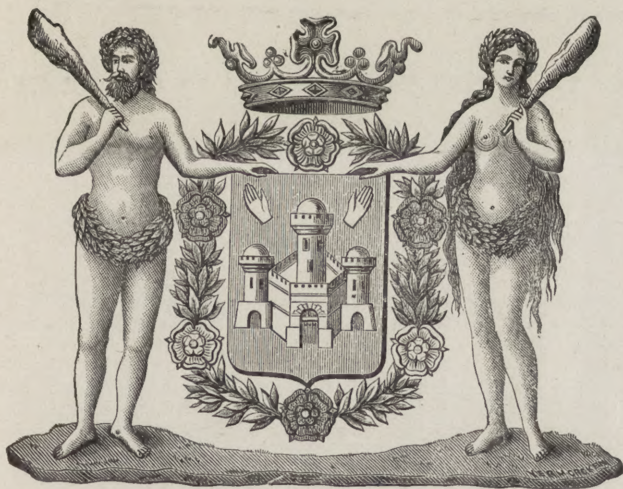
UITGEGEVEN

op last van het Gemeentebestuur

DOOR

F. Jos. VAN DEN BRANDEN, Archivaris

VIJF-EN-TWINTIGSTE DEEL

ANTWERPEN
DRUKKERIJ F. WAUTERS, ST-JANSSTRAAT, 56

BULLETIN
DES ARCHIVES
D'ANVERS

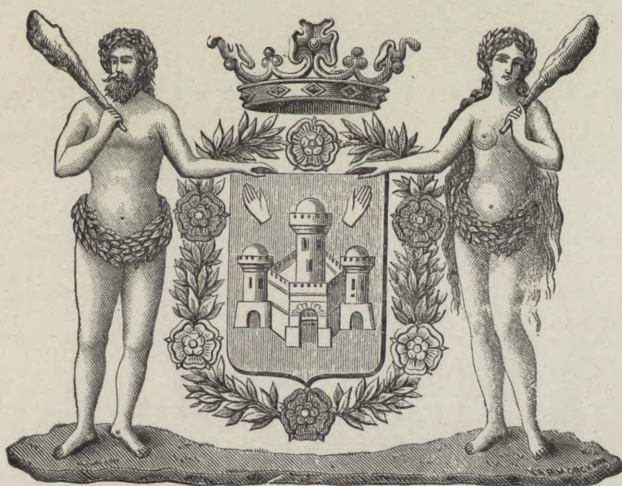
PUBLIÉ

par ordre de l'Administration Communale

PAR

F. Jos. VAN DEN BRANDEN, Archiviste

TOME VINGT-CINQUIÈME

ANVERS
IMPRIMERIE F. WAUTERS, RUE ST-JEAN, 56

INHOUDSTAFEL

TABLE DES MATIÈRES

HET

ARCHIEVENBLAD
VAN ANTWERPEN.

1. Verzameling getiteld : **Collegiale Actenboeken 1581-1583.**

(Vervolg)

BULLETIN

DES ARCHIVES
D'ANVERS.

1. Collection dite : **Collegiale Actenboeken 1581-1583.**

(Suite)

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Gheerbrant Fredrix, Gecommitteerde totten ontfanck van het derdendeel vande convoyen geaccordeert tot oprustinghe ende assistentie vande schepen gedestineert synde voer ende tot behoeve vanden Coninck van Portugael, Don Anthonio, te tellen in handen van Bartholomeus Segers, als gecommitteert totter selver toerustinghe, de somme van vi^c guldenen, dye welcke hem selen passeren in syne rekeninghe. Actum xviii Augusti 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert Alexander Boucqueau te wesen Capitain vande compaignie ontrent der Burcht, in plaetse van Gillis Hoffman ende te doene den eedt daertoe staende. Actum xx^a Augusti 1582.

Op heden, datum van desen, hebben myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen mynen Heere den Schouteth deser stadt geordonneert ende ordonneren mits desen wel ernstelyck dat hy sal doen effectueren ende te werck leggen de publicatie tegens den vagabonden ende leechgangers binnen deser stadt, om alle inconvenienten voer te commen ende des in egeene faulte te wesene, ten eynde dat, by gebreke van executie, daer egeenen peryckele oft gevaer en gerake te rysene. Actum ut supra.

Opde poincten by den Hooftmannen ende Wyckmeesters op

eergisteren aen mynen Heeren overgegeven, is geresolveert op deerste ende mits desen de Coronellen by mynen Heeren den Wethouderen geauctoriseert om te deputeren voer den tyt van VI weken eenige van Liere ende Breda, om te stane aende lantpoorten om te kennen ende te designeren de persoonen die van Liere hier binnen souden mogen commen, denselven toeseggende, vander stadtswegen, acht stuyvers sdaegs, die hen byder selver stadt sullen worden betaelt.

Op tweede versueck, myne Heeren verstaen dat de vuytgeseghde persoonen hen sullen vertrecken volgende dacte daeraff geexpedieert, ordonnerende mynen Heere den Schouteth deser stadt sonder dissimulatie tselve vertreck metter daet te doen effectueren.

Opt derde poincte, myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere voerdane egeene betalinge te doene aen eenige die by certificatie oft andersints nyet en doen blycken van hennen behoorlycken titule, ende dat sy onder de gehoorsaemheyt van Syne Hoocheyt ende de Geunieerde Provincien hen syn onderhoudende ende daeraff note te maken.

Op den bladrand : Dint alhier *pro* memorie dat men Syne Hoocheyt sal versuecken dat derselver gelieve der stadt te gunnen de verloopen vande geconfisqueerde renten.

Opt vierde poinct, aengaende dabsenten ende hen houdende vuyt deser stadt op neutrale plaetsen, gemerct Syne Hoocheyt by brieven, op heden ontfangen, myne Heeren versekerheyt dat deselve haer corts verhopt hier binnen te vinden, es dit poinct tsynder ende Syns Excellentie compste gediffereert, om alsdan generalyck daerinne versien te wordene naer behooren.

Nopende de peerden, refereren myne Heeren tot de brieven op heden by Syne Hoocheyt aende Wethouderen gesonden, die men ten selven eynde sal communiceren metten voers. Hooftmannen, Wyckmeesters ende Colonellen.

Aengaende het poinct vande buytenschansen, es geresol-

veert volgende dordonnantie apart daeraff synde ende mynen Heere den Bourghmeestere Schoonhoven gelevert, hieronder geinsereert.

Aengaende de huysen, es geresolveert dat men op heden sal publiceren dat eenyegelycke hebbende eenige huysen binnen den palen, deselve huysinge, hutten, boomen ende levende hagen sullen schuldich wesen aff te brekene, volgende de voergaende ordonnantie ende de resolutie vanden Breeden Raet, beginnende op datum vande selve publicatie ende voleyndende binnen acht dagen, oft andersints sal men deselve houden voer verbeurt oft affberren, naer gelegentheyt vande saecken.

Aengaende het poinct vanden eedt, in welcken respecte de Hooftmannen ende Wyckmeesters hen syn beclagende dat denselven nyet en es generalyck gevordert, ordonneren myne Heeren den Wethouderen den Capitainen deser stadt, elcken in synen vendele, sonder dissimulatie van eenenyegelycken der supposten desselffs hen vendele, denselven eedt aff te heyschene, van wat gesintheyt deselve syn, tsy vanden doop offt andersints, vuytgenomen de natie, oft, by faulte van dyen, ordonneren mits desen denselven Capitainen de defaillanten vuyt deser stadt te leyden oft doen leyden, tot welcken eynde acht acten van deser resolutie sullen worden affgeschreven ende den Colonellen gelevert om die onder henne Cappitainen gedistribueert te wordene ende ingevalle deselve daerinne eenige swaricheyt maken, selen myne Heeren naerdere lieste daeraff overgegeven worden, om daerinne te versiene naer behooren.

Myne Heeren de Wethouderen der stadt van Antwerpen deputeren mits desen myn Heere de Buyten-Bourghmeestere, Joncker Phylips van Schoonhoven, de Hooftmannen ende Wyckmeesters, Adriaen Beerdoel, Coronel ende Hooftman, ende Aert Hofman, Wyckmeestere, de Goeden Manne Willem van Schooten tot ophave, ontfanck ende distributie vande penningen lestwarven geconsenteert byden Leden deser stadt tot lichtinge van dry hondert peerden ende twee vendelen

knechten, mede tot monsteringe vande selve ruyteren ende knechten, mits doende behoorlycke rekeninge, bewys ende reliqua. Actum xx Augusti 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert deser stadt werckluyden, ten versuecke vande Gecommitteerde vande lantwere oft buytenschanse, hen te employeren des by hen belast synde, van stonden ane te breken alsulcken bruggen als commen over de vaert deser stadt, ontrent het huys van Spaegnien, ende daer omtrent, hen byden selven Commissarissen te designeren. Actum xx Augusti.

Myne Heeren ordonneren Meesteren Andries, inden Eeckhoff, deser stadt timmerman, van stonden ane te wercke te leggen twelff wachthuyskens tot de wacht van Borgerhout ende buytenschanse, ende sal de stadt worden gerembourseert vande accyse vander selver plaetse. Actum xx Augusti 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren, Schepenen, Trezoriers, Rentmeestere, Raet ende Goeden Mannen vanden Maendaegschen Raet der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert ende committeren mits desen Joncker Jan van Stralen, Amptman, Joncker Phylips van Schoonhoven, Bourghmeestere, Heer Jan van Schoonhoven, Oudt-Bourghmeestere ende Deken vander Hallen, Joncker Rogier van Lefdale ende Meester Nycolaes de Voocht, Schepenen, ende Meester Willem Martini, Greffier der voers. stadt, om in diligentie te reysen naer Gent ende aldaer van stadtswegen, naer alle eerbiedinge ende recommandatie van deser stadtswegen aen Syne Hoocheyt, deselve Syne Hoocheyt van wegen deser stadt te congratuleren als Grave van Vlaenderen ende derselver te wenschen eene lange ende voorspoedige regeringe, verhopende dat Godt de Heere deselve Syne Hoocheyt tot voerdere ende meerdere prosperiteyt sal vorderen ende bewegen, derselver Synder Hoocheyt vorts bedancken vande groote sorchfuildicheyt die deselve deser stadt es toedragende, dewelcke deselve, voernemelyck met syne leste brieven, heeft gelieft gehadt te bewysene, ende hoe wel de stadt vande selve affectie nyet

en syn twyfelende, nochtans gemerckt de coopman, die andersints met het verlies vande stadt van Liere syn grootelycx gealtereert, deur het voirdere vertoch vande selve Syne Hoocheyt, hem van hier soude mogen vertrecken, dat daeromme deselve Syne Hoocheyt goede geliefte wese deselve haere compste in alle vliet te bespoedigen, derselver vorts verhalende den stant, staet ende gelegentheyt deser stadt, de resolutien ten selven eynde genomen ende ordonnantien desaengaende gemaect ; gelyck debvoir insgelycx aen Syne Excellentie te doene, committerende vorts mynen Heere den Amptman voers. ende Joncker Rogier van Lefdale, Schepene, om opde Staten Generael ende elders, daert van noode es, van deser stadtswegen te compareren ende aldaer gedeurende men eenige andere van stadtswegen sal affveerdigen, te besoigneren int gene aldaer sal gehandelt worden ende voer handen commen, denselven daertoe mits desen auctoriserende. Actum ut supra.

Aende liasse de poincten byden Gecommitteerde tot de buitenschanse overgegeven ende de resolutie byde Wethouderen daeroppe genomen. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Peeter Siben, deser stadt gesworen bode, mede te reysen met den Pensionaris, Meester Jan de Warck, naer Duytslant, ter dachvaert oft diete vande Ceurvorsten tot Auspurch ende inde selve reyse hem te assisteren ende dat te coste deser stadt. Actum xx Augusti.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen deser stadt etc. ordonneren mits desen mynen Heere den Amptman, als proprietaris vanden molen eertyts gemaeckt byde weduwe *int Vlies*, Jouffrouwe Anna Janssens, ende gestaen inde Nyeuwstadt, byde Pisternepoorte, tot versekerheyt deser stadt, de veste daerdeure den selven molen dagelyckx heur water is ontfangende, behoorlyck te ruymene. Actum inden Maendaegschen Raedt desen xx Augusti 1582.

Myne Heeren voers. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Fortificatiemeesters deser stadt dat zy, volgende den concepte daeraff gemaeckt synde ende eertyts inde camere derselver Fortificatiemeesters gelevert, selen metten iersten maken een goede stercke palisade aen het killeken buyten Crooneborchpoorte, aen den hoeck van het casteel plach te zyne, ter Scheldewaerts, om aldaer een rot mannen ter wachte te mogen stellen by dage ; ordonnerende insgelycx denselven Fortificatiemeesters overal de fortificatien deser stadt metter spoet te versien naer noot ende goetduncken, ende oyck daertoe te nemene genoechsame hulpe. Actum inden Maendaegschen Raedt, ut supra.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen deser stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Heer Pauwel van Dale, Heer van Lilloo, dat deselve, mits den aenstaenden noot vanden vyant ende anderssins, tot conservatie vanden forte van Lilloo, binnen twee maels XXIIII uren naer dinsinuatie deser, sal schuldich syn te demolieren oft doen demolieren den molen ontrent denselven forte staende, oft anderssins ende in gebreke van dyen, sal de Gouverneur vanden forte voers., Loys Verbeke, volgende de commissie daeraff op heden hem gegeven, denselven molen doen affbreken. Actum den xx[n] Augusti, inden Maendaegschen Raedt, anno 1582.

Aende liasse sekere puncten oft remonstrantien vanden Colonel ende Gouverneur Loys Verbeken, in data xx Augusti anno 1582, ende daerop gestelt vyff appoinctementen.

Aende liasse de puncten vande Colonellen, in denselven datum, ende daerop gestelt vyff appoinctementen, in data ut supra.

Opde requeste vande Wethouderen der stadt van Vilvoirden, geordonneert den Fortificatiemeesters denselven te leveren twee tonnen nagelen om te gebruycken aende palisade dye men maeckt tot verseckerheyt vande voers. stadt. Actum XXI Augusti LXXXII.

Opde specificatie vanden weert *in Henegouwe*, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen de somme van XXXVII guldenen X $^1/_2$ stuyvers, XX guldenen XI stuyvers ende XIII guldenen VIII stuyvers van verteerde costen gedaen inde vergaderinghe vanden Breeden Raet. Actum XXII Augusti 1582.

Opde specificatie van Jan Pitten, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken LXXII guldenen XVII stuyvers ter saecken van seker stucken by hem tot behoeve deser stadt geschreven, sedert 19 Julii 79 tot XX^a 10^{bris} 80. Actum XXIII^a Augusti 1582.

Opde specificatie van Meester Jacob Zuerius, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere denselven vuyt te reycken XL guldenen XVII stuyvers ter causen van vacatien ende anderssins. Actum ut supra.

Volgende den versuecke vande Staten van Brabant, geordonneert den Gecommitteerde totter amonitie aenden Provoest Generael Danckaert te leveren de quantiteyt van II^c ponden poeder ende vyftich ponden lonten, tot behoeve van het huys van Loenhout. Actum XXII Augusti 82.

Aende liasse dacte daermede de Capitainen wordt geordonneert hunne supposten aff te heysschen den eedt, nyemant vuytgenomen, tsy vanden doop oft anderssins. Actum XXII Augusti 1582.

Opde requeste vande Colonellen, geordonneert den Gecommitteerde totten ontfanck ende distributie vande penningen geconsenteert byden Leden deser stadt tot lichtinghe van III^c peerden ende twee vendelen voetsvolck, aenden voers. Colonellen tot behoeve vande soldaten liggende inde buytenyen ende tot Sinte-Beernaerts te tellen de penningen nootelyck wesende tot henne betalinge, oft van hen contentement te gheven, ende dat by provisie ende tot dat anders zal wesen geordonneert. Actum XXIII Augusti 82.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren mits desen dye van Pitsenborch, hebbende recht ende deel in het Reusenhuys, dat sy sonder eenich vuytstel ende vertreck selen doen affbreken de gareyten vanden muere vande selve huysinghe, ende henne gedeelten staende op deser stadtkaye oft deselve gareyten doen optrecken, mitsgaders den voers. muer linie rechts in hoochde ten minsten twelff voeten hooghe binnenshuys ende anderssins in alles sulcx te voersien ende maecken ende alle empeschementen waerdoere den voers. muer nu ter tyt lichtelyck soude connen beclommen worden, te weeren, dat dese stadt mach versekert ende bewaert syn tegens alle inconvenienten, listighe aenslagen ende surprisen vanden vyant, eensamentlyck de tralien aldaer gestelt nyet dobbel gecruyst wesende, in dobbel cruyswarck te versekeren, ende dit al met advys vande Fortificatiemeesters deser stadt, ordonnerende insgelycx ten eynde tvoers. werck doer faulte vanden proprietaris nyet en blyve verachtert, maer in alle diligentie mach gespoedicht wordden, den huerlinghen vanden voers. huyse de penningen daertoe noodich wesende te verschieten, dewelcke hen nae rate van henlieden huere selen cortten ende strecken in voldoeninghe vande selve huere. Actum xxv Augusti 1582.

Op den bladrand: Verandert *prout* aende liasse.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen een Edelman gecommen van Magnus van Saxen, met brieven aen Syne Hoocheyt ende Excellentie, ter causen van ii^{m} ruyteren ende een vendel knechten, dewelcke vercleert syn gelt genomen te zyne opden Ryn, de somme van xxiiii guldenen eens om te reysen naer Gendt mette voers. brieven. Actum den xxviii^{n} Augusti 1582.

Opde beslotene brieven van credentie by den Rade van Zeelant aen myne Heeren gesonden opden persoon van Meesteren Jannen Valck, Conseiller, nopende de schepen voer Don Anthonio, Coninck van Portugal, op te rechten, syn gecommitteert Vermeulen, Blommaert, Capitain Segers ende Willem Anthonis, om met den voers. Meester Jacob Valck te communiceren ende denselven te verclaren de resolutie van myne Heeren desaengaende genomen. Actum xxvi Augusti 82.

Myne Heeren de Wethouderen deser stadt hebben beschonc-ken Meester Jacob Valck, Raet vande Graefschap van Zeelant, met vier stadtstoopen wyns, wesende alhier inde saecken desen gemeenen lande concernerende gecommen. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen, datmen nu voordane, tot gerieff vande borgeren ende ingesetenen, inde oude stadt, des nachts sal stortten de vuylicheyt in Sint-Jansvliet, byden Eeckhoff, ordonnerende ten selven fyne Willem Dickbier, Capitain inden selven quartier, syne supposten in dyen te hebben dat sy den nachtwarckers, ter saecken voers., geen hinder noch beletsel en doen, maer denselven vryelyck laeten passeren ; ende belangende de plaetsche vande Nieuwstadt hebben myne voers Heeren gecommitteert den Tresoriers ende Rent-meestere ten eynde sy visiteren de brugghe van den papiermeulen plach te wesen, oft deselve ende den wech daertoe leydende gecassyt ende anderssins versien worden naer behooren, totter voers. stortinghe bevonden sal worden dienlyck te syne. Actum XXVII Augusti 1582.

Aende liasse dacte vande munitien om te leggen inde plaetse vanden casteele. Actum 28 Augusti 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, mits dabsentie van Peeter Huybrechts op het schip van oreloge deser stadt, hebben gecommitteert Willem Anthonis, out Deken vande Schippers, om met Bartholomeeus Segers, Capitain, ende den Gecommitteerde van Zeelant, tsamenderhant te reysen naer Vliessinge, ende aldaer met gemeene advise te verstane tot oprustinge vande vier schepen tot behoeve van Don Anthonio, Coninck van Pourtugal, geconsenteert, ende hen desaengaende te regu-leren volgende dinstructie hen ten selven eynde gegeven. Actum XXVIII.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert ende committeren

mits desen Bartholomeeus Segers, Capitain, om in diligentie met den Gedeputeerde van Zeelant ende Willem Anthonis te reysen naer Zeelant voers, ende aldaer in alder vliet te verstane totte oprustinge vande vier schepen van oreloge tot behoeve vanden Coninck van Pourtugal, Don Anthonio, van wegen de generaliteyt geconsenteert ende hem desaengaende te reguleeren in alle vlyticheyt volgende dinstructie ten selven eynde hem gegeven, denselven Bartholomeeus Segers auctoriserende de penningen daertoe nootelyck temployeren, behoorlycke ende pertinente note ende rekeninge van als te houden ende deselve ten meesten profyte ende ten hoochsten voerdeel deser stadt temployeren. Actum XXVIII Augusti.

Instructie voer Bartholomeeus Segers, Capitain, ende Willem Anthonis, oudt Deken vande Schippers, van wegen deser stadt van Antwerpen gecommitteert om te reysen naer Zeelant, ende aldaer met den Rade van Zeelant voers. te verstane tot oprustinge vande orelooghschepen van wegen der generaliteyt tot behoeve van Don Anthonio, Coninck van Pourtugal, geconsenteert.

Sullen de voers. Gecommitteerde van wegen Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt voers. hen in alle diligentie vinden in Zeelant neffens den Rade vande Graeffelyckheyt van tselve lant, ende aldaer treden in communicatie opde oprustinge vande selve schepen; ende ten eynde de voers. vlote in alder vliet ende spoedicheyt worde affgeverdicht, soe het saisoen zeer verre es verachtert, ende in desen alle vertreck worde gekeert, soo sullen deselve Gecommitteerde van wegen deser stadt, om te furneren de schepen by hen geloeft, presenteren dat alsoo de voers. van Zeelant, in plaetse vande twee schepen by hen toegeseght, in meyninghe syn het grootste van dyen op te rusten ende aff te verdighen, mits dyen tselve es vande groote van sulcken last ende van alsulcken quantiteyt van vaten als sy in tcorpus vande twee schepen hebben toegeseght, hebbende

hetselve tweede schip, opdat dese saecke worde geaccelereert, den voers. van Antwerpen gepresenteert over te laten.

Mits deselve redene van wegen der stadt, met den voers. van Zeelant tovercommen dat sy ende deser stadt voers. tsamen ende tot gemeenen koste vier schepen oprusten ende affverdighen, namentlyck de twee doer die van Zeelant, alreet gereet wesende, ende dandere twee voer deser stadt gearresteert, commende tsamen deselve vier schepen ter quantiteyt ende port van ontrent tusschen seventhien ende achthien hondert vaten, wesende ongeveerdich het getal van vaten ende vracht tsamen by die van Seelant ende deser stadt onder de quantiteyt van vyf schepen den voers. Coninck van Portugal toegeseght, wes aengaende egeene difficulteyt en behoort te vallen soo die van Hollant de quantiteyt van hennen seven schepen hebben gereduceert op ses schepen.

Ende ten selven eynde van wegen deser stadt te presenteren alle doncosten die ter causen vande selve oprustinge vande vier schepen alreede es gedaen ende alnoch gedaen sal worden, halff ende halff, ende tsamenderhant gelyckelyck te dragene.

Van wegen deser stadt aen myne Heeren vanden Rade vande Graefschap voers. te versuecken soe deselve presentatie in alle redelyckheyt es consisterende dat sy deselve voer goet gelieve te aenveerden tot betere defensie vanden lande ende meerdere affbreuck vanden gemeenen vyant, soo sy tselve oock sekerlycx syn verhopende ende hen ganslyck toebetrouwende, soo mede de stadt voir de hant anders egeen middele en konnen becommen, soo tselve breedere ende int langh es verthoont aen hennen Gecommitteerde, de Conseiller Meester Jacob Valck, totten welcken sy hen syn refererende. Actum XXVIII Augusti 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert den Trezoriers ende Rentmeestere, mitsgaders eenigen vuyt den Colonellen ende Capitainen die daertoe best sullen connen verstaen, om

te visiteren de catte ende platte forme commende opde vesten deser stadt achter aen het hoff van Syne Excellentie, hebbende haer gesichte opde Schelt, dewelcke men aldaer verstaet onnoodich te syne ende eertyts inde citadelle principalyck byden Spaignart es opgeworpen te syne om dese stadt te offenderen, soude mogen demolieren sonder verkortinge van de defensie vande stadt, ten eynde men deselve soude mogen employeren tot gerieve vande gemeene borgheren ende ingesetenen, tot savele, dewelck tegenwordich zeer nootelyck es binnen derselver stadt. Actum ut supra.

Myne Heeren ordonneren den Tresoriers ende Rentmeestere soo de kercke van het Kiele es staende binnen de palen binnen dewelcke, volgende dordonnantie ende publicatie van deser stadt wegen synde ende gedaen de huysen ende edificien es bevolen te demolieren, te doen affbreken ende te neder te leggen ten meesten oorbore ende minste schade deser stadt. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren den Gecommitteerde totter amonitie ende fortificatie deser stadt, dat sy dengheenen dye geemployeert worden tot daffbreken vanden cloostere van Sinte-Beernaerts doen ophouden ende voorts gesuperceedeert wordde yet voordere aff te breken, des selen de voers. Gecommitteerde de affgebroken materialen aenveerden ende binnen deser stadt doen brengen. Actum XXVIII Augusti 1582.

Aende liasse dacte vande Commissarissen tot het maecken vanden staet vande dyckagie. Actum 28 Augusti 1582.

Acte op Tresoriers ende Rentmeestere om te rembourseren oft te betalen de somme van XXXVII guldenen ende XIIII stuyvers eens voer sekeren kaes ende broot gedaen sekere soldaten, opden XX^en^ Augusti, hier voer dese stadt gelegen hebbende, volgende het versueck vanden Buyten-Borgemeester Schoonhoven, ende de specificatie daeraff zynde. Actum den XXVIII^n^ Augusti 1582.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalene Bruno van Geveren, gesworen bode deser stadt, ter zaecken van seven ende tnegentich daghen vacatien, à raison van xviii stuyvers sdaeghs, de somme van LXXXVII guldenen ende VI stuyvers, midtsgaders alnoch de somme van XXIII guldenen ende X stuyvers van verschoten penningen byden voers. Bruno respective gevaceert ende verschoten zedert den XV^en^ Februarii totten XXVI Maii beyde lestleden, volgende den billietten daeraff zynde, hierane gehecht, maeckende tsamen de somme van een hondert X guldenen ende XVI stuyvers eens. Actum XIXX Augusti 1582.

Op heden, datum van desen, hebben myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert ende ordonneren mits desen den Gecommitteerde totter fortificatie te laten volgen der stadt van Bergen, tot bevestinge vande selve stadt, twee duysent sperren van sulcker groote gelyck syn gegunt die van Mechelen, ende sullen deselve hen doen valideren in henne rekeninge. Actum XXX^a^ Augusti.

Onder de publicatie vanden XI deser gedaen van het overbrengen vande schuyten ende schepen tegens snachts, es geappoincteert dat het derde resterende derdendeel vanden peyne daerinne geruert sal wesen tot behoeve vanden aenbrenger. Actum ut supra.

Aende liasse dacte vande advoyeringe vanden accorde aengegaen met den proprietarissen vande erve opde Zeeusche Corenmerct. Actum XXX^a^ Augusti 1582.

Aende liasse dry acten in date XXIX^a^ Augusti 1582.

Aende liasse de commissie voor Joachim Eggertinck, deurweerder. Actum XXX^a^ Augusti 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt

van Antwerpen hebben beschoncken den Heeren Gedeputeerde van wegen vande Graeffelyckheyt van Zeelant, alhier gearriveert tot de verpachtinge vanden tol, met twelve stadtstoopen wyns. Actum ultima Augusti 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren mynen Heere den Marcgrave aen Jaecques Verplancken te laten volghen syne rekenboecken, by hem gesaiseert, mits deselve Verplancken doende eedt dat hy deselve boecken nyet en sal veranderen ende des byden voers. Heere Marcgrave versocht synde, wederomme in rechte sal exhiberen. Actum XXXI Augusti LXXXII.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen deser stadt van Antwerpen, gehoort hebbende het vertooch ende versueck hen gedaen byde Gecommitteerde van myne Heeren de Staten van Seelandt tot versekeringe vande parate executie den Grave van Zeelandt competerende opden pacht van synen tol, hebben vercleert ende vercleren mits desen dat sy deselve executie in geenderley manieren noch om egeene saeken en selen beletten noch oyck gedoogen dat by yemanden anders, tsy by arest oft anderssins, en sal worden beleth, maer ter contrarien, dat sy, tot voerdering van dyen versocht synde, sullen doen alle behoorlyck behulp, bystant ende assistentie hen mogelyck synde, verleenende den voers. Gecommitteerde van desen hunne vercleren dese tegenwoordige acte. Actum prima Septembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Schouteth deser stadt den persoonen, den XII^en deser maent, vuyt deser stadt voers. voer den tyt van ses maenden vuytgeseght, te doen vertrecken volgende de sommatien daeraff zynde, ende die in gebreke syn volgende de acte ten selven eynde hen geinsinueert met sHeeren dienaers vuyt te leyden, ende sal men deselve officiers van deser stadtswegen daeraff betalen. Actum tertia Septembris 1582.

Dese navolgende acten syn gestelt opde acte vanden Breeden Raedt de datis III^n, VII^n ende XII^n Augusti.

Myne Heeren ordonneren Cornelis Grameye, collecteur vande wynaccyse, te laeten volgen aen Joncker Philips van Schoonhoven, Adriaen Bardoul, Aerdt Hoffman ende Willem van Schooten, Gedeputeerde totten ontfangh voors., de penningen te procederen vande vyff guldenen op elcke ame wyns, al volgende de voors. acte. Actum IIIa Septembris 1582.

Gelycke acte opde Gecommitteerde totten bouw vanden stadthuyse van een hondert guldenen ter weken. Ut supra.

Gelycke acte opde Fortificatiemeesters van twee hondert guldenen ter weken. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen alle de Dekens, Guldenbroeders, Capitainen, Lieutenanten, Sergeanten ende alle andere borgers de wachte aende poorten deser stadt hebbende, goede toesicht te nemene ten eynde egeene soldaten, bedelaers ende vagabonden binnen deser stadt te laten commen, noch ooick eenige vremde lieden, ten sy deselve alhier goede kennisse van hennen vrienden, der wacht bekent synde, weten te doen. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert Joncker Jacob van Wachtendonck, Schepene, ende Meester Willem Evrarts, Pensionaris, om te gane ten huyse van Meester Jan Warck, Pensionaris, ende aldaer op te suecken de stucken concernerende het cipierschap vanden Steen ende gevanckenisse deser stadt, den segele ende andere stucken die men van wegen deser stadt van noode sal hebben, ende deselve naer hen te nemen, mits latende vanden selven stucken inventaris ende recepisse, om deselve te besighen ende te gebruycken daer de saecken vande stadt sullen verheyschen. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Gecommitteerde totter collectatie vande wynaccyse te laten volgen, tot behoeve van Monsieur de la Vergne, Capitain vande garde van Syne Hoocheyt, ter weken vier pointsoenen wyns, vry van accyse, hoochzelen ende imposten der stadt concernerende, voer den tyt van veerthien dagen. Actum IIIa Septembris 1582.

Geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere dat sy den Backerstorren soe doen versien dat de gevanghene daer nyet meer vuyt en breken. Actum ut supra.

Geordonneert den Colonellen ende Capitainen dat sy sullen inne halen de brouwketels van Borgerhout, ende deselve binnen deser stadt te brengen. Actum III Septembris.

Gelycke acte op Berchem ende Dambrugge. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geauctoriseert ende auctoriseren mits desen den Trezoriers ende Rentmeestere, oft den twee van hen, te goeyen ende terven den persoonen dewelcke eenige huysen oft gronden van erffen hebben gekocht vande Gecommitteerde van wegen den Leden deser stadt, gelegen binnen de casteelplaetse.

Aende liasse LXIIII acten raeckende doncosten vanden triumphe. Actum XXIXa Julii 1582.

Geordonneert den Gecommitteerde totter amonitien te laeten volgen aenden Controleur Mesmaecker twee halve slangen geschuts, om temployeren ten dienste van Syne Hoocheyt. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Huybrecht Wynants, craenmeestere, de somme van X guldenen, XVIII schellingen, II grooten Brabants, ter causen van sekere oncosten, *prout in specificatione*. Actum 4a Septembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeerteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, wesende hen aengegeven van vele diversche treffelycke inwoonders, dat het geconcipieert waeckhuysken commende voor Onser Vrouwen kercke, den inneganck vander selver kercke es benemende, ende synde zeer oncierlyck aldaer gestelt, hebbende dyenvolgende myne Heeren voors. tselve doen visiteren, ende bevindende dat tselve huysken het cieraert vande voors. plaetse es benemende ende dienende tot becommeringe vanden toeganck vander selver kercken, hebben daeromme geordonneert ende ordonneren mits desen dat tselve sal worden affgebroken ende de plaetse daeraff geruympt, ordonnerende den Gecommitteerde tot het beneficieren vande geestelycke goeden de materialen ten besten orbore deser stadt te beneficieren, ende sullen doncosten tot makinge vanden selven wachthuyse gemployeert hen passeren int vuytgeven hender rekeninge. Actum v Septembris 1582.

Op den bladrand: Daernaer Myne Heeren Borgermeesters ende Schepenen voors., naerdere gelet ende gedelibereert hebbende op dese sake, hebben geordonneert ende ordonneren mits desen dat men het waeckhuys in desen gementionneert sal laten staen, maer dat tselve sal worden affgenomen totter ierster stagien oft solderinge toe ende dat het selve alsoo sal worden affgecapt met een viercandt dack. Actum den xxiiii^en^. Septembris 1582.

Is by myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voors. geordonneert ende ordonneren mits desen dat men voortaen den beer des snachts sal storten, te wetene int quartier van Crooneborchpoorte aende breme van Sint-Jansvliet, ende int quartier van de nyeuwe stadt aende breme vande Harinckvliet, tot welcken eynde de conchierge alhier schuldich ende gehouden sal syn te doene maken, tsynen coste, bequame rysingen ter diepten waerts vande ruye by de stadt metsers ende tymmermanmeesters oft by anderen ter designatien van Tresoriers ende Rentmeestere, ordonnerende de Capitainen vande quartieren voors. dat zy henne supposten, de wacht hebbende, in dese hebben datter geen beleth oft opstakel en wordde gedaen. Actum den v^en^ Septembris 1582.

Syn by myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voors. gecommitteert Meester Nicolaes de Voecht, Schepene, Tresoriers ende Rentmeestere, mitsgaders de Pensionaris Meester Engelbert Masius, ten eynde deselve aen Syne Hoocheyt van deser stadtswegen remonstreren de groote schade dye dese stadt is lydende deur de defraudatien dye dagelycx geschieden deur den bierkelder van deselve Syne Hoocheyt, deshalven oyck te communiceren metten Prevost vanden Hove, Hagens, ende soo veele byde voors. Zyne Hoocheyt te doene, ist mogelyck, dat men de Switsers dye alleen in effecte den bierkelder genieten met eenige gracelycke quote mach te vreden stellen ende den voors. kelder te nyette doe. Actum v^a^ 7^bris^ ut supra.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voors. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Cornelissen Grammay, Collecteur vanden wynaccyse, te coopene vier stucken Franschen wyns, te wetene twee roye ende twee witte, voer het gasthuys ende overbrengende dese met acquit in leveringe sal tselve hem passeren in syne rekeninge. Actum VI Septembris 1582.

Geordonneert te betalen aen Joost, met brieven gesonden geweest synde in alder diligentie aen Syne Hoocheyt, opden 1^en^ Septembris, tot Dermonde, acht Karolusguldenen. Actum ut supra.

Myn Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere dat sy alle daghe, voer den tyt van acht dagen, sullen leveren aen Mevrouwe vanden gasthuyse vier hamelen ende hondert ponden rentvleesch mitsgaders twee viertelen teruwe tot behoeve vande groote menichte vanden crancken soldaten ende oreloochsvolck aldaer wesende ende dagelycx hen daer binnen begevende, waeraff men sal note houden om tselve aende Staten van Brabant te communiceren. Actum VI Septembris 1582.

Op den bladrand : Vide aende liasse dese acte verandert.

Vide aende liasse het consent vande Weth aengaende de

twelff guldenen op elck last souts ende II stuyvers op de tonne biers tot behoeve vande gemeene saecke ende amunitie, volgende het versueck van Syne Hoocheyt. Actum ut supra.

Opde specificatie van seker houtwarck, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den timmerman vuyt te reycken XII guldenen VIII stuyvers. Actum VII[a] Septembris 1582.

Acte opde Aelmoesseniers om te ruymen het packhuys oft broothuys tot Peeter Pots. Actum VII Septembris 1582.

Gelycke acte nopende de kercke ende den kelder aldaer. Actum ut supra.

Geordonneert op de specificatie overgegeven by Meesteren Thomaes Tillius, Minister, vande oncosten by denselven tot reparatie van synen huyse geemployeert, geordonneert den Gecommitteerde tot het beneficieren vande geestelycke goeden hem te rembourseren de somme van II[c] IX guldenen ende IX stuyvers. Actum VIII Septembris 1582.

Myn Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert, opde specificatie van diversche oncosten gedaen int lest vertreck van Syne Hoocheyt in Julio LXXXII, als aen vlaggen, schilderen ende behanghen vande schepen, tsamen te betalen de somme van twee hondert vyfentseventich guldenen eens. Actum VIII Septembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te rembourseren aen Joncker Phylips van Schoonhoven, Bourghmeestere, de somme van negenendertich guldenen X stuyvers, by denselven in diversche saecken tot dinste vanden lande verschoten, volgende de specificatie daeraff zynde. Actum VIII Septembris 1582.

Alsoo myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere dat sy vander stadtswegen souden calengieren het huys van wylen Geeraert Grammeye, gekocht by Janne Pauwels, tot behoeve van Sr Symon Rodrigues, coopman pourtugois, ende dat dyenvolgende deselve calengieringe es te wercke geleght, hebbende tot behoeve deser stadt voers. de voers. Rodrigues ten coope gerenuncieert, ende dat tot voldoeninghe vanden selven coop volgende de conditie vande coopcele, gereet ende comptant moeten gequeten ende affgeleght worden sevenendertich ponden, thien schellingen Brabants erffelyck opt tselve huys vuytgaende, soo hebben myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen voers. geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere, tot affquytinge vande selve rente, vuyt te reycken ende te betalen de somme van vierentwintich hondert guldenen in voldoeninghe vanden selven coop ; item te betalen de somme van LXXIIII guldenen ende X stuyvers soo ter causen van doncosten, den goidtspenninck ende lyfcoop ter causen vanden voers. coop geresen, gegeven ende gedebourseert volgende de specificatie daeraff zynde. Actum VIII Septembris 1582.

Geordonneert den Dekens vande Schippers sonder vertreck gereet te maken thien oft XI hende schepen om desen avont inne te nemen VI^c^ soldaten opt Kiel ende ter rivieren nederwaerts te vueren, ende sal men hen daeraff van stadtswegen rembourseren. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Geerbrant Frederix, Gecommitteerde totten ontfanck vande hoochselen vande convoyen tot behoeve ende assistentie vanden Coninck van Pourtugal, Don Anthonio, geconsenteert, te tellene vanden selven ontfanck aenden Capitain Bartholomeeus Zegers de somme van duysent guldenen om die voorts temployeren tot oprustinge van derselver equipaigie ende vlote tegenwordich in Zeelant toegerust. Actum ut supra.

Op den bladrand : Gecasseert mits sekere andere acte de data XIX Septembris 82.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere dat sy van stonden ane sullen doen decken, toerusten ende accommoderen het huys van Spaegnien, gelegen buyten deser stadt, opde vaert inde schanse van Borgerhout, om aldaer te logeren ende inne te leggen de siecke ende krancke soldaten. Actum VIII Septembris 1582.

Geordonneert, op de requeste van Jan Baillet, den Gecommitteerde totter amunitie dat sy denselven van synen verleden dinst sullen contenteren ende voerdaene stellen opde liste vande canoniers ende chergeanten *prout latius in dicto libello*. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere van stonden ane te doen versien, accommoderen ende behoorlyck te repareren de kercke vanden Bagynhoff ende Peeter Pots, om aldaer te leggen de amunitie, graen, kaze ende broot tot behoeve vanden legere ende tot denselven eynde te wercke te stellene alle der stadt werckluyden voorhanden synde, tot geringer volbrengen vanden selven warcke. Actum X Septembris 1582.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen oft doen betalen vuyt den middele vande quotisatie aen den Colonel Norits, de somme van twee duysent guldenen eens voor de maenden van Julius ende Augustus ende dat al conform ende in mindernisse vanden act vanden XXVII[n] Aprilis lestleden. Actum ut supra.

Geordonneert Hans Schot om te wesen Capitain in plaetse van Capitain Domynecus van Uffele, onder den Colonel Adriaen Vierendeel, in de Hoochsettersstrate. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert ende committeren mits desen Philips de Lantmetere, Oudtschepen ende Colonel deser stadt, om te spreken ende communiceren met Monsieur

de Villiers, Marischal vanden legere, ten eynde onder de soldaten liggende inde buytenye wordde gehouden eenige discipline militair ende gestelt goede ordre, waerdore verhuet mach wordden alle ongeregeltheyt ende de ingesetene aldaer ende alle andere dyenaengaende mach nyet en wordden verongelyckt oft overlast, noch in henne persoone, noch goeden, maer in als soe versien worde dat tot soe wel de voors. soldaten als de voors. ingesetenen ende geintteresseerde nae gelegentheyt vande plaetsche wordde gedaen ende gegeven redelyck contentement, soo ende gelyck als in sulcke saecken behoort te geschieden, opdat deselve ingesetenen aldaer mogen blyven resideren ende den voors. soldaten door goede ordre ende geregeltheyt te beter ende gedueriger commoditeyt can geschieden en gedaen worden. Actum x[en] Septembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Dekens ende Guldebroeders, de wacht hebbende aende poorten, dat sy sullen laten passeren, incommen ende vuytgane deser stadt alle ende yegelycke Capitainen, Officiers, soldaten, soetelaers ende andere hebbende ende thoonende passepoort vanden Grave van Rochepot. Actum XI Septembris 1582.

Alsoo Doctor Petrus de Villiers, Conseillier van Syne Excellentie ende Minister des godelycx woerts, diversche goede dinsten deser stadt int particulier in diversche vorvallende saken dagelycx es bewysende, ende dat deselve yegenwordelyck syne dochtere es ten houwelyck bestedende aen Capitain Fabry, die hem insgelycx getrouwelyck ende vromelyck heeft in des lants dinst laten gebruycken, soo hebben myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen gecommitteert Meester Willem Martini, Greffier, om van stadtswegen ter maeltyt hem te vinden ende denselven te beschenken met twee amen Renschen wyns, elcke ame tegens vyftich guldenen, versueckende tselve van stadtswegen in dancke te nemen ende inde selve goede dinsten ende genegentheyt tegens deser stadt voors. te continueren, verhopende in tyden ende wylen tselve voordere te erkennen. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert Cornelis Grammeye, Collecteur vanden wynaccyse, in conformiteyt vander acte collegiale vanden III^en^ deser ende volgende de retenue ende ordonnantie van Syne Hoocheyt, te laten volgen aenden Heere van Lavergne, Capitain vande garde ende wachte van Syne Hoocheyt, de vrydicheyt vanden accyse, imposte, hoochzelen ende de leste vyf guldenen byden Leden deser stadt op de wynen gestelt, vier pointsoenen wyns ter weken, mits onderteekende ende verclarende, by bi lette onder syn hant, tot slete ende behoeve van synen huysgesinne soo vele van noode te hebbene ende deselve in synen keldere doende inneleggen, ende dit al by provisien, ende met Synder Hoocheyt by deser stadt gecommuniceert wesende, generalycken anders sal wesen geordonneert. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt hebben geordonneert Cornelis Grammeye, Gecommitteerde totter wynaccyse, te laten volgen aenden Heere van Saint-Lucq, domestique van Syne Hoocheyt, de vrydicheyt vande accyse, imposte ende hoochselen, mitsgaders vande leste vyf guldenen byden Leden deser stadt daeroppe geconsenteert, alsulcken quantiteyt van wynen als deselve sal verclaren etc. onder syn hant, etc. Ut supra.

Myne Heeren verclaren dat de Heer van Cruyningen sal worden bevryt vande vyff guldenen lestwarven by de Leden deser stadt opde wynen gestelt. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen hebben geordonneert den Dekens vande Schippers te hueren vyf pleitenschepen om naer Hollant te transporteren vierhondert Fransche soldaten tegenwordich aende craen liggende, om die temployeren in dinste des lants ende sal men deselve daeraff van stadtswegen rembourseren. Actum ut supra.

Aende liasse dacte vande collectatie vanden lakenaccyse. Actum XII Septembris 1582.

Op heden, datum van desen, es by myne Heeren etc. geanomineert Jaques Lhermite om te wesen Wyckmeestere in plaetse van Janne Pelgrom, Rentmeestere, ordonnerende denselven den eet daertoe staende te doene. Actum ut supra.

Geresolveert dat men sal verpachten dimposten, der Staten competerende, den meesten daervoer biedende. Actum ut supra.

Op specificatie overgegeven by den Dekens vande Schippers ter causen vande schepen vuyt laste van mynen Heeren ten dinste vanden lande by denselven gehuert, is geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken de somme van VII^c XVI guldenen. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te gocyene Doctor Mathias de Lobbel, Medicyn van Syne Excellentie, in sekere huyssinge staende aende Casteelplaetse alhier, genombreert n° CV ende CVI, met een huys daer neffens nu ter tyt gebruyct by den backere van Syne Excellentie, met sekere erffe daerachtere veertich voeten diep, ter wallen ende vesten wart, groot tsamen, soo betimmert als nyet betimmert, XIII roeden dry quart ende LXXII. Actum ut supra.

Gelycke acte op Doctor Petro de Villiers, Raetsheere van Syne Excellentie, ende Joufrouwe Johanna de Brychasteau, in sekere huysinge gestaen ut supra, genombreert XCIX ende C, met sekere erffe diep in strate vyftien voeten ende ter syde westwarts *(sic)* voeten, groot tsamen, soo betimmert als ombetimmert, X III roeden ende XXIIII voeten, gelyck sy tselve huys noch ter tyt syn besittende. Actum ut supra.

Gelycke acte op Oudart Jolytemps, in sekere huysinge inde plaetse als boven, genombreert n° CIII ende CIIII, met sekere huysinge achter deselve huysinge veertich voeten ter wallenwert, groot tsamen, soo betimmert als ombetimmert, negen roeden III quart ende XXI voeten. Actum ut supra.

Gelycke acte op Joncker Franchoys Doudorff, Hoffmeestere van Syne Excellentie, in sekere huysinge genombreert n° CI ende CII met sekere erffe, veertich voeten ter wallen, groot tsamen XII roeyen ende LXXIIII voeten, soo betimmert als ombetimmert. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, in conformiteyt vande ordonnantie ende publicatie opt stuck vande armen, den III^{en} deser, van stadtswegen vercondicht, te tellene aen sHeeren dienaers, ter causen ende in respecte van eenyegelycke vande armen by henlieden geapprehendeert, te betalene ses stuyvers, mits vanden selven onder de hant van mynen Heere den Marckgrave doende blycken. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert ende committeren mits desen Peeter Cassier, om, by provisie, te wesen Capitain in plaetsche van Ghysbrecht Despommereaulx van tselve vendele, mits doende den eedt daertoe gerequireert. Actum XIII Septembris 1582.

Een ordonnantie opde assignatie van Nyeversele van I^{c}XCV guldenen ende XV stuyvers tot behoeve vanden Bourghmeester Schoonhoven. Actum ut supra.

Geordonneert den Almoesseniers deser stadt dat sy, by provisien, sullen laten genieten de Amunitiemeesters den soldere ende packhuys van Peeter Pots. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben doen beschencken ende beschincken mits desen, naer ouder costuymen, Meester Jacobus Suerius, Schepene, met twee amen Rentschen wyns, tot vyftich guldenen elcke ame, voer eene gratuiteyt op synen dach van eeren ende aenstaende houwelycke tegens en Sondage naestcommende. Actum XIIII Septembris 1582.

Op heden, datum van desen, es by myne Heeren Bourgh-

meesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert dat men den Heere van Villiers, Marischal vanden legere liggende inde buytenschanse, sal beschencken met twee pointsoenen Franschen wyn, een root ende dander wit. Actum ut supra.

I. Gezien etc. de poincten by Cornelis Grammeye, Collecteur vande wynaccyse, opt de conduicte ende stucke vander selver accyse overgegeven, mitsgaders de antwoerde vanden wyntaverniers ende cuypers daertegens gedint ende de redenen van replycke in desen geexhibeert, ende op alles geleth, es geresolveert dat voerdane egeen wyntavernier meer en sal mogen grossieren, maer ten hoochsten de Rentsche taverniers alleenlyck tsamen sullen mogen vercoopen twee amen ende de Fransche, een ame.

II. Ende dat sy egeen voerdere kelders buyten en huyse en sullen mogen hebben dan alleenlyck int selve hen huys, op pene vande verbeurte vande wynen anders verkocht ende in andere kelders bevonden synde.

III. Is vorts geresolveert dat egeen cuypers de coopluyden wynen in bewaringe hebbende, egeensints en sullen mogen nemen in bewaringe, noch oock selver commenschap doen van eenige verjuyse oft cidre, maer de coopluyden daertoe eenige andere cuypers nemen die met wynen nyet omme en gaen, die daeraff sullen moeten verantworden ende die doen vuytschryven.

IIII. Item vorts dat deselve cuypers onsterffelycke borge voer deen ende dandere sullen moeten stellen voer tghene sy by rekeninge te kort souden geraken te commen, om daervan te betalen de Fransche tappers accyse, dat men daeromme dordonnancie vanden wyne met deselven artikelen sal vermeerderen, op pene dat men se andersints als cuypers nyet en sal admitteren. Actum XIIII Septembris 1582.

Alsoo men dagelycx bevint groote ende menichfuildige frauden ende abuysen gebruyct ende voortsgekeert te syne in deser stadtsaccyse, nyettegenstaende de diversche ende

menichfuildige ordonnancien desaengaende gemaect, dat oock de borgeren ende ingesetenen deser stadt egeen geniet, bate, voordeel noch onderscheyt en syn bevindende, weder de wynen buyten slants goeden coop worden opgekocht ende tot minderen pryse aldaer gegeven of nyet, soo hebben myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen geresolveert, volgende het gebruyck van andere wel gepolicieerde steden ende alwaer goede borgersche regeringe wordt geplogen, dat men om de voers faulten voer te commen ende tot gerieve ende onderstandt vande gemeene ingesetenen, men sal maken een oft twee stadtskelders, alwaer men tot sekere pryse den Rentschen wyn tot gerieve van eenenyegelycke sal inneleggen ende int kleyne ende te slyte sal vuyt tappen op sekere voet, ordonnantie ende instructie tenselven eynde by myne Heeren te makene, tot welcker directie ende om tselve sonder vertreck te wercke te leggen, hebben gecommitteert ende committeren mits desen Meester Nycolaes de Voocht, Schepene, Tresoriers ende Rentmeestere ende Cornelis Grammeye, Gedeputeerde totter wynaccyse, om van stonden ane deselve instructie te concipieren ende ontwerpen, ende deselve ten eersten dage in collegie te brengene, om alsdan daeroppe by mynen Heeren genomen te wordene sulcke resolutie gelyck tot betere onderstant vande borgeren behooren sal. Actum XIIII Septembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt, geleth opde requeste op heden aen hen overgegeven, ende gehoort het rapport vande Policiemeesters, hebben geordonneert ende ordonneren mits desen allen ende eenyegelycke brouwers, vande oude als de nyeu stadt, egeen draff hooger te vercoopen dan tegens thien stuyvers de vertele, op verbeurte vanden resterenden draff onder den brouwere ten synen huyse bevonden. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aenden commies vanden Heere van Dorp, General des vivres, de somme van XII guldenen voor sekere oncosten gedaen inde kercke van tBegynhoff, *prout in specificatione*. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voors. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Janne Nicquet ende synen consorten, dat deselve schuldich ende gehouden syn te laten volgen hun schip vercosen tot behoeff van Don Anthonio, Coninck van Portugael, ende dat op alsulcken gagien ende condition als dyenaengaende int lange ende breet genomen ende gemaeckt zyn. Actum den xv^{en} Septembris 1582.

Syn by myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voors. gecommitteert Joncker Philips van Schoonhoven, Buyten-Borgermeester, ende Andries Vermuelen, Schepene, om te commen in communicatie met Janne Nicquet ende synen consorten nopende hennen schepe, om tselve ten redelycxsten pryse te coopene ende denselven daervoere te geven in betalinge erve vande casteelplaetse, om tselve gedaen ende der voors. Commissarissen rapport gehoort, voorts denselven coop aengaende alles gedaen te worddene des behooren sal. Actum den xvii^{n} Septembris inden Maendaechsen Raedt.

Geordonneert Jannen Been dat hy hem sal vermyden eenige buytelieden, hier gevlucht synde, te werene oft te doen vertrecken vande casteelplaetse, maer deselve aldaer schuldich ende gehouden syn te laten logeren met heure beesten volgende dordonnantie van mynen Heeren voors. Actum den xvii^{n} Septembris 1582.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voors. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen allen degene dye opde Houtkaye, buyten den steenen Eeckhoff, gehadt hebben eenige huysen logien oft andere plaetsen, dat deselve ende elck in hen respect selen amoveren ende doen wechvueren alle de vuylicheyt ende gruys daer liggende, ende dat sonder langer dilay oft vertreck. Actum den xvii^{n} Septembris 1582.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voors. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen dye vander munten

dat zy van stonden aene ende sonder langer dilay, selen voer de munte, inde strate loopende naer Sint-Andries, doen cassyen de strate, gelyck anderen daerontrent woonende borgeren doen doen hebben, ordonnerende den Gecommitteerde totter collectatien vanden wyn ende bieraccysen dat zy dyen vander munten, noch nyemanden van hen, vrydom van accyse hebbende, vanden wynen, noch bieren en selen laten volgen eenige wynen noch bieren ter tydt ende wylen toe deselve strate sal gemaeckt syn oft gemaeckt wordden.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere aff te doen breken de kercke vanden Kiele, als staende deselve buyten de limiten gestatueert by collegiael acte daerop gedepescheert. Actum den XVII^en Septembris 1582.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene Bruno van Geveren, gesworen bode deser stadt, ter zaecken van I^c IX daghen vacatien, à raison van XVIII stuyvers sdaeghs, de somme van XCVIII guldenen ende II stuyvers, midtsgaders alnoch de somme van XXVI guldenen ende III stuyvers, ter zaecken van verschoten penninghen, byden voors. Bruno gevaceert ende verschoten zedert den XXVI^en Maii totten XIIII Septembris beyde lestleden, volgende den billietten daeraff zynde, maeckende tsamen de somme van I^c XXIIII guldenen ende V stuyvers eens. Actum XVII Septembris XV^c jaren LXXXII.

Alsoo myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hadden gecommitteert Joncker Phylips van Schoonhoven, Bourghmeestere, ende Andries Vermeulen, Schepene, om te commen in communicatie met Jannen Nicquet, coopman deser stadt, nopende alsulcken schepe, groot dry hondert vaten, genaempt *d'Orainge*, den voers. Jannen Nicquet ende consorten competerende, om hen daermede te dienen tegens den gemeenen vyant onder de armee die tegenwordich wordt toegerust in Zeelant, tot behoeve van Don Anthonio (volgende de geloefte desaengaende by de Graefelyckheyt van Hollant, Zeelant ende deser stadt

gedaen), ende dat dyenvolgende by denselven Commissarissen rapport gedaen synde, van tselve accort ende overcommen vanden schepe voers., soo es tselve by myne Heeren goet gevonden, geratificeert, geapprobeert, ratificeren ende approberen mits desen, gelovende in conformiteyt ende volgende den voers. accorde mits desen, dat de voers. Nicquet ende consorten, int alder spoedichste tselve sal doennelyck wesen, leveren tvoers. schip tot zynen coste zeylveerdich toegerust, met allen synen toebehoorten, soo van geschut, cabels, anckers, zeil, cordaige, als alle andere gewant ende gereetschap, inder maten ende sulx gelyck hy tselve soude willen gebruycken, ende dat de stadt daeraff zal contentement hebben, men den voers. Janne Nicquet ende consorten daervorens ende in voldoeninge vanden pryse vanden selven schepe, sal tellen in gereeden penninghen de somme van sesthien hondert guldenen, ende daerenboven noch ses duysent guldenen, te wetene vande penninge te procederen van het derdendeel vande hoochzelen vande convoyen, de welcke gecollecteert wordt by Geerbrant Frederixsen, namentlycken in ses payenmenten, innegaende binnen negen maenden naer datum van desen, alle maenden een paye, daeraff deerste payement verschynen sal den achthiensten dach Julii naestcommende, ten selven eynde deselve middelen van nu voer alsdan den voers. Nicquet in handen stellende ende mits desen transporterende, ordonnerende den voers. Geerbrant Frederixsen oft andere in syne plaetse wesende den voers. Nicquet de voers. middelen naer inhout van desen te laten volgen, met verstande dat, ingevalle de voers. middelen geraecten te failleren oft andersints nyet suffisant en waren bevonden tot voldoeninge vande voers. ses duysent guldenen, dat in dyen gevalle de voors. Nicquet, tot voldoeninge vande selve somme, sal mogen coopen tot gelycke somme eenige erffen oft huysinge der stadt competerende oft andersints deselve somme aende stadt te verhalen blyvende, de voers. stadt den voers. Nicquet verobligeert ter tyden ende wylen hy daeraff sal wesen voldaen ende gecontenteert. Actum xviii Septembris 1582.

Op den bladrand : Aende liasse dese acte verandert.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt

van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Geerbrant Frederixsen, Collecteur vanden derdendeele van het hoochsele vande convoyen, oft andere in syne plaetse wesende, te laten volgen, den XVIII^{n} Julii naestcommende, aen Jannen Nicquet, coopman, ende consorten, alle maenden naer datum voers., vande middelen voers., de somme van duysent guldenen totter somme van ses duysent guldenen, volgende daccorde met den voers. Nicquet by deser stadt aengegaen, voer ende in respecte van sekeren synen schepe der stadt verkocht tot behoeve vande armee tegenwordich in Zeelant opgerust, ende sullen alle alsulcken penningen als boven byden voors. Gerbrant oft syne consorten betaelt wesende, hem passeren int vuytgeven syner rekeninge mits overbrengende deser ende behoorlycke quitantie daertoe dienende. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert mynen Heere den Bourghmeestere Schoonhoven, Joncker Godevaert Montens ende Jan Bazeliers, Schepenen, om inde camere vande Colonellen, ter presentie vanden ouden Colonel Landtmetere, van twee Dekens vande Gulde ende twee Capitainen, onderlinge by hen respective te kiesene, tsamenderhant te communiceren hoe ende in wat manieren men alder vueghelyckste sal mogen versien op de foulen int innecommen deser stadt dagelycx geschiedende ende te ramen eenige poincten die deselve sullen bevinden te dienen tot betere wachte vande poorte ende versekerheyt deser stadt, ende onderlinge tadviseren by wat middele men alderbest daerinne soude mogen versien, om tselve gedaen ende hen rapport gehoort, vorts desaengaende sulcken resolutie genomen te wordene soo tselve ten besten sal bevonden worden te behooren. Actum XIX Septembris 1582.

Alsoo Jouffrouwe Anna Janssens, by vonnisse van mynen Heeren den Wethouderen, vuyt crachte van sekere affrekeninghe, es gecondemneert te moeten namptiseren, tot behoeve vander selver stadt, de somme van seventhien hondert XXV guldenen, min oft meer, van welcken vonnisse Franchois Messing ende andere erffgenamen der voors.

Jouffrouwe Anna Janssens hebben gereformeert, ende dat binnen middelen tyde de stadt hare penninge nootelyck heeft te gebruycken, soo eest dat myne Heeren Bourgh meesteren ende Schepenen voers., tot recouvrement vande selve penninghe, hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat, mits by den voors. Messingh ende consoorten tellende de voors. somme, deselve hen sullen verbinden het innecommen van het inhuys deser stadt, om de voors. somme by den voors. Messing daerane te recouvreren, ingevalle sulx namaels by vonnisse vanden Rade van Brabant geseght worde sulcx te behoorene. Actum XIX Septembris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren Jan Nicquet over te leveren het schip ende syne toebehoorten, genaempt *d'Orainge*, aen Evert Pieterssen, Capitain, mits dovercomminghe dyenaengaende tusschen hem ende deser stadt aengegaen, daeraff hem contentement gedaen is. Actum XIX Septembris 1582.

Myne Heeren voers. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Gheerbert Fredrix, Gecommitteerde totten ontfanck vande hoochselen vande convoye tot behoeve ende assistentie van Don Anthonio, Coninck van Portugal, te tellen aen Jan Nicquet de somme van XVI^c guldenen vande penningen vanden selven ontfanck, in mindernisse ende voldoeninghe van tgeene dese stadt hem geloeft heeft voer het schip, genaempt *d'Orainge*, ende syne toebehoorten, volgende den accorde met hem dyenaengaende aengegaen, welcke somme hem sal passeren in rekeninghe mits overbrengende dese ende quitantie daertoe dienende. Actum XIX Septembris 1582.

Aende liasse dacte nopende tfourieren vande domesticquen van Syne Excellentie opde casteelplaetse. Actum XVIII Septembris 1582.

Aende liasse dinstructie voor de Gecommitteerde totten ontfanck vande penninghen om op te lichten III^c peerden ende twee vendelen voetvolcx. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen, opde requeste vande boden, soo te voete als te peerde, van Syne Hoocheyt, twelff in getale, hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, ter cause vande blyde incompste van Syne Hoocheyt, elcken van hen te beschencken met vier guldenen. Actum XX Septembris.

Gelycke acte voer de vier huyssiers vande camere van Syne Hoocheyt, elcken van hen met VI croonen, makende tsamen vyftich guldenen ter causen etc. Actum ut supra.
Op den bladrand: Te wetene Nycolaes Pyvertt [1], Anthoyne de Caiet, Jehan de la Van en Guillaume Arondeau.

Voer de garde vande garderobbe van Syne Hoocheyt, elcken met gelycken VI guldenen.

Voer de ordinarisse dienairs vande dispense, tsamen met sessentwintich guldenen.

Geordonneert den Gecommitteerde tot het beneficieren vande geestelycke goeden, te versiene totter alimentatie van Johanni Mathei, een vande alumnen ende jonge studenten deser stadt, denselven daertoe auctoriserende, ende sal deselve somme hen passeren int vuytgeven hender rekeninge. Actum ut supra.

Geordonneert den Gecommitteerde voors. Meester Christianus vande Wouwere ende Meester Johannes Schyve, Ministers der stadt van Liere, te gevene ende te tellene tot hennen onderstant, elcken van hen, hondert daelders, te meer dat derselver ten laste deser stadt soude competeren alementatie als geweest synde vande ordre vande Predickheren binnen derselver stadt. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen int oreloef ende afscheyden van deser Weth by Heere Dierick vanden Werve, Riddere ende Oude-Bourghmeestere, van mynen Heeren genomen, wesende by Syne Hoocheyt geassumeert tot President van syne rekencamere, hebben denselven Heer vanden Werve beschoncken voer

(1) De stadsrekening noemt hem Pinet.

eene danckbaerheyt van synen goeden dinst ende de goetwillicheyt die deselve in toecommenden tyde der stadt heeft gepresenteert, met een pointsoen Franschen wyn, vry van accysen, imposten ende allen lasten. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, hebben geordonneert den Gecommitteerde tot den bouw vanden stadthuyse, te betalen aen Meesteren Michiel ende andere, gemaect ende verciert hebbende, vuyt laste van mynen Heeren voors., de twee stucken schilderyen, om deselve tot betere observantie ende erbiedinge soo vande justitie, als vercieringe deses stadthuyse, te stellen ende te hangen opde rolle ende elders, daert de voers. Gecommitteerde gevueghelyckste sullen bevinden, ende ter causen van dyen ten besten hen sal mogelyck wesen, met den voors. Meesters tovercommen, ende alsulcken somme als by denselven Gecommitteerde sal by quitancie blycken, by hen, ter causen van dyen, betaelt te syne, sal tselve hen passeren int vuytgeven hender rekeninge. Actum xx Septembris 1582.

Geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere de ses gesworen boden deser stadt vuyt te reycken hen tabbaertlaken. Actum ut supra.

Item de somme van een hondert XLVIII, hen toegeseght om hen te cleeden int aencommen ende ter blyder incompste van Syne Hoocheyt. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren den Dekens ende Guldebroeders vande Gulden ende andere, de wacht hebbende soe aende lantporte als waterporte, goede toesicht te nemen ten eynde binnen deser stadt ghene bedelaers vande vrempde siecke, soe soldaten als andere, ende vagabonde persoonen in en commen, maer deselve daervuyt houden, belastende insgelycx den clerck aldaer vacerende tot dopschryvinge vande persoonen ten selven eynde neerstige toesicht te doene. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen ordonneren den Dekens vande Schippers dat sy van stonden aene besorghen acht oft negen schiptimmerlieden, om te wercken aen het schip *dOrangie*, op behoorlycken loon dye hen betaelt sal wordden, ende by gebreken van dyen, selen van stadtsweghen met eene cortteroede verbodt doen den schiptimmerlieden, werckende aen het nieuw schip inde Nieuwstadt ende alle andere schiptimmerlieden elders werckende, van nyet voordere te moghen wercken, totter tyt tvoers. schip *dOrangie* sal wesen versien vanden voers. getale van schiptimmerlieden. Actum ut supra.

Geresolveert seeckere requeste aen Syne Hoocheyt, by der welcke versocht wordt dat derselver gelieve den Raet van Brabant tordonneren egeen kennisse van erffscheydinge te nemen, conform der stadt privilegie, ende ingevalle des noot sy, tselve *de novo* te confirmerene ende van nyeus te verleenen. Actum xxi Septembris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, collegialyck vergadert zynde, hebben geresolveert dat de Heeren vanden Rade van Staten, Secreten Rade ende dye vande Financien, wanneer sy hen binnen deser stadt selen vinden, selen vrye ende ontlast gehouden worden, voer hen ende dye van henne familie wesende, sonder daeronder eenighe vrempde oft andere te begrypen, van deser stadt accysen, imposten ende hoochselen, ordonnerende dynvolgende den Collecteurs vande wyn ende bieraccyse denselven henne wynen ende bieren, by henlieden inder manieren voers. te slyten, te laten volgen, behoudelyck dat sy in respecte vande vyff guldenen byden Leden deser stadt lestmael geconsenteert op dame wyns, tot onderhoudt van sekere peerden en voetvolck, selen note houden, ende mits de voers. Heeren hen regulerende naevolgende sekere andere acte, namentlyck dat de billetten dye sy ten comptoire selen doen brenghen met henne handt syn onderteeckent. Actum xxi Septembris 1582.

Op sekere twee Duytsche brieven geappoincteert advys

vande Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt. Actum ut supra.

Item op sekere requeste by Cornelis Grammey gepresenteert ut supra advys. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen, gehoort hebbende het rapport van Jan Baseliers, Joncker Godevaert Montens, Schepenen, by acte in data XIX deser tegenwoordiger maendt Septembris gecommitteert geweest synde by Myne Heeren voors., om ter presentien vanden oude Schepene ende Colonel Landtmetere, twee Dekens vande Gulden ende twee Capiteynen onderlinge by hen respectieve te kiesene, tsamenderhandt te communiceren hoe ende in wat manieren men aldergevuechelycxste soude mogen versien opde foulen dagelycx geschiedende int innecommen deser stadt, ende om te ramen eenige poincten dye souden mogen dienen tot betere wachte vande poorten ende versekerheyt deser stadt, hebben geordonneert ende ordonneren mits desen, dat men van nu voertaene, by provisien ende tot anderssins bevonden wordden sal te behooren, opden middach, voer de clocke eene, sluyten ende voorts denselven dach geduerende gesloten houden sal de Roy ende Kipdorppoorten ende dat evenwel ende nyettegenstaende deselve sluytinge, de Guldebroeders ende andere supposten ende vendelen houden selen heure ordinarise ende gewoonelycke goede wachten, al oft de poorten open stonden, om by dyen middele te gevuechelycker deur het wincket vuyt ende inne te laten naer den leger Myn Heere van Villiers, Marischalck van Synder Hoocheyts legere, ende andere daertoe by Mynen Heeren exprex bescheet ende last hebbende.

Gelyck oyck de Colonellen deser stadt de supposten van heure vendelen in dyen hebben sullen, dat dewyle de voors. poorten des smorgens open staen selen, aen elcke vande voorseyde poorten staen selen, met heure wapenen inde handt thien mannen, ende daer blyven stedevast XXXV mannen oft een halff vendel, opde pene dat de Capiteyn,

de wacht hebbende, voer elcken man, die men bevinden sal aldaer inder manieren voors. te gebrekene, verbeuren ende betaelen sal ses guldenen eens, syn verhael nyettemin gereserveert opden defaillant oft gebrekelycken.

Oyck selen de voors. Colonellen de voorseyde henne supposten dagelycx ende by tyden de wacht hebbende, in dyen hebben ende houden dat, soo wanneer men luyden of trecken sal de cloxkens hangende oft te hangene aen elcke vande voorseyde ende andere poorten, eenyegelyck van hen hem vinden sal in syne wapenen.

Van gelycken selen de voors. Colonellen heure Capiteynen oft thienlieden gebieden ende bevelen dat zy, opde verbeurte van twee guldenen, te verbeuren by den thiendeman, van nu voertaen, heure binne ronden behoirlyck stellen ende besetten ten VII uren, ende dat deselve ronden nyemant sonder licht en selen laten passeren, naer de clocke seven, sedert Mertensmisse tot Dertienmisse beyde naestcommende, dordonnantie vande clocke ten thiene luydende blyvende in vigeur.

Daerenboven selen de voors. Colonellen oyck gehouden syn ordere te stellen dat de voors. henne Capiteynen, de wacht hebbende aen eenige landtpoorten, des avonts, naer het verlaten vande voors. X uren clocke, neerstelyck te visiteren alle de herbergen ende andere plaetsen suspect synde, als bordeelen ende andere dyergelycke, staende inde quartieren ende ontrent der poorte van heure wacht, ende hun te versekeren van alsulcke persoonen daer merckelycke quade suspicie op soude mogen vallen ende nyet te gedoogen dat yemandt nae het verlaten vande voors. clocke inde selve herbergen ende plaetsen blyven sitten drincken. Actum XXII Septembris 1582.

Op den bladrand : Gelycke acte opde Dekens vande Gulden.

Myne Heeren etc. hebben gecommitteert ende committeren mits desen Philips de Landtmetere, oudt Schepen ende Colonel, om te spreken met Myn Heer van Villiers, Marischal van Synder Hoocheyts legere, ende by denselven soo veel te

beneerstigen alst mogelyck is, dat zyne zoetelers geene wynen oft bieren en sullen tappen dan dye vanden legere zyn, ende geensins aende borgeren oft ingesetenen deser stadt ende daertoe denselven zoetelers eedt aff te nemen, mitsgaders oyck te ondersoecken oft men ter weken oft anderssins nyet en soude kunnen gestellen eenen generalen taux opde wynen ende bieren die deselve soetelers souden mogen slyten ende daerover nyet te gaene.

Sal oyck den voors. Heere van Villiers versoecken dat hem gelieve het staecketsel aenden Blauwentoren dagelycx open te houden ten gerieve vande passanten dye lancx de Crooneborchpoorte begeren inne te commen, ende alsoo men bevindt dat de soldaten inde buytenyen bruggen maken over de grachten vande selve buytenyen, daerdeur dagelycx vuytloopende, nyet sonder dangier ende sorgelyckheyt vanden leger aldaer liggende, daeromme te besorgen dat deselve bruggen affgebroken wordden ende verboden sulcx meer te doen oft maken.

Insgelycx sal de voors. Landtmetere versuecken den voors. Heere van Villiers dat hem gelieve by syne soldaten rontsomme deser stadt te doen affbreken alle de huysingen, heyningen, schutselen, soo van levende hagen als andere, staende binnen de palen begrepen inde publicatie deshalven gedaen ende gedepescheert.

Van gelycken sal de voors. Landtmetere beneerstigen dat het brugesken loopende nae het geldeloos payken, buyten de Slyckpoorte, wordde affgebroken ende den dronkaerts beleth de passagie.

Ende ten lesten, denselven Heere van Villiers te versuecken dat hem gelieve te besetten met soldaten het huys van wylen Heer Lancelot van Urssele, gestaen tot Eekeren, mitsgaders het huys tot Wilmerdonck van wylen Heer Peeter van Dale. Actum ut supra.

Myne Heeren etc. hebben geordonneert ende ordonneren

mits desen den Fortificatiemeesters deser stadt dat zy metten iersten versien elck schoff van deser stadtspoorten met ysere pinnen, om alsoo te vastiger mogen vallen ende deselve schoffen te versien van huyskens tot behoeff vande bewaerders ofte sluyters.

Ordonneren insgelycx denselven Fortificatiemeesters dat zy metten iersten alle de bolwercken versien selen met cloxkens, soo over lange is geresolveert, makende aende selve cloxkens, in plaetse van coorden, ketenen om deselve sekerlyck te trecken alst den noot soude mogen verheyschen, ende bovendyen te maken, tot gerieff vande schiltwacht daertoe geordonneert oft te ordonneren, een huysken om daerinne ten tyde van onweer te mogen schuylen.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voors. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Tresoriers ende Rentmeestere dat zy van stonden aene selen doen ruymen alle herbergen staende opden Werff ende andere kayen vanden watercant deser stadt, ende deselve huysen te doen demolieren ende te nyette doene. Actum XXII Septembris 1582.

Geordonneert opde requeste by den Ministers overgegeven, den Gecommitteerde totter administratie vande geestelycke wynen dat sy metten selven sullen overcommen nopende ende aengaende de ses sieckbezueckers aengaende henne gagien. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, es by mynen Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen geordonneert den Gecommitteerde totter bieraccyse dat sy alle weken sullen laten volgen, tot behoeve vanden Capitain vande Switsers van Syne Hoocheyt, XVe tonnen biers, te weten sulcken als sy sullen begeren, behoudelyck dat deselve quantiteyt sal wordden gemindert den leveraer vande bieren vanden keldere vanden Hove. Actum XXIIII Septembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben gecommitteert Capitain Bartholomeeus Zegers dat hy

sal toesicht nemen oft het schip van oreloge deser stadt, tot behoeve van Don Anthonio, by Sr Jannen Nicquet, sal worden toegerust volgende daccort, den XVIII Septembris, met hem aengegaen, tot welcken eynde men hem sal leveren de voors. acte van accorde. Actum XXIIII Septembris 1582.

Aende liasse de verclaringe ende resolutie van mynen Heeren op de swaricheden geresen tusschen den Staet vande Heeren Edelen ende de steden van Brabant, opde nominatie totten Rade van State. Actum XXII^a Septembris anno 1582.

Opde specificatie vande oncosten gedaen ter causen vanden accorde gedaen by deze stadt ende Catrine van Santvliet, den VI Maïi 1582, nopende de huysinge commende op Sint-Jansbrugge, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen XX guldenen XIIII stuyvers. Actum XXIIII Septembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert, mits merckelycke redenen, den Fortificatiemeesters deser stadt, sonder eenich vertreck oft delay, te vullen, met gruys ende eerde, den keldere open liggende aen Sint-Jansbrugge, tusschen den meulen ende de nyeuwe huysinge, ende dat vande eerde ende prompste gruys daerontrent liggende, opdat tselve hoe eer hoe liever mach gedaen worden. Actum XXIIII Septembris 1582.

Aende liasse dacte vanden Breeden Raedt nopende dabdye van Afflegem tot behoeff van Syne Excellentie, in data III Augusti 1582.

Aende liasse een acte vanden accorde met den Edelen van Brabant by deser stadt aengegaen nopende de annominatie van twee persoonen totten Raet van Staten. Actum XXV Septembris 1582.

Appoinctement opde requeste van Marten Beckman waerby hem, by provisien, gegundt wordt het clerckschap van opscryven aende Kipdorppoorte. Actum XXV Septembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen hebben geordonneert den Gecommitteerde totter collectatie vande wynaccyse te laten volgen, vry van accyse, imposten ende hoochzelen, mitsgaders de lesten vyf guldenen by den Leden deser stadt geconsenteert, tot behoeve van myn Heere den Grave van Mansvelt, twee amen wyns ter weken, tot behoeve van Syne Genade ende syne familie gedüerende den tyt deselve alhier binnen sal wesen ende dat syn hantteeken sal blycken. Actum ut supra.

Gelycke acte op den Collecteurs vande bieren, tot twee amen sdaeghs.

Opde specificatie vande victualie gelevert inden gasthuyse, is by myne Heeren geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken de somme van IIII^{c} IX guldenen $^{1}/_{2}$ stuyver ter saecken als vore. Actum XXV^{a} Septembris anno 1582.

Opde requeste van Mevrouwe vanden gasthuyse, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere dat sy, tot onderstant vanden armen ende siecken aldaer, wekelyckx selen vuytreycken alnoch de somme van twee hondert guldenen, beginnende den XIIII^{en} van deser, ende dat voor een maent, tsamen de somme van VIII^{c} guldenen, boven tgene by hen tot den voors. dage is verschoten. Actum XXV^{a} Septembris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geresolveert ende mits desen geauthoriseert Cristoffel Plantyn ende geordonneert om de rechten ende costuymen deser stadt in gescrifte geredigeert ende hem te leveren, te drucken inde forme van een groote quarta, met goede leesbare lettre ende goet pampier, tot III^{c} exemplairen, ende deselve gedruckt wesende, te leveren in handen vande Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt om voorts byden selven gedistribueert te worden naer ordonnantie van Borgemeesteren ende Schepenen, sonder dat hy eenighe exemplairen daerenboven sal voer hem ver-

mogen te drucken, venten oft distribueren, alsoe myne Heeren deselve alleenlyck doen drucken tot hennen behoeve ende gerieve ende van andere dyen toestaet deselve hebben, waeraff hem byden voors. Tresoriers ende Rentmeestere sal betaelt wordden gelyck myne Heeren voors. denselven Tresoriers ende Rentmeestere tselve te doene mits desen ordonneren. Actum XXVa Septembris 1582.

Op den bladrand: Verandert *prout* aende liasse.

Borgemeesteren ende Schepenen ordonneren Jan Nicquet ende consorten onder inventaris over te leveren, in handen vanden Capitain Evert Pieterssen oft van synen Lieutenant, het schip genaempt *dOrainge*, met allen synen toebehoorten, soe hy tselve schuldich is seylveerdich te leveren ende gelyck hy tselftse soude willen gebruycken, achtervolgende den contracte daeraff met hem aengegaen, ende dat in presentie vande Commissarissen Bartholomeeus Segers, Cristiaen ende Willem Antheunis, oudt Dekens vanden Schippersambacht, dye daeraff selen gehouden wesen rapport te doen aen mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen. Actum XXV Septembris 1582.

Opde requeste van Merten Neyen, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Merten Neyen te tellen IXc XLVIII guldenen ende XVIII stuyvers als tslot van syne rekeninge. Actum XXVI Septembris 1582.

Opde requeste van Thomaes vanden Bossche, Corteroede, geordonneert *ut supra* hem te remitteren het recht tot syn corteroeyschap staende. Actum ut supra.

Opde requeste van Jasper Joe, gehuert hebbende een vande winckels gestaen aen het waeckhuys vande groote Merct, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere het vierendeel vander huere quyt te schellene.

Gelycke appoinctement opde requeste van Andries Pateniers, gehuert hebbende eenen wynckel als boven.

Opde requeste vanden Schouteth ende Leenmannen van Santhoven, vuyt te reyckene de jaerlycxse hondert guldenen, hen volgende den contracte toegeseght. Actum ut supra.

Opde requeste vande weduwe Joos Heylen, geordonneert te betalen negenenvyftich guldenen ende XIX stuyvers ter causen van ruet gelevert aende craenkinders. Actum ut supra.

Opde requeste van Michiel Gillis, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere de rente aldaer geruert vordane vuyt te reycken. Actum ut supra.

Gesien dadvis vanden Tresoriers ende Rentmeestere opde requeste by Cornelis Grammeye, Collecteur vande wynaccyse, aen mynen Heeren den Wethouderen overgegeven, ten fyne van betere directie vande selve wynaccyse, ende om voer te commen de frauden int vuytvueren daerover dagelycx geschiedende, hebben myne Heeren de Wethouderen deser stadt voers. geordonneert ende mits desen gecommitteert Nycolaes de Lannoy, Wouter Claessens ende Cornelis Schoubroeck, ingesetenen deser stadt, mitsgaders dry vande expectanten vande zegelaers, die de voers. Tresoriers ende Rentmeestere daertoe sullen assumeren, om alle de wynen die vuyt en inne deser stadt respective sullen gebrocht ende gevuert worden, op te teekenen, billetten te ontfangene, deselve te proevene, ende in als dyenaengaende hen reguleren naer luyt den XXXVII artikule vande ordonnantie op tstuck vande wynaccyse gemaect ende gepubliceert in Januario anno LXXIX, dewelcke Gecommitteerde de voers. Cornelis Grammeye sal mogen veranderen ende versetten aen sulcken poorten als hy sal geraetsame vinden, ende dat inder manieren gelyck men de segelers deser stadt es versettende, dewelcke voers. ses persoonen sullen worden gesalarieert gelyck dander zegelaers byden voers. Collecteur vande wynaccyse vuyt de generale masse ende innecommen vande selve wynaccyse, mits doende by denselven ses Gecommitteerde den eedt in handen vande Trezoriers ende Rentmeestere voers, opde instructie hen voer te lesene. Actum XXVII Septembris 1582.

Geordonneert, opde specificatie van twee brandeysers tot behoeve van Syne Excellentie, den XII Februarii LXXXII byden gesworen vande Oudecleercoopers gelevert, vuyt laste van mynen Heeren, te betalen XIIII guldenen eens. Actum XXVII Septembris 1582.

Myne Heeren voors. hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere den bode, op heden de goede tydinge van het secours ende victuaillement vande stadt van Lochen gebrocht hebbende ende het vertreck vanden vyant aldaer, voer boden, broot ende een gratuïteyt, te geven twee ponden Vlaems. Actum ut supra.

Geordonneert Cornelis Grammeye, Collecteur vande wynaccyse, te laten volgen aenden Minister Ysebrandum, mits synder siecten, daccyse, imposten ende hoochzelen der stadt competerende, een halve ame Rentsche oft halff pointsoen Franschen wyn, sulx als hem sal believen inne te leggen. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert Cornelis Grammeye, Collecteur vande wynaccyse, van deser stadtswege te beschencken ende te vereeren Meester Carel Gabry, ouste Advocaet deser stadt, met eene goede ame Rentschen wyn, vry van accyse, imposten ende andere lasten daeroppe gestelt, ter sommen van vyftich guldenen, tegens en Diestdage naestcommende, dach vanden houwelycke van synen sone Meester Isaack, oock Advocaet, mits de goede affectie die de voers. Meester Carel Gabri altyt deser stadt heeft bewesen, ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere deselve somme den voors. Grammey vuyt te reycken ende te rembourseren. Actum ut supra.

Gearresteert sekere ordonnantie opt stuck vande wynaccyse met ordonnantie van deselve te publiceren ende doen drucken. Actum XXIX Septembris 1582.

Opde requeste vanden Rentmeestere vande schipvaert

der stadt van Brussel, geordonneert den Fortificatiemeesters alhier aenden selven te leveren achtennegentich Pruytsche deelen oft IIc Noortsche deelen, in recompensie van achtennegentich olme boomen staende op voers. vaert employabel tot onderhoudt van dycken, aldaer affgehouden ter ordonnantie vande voors. Fortificatiemeesters. Actum XXVIII Septembris 1582.

Op heden, datum van desen, is by Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalene Wynant Lockema, gesworen bode, ter zaecken van dertich daghen vacatien, à raison van XVIII stuyvers sdaeghs, de somme van XXVII guldenen, midtsgaders alnoch de somme van XXIX guldenen van verschoten penninghen, byden voors. Lockema gevaceert ende verschoten zedert den IIIen Augusti totten XIIII Septembris beyde lestleden, volgende den billietten daeraff zynde, hierane gehecht, maeckende tsamen de somme van ses en vyftich guldenen eens. Actum XXVIIIen Septembris 1582.

Vide een acte vande Commissarissen over de rekeninge van Henrick van Lemens, Rentmeestere, de data XXVIII Septembris 1582.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aenden weert *int geschildert Huys*, de somme van XXIX guldenen ende XVIII stuyvers eens ter causen van verteerde costen, aldaer verteert, ten beheete van myne Heeren, by den Capitain de Evercourt ende Monsieur Hoves, alhier commen tot des lants dienst ende vuyt redenen den Heeren kennelyck. Actum den XXIXn Septembris 82.

Aende liasse dacte daermede Marten Neyen wordt geordonneert te doen toemetsen de gaelrye voor den huyse van Niclaes Bruynincx. Actum ultima Septembris 1582.

Gelycke acte vanden huyse van Doctor Matthias de Lobbel. Ut supra.

Gelycke acte vanden huyse van Taffin. Ut supra.

Gelycke acte vanden huyse van Doctor Peeter de Villiers. Ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen bekennen mits desen van Jan Nicquet voldaen te syne vande overleveringhe vanden schepe genaempt *dOrainghe*, met synen toebehoorten, sulcx ende gelyck hy tselve schuldich was te leveren, volgende den contracte tusschen hem ende dese stadt aengegaen, hem daeraff quytscheldende, gelovende voorts dat hem volcomen vernueginghe sal gedaen worden, in alle tgeene hem ter oirsaecken van dyn is toegeseght, volgende den bescheede hem daeraff gelevert. Actum 1ª Octobris 1582.

Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert ende geauthoriseert, committeren ende authoriseren mits desen Barthelemeeus Segers, Capitain, om te versien ende procureren al tgeene tot volcomen equipagie ende toerustinghe vande schepen dye dese stadt aengenomen heeft te bestellen, tot assistentie van Don Anthonio, Coninck van Portugael, nootelyck van doen sal wesen, soe van timmeringhe, cordagien, amonitie ende allen anderen gereetschap daertoe dienende, verclerende myne Heeren, mits desen, dat al tgeene de voors. Seghers desen volgende doen sal, te houden voir goet ende van weerden. Actum eodem die.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt Meester Rembertus Dodoneus, Doctor inder medecynen, te vereeren ende beschencken metter somme van vier hondert Carolusguldenen, ter oorsaecken van seker syn boeck op en nieuw gemaeckt, geintituleert *Stirpium Historie Pemptades,* deser stadt gedediceert ende de presentatie daeraff aende selve gedaen, dwelck myne Heeren voors. voer goet hebben aengenomen. Actum inden Maendaechschen Raedt prima Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Gecommitteerde totter amonitie te leveren aen Barthelmeus Segers, Capitain, sekere vier metalen stucken geschuts, Syne Hoocheyt oft de generaliteyt toecomende, ende noch negen yseren stucken vande provisie deser stadt, om deselve te gebruycken op de schepen dye dese stadt is toerustende tot assistentie van Don Anthonio, Coninck van Portugael, dwelck hen sal passeren in henne rekeninghe. Actum prima Octobris 1582.

Opt tversueck van Loys Verbeke, oudt Colonel deser stadt, soe mondelinghe als by syne missyven aen mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gedaen, nopende syne continuatie opt fort van Lillo ende hoe hy hem voordane soude reguleren, hebben myne Heeren voors. geresolveert, dat, van wegen deser stadt, requeste gepresenteert sal wordden aen Syne Hoocheyt ten eynde de voers. Verbeke op tvoers. fort wordde gecontinueert in syn bewindt, ende met wadt ordre ende in wadt manieren deselve ende de garnisoen aldaer liggende, ende by tyden te leggen, hen selen voerdane reguleren, ende dat hy van tselve fort nyet en worde gestelt sonder voergaende advertentie ende advyse vande Leden deser stadt. Actum IIa Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Collecteurs vande bieraccyse deser stadt van nu voordane Meester Jehan Judic ter weken te laten volgen, vry ende onbelast, de quantiteyt van XXXVIII tonnen biers van wadt sorte dat sy, tot behoeve van dye vanden huyse ende suite van Syne Hoocheyt, des wordden onder deselve XXXVIII tonnen begrepen XV tonnen dye wekelyck geaccordeert syn tot behoeve vande Switsers. Actum IIa Octobris 1582.

Aende liasse dacte nopende de storttinge vanden beer in Sint-Jansvliet. II Octobris.

Gelycke opde Harinckvliet. Ut supra.

Opde specificatie van Everaert Heylen, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen de somme van een hondert ende LXVI guldenen VII stuyvers een blanck. Actum eodem die.

Opde specificatie van Gheert Brants, de somme van LV guldenen. Actum ut supra.

Opde requeste vande Fortificatiemeesters, ten eynde om te hebben auditeurs over henne rekeninghe, by hen te doene van heure administratie gehadt sedert den lesten Aprilis LXXXII totten XVIII Augusti daerna, syn gecommitteert ende geauthoriseert de voergaende auditeurs van henne voergaende rekeninghe. Actum ut supra.

Opde requeste vande Vrouwe ende Ouderen vanden grooten gasthuyse, geaccordeert vrydom van dleste hoochsel van vyff guldenen om dame wyns geconsenteert tot lichtinge van sekere ruyteren binnen deser stadt, met noch van acht schellingen van te vooren opden wyn gestelt. Actum ut supra.

Opde requeste vande vier gesworen lynwaetmeters deser stadt, gesien by Borgemeesteren ende Schepenen het advys vande Tresoriers ende Rentmeestere, is geappostilleert ende geordonneert, dat de supplianten ende elck van hen, in plaetsche vande LX guldenen, dye sy tot noch toe ontfangen hebben, jaerlycx selen genieten de somme van hondert guldenen, ende om deselve te vinden, is geordonneert dat men van nu voordane voer het recht van twee grooten Brabants, dye men betaelt heeft op de hondert ellen, sal schuldich syn te betalen twee grooten ende eenen halven Brabants, te wetene van allen lynwaet dat platgevouwen wordt, ende van tgeene gedruckt is, drye grooten opt hondert, met bevel aende meters dat sy den coopman in syn goet wel ende getrouwelyck gerieven, tselve reynlyck handelende ende dat sy de gedruckte stucken, theurder metinghe comende, selen int affschieten opde tafele achter de handt laten schieten

op een elle breedere ongeveerlyck, insgelycx dat sy selen gehouden syn de voers. appostille in henne instructie te insereren. Actum ut supra inden Maendaechschen Raedt.

Opde requeste van Peeter Boom, Collecteur vande lynenelle accyse, geordonneert dat alle dyegene dye hen syn geneerende met halveren, vouwen, rollen, touwen, meten ende opmaken van lynwaten, tselve en selen voordane nyet mogen doen oft exerceren, sonder dat eerst ende alvoren den Collecteur aen ghegeven te hebben ende daeraff een billeth oft teecken gehaelt ende ontfangen te hebben, op de pene inde ordonnantie begrepen. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene Janne van Leent, gesworen bode deser stadt, ter zaecken van seven ende tseventich daghen vacatien, à raison van achthien stuvers sdaeghs, de somme van negen ende tsestich guldenen ende VI stuvers, midtsgaders alnoch ter zaecken van verschoten ende gedebourseerde penninghen, de somme van X guldenen, by den voors. van Leent gevaceert ende verschoten zedert den II Julii totten II^en^ Octobris beyde lestleden, volgende den billietten daeraff zynde, maeckende tsamen LXXIX guldenen ende VI stuvers eens. Actum III Octobris XV^c^ jaren LXXXII.

Opde requeste vande Dekens vande Gulden alhier, geordonneert den Fortificatiemeesters aende Kipdorp ende de Royepoorte te maken opene logien inde borcht aldaer, ten eynde de Guldebroeders de wacht hebbende, ten tyde van regenachtich weder, hen daeronder vanden reghen moghen bevryden. Actum III^a^ Octobris 1582.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aende Marischals van Syne Hoocheyt, elcken van hen, de somme van tweelff goude croonen. Actum prima Octobris anno 1582.

Opde requeste vande ses gesworen Gulden deser stadt,

daerby sy versuecken datmen deselve soude versien van vier aende poorten, ende opt stadthuys dAmptmanscamer, omme aldaer hen recht te houden ten tyde vande wacht, mitsgaders tordonneren den poortiers vande Kipdorp ende Roypoorten, als de poorten gesloten syn, den Guldebroeders alsdan soo lange een camer te laeten, is by myne Heeren geappoincteert nopende de versochte camere, dat sy den supplianten, mits diversche redenen hen moverende, daermede nyet en connen accomoderen, maer selen deselve anderssints versien, wanneer het stadthuys sal volmaect wesen; ende voor soo vele aengaet het vier, gemerct dyenaengaende in voorgaende tyden generalyck is geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere daerinne te versien, selen deselve hen addresseren aende selve Tresoriers, denwelcken myne Heeren mits desen ordonneren hun navolgende de voors. acte ende voorgaende ordonnantie te reguleren, ende den supplianten promptelyck te versien, ordonnerende daerenboven den poortier vande Roy ende Kipdorppoorten den supplianten volgende hunlieden versueck te accomoderen. Actum II[a] Octobris 1582.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen etc. geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Bruno van Geveren, ter zaecken van tachentich daghen vacatien, à raison van achthien guldenen (1) sdaeghs, de somme van twee ende tseventich Karolusguldenen eens volghende de billietten daeraff zynde. Actum III Octobris 1582.

Alsoe Jan Baillet, by diveersche syne requesten aen mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen vertooch gedaen hadde van syne goede diensten, dye hy eenighen merckelycken tyt sonder ophouden, inde gemeyne ende besundere deser stadt saken, hadde gedaen ende dagelycx was continuerende, soe inde buytenyen deser stadt als elders, daer men hem was employerende, dat hy onder andere oyck int besundere hadde gehadt ende noch was hebbende de bewaernisse van sekere spuyen buyten deser stadt, sonder dat hem daeraff ware gedaen geweest behoorlycke recompense oft assistentie om hem ende syn

(1) Lees : stuyvers.

huysgesin te cunnen onderhouden, ende nae diveersche appoinctementen byden selven ten voers. eynde geobtineert, ten lesten ware gecommitteert Joncker Godevaert Montens, Schepene, om van tgeene des voors. is te communiceren metten Colonnellen deser stadt, ten eynde op al tselve goede acht ende consideratie genomen synde, den voers. Jan Baillet vuyt henne middelen soude wordden toegevuecht, tsy de gagie van eenen ruyterman, oft eenighe andere alsulcke assistentie gedaen wordden, als hem tot redelyck syn onderhoudt van noode is, ende syne voers. diensten ende devoir, by hem gedaen ende te doene, waren verheysschende, myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen daernae gehoort hebbende het rapport vande voors. Commissarissen, hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den vier gedeputeerden totten ontfanck vande penninghen geconsenteert tot lichtinghe ende onderhoudt van het ruytervolck ende voetvolck binnen ende tot behoeve deser stadt, den voers. Baillet, by provisie, van nu voordane vuyt te reycken ende te betalen de gagie van eenen ruyterman voer den dienst by hem inde gemeyne saecke ende besundere tot behoeve deser stadt te doene, sonder tselve eenichssins te trecken in consequentie, dwelck hen sal passeren in henne rekeninghe. Actum IIIa Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Tresoriers ende Rentmeestere derselver stadt, Mevrouwe vanden gasthuyse alhier te assisteren, mits de menichte vande arme ende crancke persoonen daermede tvoors. gasthuys tegenwoirdich is belast, met twee stucken Franschen wyn. Actum IIIa Octobris 1582.

Vyf appoinctementen op het versueck van Loys Verbeke, Superintendent van het fort van Lillo, Ie, dat de Weth hem versuect in synen dinst te willen continueren, in conformiteyt vande ordonnantie van Syne Hoocheyt ; IIe, dat soo wanneer Syne Hoocheyt hem sal doen vertrecken, dat hy tselve de Weth sal aendienen, die daerinne vorts sullen doen naer behooren ; IIIe, ordonneren den Fortificatiemeesters dat sy de strooyen huyskens aldaer versocht ende de wercken aldaer

geruert, terstont doen maken ende daerinne versien ; dat sal de hant aenhouden dat hy vande Staten sal wesen behoorlyck van syne gagie gecontenteert; dat hy hem addressere nopende de twintich mannen by hem tot beset van het huys van Couwesteyn versocht aen Syne Hoocheyt ende Excellentie. Actum quarta Octobris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te coopen twee metalen brantysers inde voer oft Heerencamere deser stadthuys, sulcx gelyck sy naer den heysch vande camere sullen bevinden. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben beschoncken ende beschincken mits desen myne Heeren de vier Gecommitteerde der stadt van Middelburch, met twelff stadtstoopen wyns, versueckende deselve in dancke te willen nemen. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben gegunt ende geaccordeert, gunnen ende accorderen mits desen, Lauwreys Rouzee, eertyts goeden dinst gedaen hebbende int reduceren vanden casteele, het recht vande porterye deser stadt. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Collecteurs vande wyn ende bier accyse, te laten volgen aen mynen Heere Arent van Dorp, Generael vande vivres, alle alsulcken bieren ende wyn als deselve respective sal slyten tot behoeve van syne familie, vry van accyse, imposten ende hoochzelen der stadt competerende, behoudelyck dat de Collecteurs selen opteekenen de leste vyf guldenen, by den Leden deser stadt opde wynen gestelt, mits by hem onderteekenende de quantiteyt vande bieren ende wynen, die deselve van noode sal hebben ende doende deselve in synen kelder leggen. Actum ut supra.

Myne Heeren deser stadt hebben geconsenteert ende con-

senteren mits desen, dat de Contrerolleur vande artillerie, Peeter Mesmakere, sal mogen inneleggen twee amen Rentschen wyn ende vyf amen biers, vry van accyse, imposten ende hoochzelen der stadt competerende, behoudelyck dat de Collecteurs vande wynaccyse selen opteekenen de vyf guldenen lestwarven byden Leden deser stadt opde wynen geconsenteert ende dat voer dit jaer, sonder dat hem sal toegelaten worden yet meer vry inne te leggen. Actum IIII[a] Octobris 1582.

Opde specificatie van Jan Pitten, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen de somme van hondert LXIIII guldenen ende VIII stuyvers. Actum IIII[a] Octobris 1582.

Alsoo by acte vander date den XX[en] Octobris LXXXI, by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen gecommitteert syn geweest Jan van Santvoort ende Jan Baseliers, Schepenen, om met Meester Denys vander Neesen, Secretaris, ten huyse van wylen Meester Pauwels Schuermans te inventarien ende aenveerden alle ende elcke de stucken, titulen ende munimenten deser stadt, aengaende den processe vande Schetsen ende andere der stadt rakende, ende dat dyenvolgende deselve stucken gebrocht syn geweest ten huyse van Meester Nicolaes de Voecht, oyck Schepene, soo hebben myne Heeren voors. gecommitteert denselven Meesteren Nicolaes de Voecht ende Jannen Baseliers, metten voors. Secretaris vander Neesen, om de voors. stucken ende munimenten voorts behoorlycken ten vollen te inventarieren, om tselve gedaen, deselve voorts hier opden stadthuyse te brengene, ende tselve gedaen, voorts geordonneert te wordden naer behooren. Actum den V[en] Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen voors. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Meesteren Henrick de Moy ende Meester Joris Kieffelt, Secretarissen, dat zylieden sonder eenich dilay ende in alder diligentie selen ex ordine ende van oudts aff colligeren ende by een vuegen alle de tractaten dye eenichsins gedaen ende gehandelt

syn van deser stadts wegen mette Engelsche, in een boeck, dye vande Oisterlingen, in een ander boeck, ende dye van de Portugisen, in een derdde boeck, om tselve gedaen, voorts geordonneert te wordden naer behooren. Actum den v^en Octobris 1582.

Geordonneert, opde assignatie vanden Rentmeestere vande Staten van Brabant, den Rentmeestere deser stadt te betalen aende weduwe Meester Jan Gillis de somme van XVI^c guldenen IIII stuyvers in minderinge vande bede. Actum V Octobris 1582.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere Geert Brems, ter causen van XXVIII blaeyers van wagenschot, het blat tegens thien stuyvers, ende andere hout vuyt laste van myne Heeren tot behoeve deser stadt gelevert, volgende de specificatie daeraff synde, in als te betalen XVII guldenen ende XIIII stuyvers. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Gedeputeerde totter fortificatie, in alle diligentie aff te peylen de riviere van Liere omtrent het Donxken, mitsgaders tselve fort, dat van Willebroeck ende de Marguerite behoorlyck versien ende fortificeren tot betere versekerheyt vande selve riviere ende de gemeene saecke. Actum IIII Augusti 1582.

Opde specificatie vande Dekens vande Schippers, ter causen van geleverde schepen vuyt laste van mynen Heeren, den VIII Septembris lestleden, om VI^c soldaten over te setten, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere de somme van vyf ende XL guldenen. Actum ut supra.

Op gelycke specificatie van geleverde schepen ten fyne als boven, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene hondert tweentnegentich guldenen. Actum ut supra.

Alsoo de wagens dye plagen met alderhande vitualien alhier te commen deur de Roy ende Kipdorppoorte, nu mits den leger liggende inde buytenyen, gemeynelyck commen deur de Slyckpoorte, ende dat daerdeur den dyck seer gecrenckt ende met putten ende gaten daerinne commende bedorffven is ende meer wordden soude, indyen men daerinne nyet goetstyts en versage, soo ist dat Borgemeesters ende Schepenen geordonneert hebben Tresoriers ende Rentmeestere, dat zy met rys ende anderssins deselve putten selen versien ende repareren, tot conservatie vanden voors. dyck ende gerieff vande voorseyde wagens. Actum den v[en] Octobris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert ende ordonneren mits desen anderwerven, ende in conformiteyt der mondelinge ende expresse bevelen, op heden, by deselve myne Heeren gedaen aen Hans Boddart, cuypere, van stonden ane ende sonder vertreck, dese hem geinsinueert wesende, te dienen Nycolaes Bourgis, coopman vande Fransche wynen, int kelderen vande selve syne wynen, ende dyenvolgende eerst ende alvorens te leveren een billeth vande quantiteyt vande selve wynen op de wynaccyse alhier, volgende de leste ordonnantie opt stuck derselver accyse gemaect, ende dat op pene van dat deselve van nu voer alsdan, by faulte van obedientie, sal vervallen wesen, soo van syne porterye als ambachte, soo myne Heeren, by gebreke als voers. es, denselven verclaren vervallen mits desen. Actum VI Octobris.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, geleth opde clachten vande Dekens, Oudermans ende gemeyne supposten vanden ambachte vande Cuypers, hebben geordonneert, dat nopende ende aengaende het XXXVIII article opt faict vande wynaccyse gemaect, de Collecteur vande selve wynaccyse sal regart ende consideratie nemen opde qualiteyt ende gelegentheyt vande selve supposten, factorye van wyn binnen deser stadt hebbende, ende degene hy bevinden sal egeene middelen te hebbene om onsterffelycke borge te stellen, daermede het voirs. article hen es belastende, dat hy alsulcken sal laten

gestaen, mits stellende cautie *fidejussore* by eenige borgere oft coopman van sorte ende qualiteyt, ordonnerende vorts dat de voors. ordonnantie in allen heuren ândere resterende poincten sal wesen onderhouden ende geobserveert ende sal men op ongeluck ende laeckaigie regart ende consideratie nemen, naervolgende doude ordonnantie. Actum Lunæ VIII Octobris 1582.

Geordonneert, opt versueck vande Tresoriers ende Rentmeestere, dat sy het recht vande vuytsnede sal collecteren by Pauwels Boschart ende met termynen de tachterheyt doen betalen, telcken II^c guldenen. Actum ut supra.

Geordonneert den collecteurs vande wyn ende bierassysen, te laten volgen aen den Heere van Haultyn, Gouverneur van Walcheren, eene ame wyns ende twee tonnen biers, sonder te betalen assysen oft impost deser stadt competerende. Actum IX Octobris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben beschoncken ende beschencken mits desen mynen Heere den Conseiller Casenbroot, alhier in commissie vuyten Hage gearriveert, met VI stadtstoopen wyns. Actum ut supra.

Gelycke acte van VI stadtstoopen op Meester Adriaen Baltyn, Pensionaris sLants vanden Vryen, alhier van Brugge in slants saecken gearriveert. Actum ut supra.

Gelycke acte opde Gedeputeerde van Zeelant, *inden Naem Jesus,* van thien stadtstoopen wyns. Actum ut supra.

Opde specificatie van Peeter Verluyten, stadtslootmaker, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen de somme van LI guldenen ende XIIII stuyvers. Actum IX Octobris 1582.

Opde specificatie van Gheert Brems, mentionerende van seker waecchenschot gelevert aenden Borgemeestere Schoon-

hoven, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen de somme van XVII guldenen ende XIIII stuyvers. Actum ut supra.

Op sekere specificatie vermeldende van een instrument gemaeckt tot dienste vanden lande, groot een hondert ende thien voeten ende breet seven voeten, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen de somme van XIIII ₶ ende IIII grooten. Actum ut supra.

Volgende seker scriftelyck vercleeren vande Dekens vande Schippers, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen vier schippers, gedient hebbende in vier schepen met victualien, gevoert opt fort van Willebroeck, volgende der acte van VII Augusti LXXII, de somme van XXXII guldenen. Actum ut supra.

Op heden, datum van desen, es gecompareert in collegio van mynen Heeren den Wethouderen deser stadt d'Audiencier, Meester Jan van Asseliers, ende heeft aldaer, vuyt laste van Syne Hoocheyt ende Excellentie, den Wethouderen voors. voergehouden, dat sy binnen deser stadt souden laten commen de wagenen ende bagaigien vande swerten ruyters, met ettelycke ruyteren vande XIIe oft verthien tot wacht vande selve wagenen ende bagaigien, ende deselve te stellen opde plaine vanden casteele, dwelck by mynen Heeren es geconsenteert ende geordonneert Joncker Rogier van Lefdale, om tselve aen te geven aende Gulde de wacht hebbende aende Croonenborghsporte. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert, vuyt laste van Syne Hoocheyt, den Dekens vande Brouwers by hem tontbieden ten eynde elck brouwere een van syne peerden met synen toebehoorten, leveren voor eenen dach oft twee ten lanxsten, geduerende de peerden vuyt Waelhem aencommen, om inden dinste vanden lande die temployeren, ende eenige peerden vanden moesmeyere. Actum IX Octobris 1582.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te

reycken aenden Coronel Norits de somme van een duysent guldenen. Actum ut supra.

Op den bladrand: Vide aende liasse.

Alsoo ten dinste vanden lande ende voernemelyck deser stadt sekere quantiteyt van peerden van noode ende gerequireert ende promptelyck ende sonder vertreck moeten opgebrocht wesen, soo eest dat myne Heeren hebben geordonneert ende ordonneren mits desen allen ende eenenyegelycke hen generende opde cayen ende cranen deser stadt met peerden, kerren ende wagene, van stonden ane ende sonder vertreck, tusschen dit ende thien uren, sullen opbrengen, leveren ende laten volgen de quantiteyt vande peerden daeroppe deselve syn gestelt, volgende de liste daeraff synde, ter plaetsen daer tselve hen by mynen Heere den Marckgrave sal wesen geordonneert, ende dat op expresse verbeurte van henne neringe, den gebrekelycke van nu voer alsdan daeraff priverende ende verclarende vervallen te syne, gemerct de gelegentheyt vande saken sulx es verheysschende ende dat tselve maer en es voer twee oft dry dagen ten lanxsten. Actum x^a^ Octobris 1582.

Op heden, datum van desen, is by myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert Meester Bartholomeeus vanden Berghe om, by provisie, te wesen Capitain in plaetsche van Franchoys Fagel, mits doende den eedt daertoe staende. Actum x^a^ Octobris 1582.

Gelycke acte op Lazarus Paffenburch, over het quartier vande Lynwaetmerct, in plaetse van Dierick Cuypers. Actum ut supra.

Gelycke acte op Henrick de Haze om te wesen Capitain, in plaetse van Franchoys de Catere, over het quartier van de Meere. Actum ut supra.

Geordonneert den Gecommitteerde van wegen deser stadt comparerende opde Staten van Brabant, van deser stadt-

wegen te annomineren Meester Jan van Malcotte, Conseiller inden Rade van Brabant, tot der officie van Garde de chartres. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt, mits de goede dinsten ende debvoir gedaen, int dirigeren ende oefenen vanden jongen studenten, by Erasmus Johannis, Rector int collegie ende publique schole deser stadt te Minnebroeders, hebben denselven geconsenteert ende gegunt dat hy sal mogen inneleggen een ame Rentschen wyn, vry van accyse, imposten, hoochselen der stadt competerende, mitsgaders vande vyf guldenen lestwarven by deser stadt geconsenteert. Actum XI Octobris 1582.

Op de requeste van Bruno van Geveren, geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere denselven voor alle syne pretensien vuyt te reycken de somme van een hondert XXV guldenen. Actum IXa Octobris 1582.

Opde requeste van Servaes vander Meulen, orgelist, is by mynen Heeren geordonneert den Gecommitteerde vande geestelycke goeden, in conformiteyt vande acte collegiael in date XXVI Augusti LXXXI, den remonstrant te continueren in synen dienst ende denselven daervoren jaerlycx vuyt te reycken, vuyt hunne middelen, de somme van twee hondert ende vyftich guldenen. Actum IXa Octobris 1582.

Opde requeste van Cornelis Cluting de Vos, is by mynen Heeren denselven toegevuegt, des jaers geduerende den dienst, de somme van IIc L guldenen, loop hebbende sedert den tyt dat hy int Hoff gecommen is ende den voors. dienst gedaen heeft, ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere denselven deselve somme te betalen. Actum ut supra.

Myne Heeren etc. hebben beschoncken ende beschincken mits desen Meester Jan Valck, Conseiller ende Raet der Graeffelyckheyt van Zeelant, alhier in des lants affairen gearriveert, met VI stadtstoopen wyns.

Myne Heeren ordonneren Jannen Darquesnes, Jan van Essche ende dyet aengaet, van stonden aene te ruymen al het gruys liggende opde plaetsche neffens henne nieuwe huysinghe daer Sint-Janspoorte plach te stane, op de pene van twee ponden Vlems tot behoeve vanden armen. Actum XIII Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren den Dekens ende Guldebroeders ende Capitainen, de wacht hebbende aende poorten deser stadt, geene slyckerren bynnen der poorten te laten passeren. Actum ut supra.

Op een assignatie vanden Rentmeestere Nyeversele, geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere die van Mechelen te betalen XVI^{c} guldenen.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren Cornelis Grammeye, Collecteur vande wynaccyse, voer de Gecommitteerde vande geestelycke goeden byden Staten van Brabant geordonneert, aff te scryven, op poorters accyse, de somme van sesse hondert vyffvenvyftich guldenen ende thien stuyvers, vuyt saken van achtentwintich amen ende een halve wyns, byde selve Gecommitteerde gehadt ende gesleten synde duerende de vercoopinghe ende int beneficieren vande voors. geestelycke goeden. Actum XIII Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Andries vander Molen, Schepene, de somme van een hondert ende seventhien guldenen, ter saecken van penninghen by hem verschoten voer het verheffen van sekere leenen deser stadt competerende, daeraff Heer Hendrick van Berchem sterfman was, totter somme van XLI guldenen ende noch LVI guldenen van verschoten penninghen gedaen aenden gheenen dye de voors. vander Molen te wercke gestelt heeft int coopen vande geestelycke goeden ende aen goidtspenninghen. Actum XIII Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren den Collecteurs vande wyn ende bieraccysen, dat sy selen laten volgen aenden Prince de Chimay de wynen ende bieren dye hy ende syne familie van doene selen hebben, vry ende onbelast van deser accysen, imposten ende hoochselen derselver competerende. Actum xv Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert ende committeren mits desen Anthonio Anselmus, Schepene, Peeter Panhuys, Tresorier deser stadt, Willem ende Christiaen Antheunis, oude Dekens vande Schippers, ende Rombout Romboutssen, schippere, om in diligentie te procederen tot estimatie vanden schepe van Michiel de Molyn, geemployeert tot assistentie van Don Anthonio, Coninck van Portugael, te wetene hoe vele tselve, gelyck by mynen Heeren aenveert is, weerdich was ende in gelde soude hebben mogen vercocht worden, om etc. Actum inden Maendaechschen Raedt, xv Octobris 1582.

Iterative ordonnantie op de requeste vande Gulden ten eynde de Fortificatiemeesters hen selen reguleren achtervolgende den voergaenden appoinctementen de data III^a^ Octobris 1582. Actum xv Octobris *eodem mense.*

Opde liste vande Gecommitteerde totten ontfanck vande wekelycke quotisatie nopende sekere persoonen dye pretendeerden inde selve vrye te syne oft te hooge geschat ende mits hennen vertrecke, ongehouden te syne ende onwillich bleven inde selve contributie, hebben Borgemeesteren ende Schepenen ende de Goede Mannen vanden Maendaechschen Raedt tot XXIX persoonen daeraeff exempt gehouden, eenighe van dyn omdat deselve waren vande munte, eenighe vanden Raedt van Brabant, tot Brussel henne residentie houdende ende de gemeyne lasten betalende, eenighe ten opsiene dat sy alhier alleenlyck gecommen waren in dienste van den lande ende van Syne Hoocheyt ende in respecte van hennen offitien, hebbende nochtans de voors. Wethouderen eenighe vuytgesteken nyettegenstaende sy in gelycke diensten

ende offitie van Syne Hoocheyt ende vanden lande waren, vuyt respecte dat deselve waren poorters ende innegesetenen deser stadt ende geweest waren voer daten vande quotisatie ende alhier gegoyt ende geerft, mitsgaders oyck nae daten vande quotisatie gecomen tot offitie. Actum XV Octobris 1582.

Acte opde voors. Gecommitteerde om te procederen tot executie tegens de persoonen inde voors. liste begrepen, vuytgenomen de voors. XXIX gestelt opde selve liste. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren, Schepenen ende de Goede Mannen vanden Maendaechschen Raedt, gesien hebbende de requeste by Jan Bailleth aen hen overgegeven, ten eynde hem vernueginghe ende recompense gedaen wordde van syne diensten, by hem inde gemeyne saecke ende van deser stadt gedaen ende dye hy noch dagelycx is doende, gesien insgelycx ende lectuere gehadt hebbende vande acte collegiael hem gegeven den III[en] Octobris lestleden, hebben de voors acte *de novo* geconfirmeert, behoudelyck dat de voors. Baillet tsynen costen schuldich sal syn te houden een peert ter continuatie ende tot betere vuytvueringhe vanden voors. dienst. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, gehadt hebbende het advys vande Gecommitteerde tot het benefitieren vande huysen ende erven binnen den casteele alhier, hebben geordonneert ende ordonneren mit desen Merten Neyen te ontfanghen, vuyt handen van Willem Dickbier, de somme van XVI[c] guldenen, procederende vande huere van sekeren wintmeulen gestaen inde casteelplaetsche voors., byden selven Dickbier tegens deser stadt in hueren genomen den termyn van XXV jaeren, waeraff de thien hondert guldenen syn te betalen terstont, ende de sesse te Kersmisse nu naestcommende, mitsgaders alle de gereede penninghen gecomen ende gemaeckt int vercoopen vande huysen ende erven gestaen inde voors. casteelplaetsche, ordonnerende voorts denselven Neyen vande selve XVI[c] guldenen ende de andere voergeruerde penninghen te betalen ende te assigneren de naebescreven

persoonen, aenden bouw vanden casteele ten achtere zynde, ende metten Commissarissen totten vercoope vande huysen ende erven voors. overcomen zynde; inden iersten aen Joris Piers, de somme van LXXX guldenen; aen Franchoys vanden Berghe, LXXX guldenen; aen Jan Largelier, LXVIII guldenen; aen Matheus Melyn, LXXX guldenen; aen Jan ende Jacob van Wyck, hondert LVI guldenen; aen Bertram Chartron, LX guldenen; aen Guiliam van Schooten, vyftich guldenen; aen Otto Hoyel, vyftich guldenen; aen Meester Peeter van Aelst, vier hondert guldenen; aen Aert van Scriecke, Ic XXX guldenen; aen Merten Mertens, wageman, XXXIIII guldenen. Actum ut supra.

Opde requeste van Joncker Jan van Stralen, Meester Jan de Pape, Meester Niclaes de Vocht ende andere Schepenen, onderteeckent hebbende de obligatie van Anthoni le Muet van drye duysent guldenen, geemployeert tot dmaken ende onderhoudt vande dyckagie van Borgerweert, is by Borgemeesteren ende Schepenen geordonneert, dat de voors. Anthoni le Muet sal worden betaelt ende voldaen vande voors. III^{m} guldenen, metten intereste van dyn, vuyte consenten vande vier ende VI stuyvers gedaen den XII Aprilis anno LXXXI, met ordonnantie op Peeter van Breusegem, Merten Meermans ende Bonaventura de Meulenaer, dat sy de voors. tachterheyt stellen opde liste ende op Steenwinckel, om hen dyenvolgende te reguleren. Actum XIII Octobris 1582.

Op heden, datum van desen, is by mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen gecommitteert ende gesurrogeert Meester Jan de Pape, Schepene, om in plaetsche van Meester Jaspers Sanders wylen, te doene ende besoigneren mette andere Commissarissen hoorende de rekeninghe van Borgerweert mette gegoyde aldaer, volgende der acte collegiael van XXVIII Augusti anno LXXXII. Actum XVI Octobris 1582.

Opt versueck van David van Perenborff, Edelman van dlant van Missene, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere hem te tellene, voer teer ende reysgelt, VI daelders. Actum XVII Octobris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert ende ordonneren mits desen vuyt te reyckene ende te tellen aen (*sic*) de somme van (*sic*), om deselve temployeren in secrete dinsten grootelyck den lande importerende, volgende dacte ende expresse ordonnantie van Syne Hoocheyt, in data den IX^en^ deser maent, dewelcke somme van (*sic*) deselve stadt sal valideren in minderinge van hare quote, die men Syne Hoocheyt moet furneren voer dese tegenwordige loopende maent van Octobre, mits dese overbrengende ende de decharge voors. onder simpele quitantie des voors., belovende myne Heeren voors. den voors. Tresoriers ende Rentmeestere dat, ingevalle de voors. stadt voor date van deerste rekeninge daeraff nyet en worde gerembourseert, dat sy de voors. somme denselven Tresoriers ende Rentmeestere byden Leden deser stadt sullen doen passeren in rekeninge. Actum XVII Octobris.

Geordonneert Gheeraert van Eeckeren om, by provisien, te wesen Capitain in plaetse van Jan van Sevencoten, onder den Coronel (*sic*). Actum XVIIIa Octobris anno 1582.

Geordonneert Gerbrandt Fredericx te tellen, in handen vanden Capiteyn Bartholomeeus Zegers, de somme van X^c^ guldenen ende dat vanden derden deel vanden hoochsele vande licenten geconsenteert tot de equipagie vande schepen geemployeert in dienst van Don Anthonio, Coninck van Portugal, ende overbrengende dese met quitantie, sal hen passeren in rekeninghe. Actum den XIX^n^ Octobris 1582.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen aen Andries van Eetvelt, de jonge, de somme van hondert ende vier ende veertich guldenen V stuyvers, by hem, vuyt laste van Borgemeesteren ende Schepenen verschoten aen leeren, speeren ende andere materialen tot ettelycke instrumenten ende ingenien, *prout in specificatione*. Actum den XIX^n^ Octobris 1582.

Alsoo men hadde bevonden merckelycke groote ende

menichfuildige frauden, die dagelycx by diversche overtreders worden gebruyckt ende vortsgekeert int ontnemen ende bedrieghelyck achterhouden deser stadts van Antwerpen wynaccyse ende gerichticheyt over deselve wynen haer competerende, nyetegenstaende de diversche ordonnantien by mynen Heeren den Wethouderen, om deselve abusen voer te commen, int selve feyt te meer reysen gemaect ende vercondicht, mede oock dat de borgeren ende ingesctenen deser stadt, int kleyne ende ten slete deselve wynen afhalende ende gebruyckende, tot noch toe egeen bate, voerdeel, noch onderscheyt en hadden bevonden, weder deselve buyten slants ten minderen pryse worden opgekocht oft nyet, ende weder deselve tot afslach waren gecommen oft den prys daeraff geresen, nyet sonder merckelyck ende evident teeken, dat int selve stuck monopolye ende onderlinck verstant tusschen ettelycke hen met denselven wynen generende moesten ommegaen, geschieden ende gebruyct worden tot grooten naerdeel van de gemeyne inwoonders deser stadt voers. ende dat daeromme myne Heeren voers. hadden geresolveert, (volgende het gebruyck van andere wel gepolicieerde steden ende alwaer goede borgersche regeringe worde geplogen,) om deselve faulten voer te commen ende dabusen te werene ende te keeren, oock tot onderstant ende gerieve van eenenyegelycke, te makene een oft twee stadtskelders, alwaer men tot sekeren ende gesetten pryse den Renschen wyn soude inneleggen ende int kleyne ende ten slete vuyt tappen, op den voet ende instructie daeraff te makene, hebbende mede tot betere directie, beweginge ende effecte vande selve resolutie verordent sekere Commissarissen, namentlyck Meesteren Nycolaesen de Voecht, Schepene, Tresoriers ende Rentmeestere ende Cornelis Grammeye, Gecommitteerde totte collectatie vander selver accyse, om deselve instructie te ontworpen ende beramen, dewelcke daernaer desaengaende rapport gedaen hebbende, ende hen concept in collegio ende raetcamere deser stadt voergedragen, soo syn ten naebeschreven dage by mynen Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen voers. geordonneert, besloten ende geraempt, ten fyne als boven, ende tot

beleydinge ende effecte vanden voers. keldere, dese onderschreven ende naervolgende poincten, ende belast dat eenyegelycke die deselve sullen mogen raken ende aencleven hen naer inhout van dyen sal hebben te reguleren ende te vuegen.

Inden eersten, soo van noode wordt bevonden, om de voers. kelders van tamelycke quantiteyt van wynen te versiene ende te stofferen, eene merckelycke somme van gelde promptelycke opte brengen ende vorts eenige treffelycke persoonen verheyscht ende gerequereert te syne, die hen credit int opnemen vande selve penninge sullen mogen verstrecken, ende als hooffden tot het bewint, regeringe ende toesicht vanden selven kelders sullen verstaen, soo hebben myne Heeren Bourghmeesters ende Schepenen voers. geannomineert ende annomineren mits desen Jannen de Poortere, Jan Drumez, Policiemeesters, ende Franchoys Lemmens met Meesteren Nycolaes de Voecht, Schepene, ende den Tresoriers ende Rentmeestere, nu ter tyt synde ende in toecommenden tyde te wesene, als Superintendenten, ende vorts geresolveert dat men denselven persoonen van stadtswegen sal versuecken tot het voers. stoufferen te willen debourseren oft op hen credit opnemen (op eenen gracelycken interest als tegens acht ten hondert tsjaers) soo vele penningen, het ware twee duysent ponden Vlaems oft daer omtrent, als men tot het versien ende stofferen voers. van doen sal mogen hebben, tot versekeringe van welcken remboursemente oft opgelichte penningen, sal men denselven in handen stellen de voers. alsoo gestoffeerde kelders ende de penningen te procederen vande gesleten ende vercochte wynen.

II. Ende over sulx sullen de voers. Gecommitteerde, by forme van Camere voer het eerste jaer, hebben het geheel bewint ende administratie vande voers. kelders, soo van incoop als vuytcoop ende slyten van de voers. wynen met des daeraff dependeert, daeraff zy aen mynen Heeren, ten eynde vanden jare, sullen doen rekeninge ende bewys, met verstande, dat den voers. incoop ende de betalinge vanden selven, mitsgaders alle ordonnantien ter causen van

dyen te gevene, sullen geschieden met wete, consent ende onder het hanteeken ten minsten van dry vande selve Gecommitteerde.

III. Ende dat texpireren vanden voers. eersten jare, twee vande Gecommitteerde sullen verlaten ende andere in henne plaetse gesurrogeert worden, soo oock ten vuytgaene vanden tweeden jaere insgelycx sal gedaen worden in respecte vande resterende eerste ende oude twee persoonen, ende soo successivelyck ende vervolgende, van jare tot jare.

IIII. De voers. Gecommitteerde sullen mogen tot hunder assistentie nemen, soo om de wynen te helpen incoopen, het ware buyten, oft.... vorts *prout* aende liasse. Actum XXII Octobris 1582.

Opde assignatie van Nyeversele, geordonneert den Rentmeestere tot behoeve van Meester Franchoys vander Willige te tellene de somme van dry hondert guldenen. Actum ut supra.

Myne Heeren de Wethouderen hebben geresolveert ende geordonneert, dat men de cassyde tegenwordich op tKiel liggende, streckende van het beginsel vande selve met eenen krommen ellenboge tot aenden wech van Wilryck, aende Linde, aldaer noch ter tyt sal laten liggen, sonder dat men deselve tot yemants particulier versueck sal laten volgen, maer ingevalle men gerade vint die namaels te amorceren, dat men die alleenlyck sal employeren tot het trecken vande strate commende vande cassyde tot Sinte-Michiels ende streckende over de casteelplaetse tot aende lantpoorte, tusschen de twee bollewercken aldaer. Actum ut supra.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Cornelis Grameye de somme van XLVIII guldenen XV stuyvers, omme daermede te betalen den Staten imposten, ter saecken van dry amen een halff ende ses screven aenden Prince van Chimay gheschoncken. Actum ut supra.

Geordonneert denselven vuyt te reycken Gillis Lambrechts de somme van Ic XXXI guldenen VIII stuyvers, ter saecken van eenen toelast deelen wyn, houdende dry amen een halff ende ses screven metten toelast daer den wyn inne was, by hen van stadswegen gelevert aenden Prince van Chimay. Ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, regart genomen opde goede dinsten die dagelycx es doende de Heere van Villiers, Marichal vanden legere, hebben deselve geschoncken daccyse, hoochsele, imposten ende lasten der stadt competerende van twee ocxoye Franschen wyn ende twee tonnen biers. Actum ut supra.

Aende liasse dacte daermede geordonneert wordt den Tresoriers ende Rentmeestere te transporteren aen Frederick Rydaems cum suis LIIII guldenen erflyck. XXIIIa Octobris.

Aende liasse dacte daermede Marten Neyen wordt geordonneert te laeten volgen sekeren blauwen steen. Actum ut supra.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aen Hans Vrancx, groffsmit, de somme van negenentseventich guldenen V 1/2 stuyvers, ter saecken van sekeren gemaecten yserwarcke. Actum XIIIa Octobris anno 1582.

Geordonneert denselven vuyt te reycken Peeter Verluyten, slootmaeckere, XLV guldenen XIX 1/2 stuyvers, ter saecken van geleverden slootwarcke ende anderssins, volgende de specificatie. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren den Gecommitteerde totter amonitie te leveren aen Barthelmeeus Segers twee metalen stucken geschuts, by hem versocht tot amonitie ende toerustinghe vanden schepe van orloge tot assistentie van Don Anthonio, Coninck van Portugael, dye dese stadt gehouden is te armeren. Actum XXIIII Octobris 1582.

Alsoe dagelyx vele clachten aen mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gedaen wordden ende denselven oyck kennelyck is van het quaet devoir dwelck den moesmeyere is doende int ruymen vanden slycke, tot groot ongerieff vande gemeynte ende contrarie de voerwaerden van syne verpachtinghe, soe hebben myne Heeren voors. geordonneert ende bevelen mits desen den voors. moesmeyere, wel scherpelyck, dat hy voordane hem daerinne beter quyte ende devoir doe, ten eynde overal, egeen plaetschen vuytgenomen, het slyck goets tyts wordde geruympt ende wechgevuert ende de straten reynelyck gehouden, sonder tselve den eenen tyt op den anderen te laten liggen, ende tsynder goeder moeten wech te halen, gelyck men bevonden heeft gedaen te syn, oft by gebreke van dyen, sal tselve tot syne schade geruymt oft andere toegelaten wordden te mogen doen. Actum XXIIII Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben gecommitteert myn Heere den Borgemeester Schoonhoven om te communiceren met den Colonellen deser stadt, opde poincten ende articlen byden selven aen mynen Heeren den Wethouderen aengegeven, streckende tot betere versekerheyt ende wachte van deser stadt, ende principalyck te ramen ende met denselven tadviseren de middelen hoe men alderbest het schoff aende Croonenborchpoorte sal bewaren ende wat voet men sal houden in tselve gade te slaen, om syn rapport gehoort, geordonneert te wordene naer behooren. Actum XXIIII Octobris 1582.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den Heeren Generalen Staten te versien van candeleers, wassen ende ructe keerssen. Actum 24ª Octobris anno 1582.

Twee appoinctementen op de requeste ende monsterrollen vande Colonnellen nopende de betalinge vande ruyteren deser stadt, te doene by den Gecommitteerde vanden ontfanck ende employe vande penninghen totten voors. ruyteren geconsenteert, ter somme van een partye van XIX^{c} XLIIII

guldenen xv stuyvers ende dander van xix^c lxvi. Actum xxiiii Octobris 1582.

Aende liasse dacte daermede de Wyckmeesteren worden geordonneert over te leveren in handen van Cornelis Prunen de quohieren vanden v^en penninck. Actum ut supra.

Aende liasse de articlen ende poincten aengegaen met de Griecsche cooplieden. Actum 18 Octobris 1582.

Aende liasse dinstructie vanden wynkelder. Actum xxii^a Octobris anno 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Tresoriers ende Rentmeestere te calengieren, tot behoeve deser stadt, de huysinge te weten boven, te syden ende onder dYsere Wage, lestwarven vercocht voer de somme van hondert ende negen guldenen erffelyck. Actum xxv Octobris.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere te laten corten aen Cornelis Pauwels ende consorten, pachters vande peerdeaccyse, vyftich guldenen eens aenden selven hennen pacht, ende dat ter causen van een ame wyns denselven geschoncken voer dextraordinarisse oncosten byden selven gedaen, mits dat tot derselver maeltyt syn gecommen, ten begeerte van mynen Heeren, diversche Heeren vande Staten ende Edelluyden van Syne Hoocheyt. Actum xxvii Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, volgende den versueck van wegen Meester Joos Gilpen, Secretaris vande Engelsche natie, byden Pensionaris Meester Willem Everarts gedaen, ten eynde mynen voers. Heeren soude believen yemanden vuyter Weth te committeren om van stadtswegen syn kindt te heffen ende te assisteren als getuyge totten doope, hebben

gecommitteert ende committeren mits desen Lodewyck Blommaert, Schepene, ende Meester Willem Everaerts om te doene volgende den voers. versuecke, ordonnerende daerby neffens den Tresoriers ende Rentmeestere, ter oirsaken van dyen, den voors. Gilpen te beschincken met eenen verguldеn copschale, met een dexel verciert met deser stadt wapen, ter somme van twee hondert guldenen oft daerontrent, soet te passe sal comen. Actum XXVII Octobris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den ververs deser stadt, alle alsulcken lakenen als sy vanden coopluyden tegenwordich om te verwen, die aff te verwen ende te stalene, volgende ende conform dordonnantie by mynen Heeren lestwarven daeroppe gemaect, ende dat sonder eenich delay, ende dat op pene van alle schade ende oncosten die deur tvoers. delay over de voers. lakenen soude geraken te vallen, op hen te verhalene ende op hennen goeden te recouvreren. Actum XXVIII Octobris 1582.

Alsoe myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, onderricht synde vande nutheyt, bequaemheyt ende geleertheyt van Meester Michiel Tzerroye, borger deser stadt, hebben denselven geassumeert tot directie ende om tinstrueren den jongeren ende dengenen die hen tot de studie sullen willen begeven, op de gagien van dry hondert guldenen tsiaers, ende daertoe van een huys tot synder wooninge oft hondert guldenen daervorens ende dat vanden tyde deselve alhier in dinst sal commen. Actum XXVIII Octobris 1582.

Opde specificatie by den Advocaet vanden Werve over gegeven, vande vacatien by denselven in deser stadtsaken gedaen, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken de somme van 98 guldenen 2 stuyvers. Actum ut supra.

Alsoe de Aelmoesseniers deser stadt myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hadden aengegeven, dat over-

mits de menichte vande Franchoysen ende van andere natien, moeschatsen ende andere gevolch oft naeloopers vande soldaten ende volcke van oorloghe, seer verarmpt ende met sieckten bevangen wesende, ende binnen deser stadt verkeerende, te bevreesen ware dat tselve gebreck ende ongemaeck, soe in habyte, logemente ende andere nootelyck onderhout alhier souden causeren groote sterffte ende infectie, sulcx dat daerinne sonder eenich vertreck promptelyck behoorde versien ende geremedieert te worden, welcken achtervolgende hebben myne Heeren voers. goetgevonden, dat men deselve persoonen, in alsulcke menichte als men dye sal connen becommen, sal bestellen in een schip om die te vueren naer Caelis oft elders voordere, daert best gelegen sal wesen, om voorts van daer nae hen lant te trecken ende de voers. apparente inconvenienten ontslegen te syne, ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen de schipvracht, ende selen de voers. Aelmoesseniers tselve versien van provisie daertoe dienende. Actum XXIX Octobris 1582 inden Maendaechschen Raedt.

Opde requeste vande Munters, is geappoincteert dat de Collecteur vande wynaccyse noch ter tyt henlieden nyet en sal affnemen de vyff guldenen geconsenteert op dame wyns tot onderhoudt vande ruyteren vande Colonnellen, maer daeraff sal note houden tot dat daerinne anders sal wesen versien. Actum ut supra.

Opde rekeninghe van Peeter vanden Venne, nopende synen schepe van orloge tot bewaernisse van deser riviere gestelt vyff appoinctementen. Actum ut supra.

Alsoe Joachim Stuydelinck ende consorten tot noch toe nyet geheel en hebben geproffiteert de assignatie hen gegeven by acte den XXIII Decembris anno LXXXI, om daerane te verhalen de somme van XX^{m} guldenen by hen gefurneert tot voldoeninghe vande quote, daeroppe dye van Brabant waren gestelt inde hondert duysent guldenen tot behoeve van Syne Hoocheyt, waerdore deselve, ter saecken van dyn, alnoch merckelycke somme soe van het

principael als vanden interest ten achtere syn, om dewelcke te liquideren, hebben myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt gecommitteert ende committeren mits desen myn Heere den Amptman ende Meester Niclaes de Vocht, Schepene deser stadt, om metten voors. Studelinck ende consorten dyenaengaende te rekenen ende deselve rekeninghe te sluyten tot op de maent van November naestcomende ende voorts van November totte maent van Februarius daerna, om tselve gedaen ende het gebesoigneerde vande voors. Commissarissen gesien, geordonneert te wordden naer behooren. Actum xxx^a Octobris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren den Tresoriers ende Rentmeestere deser stadt, dat sy van nu voordane egeene renten het capittel van onser Vrouwen oft eenige ander geestelycke collegen oft persoonen aengaende, de geestelycheyt concernerende, hoedanighe dye soude mogen wesen, en selen betalen aen (*sic*) Compostelle oft eenighe andere dye deselve souden pretenderen te ontfangen, sonder voorgaende kennisse ende consent vande Gecommitteerde tot beneficieren vande geestelycke goeden ; ende dat dese acte oyck sal worden gecommuniceert den clercken vande voors. Tresoriers ende Rentmeestere. Actum xxxi Octobris 1582.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Cornelis Hildernis de somme van x guldenen ter causen van eene reyse met syne huedenschepe gedaen naer Mechelen den xv^en Octobris 1582. Actum den iersten Novembris 1582.

Geordonneert Hans Alsinck om by provisie te wesen Capiteyn, in plaetse van Jan vanden Wyngaerde, onder den Coronel Steven Racquet. Actum ultima Octobris 1582.

Alsoe de Lakencoopers deser stadt onder andere myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen, by requeste, hadden te kennen gegeven, dat de verwers voer eenighen tyt aengenomen hebben de lakenen te meeden ende swert te verwen, sonder dye ierst te laten blauw stalen, contraerie den vii^en article vander ordonnantie opt stuck van verwen

ende stalen gemaeckt, luydende expresselyck, dat gheen verwer, doer hem selven oft yemandt anders, tsy voer den binnen oft buytenman, en sal mogen meeden oft swert verwen eenighe lakenen, hoedanich dye syn, deselve lakenen synde ierst ende alvorens byden gesworen peertsers oft staelers deser stadt wel ende volcomentlyck geblauwt, nae het stael deser stadt, ende dat, mits faulte van onderhoudinghe vanden selven article, groot bedroch geschiet int meeden ende sweert verwen, waervan de schade nyet alleenlyck op den remonstranten, maer oyck opde gemeynen borgeren ende ingesetenen quam te vallen, versueckende dat mynen Heeren soude believen, int generael ende particulier, allen den verwers wel scherpelyck te bevelen alle henne lakenen, karseyen ende bayen, blauw synde, ende eer sy dye meeden, ter geordonneerder plaetsche, ter stalen te brengen, op pene inde voers. ordonnantie begrepen opt meeden, insgelycx in respecte vande lakenen, karseyen ende bayen alreede gemeet ende geswert synde ende int lauw ongestaelt, dat deselve opde voers. staelplaetsche selen worden gebrocht, om dye te visiteren oft se weerdich syn met alsulcken stael gestaelt te worden, gelyck de coopman besproken heeft, welcken achtervolgende myne Heeren voers. hebben geordonneert ende ordonneren mits desen wel scherpelyck alle wullelakenverwers dat sy voordane schuldich selen syn hen te reguleren achtervolgende den voors. VII^en^ article vande ordonnantie, opde penen daerinne begrepen, belastende dengheenen dyen tselve toestaet deselve penen tegens den contraventeurs sonder eenighe dissimulatie oft verdrach te executeren, ordonnerende daerenboven dat de voors. lakenen, karseyen ende bayen alreede gemeet ende swert synde, ende volgende den voors, VII^en^ article nyet gestaelt, selen gebrocht wordden opde voors. staelplaetsche, om aldaer gevisiteert te wordden ten eynde ende op gelycke penen als voren. Actum I^a^ Novembris 1582.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aenden schipper, gevuert hebbende naer Vlissingen de Heere Dammartin, President ende Raet van Staten, genaempt Gillis Schuteth, de somme van XII guldenen. Actum II^a^ Novembris 82.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen ordonneren den Fortificatiemeesters den gegoyde ende innewoonderen vande Steenberchschestrate, opt casteel te designeren een plaetsche daer sy savel selen moghen halen, ten eynde dwerck vande riole vande selve strate, daer vele gebrecks ende incommoditeyt aenleght, mocht gespoedicht ende in diligentie volmaeckt worden. Actum IIa Novembris 1582.

Op den bladrand : *Vide* aende liasse dese acte verandert.

Alsoo de Trezoriers ende Rentmeestere deser stadt van Antwerpen, volgende de decharge van Syne Hoocheyt vanden XIXen Junii lestleden ende dordonnantie van mynen Heeren den Wethouderen derselver stadt, tot behoeve, provisie ende victuaillement vande stadt van Aelst, hadden gedebourseert de somme van IXm guldenen vuytte casse ende innecommen deser stadt, die de Rentmeestere ten fyne voors. getelt hadde in handen van Balthazar vanden Perre, Gecommitteerde tot de vivres, volgende dordonnantie vande Tresoriers vanden thienden Septembris desen tegenwordigen jare LXXXII, ende dat, tot recouvrement ende vergeldinge van dyen, myne Heeren den Staten van Brabant, by hender acten vanden XVI Augusti van desen yegenwordigen jare, was belast Thomaes Anraet ende Meester Cornelius Buysen, henne ontfangers over den vyfden penninck binnen deser voors. stadt, lestwarven geconsenteert vuyten innecommen vande tweede helicht desselffs vyfden penninck, gelycke sommen van IXm guldenen te tellen ende te betalen, synde mede daernaer, by acte vanden VIIen Septembris hierboven geruert, by denselven Wethouderen geordonneert Andriessen Vermeulen, Schepene, te negocieren opde selve ordonnantie vande Staten van Brabant voers., in date den XVIen Augusti voers., om promptelyck te recouvreren gelycke somme van negen duysent guldenen tot oprustinge vande oreloogschepen tot behoeve van Don Anthonio, Coninck van Pourtugal, geconsenteert, die deselve partye daernaer heeft gesloten met Adam Munters, mits daeronder ende beneffens furnerende twee obligatien ten laste deser stadt, elcke van duysent guldenen, die wylen Gillis Hoffman aen Cornelis

Pruynen, Schepene, voerde leste maent van drye M Ic LII genootsaect syn geweest op te brengen metten intereste van dyen, naer inhout ende breeder vermeldinge der acten voers., tot welcken eynde doriginele stucken moesten gelevert worden in handen vanden voors. Adam Munters, negociant in desen, soo eest dat deselve Bourghmeesteren ende Schepenen voors. ordonneren den Tresoriers ende Rentmeestere deselve originelen stucken in handen desselffs Munters over te leveren ende te laten volgen, hen verhael gereserveert opde hoochzelen vande convoyen tot toerustinge vande schepen byden Leden deser stadt gedestineert, ende mits overbrengende de copye vande acte voors. mitsgaders vande decharge van Syne Hoocheyt ende ordonnantie vande Staten van Brabant hierboven geruert, al by copye mits desen gevuecht, mitsgaders de voors. twee obligacien, in data den XXIII Aprilis anno tachentich, ende daertoe de recepisse van Capiteyn Bartholomeeus Segers, als totten selven ontfanck den XXIX Augusti lestleden gecommitteert, sullen daermede gestaen ende gelycke somme van IX^{m} gulden hen passeren int vuytgeven hender rekeninge. Actum IIIa Novembris 1582.

Op den bladrand : Aende liasse dese acte verandert.

Alsoo men voerhanden heeft sekere aenslach grootelycx tot voerdeel deser stadt aentreffende, dewelcke men desen nacht verhoopt aen te leggen, waertoe van noode es sekere quantiteyt van poedere, ende dat dyenvolgende Syne Hoocheyt heeft geordonneert dat men, in minderinge deser stadt quote, sal furneren de quantiteyt van III^{m} groff ende VIc hondert fyn poedere, dwelck in alle vlyticheyt dint geeffectueert te syn, soo ist dat Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt ordonneren den Gecommitteerde totter amunitie deselve quantiteyt te laten volgene aenden Commissaris vande artillerie, ende sal deselve, mits overbrengende deser ende behoorlycke recepisse daertoe dienende, hem strecken in rekeninge. Actum ut supra.

Ut supra etc. sal furneren de somme van sesse hondert XVI guldenen dewelcke in alle vlyticheyt dint geeffectueert,

soe ordonneren Bourghmeesteren ende Schepenen den Tresoriers ende Rentmeestere, vuyt de casse van reductie, deselve somme sonder vertreck te tellene in handen vanden geenen die de Bourghmeestere Schoonhoven hen sal ordonneren. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen hebben gecommitteert ende committeren mits desen Henrick van Woelput, als Deken, Meester Jacob de Hoymaker, Henrick van Obbergen, Jan Stockmans ende Jan Mertens, als Oudermans vande Graenvercoopersnatie binnen deser stadt, vuer het toecommende jaer, mits doende den behoorlycken eedt. Actum den III^en Novembris 1582.

Alsoo myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen syn geinformeert dat, nyettegenstaende de diversche bevelen ende insinuatien aende Dekens, Oudermans ende supposten vanden Cuypersambachte gedaen, ende namentlycken by acte vanden VIII^en Octobris lestleden, deselve in gebreke blyven tachtervolgen dordonnantie opt faict vande wynaccyse, lestwarven by myne Heeren gemaect, soo hebben myne Heeren inden Maendaeghschen Raet deser stadt vergadert zynde, geordonneert ende ordonneren mits desen wel expresselyck, dat deselve ordonnantie opt stuck vande wynen gemaeckt ende voernementlyck int stellen vande borchtochte voer henne faulten, sal by den voers. Dekens, Oudermans ende supposten vanden Cuypersambachte worden geobserveert ende achtervolcht, op expresse pene, dat alle degene die des in faulte sullen syn bevonden, binnen vierentwintich uren naer dinsinuatie, metter daet sullen syn vervallen van henne porterye ende recht vanden ambacht ende dat in plaetsche van dyen men onvryde gesellen sal mogen surrogeren ende in hen plaetse stellen. Actum V^a Novembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Dekens vande Schippers te hueren ende aen het rootkraenken alhier gereet te houden ses schepen, om met

deselve naer Willebroeck ende vorts tot Vilvorden te vueren ses vendelen soldaten, ende sal men deselve daeraff van stadtswegen betalen, denselven vorts committerende om ter minste schade deser stadt tovercommen met den schippers hennen schepen ten selven eynde twee oft dry dagen gereet ghehouden hebbende. Actum va Novembris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert mynen Heere den Schouteth, dat hy hem sal informeren op sekeren eedt die sy verstaen dat de supposten vanden Cuypersambachte onderlinge souden gedaen hebben, tegens ende in prejudicie vande ordonnantie opt faict vande wynen lestwarven by myne Heeren gemaect, om, deselve gesien, vorts daerinne versien te wordene, soo tegens alsulcken ombehoorlycken voerstel behooren sal. Actum ut supra.

Alsoo myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen syn onderricht, dat, nyettegenstaende henne menichfuildige ende diversche bevelen, vuyt crachte vande vorgaende ordonnantien, de verwers in gebreke blyven hen dyenvolgende te reguleren, soo ordonneren deselve anderwerven mits desen wel expresselyck, dat de voors. verwers voordane de lakenvercoopers ende andere coopluyden deser stadt opden voet ende volgende dordonnantie opt verwen ende stalen vande lakenen, lestwarven gemaect, sullen generen ende dat binnen XXIIII uren des versocht synde, oft anderssints sullen myne Heeren, by faulte van dyen, tselve verwen stellen in vrydicheyt gelyckt es geweest int jaer XVc ende LXII. Actum ut supra.

Alsoo etc. de staelders in gebreke blyven hen dyenvolgende te reguleren, soo ordonneren myne Heeren voors. denselven staelders hen te laten gebruycken int staellen ter plaetse inde voors. ordonnantie gedesigneert, op pene dat men deselve sal priveren ende schorsen van tselve exercitie meer te mogen doene, ordonnerende in gevalle deselve van dese geinsinueert synde naer XXIIII uren voirder

in faulte blyven, dat Peeter Dresseler, Geeraert de Wyse, Nycolaes de Haze, Cornelis Janssens ende Peter Campyn, by provisien ende ter tyt naer het vernyeuwen vande Weth anders daerinne sal wesen versien, tselve stalen sullen mogen doen, denselven daertoe auctoriserende. Actum VIa Novembris 1582.

Opde specificatie van Thomas vanden Bossche, cortteroede, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere denselven vuyt te reycken de somme van L guldenen eens. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen deser stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene ende te betalene aende erffgenaemen wylen Meester Lambrechts van Baerlen, de somme van LXX guldenen eens, ende dat over een vierendeel huyshueren verschenen sedert Bamisse lestgeleden, over het huys dwelcke ter ordonnantie vande Wethouderen bewoonende is Sr Roch de Sorbies, Seigneur Despruneaulx, à raison van IIc LXXX guldenen tsiaers. Actum den VIIen Novembris 1582.

Op den bladrand : Gelycke acte van andere LXX guldenen van gelycken vierendeele jaers, verschenen te Kersmisse 1582 lestleden, Actum Va Martii anno 1583.

Aende liasse een acte op den Trezorier vander Beken, ten eynde hy wille lichten XVIIIc guldenen in minderinge vande Xm guldenen by den Staten van Brabant Syner Hoocheyt geconsenteert. Actum VIa Novembris.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geassumeert ende assumeren mits desen Docter Mathyas de Lobbel, alsulcken plaetse van ordinaris medecyn deser stadt, als tegenwordich es vacerende deur het vertreck ende indispositie van Meesteren Lambrecht Blasius, ende dat op het tabbaertlaken, gagien, emolumenten, profyten ende preeminentien daertoe staende,

mits doende den behoorlycken eedt. Actum VII Novembris 1582.

Aende liasse de naerdere poincten metten Griecken aengegaen, 7 9^{bris} 1582.

Geordonneert den Gecommitteerde totter amonitien te leveren aende garde van Syne Excellentie, de quantiteyt van x hondert ℔ poeders ende twee hondert ℔ lompen. Actum den VIII^{n} Novembris 1582.

Geordonneert mynen Heere den Marckgrave te visiteren, in presentien van Schepenen, de camer van Ambraham van Colen gelogeert geweest hebbende ten huyse van Marcus Hanegreff, de penningen die daer souden mogen bevonden wordden te nemene in sequester handt om etc. Actum den VIII^{n} Novembris 1582.

Geordonneert Olivier Coeck, Sebastiaen Clinckaert, Franchoys Lobbert ende Bonaventura Boddaert om te wesen segelmeesters vande natie vande Sattynwerckers ende hen te reguleren volgende der ordonnantie. Actum VIII Novembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, volgende de brieven ende consente van Syne Excellentie, als Admiral vande zee, vanden VIII^{n} deser, hebben gecommitteert ende committeren mits desen Capitain Bartholomeeus Segers, om te reysen naer Vliessinge ende aldaer aff te dancken de Capiteynen, Officiers ende bootsgesellen vande twee oreloghschepen, toecommende Michiel de Molyn ende Jan Nicquet, met denselven Capitainen, Officiers ende bootsgesellen aff te rekenen ende dyenvolgende te betalene, het schip des voirs. de Molyn aldaer over te leveren met het gewant, seylen, cordinge ende andere gereetschap vanden selven schepe, volgende den inventaris onder dewelcke het selve gewant es overgenomen, ende tvoers. schip van Nicquet te rivieren opwarts naer deser stadt te brengene, vorts te vercoopen de cabels, gewant ende de provisie ende

proviande vanden selven schepen, ingevalle hy deselve tot kleynen verliese aldaer kan gepenninckwerden, om daeraff als boven te furneren het payement vande voors. Capitainen, Officiers ende bootsgesellen, denselven daertoe auctoriserende, mits overnemende de ro'len ende behoorlycke quitantie oft andersints deselve herwarts over te stueren, om daerinne gedaen te worden soo den raet gedragen sal. IX Novembris.

Alsoo de Staten van Brabant aen mynen Heeren den Wethouderen deser stadt hebben versocht, volgende het aengeven van Syne Hoocheyt, te willen furneren de somme van thien duysent guldenen tot betalinge vande Engelsche en le Franschoyse soldaten binnen Bruessele treckende, in minderinge vande quote by hen te dragene, soo eest dat myne Heeren voers. hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere deselve somme ter minster schade op interest te negocieren ende die op te lichten ende eerst ende alvorens daeraff te tellen aen Dierick vander Beken, Trezorier, de somme van achtien hondert guldenen, by denselven, vuyt laste van Syne Hoocheyt ende met geloefte by deser stadt hem gedaen van die te restitueren, verschoten, volgende dacte vanden VI^{en} deser maent, ende de resterende vorts te tellene aenden voers. Staten van Brabant, mits hebbende van gelycke somme van X^{m} guldenen acquit ende quitantie vanden Rentmeestere derselver Staten, Jannen van Nyeversele, vanden V II Novembris 1582, om hem daermede te valideren in rekeninge ende in minderinge van tghene de stadt moet dragen ende gelden inde ordinarisse bede, ende sal de voers. Rentmeestere den negocianten assignatie geven om in handen hem te doen tellen by den Collecteurs deser stadtsaccyse alle alsulcken sommen als deselve sal met den voers. negocianten overcommen, hen weeckelyck vuyt te reyckene, tot volle betalinge vande selve X^{m} guldenen met interrest van dyen. Actum IX Novembris 1582.

Myne Heeren etc. hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te doen visiteren het hoofd gestaen

opt Kiel, commende ontrent Schottens huys, daer Syne Hoocheyt aen quamp, ende te besichtigen hoe men aldaer soude mogen maken, ter minster cost deser stadt, een ghoet hooft, opdat men voerdaen gevuechelyck het oreloogh volck aldaer mach te lande ende te schepe laten, tot meerdere versekertheyt deser stadt, daeraff een besteck te maken ende vorts rapport te doene wat hetselve soude mogen costen, om vorts daeroppe geresolveert te wordene naer behooren. Actum IX Novembris 1582.

Geordonneert den Dekens vande Schippers te leveren XVII schepen, om te vueren naer Bruessele XII^c soldaten, ende sal men hen daeraff van statswegen betalen. Actum IX^n Novembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Gecommitteerde totter amunitie te leveren, tot behoeve vande stede van Bruessele, totter quantiteyt ende voer de somme van twintich duysent guldenen, buspoedere, tot provisie ende amunitie vander selver stadt, ende te negocieren ende op te lichten alsulcke penningen, als sy tot vollen furnissemente vande selve somme van twintich duysent guldenen van noode sullen hebben, dewelcke somme sy wederomme sullen recouvreren aende middelen van consumptien binnen deser stadt loopende, geconsenteert ende alnoch te consenteren, ende dat al volgende dacte ende ordonnantie vande Staten van Brabant voers. op den IX^en deser maent van Novembris, datum van deser acte, gelovende vorts myne Heeren voers. dat ingevalle desaengaende yet gebrake, den voers. Gecommitteerde te rembourseren ende indemneren van tghene daervorens sy in hennen privaten name sullen verobligeert wesen. Actum IX^en Novembris 1582.

Op de requeste van Henrick van Wayenberch, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere denselven vuyt te reycken X stuyvers sdaegs vanden tyt aff van synen dienst als clerck vanden fourier Vissenaecken tot op heden, datum deser. Actum IX^a Novembris 1582.

Aende liasse een acte op Merten Neyen, ten eynde hy laet volgen aen Monsieur Villiers ende Dondorff oude stoffe tot fonderen van henne mueren, mits henne goede dinsten. Actum x Novembris.

Aende liasse een acte opde Gecommitteerde tot de vercoopinge vande casteelplaetse te goeyen Jan van Herzele. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen, gehoort het rapport vande Mariscals vanden Hove, ordonneren ende bevelen mits desen wel scherpelyck Jaeques de la Faille, dat hy sonder eenich vertreck sal logeren ende in synen huyse ontfangen in alsulcken quartier als de foriers hem selen designeren, Monsieur de Coutance, Grand Aumonier de France, ende in tselve geenssins gebreckelyck te syne, onder wadt pretext hy hem daeraff soude pretenderen te ontlasten, oft by gebreke van dyen, selen myne Heeren daerinne naerder versien gelyck sy selen bevinden te behooren.

Alsoo Syne Hoocheyt deur Monsieur Mannesiel, synen iersten hooffmeester, mynen Heeren Borgemeesters, Schepenen ende Goede Mannen vanden Maendaechschen Raet te kennen gegeven heeft, dat synen bichtvadere nu soo oudt gewordden is dat hy nyet meer en can gepredicken, soo heeft deselve Syne Hoocheyt aen mynen Heeren ende Goede Mannen voers. begheert dat sy nyet en souden vrempt vinden oft voer nyeuwicheyt houden, datter een oft twee ander in syne plaetse soude commen by tyde predicken in alle stillicheyt ende billicheyt, oyck volgende het tractaet deshalven aengegaen ende gemaeckt, actum Lunæ xii Novembris 1582, waerop myne Heeren ende Goede Mannen voers. hebben geresolveert ende voer antwoorde gegeven hebben, dat sy wel mogen lyden dat Syne Hoocheyt alsulcken veranderinge doe van priesteren als Syner voers. Hoocheyt goetduncke, behoudelyck dat het getal derselver, volgende den contracte voers., nyet en wordde geexcedeert ende deselve hen overal regulerende volgende dinhoudt vanden selven contracte. Actum ut supra, xii Novembris 82.

Nota dat de acte van het verwen, in data VI Novembris, anderwerff inden Maendaechschen Raedt is gearresteert ende ex abundanti noch eens geordonneert te insinueren. Actum XII Novembris 82.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken aenden Colonel Raquet de somme van hondert ende XXXV guldenen ende XVI stuyvers, by hem betaelt voer de reparatie vanden huyse van Aken. Actum den XII Novembris 1582.

Geordonneert alsvoere te betalen de somme van II^c X guldenen III stuyvers, alsvoere verschoten aende groote geleye. Actum den XII Novembris ut supra.

Geordonneert te betalen alsvoere XIX guldenen ende XIII stuyvers voer het maken vande brugge over de vaert tot Doorne. Actum alsvoere.

Geordonneert alsvoere te betalen aen Jaspar van Aelst de somme van vyff hondert LX guldenen XIII stuyvers, by denselven, volgende syne specificatie, verschoten aende sluys opt Kiel, aent Melckhuys. Actum XII ut supra.

Acte dat Henrick van Lemens, ten dage naebescreven, overbrocht heeft syne tweede ende leste rekeninge ende zyn totter auditie ende sluytinge derselver gecommitteert de Commissarissen gecommitteert totte leste voergaende. Actum XII Novembris ut supra.

Geordonneert den Collecteurs tot de bieraccyse te laten volgen, tot behoeve vanden Heere van Villiers ende den Gecommitteerde Phylips de Lantmetere elck een tonne XVIe stuyvers biers, vry van accyse, imposten, hoochselen ende andere lasten der stadt competerende, ende dat in goede respecte byden selven ten dinste deser stadt gedaen. Actum XIII Novembris 1582.

Opde assignatie vanden Rentmeestere Nyverseel, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken

aen Jan Damant de somme van twee hondert ende thien ponden Arthois in minderinge vande bede Actum XIII^a Novembris 1582.

Gelycke, op denselven, van II^c ponden Arthois. Actum ut supra.

Gelycke, op denselven, van II^c ponden Arthois. Actum ut supra.

Gelycke, op denselven, van gelycke II^c ponden Arthois. Actum ut supra.

Eene acte gestelt onder de rekeninge vande geestelycke goeden gekocht by deser stadt, by dewelcke den Trezoriers ende Rentmeestere wordt geordonneert de overbate, tghene de Staten goet compt, te wetene II^m I^c ende LXXXVI guldenen III stuyvers te betalen. Actum XIIII Novembris 1582.

Opde assignatie vanden Rentmeestere Nyeversele, geordonneert den Rentmeestere deser stadt, in minderinge vande bede, te tellen aen Joncker Adriaen van Heylwigen II^c XLV guldenen in minderinge van de bede .

Gelycke acte van I^c L guldenen tot behoeve van Peeter Panhuys, Trezorier. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere den vier Edelluyden, bewarende het cabinet van Syne Hoocheyt, namentlyck Monsieur Germain, Duboys, Prinse ende de Laval, voerde blyde Incompste van Syne Hoocheyt, voer eene gratuiteyt ende de dins'baerheyt byden selven den Heeren Wethouderen bewesen, soo wanneer sy by Hare Hoocheyt commen, tsamen te beschencken met hondert guldenen eens. Actum XIIII Novembris 1582.

Gelycke acte van vyftich guldenen op Monsieur Pivolan ende synen assistente, eerste huschier vande slaepcamere

van Syne Hoocheyt ende garde des robbes. Actum XIIII Novembris 1582.

Eene acte nopende ende aengaende de contributie vande wachte byden Dekens vande Schutters ende Colonels te ontfangen. Actum ut supra.

Opt requestboeck een appoinctement waerby de klercken vande wycke voer heure leste besongnen int ommegaen wordt toegevuecht eenen gulden sdaegs ende twee stuyvers voer elck blat vande cohieren. Actum ut supra.

Alsoo de tegenwoordige affdanckinge vande bootsgesellen ende om te schouwen andere merckelycke oncosten dye dagelycx anderssins souden loopen opde schepen, gearmeert synde van deser stadts wegen tot secours ende assistentie van Don Anthonio, Coninck van Portugael, is verheyschende om te verhueden grooten merckelycken interest ende schade, opte lichten ten minsten de somme van vyff hondert ℔ eens ende dat deselve deser stadt geen prompt middel en is hebbende om deselve somme te wege te brengen, soo ist dat, naer voergaende communicatie dye myne Heeren deur Andries vander Molen, Schepene, gehadt hebben met Geerbrandt Fredericx, Collecteur van wegen myne voers Heeren gestelt over het derdendeel vande convoyen op de goeden gaende op Spaignien ende Portugael, metten selven Geerbrandt Fredericx overcommen ende veraccordeert syn als dat deselve de voerseyde somme van v^c^ XXXVI ponden Vlems promptelyck opbrengen ende tellen sal, ten behoeve alsvoere, op conditien ende bespreck expres, dat denselven Geerbrandt van nu voortaen verbonden ende in handen sal blyven het innecommen vanden voers. derddendeele, ter tydt ende wylen toe, dat de assignatie van VI^m^ guldenen gedaen Jannen Nicquet, sal cours beginnen te nemen, mitsgaders noch het hoochsel hetwelcke nu onlancx byde Generaliteyt binnen deser stadt vergadert synde, gestelt is op sommige specien van eetwaren den Ryn opwaerts gaende, al volgende de liste daeraff zynde, hetwelck den voers. Geerbrandte volgen sal tot Kersmisse naestcommende, op advoy vande Staten van Brabant, ende indyen de voers. Geerbrandt byden voers.

middelen nyet quame te Kersmisse naestcommende ende ten tyde vanden voers. inganck van assignatie van Jan Nicquet ende Kersmisse voers. nyet en compt voldaen te zyne vande voers. somme van v^c ponden Vlems, metter sommen van II^c guldenen eens ter causen van interest, hem toegeseet ende beloeft, sal alsdan de voers. syne reste mogen verhaelen aen erven oft huysingen deser stadt toecommende ende dye deselve Geerbrandt oft yemandt anders, synder actie hebbende oft brenger vande obligatien hieraff te makene, selen willen coopen. Actum den XIIII^n Novembris 1582.

Myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen deser stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen dat Geerbrandt Fredericx, als Collecteur vanden derddendeele vanden hoochsele gestelt opde convoyen vande goeden gaende op Spaignien ende Portugael, voer syne gagien ende arbeydt mette oncosten daeroppe gedaen ende te doene, sal hebben ende trecken, vanden selven hoochsele, twee ten hondert, soo wel van tghene by hem alreets is ontfangen ende alnoch sal commen te ontfangen gedurende synen voers. dienst ende collectatie vanden voers. derddendeele. Actum den XIIII^n Novembris 1582.

Opt patroon vande straten dye men maken sal deur het Predikeeren clooster, geresolveert dat men deselve maken sal volgende de roode linien aldaer getrocken. Actum den X.^n Novembris 1582.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere naer hen te nemen alsulcken materialen, soo witte steen, pilleren als andere, dwelck deselve selen bevinden te mogen dienen tot nootelyck werck deser stadt, die bevonden ende tegenwordich liggende syn op tSinte-Willebortsvelt vande kercke aldaer geruineert ende ter eerden gevallen, ende deselve ter stadt inne te brengen. Actum ut supra.

Aende liasse dacte vande Commissarissen tot de auditie vande rekeninge van Jan van Steenwinckel, Penninckmeestere. Actum XIIII^a Novembris 1582.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Joncker Rogier van Leeffdale, Oud-Borgemeester, de somme van x guldenen, over een jaer gagien verschenen in October ultime over het ampt van scholasterschap. Actum den XVII Novembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert den Dekens vande Schippers, dat sy van stonden ane sullen bestellen thien schepen om te rievieren oppewarts naer Dermonde met oreloogsvolck te varene, ordonnerende vorts den Trezoriers ende Rentmeestere elcken derselver schippers te geven eenen princhen daeldere opde hant. Actum XVIII Novembris 1582.

Opde ordonnantie vanden Rentmeestere Nyeversele, geordonneert den Rentmeestere deser stadt, Jan Pelgrom, in minderinge vande bede, te tellen Henrick Bertels I^c LXXXIIII guldenen. Actum ut supra.

Gelycke acte van IIII^c L guldenen tot behoeve van mynen Heere van Stralen.

Geappoincteert opde specificatie by Anthoni Muet overgegeven aengaende de dry duysent LXXV guldenen, den IX^en Martii anno LXXIX, tot behoeve vande dyckaigie van Borgerweert geleent met den interest van dyen, dat myne Heeren deselve rekeninge lauderen, ordonnerende oversulcx Peeteren van Breuseghem, Merten Moermans ende Bonaventura de Molenaer de voers. capitael somme van III^m LXXV guldenen met den anderen naervolgenden sommen aldaer geruert ter causen van interest ende verloope geresen te stellen inde liste vande vier ende ses stuyvers, opden XII^n Aprilis eenentachentich, byden Leden deser stadt geconsenteert, tot behoeve vande ryswerckers ende geinteresseerde vande dyckagie van Borgerweert, ordonnerende mede Jannen van Steenwinckel, Penninckmeestere vander selver dyckaigie, hem dyenvolgende te reguleren ende selen deselve somme hem passeren int vuytgeven synder rekeninge. Actum ut supra.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reycken ende te betalen Jannen Vrancx, stadts groffsmit, de somme van XIX guldenen XVIII stuyvers ter causen van nagelen ende crammen ten behoeff vande brugge gemaeckt inde schuere ende dat tot den III^en Novembris 1582 toe inclus volgende de specificatie ende daeraff te houden note ten laste vande Generaliteyt. Actum XVII Novembris 1582.

Opde requeste overgegeven by Henrick de Greve ende Joris Doudan, geappoincteert dat sy sullen worden gecontinueert inde pachtinge vande geleyde ende henne gelt voer XXIIIIe guldenen tsiaers voerden tyt van dry jaren. Actum XVIII Novembris 1582.

Opt versueck byden Grave van Mansvelt versocht aengaende de vrydicheyt van accyse, imposten ende hoochzelen, heeft de stadt geconsenteert voor soo vele deselve haer syn rakende.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen bevindende de passaige, commende aenden Meulenberch by de Croonenborchpoorte te enge ende incommodieux, soo int passeren van Syne Hoocheyt, Excellentie ende andere dagelycx aldaer passerende, hebben geordonneert ende ordonneren mits desen Gabrieel Stuydelinck, oude-Fortificatiemeestere, te besorgen dat deselve passaigie aldaer wordt gemeerdert ende deselve vesten aengebreet, tot welcken eynde hy het gruys ende eerde vande wercken binnen deser stadt gemaect te procederen, sal doen aenstorten ende nederwerpen. Actum ut supra.

Alsoo opden XII Septembris LXXIII Henrick de Voocht was gecommitteert om in dysere Wage te wegen de hoppe, aldaer te wage gebrocht, mits doende den eedt daertoe staende, ende dat myne Heeren de Wethouderen daernaer hebben verstaen dat deselve de Voocht hem insgelycx met hoppe es generende, dat mede deselve tot noch toe nyet en heeft gedaen den eedt daermede hy was belast, ende dat deselve Wethouderen hebben oorboorlyck ende

behoorlycke bevonden dat yemant, tot tgene voers. es, wordde gecommitteert hem derselver neringhen egeensints onderwindende, synde geinformeert vande goede qualiteyt ende getrouicheyt van Gillis Fabri, ende dat deselve soo in de binnen als buyte fortificatie als klerck tot noch toe hem sonder reproche heeft laten gebruycken, soo eest dat myne Heeren Borgemeesters ende Schepenen voers. den selven Jannen Fabri hebben gecommitteert ende geauctoriseert om, in plaetse van Henrick de Voocht voers, in dysere Wage te wegen alle de hoppe ende andere goet, aldaer te wage kommende, tot gerieve vande coopluyden met hoppe ende andere goet ommegaende, die gehouden sullen syn denselven daeraff te salarieren, behoudelyck dat hy voer alle exercitie sal eedt doen in handen vande Trezoriers ende Rentmeestere, denselven dinst in alle getrouicheyt ende gerichticheyt ende eenenyegelycken te exerceren, ende dat hy inde hoppe, dwelck aldaer sal gewogen worden, egeen part oft deel en sal hebben. Actum ut supra.

Opde requeste van vander Eycken, geordonneert voer het recouvremente vande stucken deser stadt concernerende, vuyt te reycken IIc guldenen. Actum XIX Novembris 1582.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere den Secretaris van Syne Excellentie, Meester Boudewyn van Barlecom, te geven eene ame wyns, oft tsestich guldenen daervorens, ter causen van dat deselve, Syne Excellentie inden Hage wesende, aldaer heeft geassisteert, Jan van Boucle ende Conraert de Brier, Ontfangere ende Contrerolleur respective vande alluynen, int vervolgen vande resolutie opt faict vanden selven alluynen ende het placcart daeroppe te adresseren, daerinne deselve van Barlecom hem grootelycx heeft geemployeert, soo deselve Gecommitteerde verclaerden. Actum XIX Novembris 1582.

Alsoo de Pensionaris vanden Wercke dit voerleden jaer hem heeft geemployeert in vele ende diversche extraor-

dinarisse deser stadt van Antwerpen saecken ende affairen, dewelcke menichfuildich syn geweest ende van seere swaren innesien ende gewichte, soo mits het faict vande religie, de menichte vanden Breeden Raeden ende daencompste van Syne Hoocheyt ende meer andere gelycke treffelycke occurentien, den Heeren ende eenenyegelycken kennelyck, daerinne deselve hem gewillichlyck ende neerstelyck tallen stonden ende tyde heeft laten gebruycken, deselve beworpen, by geschrifte gestelt, vervolcht ende geeffectueert, soo eest dat myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen voers., in recompense ende vergeldinge vanden selven extraordinarissen des stadts dinst, den voers. Meester Jan vanden Warcke hebben toegeleght ende gevuecht, toeleggen ende vuegen mits desen de somme van III^c^ ende vyftich guldenen, ende dat vanden XVII^en^ Novembris anno XV^c^ LXXXI tot seventhiensten May daernaer volgende lestleden, van desen tegenwordigen jare, ordonnerende den Tresoriers ende Rentmeestere deselve somme van III^c^ L guldenen hem vuyt te reyckene ende te betalen Actum XIX.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Gecommitteerde totter collectatie vande bieraccyse te laten volgen aenden Heere van Kruyninge de vrydicheyt vande accyse, hoochselen ende lasten van alsulcken bieren als deselve in syn huys tot synen ende familie behoeve sal slyten, mits daervan blyckende van syne hant ende die doende in synen kelder inneleggen. Actum ut supra.

Opt versueck by Pauwels Joly, spellemakere deser stadt, gedint hebbende onder den Capitain Phylyps van Espen ende geschoten wesende deur syn been, wesende belast met vele kinderen, tot kuere van synen wonde voer almoese toegevuecht dry pont Vlaems. Actum ut supra.

Geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere den brouwers vande nyeustadt, ter causen ende vuyt oorsaecke vande riole daerdeure het watere vande selve brouweryen ter stede wordt innegeleyt, vuyt laste van mynen Heeren

gemaeckt, volgende de specificatie daeraff zynde, vuyt te reyckene de somme van vierhondert achtenveertich guldenen ende IIII stuyvers oft anderssints die te laten corten aen heure accyse. Actum ut supra.

Opde specificatie overgegeven by den Gecommitteerde tot de buyte fortificatie, ter causen vanden wercke aende brugge gedaen, geordonneert dat de somme van XXIII guldenen, ter causen van dyen geemployeert, sal passeren in rekeninge. Actum ut supra.

Geordonneert den voors. Gecommitteerde dat sy sullen employeren, soo int stoppen vande gaten gevallen inde buytenschanse als opmaken van eenige revekens, achtenveertich guldenen, ende sal deselve somme, mits overbrengende behoorlycke quitantie, hen passeren int vuytgeven hender rekeninge.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt hebben geordonneert Janne Jourdaens, Deken vande Oudecleercoepers, te laten volgen ende te leveren aenden concierge Cornelis Cleutinge alias de Vos, een bedde, matras, slapelaken ende toebehoorten ende forniture, tot behoeve ende het gebruyck vanden persoone vanden Heere van Ramboullet, Ambassadeur van wegen den Koninck van Vranckryck alhier gecommen, ende sal men denselven vander huere daeraff betalen. Actum XXI Novembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert ende ordonneren mits desen den Trezoriers ende Rentmeestere den Heere van Rambolet, Ambassadeur van wegen den Coninck van Vranckeryck ende Gouverneur vande stadt ende het lant van Mets, te beschencken met dry pointsoenen Franschen wyn. Actum XXIIII Novembris 1582.

Alsoo Franchoys de Backere, brouwere *inden Tempst*, mits sekere frauden ende abusen mynen Heeren Borgemeesters ende Schepenen vertHoont ende te kennen gegeven by den

Pollicymeesters deser stadt, gecondempneert is in IIIIc guldenen voer pene ende amende, ende dyen nyettegenstaende evenwel in gebreke is blyvende van deselve te voldoen ende te betalen, soo ist dat myne Heeren voors. geordonneert hebben ende ordonneren mits desen den Collecteurs vande bierassysen deser stadt, dat zy egeene bieren en laten verassysen noch oyck billietten en laten volgen opde voors. brouwerye, genaempt *den Tempst*, ter tyt ende wylen anderssints daerinne sal wesen versien. Actum den XXVI Novembris 1582.

Gelycke acte opden brouwer *inden Arent*, genaempt Anthonis, ter causen van Ic L guldenen. Actum ut supra.

Geordonneert den arbeyders ende warckgesellen opden warff alhier ende elcken van hen, dat sy voordane hen egeenssins en vervoirderen op te slaen oft te lossen met takels oft anderssints eenige goeden oft packen, den craen deser stadt subject synde, ende besundere egeen gepacte Engelsche laeckenen, onder wat pretext dattet sy, tware dat se in Zeelant oft elders waeren verbodempt oft nyet, ten sy trecht deser stadt daertoe van outs staende daeraff ierst ende voor al betaelt sy, ende dat op arbitrale correctie vande voors. mynen Heeren. Actum 26 9bris anno 1582.

Geordonneert Peeter Panhuse mette Fortificatiemeesters deser stadt ten eynde sy mette ierste commoditeyt visiteren inde nyeuwstadt oft aenden Scheltkant, eenige bequame plaetse om aldaer met desen tegenwoordigen tydt te storttene de privaten oft wederribben vande borgeren ende ingesetene ende dat belangende de een helft vander stadt. Actum XXa Octobris LXXXII.

Gecommitteert Gillis Roelants om, by provisie, te wesen Capiteyn in plaetse van Charles vander Hoykens, onder den Coronel Adriaen Bardoul. Actum XXVIa 9bris 1582.

Geordonneert Tresoriers ende Rentmeestere mynen Heere den Cancellier te vereeren ende beschincken met eenen os

van hondert VI guldenen, welcken os van wegen mynen Heeren voors. gepresenteert sal wordden by Meesteren Jan de Pape, Cornelis Prunen ende Meester Engelbert Masius, Pensionaris. Actum den XXVI 9bris 1582.

Gelycke acte van eene ame wyns voer myn Heere den Advocaet Fiscael, Heer ende Meester Adriaen Schutteput. Actum ut supra.

Gelycke acte voer myn Heere de Procureur Generael Danckaert

Beschoncken den Gecommitteerde van Gendt met sesthien stadtstoopen wyns. Actum 27 9bris 1582.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen Anna Bertels de somme van hondert drye guldenen, ter causen van sekeren processe tusschen dese stadt, ter eenre, ende jegens deselve Anna, ter andere syde, ende daerinne deselve stadt gecondempneert is. Actum ut supra.

Aende liasse dacte daermede dry colffdragers worden gecommitteert om toesicht te nemen ten eynde geen bedelaers opt stadthuys en comen. Actum 29 9bris.

Alsoo de Minister des godelycx woerdts, Meester Thomaes Tillius, mynen Heeren Borgemeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen mondelinge hadde verthoont, hoe dat hem, ten respecte hy tvoers. ministerie ende beroepinge alhier was bedienende ende andere redenen mynen Heeren den Wethouderen beruerende, was gegunt syne leven geduerende het gebruyck vander halver huysinge genaemt *het Hoff van Sincte-Bernarts*, inder vuegen ende manieren soo tselve by hem tegenwordich wordt bewoont, totter affpalinge vande huysen ende erffen byden tegenwordigen abt, Heer Jan vander Noot, vercocht, wesaengaende nochtans denselven nyet voerders en was toegevuecht dan andere kerckendienaers tot gelycken ampt ende bedieninghe hier binnen hen begevende, soo deselve indistintelyck van woo-

ninghe worden versien ende geaccommodeert, verhopende nochtans dat synen vorigen dinst (eertyts den lande ende deser stadt int particulier als Prelaet vande selver abdye in meer stucken ende deelen opden Staten gedaen, ende dat hy daernaer om tstuck vande religie ende den suyveren dinst Godes te vorderen, denselven staet groote innecommen ende voerdeelige emolumenten hadde verlaeten) wel verheysten eenich innesien, schouw ende aenmerck ende alle redelycke consideratien meriteerden, dewelcke nochtans hy, verthoonder, nyet en verstont, in desen tegenwordigen genoech benauden staet ende sobere gelegentheyt des stadts, ten laste derselver stadt te leggen, versueckende alleenlyck dat ten aensiene als boven myne voers. Heeren gewillichlyck beliefde deselve wooninge ende het gebruyck vande voers. habitatie te continueren op syns huysvrouwen lyff ende leven ende op eenen synen sone die hy mede tot dexercitie van tvoers. ministerie ende der Evangelii bedieninghe ter scholen ende inde studie was opvoedende, ingevalle deselve syn sone tot denselven ampt ende Godes dinst metter daet in tyden ende wylen hem sal begeven ende anders nyet, maer principalyck om denselven soo vele te vlyterlyck te bewilligen ende beroeren alle tvuyterste debvoir te doene tot tvoers. ministerie, dewelcke ministers in deser ende alle wel goede steden nyet min en maken nootelycke dan andere borgersche regeerders ende wethouders, hebbende mede Syne Vorstelycke Genade, myn Heere de Prince van Oraengien, eerst mondelinge, daernaer by synen brieven vanden xx^en^ deser maent aen myne Heeren voers. gesonden, ernstelyck begeert dat regardt genomen (soo hy seyde Syne Vorstelycke Genade kennelyck te syne) dat deselve Meester Thomaes Tillius eene merckelycke genegentheyt der gemeene saecke over vele jaren altyts hadde toegedragen, ende voer merckelycke dinsten by hem opden Staten voers. ten bysyne van Syne Vorstelycke Genade waren gedaen ende meer andere redenen, inde selve missive begrepen, men denselven Meester Thomaes Tillius int voers. versueck als redelyck ende billich behoorde te accommoderen, vuegende daerby een seer zunderlyck ende hertelyck begeeren, soo es ten naerbeschreven dage, innesiende de voers. redenen, regart ende aenschouw daerenboven genomen dat men denselven Meester

Thomaes Tillius, mits syne voerige qualiteyt verlaten hebbende, (ende dat tot vorderinge des dinstes Goids) den voers. staet ende goederen, wel behoorde (soo men andere gelycke plaetse bewoont hebbende eene redelycke alimentatie, naer verheysch van henne conditie, es versueckende) oock van gelycken te versiene, dat oock inden gehinge des Heeren es staende oft de voers. syne huysvrouwe den verthoondere sal overlevene oft nyet ende dat men den voers. synen sone (die hy tegenwordich tot synen grooten coste ter heylich Evangelii studie es houdende) inden gevalle hy tot dministerie wordt nut ende bequaem bevonden ende daertoe in toecommenden tyde hem laet gebruycken, van wooninghe, domicilie ende habitatie sal moeten versien, inder vuegen ende manieren dat denselven int regardt vande voers. gewichtige redenen zeer lutter ende een saecke van kleyne aensien sal toegevuecht worden, by myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen, collegialyck vergadert synde, gegunt, geaccordeert ende bewillecoort, gunnen, accorderen ende bewillecoren mits desen den voers. Meesteren Thomaes Tillius, Minister, syne huysvrouwe, Jouffrouwe Anna vanden Waveren ende Samuel Tillius, synen zone, inden gevalle als boven, het gebruyck, geniet ende usufructum van de voers. huysinge met synen toebehoorten soo deselve tusschen hare limiten syn gelegen ende tegenwordichlyck by hem worden gebruyckt, ende dat deene naer dandere afflyvicheyt ende selve usufructaire gebruyck den overlevenden met het afsterven sal invueren ende int geniet stellen, hebbende geordonneert, behoudelyck dat sy deselve huysinge selen onderhouden in behoorlycken reke ende reparatie, dat ten selven eynde dese tegenwordige acte sal worden geexpedieert ende hen gelevert. Actum penultima Novembris 1582.

Opde assignatie vanden Rentmeestere Nyeversele, geordonneert den Rentmeestere deser stadt te betalen in minderinge vande bede IIIᶜ LXXV ponden aen Anna vander Meulen. Actum penultima Novembris 1582.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert Cornelis Grammeye,

Collecteur vander stadt wynaccyse, te laten volgen ende aff te schryven, vry van accyse, hoochselen ende imposten der stadt competerende, vier amen Rentschen wyn tot behoeve van Meesteren Nicolaessen de Voocht, soo ter causen van dat deselve sekere dagen heeft gevaceert, volgende dacte van commissie van III^en^ Aprilis, int amoveren vande wapenen vanden Coninck van Spaegnien ende het stellen van Syne Hoocheyt, metten Heraulten ende Marichals, ende doncosten by denselven verteert int vergaderen ende by hem betaelt, mitsgaders van te ontwerpen ende stellen vande instructie dienende tot de directie van deser stadt kelderwyn ende andere extraordinarisse dinsten geduerende synen schependom gedaen.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen deser stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Dekens vande Schippers van stonden ane te beveerdigen acht schepen om in te nemen acht vendelen soldaten, by Syne Hoocheyt gesonden naer Dermonde ende sal men hen van stadtswegen betalen. Actum ut supra.

Myne Heeren Borgemeesteren ende Schepenen ordonneren den pachtere vant veer, Jannen van Groothoven, van stonden ane te beveerdigen ende gereet te maken alle ponten ende schuyten hem mogelyck synde, om over te setten dry hondert peerden tot dinste vanden lande ende sal men denselven van stadtswegen daeraff betalen. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert Nycolaes de Wert, Lieutenant vanden Drossaert van tKiel ende Borgerhout, te assumeren sekere werckluyden ende te doen breken ende openen het ys vande buytenyen ende deselve te betalen, ordonnerende den Gecommitteerde tot deselve buyteschantse hem te rembourseren vande penninghen procederende vande accyse derselver plaetse, tot bouwinge vande selve lantwere gedestineert, ende overbrengende dese met quitantie daertoe dienende, sal de somme daertoe geemployeert hen, Gecommitteerde, passeren in rekeninghe.

Opde requeste van Gillis vanden Bossche, geordonneert vuyt te reykene XXXVI guldenen eens ter causen van diversche copyen autentique van stucken, der stadt concernerende, aen wylen Meesteren Pauwels Schuermans ende Janne van Santfort gelevert. Actum ut supra.

Aende liasse dacte daermede Jan van Hove wordt gegunt vrydicheyt van alle offitien voor vier jaeren. Actum penultima 9bris 1582.

Opde assignatie vanden Rentmeestere Nyverseel, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere te betalen aen Meester Niclaes de Voigt, Schepene, de somme van achtien hondert guldenen in minderinge vande bede. Actum ut supra.

Myne Heeren Bourghmeesteren ende Schepenen der stadt van Antwerpen hebben geordonneert den Gecommitteerde totter collectatie vande bieraccyse te laten volgen, vry van accyse, imposten ende hoochselen der stadt competerende, een ame biers te veerthien dagen, tot behoeve ende sleyte vande familie vanden Secretaire van Syne Hoocheyt, Monsieur Baduel, mits deselve inneleggende in synen keldere ende de billetten by syne hant onderteekenende. Actum penultima Novembris 1582.

Geordonneert den Gecommitteerde totter amunitie te laten volgen aen Joos Danieelssen, Capiteyn opt schip van oreloge de wacht houdende opde riviere vande Schelde alhier, de quantiteyt van hondert ponden soo fyn als groff buspoeders tot provisie vanden selven schepe, ende sal hem deselve quantiteyt mits dese overbrengende ende behoorlycke quitantie daertoe dienende, dese passeren in rekeninge. Actum ut supra.

Geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere, opde requeste van Jan de Herde, oude Schepene, ter causen van dat deselve hem heeft geemployeert ende gevaceert int vervolgen het proces vande camelotverwers tot Bruessele, de somme van Ic guldenen eens, daerinne begrepen de

tsestich guldenen hem te vorens toegevuecht, *prout latius in dicto libello*. Actum ut supra.

Opde requeste vande Corteroede, geordonneert ter causen vande dinsten daerinne begrepen, den Tresoriers ende Rentmeestere hem vuyt te reycken de somme van IIc guldenen *prout latius in libro libellorum supplicum*. Actum ultima Novembris 1582.

Geordonneert den Trezoriers ende Rentmeestere, op de requeste van Phylyps Landmetere, oude Schepene, ter causen vande assistentie by hem gedaen aenden Marichal du camp ende als generael gecommitteerde over de buytenschanse, int acommoderen vande soldaten ende garnisoene aldaer liggende te slissen ende verschoten penningen, vuyt te reyckene Ic vyftich guldenen eens, *prout latius in dicto libello*. Actum ut supra.

Syn geordonneert Cornelius Pruynen, Meester Mathys de Lannoy, Schepenen, ende Meester Engelbertus Mazius, Pensionaris, om te besoigneren, met den Trezoriers ende Rentmeestere, inde saecke van Abraham de Hertoge, mitsgaders te liquideren de saecke van Danieel de Bruyne. Actum ultima Novembris 1582.

Opde requeste van Carel Lippens, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere ter causen van dat deselve sal dienen als aenrechter vande spyse ende hofmeestere opde maeltyt op heden, ter causen van het vernyeuwen vande Weth ende Synder Hoocheyt aldaer wesende, vuyt te reyckene XXIIII guldenen eens voor een sattynen wambeys. Actum ultima Novembris 1582.

Opde requeste vande acht stoelklercken vande secretarye alhier, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere elcken derselver II guldenen op den Mertensavont vuyt te reyckene, mitsgaders den gewoonelycken stoop wyns, *prout latius in dicto libello*. Actum ut supra.

Opde requeste van Lysbeth vander Tonnen, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere vuyt te reyckene vyftich guldenen tsiaers, hare leve geduerende, mits transporterende aende stadt alle haer recht, dwelck sy aenden molen vande Croonenborchpoorte es hebbende, *prout latius in dicto libello supplici*. Actum ultima Novembris 1582.

Opde requeste van Willem Maes, als gemechticht vande executeurs vanden testamente Gillis Hoffman, geordonneert den Tresoriers ende Rentmeestere ter causen vande huyshuere *de Roose* hem vuyt te reycken à raison van seven hondert guldenen tsiaers, *prout latius in dicto libello*.

CLEMENTYNBOECK
1288-1414.

Naar het voorbeeld van Paus Clemens V, die onder den naam Clementines *het* Corpus Juris Canonici, *de verzameling van het Pauselijk recht of kerkelijk wetboek, deed aanleggen en in 1313 openbaar maken, besloot de Regeering der stad Antwerpen in 1383 tot het houden van een* Clementynboeck, *waarin hare wetten, verordeningen en voorschriften zouden aangeteekend worden. Al spoedig werd dit boek ook benuttigd voor het opnemen van ordemaatregelen, vonnissen, tuchtigingen, regelingen van markten, ambtelijke briefwisselingen, benoemingen van hooge ambtenaren en herinneringen aan allerhande zaken. Zelfs werden er vroeger genomen beslissingen en daadzaken in geboekt van het jaar 1288 af. Het gevolg daarvan was, dat meest al de opgenomen akten verward dooreen staan; maar, voor het* Antwerpsch Archievenblad *werden zij volgens tijdsorde gerangschikt en, om ze weer te vinden, aangeduid met het folio waarop zij voorkomen in het* Clementynboeck.

CLEMENTYNBOECK
1288-1414.

A l'exemple du pape Clément V qui, sous le nom de Clémentines, *fit rassembler et publier, en 1313, le* Corpus Juris Canonici, *la collection du droit papal ou le code des lois canoniques, le Magistrat de la ville d'Anvers décida, en 1383, de tenir un registre nommé le* Clementynboeck, *destiné à contenir le recueil de ses lois, ordonnances et règlements. Bientôt toutefois ce volume fut également utilisé pour l'inscription de mesures administratives, de jugements, de corrections, de polices des marchés, de correspondances officielles, de nominations de hauts fonctionnaires et d'annotations de toute espèce; mêmes des décisions ou évènements antérieurs, remontant à 1288, y furent actés. Comme conséquence logique, la plupart des documents sont inscrits sans aucune suite; mais, pour le* Bulletin des Archives, *ils ont été classés par ordre chronologique et, pour les retrouver facilement, avec indication, en regard, du folio sur lequel ils figurent au* Clementynboeck.

Daar er, na den brand der Spaansche Furie, buiten de Schepenbrieven, bijna geene oorkonden van vóor de XVIe eeuw overbleven, zoo is dit Clementynboeck, *als het oudste register onzer stad, van het grootste belang. Het schetst van de XIIIe, XIVe en XVe eeuw op treffende wijze de handelingen van het Bestuur der stad Antwerpen en de bijzonder eigenaardige zeden en gebruiken harer bevolking.*

L'incendie de la Furie Espagnole n'ayant épargné, à l'exception des protocoles scabinaux, que fort peu de documents antérieurs au XVIe siècle, le Clementynboeck *est le plus ancien registre de la ville et présente un intérêt tout particulier. Il réflète d'une manière frappante les faits et gestes de l'Administration de la ville d'Anvers, les us et coutumes si caractéristiques de sa population au cours des XIIIe, XIVe et XVe siècles.*

---

6 Februari 1287(88).

Verklaring dat de stad Aerschot toebehoort aan de Burgtvrijheid van Antwerpen.

fol. 47. Universis presentes litteras inspecturis, Scultetus, Scabini et burgenses universi Antwerpienses, salutem in Domino. Cum nos a discretis viris Judice, Scabinis et oppidanis ville de Arscot simus requisiti super extensione libertatis castrensis operis de Antwerpia, universis et singulis tenore presentium declaramus quod predicta libertas castrensis operis Antwerpiensis ex una parte extendit usque ad Arscot, et hec villa tota pertinet ad dictum opus. Presentium testimonio litterarum sigillo monarchie Antwerpiensis sigillatarum, datum anno Domino M° CC° LXXX° VII°, in crastino Beate Agathe virginis.

---

6 Juni 1354.

Copie vanden privilegien ende chaerteren die de Vleeschouweren tAntwerpen hebben vanden Hertoge van Brabant ende vander stad van Antwerpen. fol. 62.

Yerst copie vanden Hertoghe.

Jan, bider gratien Ons Heeren, Hertoghe van Lothrike, van Brabant, van Lymborch ende Marcgrave des Heylichs Rycs, doen cont allen luden die desen brief zelen zien ofte hoeren lesen, dat wy, om de goede gonste die wy dragen tote onsen gheminden vrienden Scepenen, gheswoernen ende Raide, ende tot allen onsen luden ende poirteren van onser stad van Antwerpen, ende oic omme den goeden ghetrouwen dienst dien zy ons hier voertyts ghedaen hebben ende noch namails doen mogen, soe hebben wy hen ende haren nacomelingen vore ons, onse oeyr ende nacomelinge, gheconsenteert ende ghewillecoert, consenteren ende willecoren tot eeuweliken dagen die punten hierna berscreven : dats te wetene, dat die ghene, wie zy zyn, die vleeschouweren zyn opten dach vander date van desen brieve ende die int Vleeschuis binnen onser voirs. stad van Antwerpen vleeschbanken ende stede hebben ende houden, dat dieselve, hare oeyr ende erfghenamen behouden ende hebben zelen van nu voirdane te eeweliken dagen onder hen ende hare maechscap dieselve stede ende vleeschbanken, ende niemend anders ; ende soe wanneer dat, op eenigen tyt voirdane, eenich vanden vleeschouweren van live ter doet comen sal, dat dan dieghene die die stede aneverden sal, blivende vanden selven doeden, geven sal alsoe dicke alse dat valt, oft alsoe menichwerven alse zy onder hen ende hare maechscape die stede ende vleeschbanken voirs. verwandelen zelen, tot onsen behoef, drie ponde alsulx payments alse men hier voertyts hieraf gegeven heeft, behoudelic ons altoes in desen dinghen ons rechts ende onser heerlicheit ende onser voirs. stad recht, ende

des voirs. ambachts ; ende omme dat wy willen, dat alle die voirs. punten vaste ende ghestede bliven teeweliken dagen, ghelyc zy voirscreven staen, soe hebben wy onsen zeghel ane desen brief ghehangen ; in kennessen der wairheit, gegeven tot Antwerpen, op den sesten dach in Junio int jaer Ons Heeren dusentich drichondert vyftich ende viere.

Biden Hertoge selve.

Copie vander stad ut sequitur.

Allen denghenen die dese letteren zelen zien ofte hoeren lesen, Scepenen ende Raid vander stad van Antwerpen, salut ende kennesse der waerheit. Omme dat de goede cnapen vanden Vleeschambachte binnen Antwerpen menigen ghetruwen dienst der stad van Antwerpen ghedaen hebben ende noch doen mogen, ende omme de goede trouwe ende vriescap die wy te hemwaert draghen, soe hebben wy eendrachtichlec met voerzienigen rypen rade, den voirgenoemden goeden cnapen vanden Vleeschambachte, haren oeyr ende haren maechscape gheconsenteert ende ghewillecoert te hebbene, eèwelic duerende ende te ghebruykene alsulke pointe alse hierna staen bescreven : dats te wetene, dat alle deghene die vleeschouweren nu zyn ende die binnen der stad van Antwerpen int Vleeschuys vleeschbanke ende stede hebben ende houdende zyn, opten dach dat dese letteren ghemaict waren, dat zy, hare oeyr oft hare maeghscap de vleeschbanke ende de steden int Vleeschuys houden ende hebben zelen, ende anders niement, van nu voirdane duerende teeweliken dagen, ende in derre manieren, soe wanneer dat eenich vanden voirgenoemden vleeschouweren oft horen erfghenamen starft ende van live te doede es comen, dat dan zine naeste gheboerte van zinen maeghscape die vleeschbanc ende stede behouden ende aneverden zelen, alse hare verstorven erve, binnen veertich dagen na zyn doet, ende ons geven van anecomste veertich scellinge payments, alsoe dicke ende menichwerven alst ghevalt, eer zy de vleeschbanc ende stede aneverden mogen, behoudelic

onsen Heere den Hertoge, der stad ende den ambachte haren ouden rechte ; waer oic dat zake dat deghene dair eenige voirs. vleeschbanc ende stede op bleven ende verstorven ware binnen veertich dagen na tsgheens doet daerse hem af bleven ware, die vleeschbanc ende stede niet ane en verdde ende zyn ambacht dairop niet en dede, soe zelen wy die vleeschbanc aneverden ende behouden ende onsen wille dairmede doen sonder yements calengieren, maer wy en zelen die vleeschbanc ende stede niemende geven noch vercoepen mogen hi en zy van harer maeghscape ; gheviele oic dat eenich vleeschouwere, die nu es oft namaels dair wesen mach, zyn vleeschbanc vercoepen oft verwandelen woude in eeniger manieren, soe soude hi dien coep oft verwandelnisse doen moeten met eenigen persoenen van harer maechscape ende met anders niemende, ende geven van elken verwandelene, alsoe dicke ende menichwerven alst ghesciede, ons ende die na ons Scepenen wezen selen, veertich scellinge payments, behoudelic altoes onsen Here den Hertoge ende den ambachte haren rechte ; ende omme dat wy willen dat dese dinghen vaste ende ghestade bliven eeuwelike, soe hebben wy der stad zeghel van Antwerpen ane dese letteren ghehangen, in kennessen der waerheit dit was ghedaen int jaer Ons Heeren als men screef M CCC vyftich ende viere, opten sesten dach vander maend van Junio.

---

30 April 1361.

« Institutie vant clooster vande Swertsusters. »

Wy Jan vanden Mortere ende Claus vanden Werve, Scepenen in Andwerpen, maken cond ende kenlec allen denghenen die dese letteren selen sien of horen lesen, dat vore ons quam in properen personen Arnoud van Hovorst ende Jacop van Brucele, ende bekenden dat si fol. 48

ghegeven hebben ende bewist, gheven ende bewisen omme den lof ende de ere Gods, ende omme de zalicheit hore zielen ende dergheenen daert af comen is, hare huysingen die wilen waren Joncvrouwe Clemencien Drakinnen, ghestaen biden Prekerren tusschen thuys dat men heet *den Welc*, in deen zide, ende thuys daer her Peter van Ekeren, priester, in wont, in dander zide, metten hove, gronden ende met al dat ten vors. huysinghen toebehoert, ghelyc dat zy die vormaels vercreghen jegen Woutren van Diedeghem, alsoe die letteren die daeraf zyn ghemaect wel hebben begrepen, inne te wonene maten vrouwennamen ende susteren, die men heet Zwestren, gaende ende kerende vute wat lande dat si zyn, die van goeden leven zyn, ende dit durende teweliken daghen in desen manieren, dat dese vors. huysinghen met allen haren toebehoerten berecht selen zyn altoes bi drien personen daer de vors. Arnoud ende Jacop hare levedaghe lanc selve twee berechters af bliven selen, ende daer si voert niet en berichten te sine toe ghecoren ende gheordinert hebben tenen derden persone Woutren vander Molen, alsoe dat dese drie dese vors. huysinghen regeren ende bewaren selen ende dat si met rade der vors. sustren daerin ontfaen selen de vors. vrouwennamen, die men heet Swestren, die van goeden leven ende van goeden name zyn, ende wart eneghe vrouwename ofte suster daerin, die onrastelec ware ofte discort macte ondert tgheselscap ofte haer niet eersamelec en hilde alsoe si met rechte zoude, dat dan de vors. drie berechters, met rade der vors. sustren, die uten doen souden, ende soe wanneer dat vanden vors. drie berechters, die hier nu zyn ende naemaels selen zyn, eene sterft, dat dan de twee levende, met rade der vors. sustren, eenen andren in die stede kiesen ende setten selen ; ende waert dat de vors. vrouwennamen, diemen heet Swestren, ute Antwerpen trocken metter wone ende daer binnen niet en bleven ofte wonen en mochten, dat nochtan dese vors. huysinghen met allen haere toebehoerten altoes staende souden bliven inder vorseider drie berechters hande, die nu syn ende namaels zyn selen, altoes der vors. vrouwennamen ende sustren, die men heet Swestren, behoef in te comene en te zyne, gaende

ende kerende vrilec alse dicke alse si willen, in deser manieren dat dese vors. drie berichters die nu zyn ofte namaels wesen selen ofte ract iemant anders dese vors. huysinghen noch oec iet datter daertoe behoert niet en selen moghen vercopen, noch mindren, noch in gheender manieren verandren noch (*sic*), mer dat zy altoes ende emmermer staende bliven selen der vors. vrouwenamen ende zustren, die men heet Swestren, behoef in te comen ende daerin te wonen ende te sine soe woener dat sys begheren selen ende te doene hebben moghen, sonder wedersegghen van ieman, in allen manieren alse vore bescreven es. In kennessen van desen letteren, beseghelt met onsen seghelen, ghegheven int jaer Ons Heeren als men screef M. CCC tsestich ende een, opten lesten dach der maent in Appriel.

1373.

« Een hoetvonnisse van Breeda » in een geschil tusschen Jan van Mechelen en Jan Cracuwel, wegens levering van koren.

Int jaer Ons Heren als men screef M. CCC ende LXXIII, fol. 10 v°. wert van die van Breda een vonnesse tot Antwerpen ghehaelt ende dat was dleste, ende dit was die aenspreke hoe dat Jan van Mechelen in dede halen tot Breda met rechte Jan Craeuwel, voer vorwaerde die zy bynnen Breda ghemaect hadden, ende Jan Craeuwel woende inde Haghe ende quam in te rechte, doe seyde hem Jan voirs. aen dat hy een deel lants hadde tegen hem ghenomen te wynnen ter helft, ende soe wes coren opten lande voirs. wiese, dat soude hi zeyen ende meyen ende messen zonder zinen cost ende in hocken leveren, dan soude men die hocken deylen ende dan soude hi hem syn deel in huys voeren ende droeghe leggen ende dorschen ende scoenmaken ende dan te Breda tot zinen huyse leveren, ende dat hy hem VI

zister rogs daerom syn deel hadde gheboden, doen hy tcoren yerst in huys ghevoert hadde, woude hi dit lyden ende leveren, soe lide hi dat waer ende soe dede hy dat hy gheloift hadde, ende woude hi des niet liden noch leveren, soe vermat hem des Jan voirs. goede waerheyt, ende waer hem dat syn waerheyt droeghe dat hy hem leveringe doen soude bynnen Breda oft alsoe veel rechts als daer die Scepenen af wysen souden, ende metten minsten te volcomen waer hy der twee hadde dat hy een vol ghetuyghe hadde, des ghenoechde hem wel een vonnis.

Item, dit is Jan Craeuwels antwoerde ende seyde hi lede alder poenten hi en hadde der waerheyt gheen doen maer hi hadde dat coren ingheyoert ende by hem selven alleene gheleyt in eenen tas, daert wel lach ende droeghe, ghelyc als vorwaerde was, ende ic was nederwaert ghegaen hoeyen soe dat doen myns ghebuers huys veronghevalde ende verbernde soe dat dat vier vloegh op myn huys ende myn huys verbernde ende minen corentas ende uwen corentas ende al myn ander goet dat bynnen minen huyse was ende mynre kinderen twee daertoe, dats my de meeste scade was, ende des vermete ic my goede waerheyt ende hope waer my dat myn waerheyt draecht dat van minen viere niet comen en es ende myn goet niet vute ghedragen en is, dat ic u ongeval tot den minen niet dragen en sal, ende dat elc van ons beyden syn ongheval dragen sal, ende des ghenueght my wel een vonnes, doen seyde Jan, die aenlegger was, dat was waer der waerheyt en behoefde hy niet want hy kennet hem selve, maer soe hy hem gheen waerheyt en vermat, dat hy yet ghelevert hadde of betaelt, ende hoepte by dien dat hy hem leveringe doen soude oft soe veel rechts als daer die Scepenen af wysen sullen ende des ghenueght my wel een vonnes, ende zy begheerden beyde dat lantrecht te hebben elc na des ander liden.

Die Scouthet maende den Scepenen tusscen aensprake ende antwoerde wes recht ware, die Scepenen en waren des niet vroet ende haeldent tot Antwerpen, ende die van Antwerpen wysden ende gavent die van Breda, dat elc van

hen beyden syn ongeval soude draghen, ende die winder die tlant ghenomen hadde te wynnen, dat hy onghelast wesen sal als vander verbernder jaerscaren.

---

25 November 1377.

Gebod op het bal- en kegelspel.

Anno LXXVII°, XXV^{ta} Novembris, fol. 20.

Het es gheboden van tsHeren ende vander stat weghen, dat nieman binnen der vriheit van Antwerpen, portere noch vreemde, groet noch cleyne, bal en sal moghen slaen, op lant dat ghesaeyt es, noch binnen yemens leke, soe wiet dade ende ment ter waerheit bevonde, soude verboeren, alsoe dicke alst ghesciede, I gulden peter den Here.

Item, dat nieman op ten werf bal en sal moghen slaen, noch cothen, noch clossen, noch keghelen, op de peine vors.

---

29 November 1377.

Gebod op de « meede accyse ».

XXIX die Novembris anno predicto, fol. 20.

Dat nieman binnen Antwerpen meede en sal moghen tappen, hine sal moeten gheven, van elker aemen, IIII scellingen Vlaemsche grote van assise, ende van elken vate meeds dat zy buten vercopen, selen sy gheven II Vlaemsche grote van assise, ende dat zullen zy moeten tonen den assisers saelt hen scade doene.

Item dat deghene die mede blanden binnen Antwerpen, den meede niet en selen moghen vaten, de assisers en zyn daer bi ; soe wiet dade, soude verboeren, alsoe dicke alst ghesciede ende ment bevonde, v guldene, terdendele den Here, terdendeel der stat ende terdendeel den assisers.

Item dat nieman binnen Antwerpen meede, die van buten coemt, eest te watere oft te lande, in kelderen oft in huysen en sal moghen doen, noch doen doen, de assisers en syn daer bi, diet dade, soude verboeren, alsoe dicke alst ghesciede, x guldenen, terdendeel den Here, terdendeel der stat ende terdendeel den assisers.

---

28 Mei 1379.

« *Correctien.* »

fol. 80. Dese VII persoene worden vuter stat ende vuter bewisinghen van Antwerpen gheseght XXVIII daghe in Meye int jaer Ons Heeren als men screef M. CCC. ende LXXIX.

Jan Gheraerds, de cleedermakere, omme dat hi contrarie ghedaen ende ghesproken hadde jeghen den Heere, jeghen de stat ende jeghen syn ambacht ende hem pynde loepinghe, werringhe ende onruste inder stat te makene, wert hi ghebannen hondert jaer, op syn hoeft.

Jan de Ledeghe, draeyselere, die ontameleke woerde sprac ten Heere ende ter stat waert, daer loepinghe ende onruste af ghecomen mochte hebben, wert ghebannen tien jare, op syn hoeft.

Peter Loep, die oec ontamelike woerde gheseght hadde daer onruste in der stat af ghecomen mochte hebben, wert ghebannen tien jare, op syn hoeft.

Willem van Berghen, de jonghe, ende Luyc van Berghen, de jonghe, omme dat zy over waren in Vlaenderen ende daer roefden ende de liede scatten, ende den roef in de stat brochten, jeghen tverbot vanden Heere ende vander stat, worden ghebannen V jare, op haer hoeft.

Goeden ende Heinric de Deckere, ghebroedere, omme dat zy over dordys vander stat clommen ende den wakers, diese calengierden, qualec toespraken, worden vutgheseght een jaer, op een let.

---

22 December 1379.

« Octroy van te moghen heffen, meerderen ende minderen daccyse deser stadt », voor cenen termyn van 12 jaar.

Wy Lodewyc, Grave van Vlaenderen, Hertoghe van Brabant, Grave van Nevers, van Rethel ende Heere van Machline, doen te wetene allen lieden dat wy, ter supplicatien van onsen goeden lieden van onser stat van Antwerpen, ende omme hemlieden te verlichtene vanden groten commere ende laste daerin onse vors. stat nu begrepen es, hebben hemlieden gheconsenteert ende gheoctroyeert, consenteren ende octroyeren, bi desen letteren, dat zy moghen doen loepen, heffen ende ontfaen assise ende ongheIt binnen onser vors. stat van Antwerpen inder manieren dat zy toet nu ghedaen hebben, ende dat zy die assise ende onghelt hoghen ende nederen moghen tallen tiden dat onser vors. Wet ende den Rade ghemeenlec van onser stat profitelec sal dunken, van Sente-Matheeus daghe in Septembre int jaer IIII^{xx} eerstcomende, tot Sente-Mertens daghe inden wintere naestvolghende, ende van dien Sente-Mertens daghe XII jaer lanc daerna gheduerende ende achtervolghende, van alrehande goede, pennewerden ende comanscapen die men fol. 30.

daer vercoepen sal, om dwelc consent wy of onse ontfanger van Vlaenderen, inden name van ons, mids dat hi alnu tonsen behouf droghe ontfaen heeft, bi rechter vorwaerden ghemaect tusscen ons ende onser vors. stat, III^{m} ponde parisis onser munten van Vlaenderen wechdraghens, daeraf hi ons rekeninghe doen moet, sonder eenich afslaen vanden naervolghenden paymente, heffen, hebben ende ontfaen sullen de somme van II^{m} pond tsiaers, eenen ouden scilt gherekent voer III pond, dat comt VI^{c} LXVI oude scilde ende de II deele van eenen ouden scilde tsiaers, te betaelne de vors. II^{m} pond ons oft onsen ontfanger inden name van ons te twee paymente tsiaers, den vors. termyn gheduerende, dats te wetene deene helft te Paesschen, ende dander helft te Sente-Matheeus daghe, daeraf dierste payment syn sal in Paeschdaghe int jaer IIII^{xx} ende een, ende dit consent ende octroey hebben wy hemlieden ghegheven ende ghedaen in deser manieren ende conditien, waert soe dat onse lieden van onser vors. stat enighe roeringhe oft wapeninghen maecten in contrarien van ons oft van onser Wet oft dat zy hemlieden in overhoricheden hilden jeghen ons oft onser herlicheyt, dat danne onse presente consent ende octroy te nieute wesen soude, ende wederroupent alnu int stic daert alsoe gheviele, ende ne souden vordane gheene assise noch onghelt moghen doen loepen, sonder nieuwe consent ende octroy van ons, bider orcontsen van desen letteren, bezeghelt met onsen zeghele, ghegheven te Machline den XXII dach in Decembre int jaer Ons Heeren M. CCC. LXXIX.

Augustus 1382.

Verbod van handelsbetrekkingen tusschen Antwerpen en Vlaanderen.

fol. 86 v°. Edele moghende ende Hogheboerne Heere ende Princhе, uwere ghenadiger doechdeleker goedertiernheyt ghelieve int goede te nemene dat wy bi u senden Janne Daneels, onsen

cnape, bringer des briefs, dien wy ghelast ende gheimformeert hebben van groten zaken onser stat ende onsen rechte aengaende, ende bidden u oedmoedelec,. omme Gods wille, dat u ghewerdeghe hem te hoerne van dies hi u op desen tyt van onsen weghen segghen sal, ende daertoe uwe edele moghende doeghdelecheyt te doene, alse wy met groter herten volcomelec in u betrouwen ende tallen tiden vonden hebben in allen zaken die wy ane u begherende waren, dies wy u nemmermeer te vollen ghedanken en moghen, ende dat u die eeuweghe moghende Godheyt loenen moete, die u altoes in hoeden hebbe ende beware in ziele ende in live. Scriptum etc.

Biden Grave van Vlaenderen, Hertoghe van Brabant, Grave van Artoys, van Bourgongne, van Nevers ende van Rethel.

Lieve Vriende, wy hebben ontfaen uwe letteren ende wel ghesien tgoend dat ghi ons ghescreven hebt touchierende enighen goeden van vremden coeplieden van Aelmaengien, van Lombardien ende van anderen landen, waerop wy u laten weten dat wy vermoeden dat u wel kenlec ende opembaer es, dat onse lant ende lieden van Vlaenderen daer binnen wesende, langhen tyt hen ghedraghen hebben ende draghen alle daghe in groter overhoricheden jeghen ons, hemlieden houdende over onse opembare viande, ende daeromme hebben wy over langhe tyt alle manieren van cooplieden, die met hemlieden coopmanscepe oft ghemeenscepe hadden ende onse lant hanteerden ende haer goed, ghedaen vut onser beschermenesse, savegarde ende protexie, ende hemlieden verboden coopmanscepe oft ghemeenscepe met onse vors. vianden te hebbene ende te bedrivene of hemlieden te susteneerne oft te foveerne in eneger manieren, ende soe wie de contrarie dade, dat wy die over onse opembare viande houden souden, van live ende van goede, alsoe wel ter kennessen van allen natien comen es, of met rechte sculdich es te sine. Ende syn wel gheimformert dat de wulle ende ander goed begrepen in uwe letteren, ute onser

stede van Brugghe comen es, ende coplieden toehoert binnen onser vors. stede wesende ende anderen onse stede ende lant vors. hanterende, ende met hemlieden coopmanscepe ende ghemeenscepe hebbende in overhoricheden ende ter contrarien van ons, soe dat wy niet en meenen in eneger manieren van zulken oft gheliken goeden eneghe deliverantie te doene, noch oec te consenteerne, dat enich goed te Vlaenderen waert lide, noch van danen kere onghelet, toter tyt dat zy tonswart ghedaen sullen hebben tgoend dat zy sculdich syn te doene. Ende voert als van dat ghi ons scryft dat wy ons lief souden laten syn dat ghi de conduyte van uwere jaermarct allomme ane onse steden van Vlaenderen zenden zoud moghen ende pubblieren, soe laten wy u weten al eest dat wy ter eeren van onsen lieven sone, den Hertoghe, ende onser dochter, der Hertoghinnen van Bourgongne, altoes tprofyt, de eere ende welvaert vander stede van Antwerpen gerne zaghen, ende dore u zouden doen alsoe verre alse wy goelike souden moghen bi bescheede, niet min biden reden vors., ghi mueght wel weten dat de vors. onse steden van Vlaenderen onse opembare viande syn, alsoe vors. es, soe dat ons in gheere manieren behouden onser eere en staet te ghedoeghene dat enighe coeplieden van onsen vors. lande van Vlaenderen, hemlieden aldus houdende in overhoricheden ende contrarien van ons, tuwere jaermarct vrylec comen souden. Ende, Lieve Vriende, ons verwondert ghenouch dat ghi zulke zaken ane ons begheert of verzouct daermede onse viande zouden syn ghesusteneert ende ghevoet, aldus blivende in hare overhoricheyt, ghemerct dat wy enen langhen tyt hebben u Heere ghesyn, ende met groten arbeyden, costen ende moynissen altoes ghepynt de stat van Antwerpen ute commere te bringhene, daer soe groetelec in was, alsoe ghi wel wet, ende noch gerne daerin doen souden onse beste daer wyt doen mochten, mids dat ghi jeghen ons daet also ghi sculdich syt te doene. Lieve Vriende, God zy met u. Ghescreven te Hesdyn den x[sten] dach in Ouste.

Onsen gheminden Vrienden Scepenen
ende Raed vander stat van Antwerpen.

« Quictancien » van den Hertog van Burgondië en van den Graaf van Vlaanderen.

19 September 1382.

Philippe, filz de Roy de France, Duc de Bourgongne, Conte de Flandres, d'Artois et de Bourgongne, Palatin, Sire de Salins, Conte de Rethel et Sire de Malines, savoir faisons à tous que nous avons eu et receu en prest à nous fait à nostre besoing de noz amés et féaulz les Eschevins de nostre ville d'Anwerps, pour et au nom dicelle, la somme de deux mille frans d'or, lesquelz nous avons fait recevoir par Henry Lippin, Receveur général de noz pais de Flandres et d'Artois, pour yceulz emploier et convertier en nos affaires, laquelle somme de deux mille frans dessus dis, nous promectons en bonne foy rendre et paier aux dis Eschevins pour et au nom de nostre dicte ville c'est assavoir la moitié à la Nativité Saint-Jehan-Baptiste prouchain venant et l'autre moitié à la Nativité de Nostre-Seigneur après ensuivant. En tesmoing de ce nous avons fait mettre nostre scel à ces présentes. Donné à Arras le XIXe jour de Septembre l'an de grâce mil CCC IIII^XX et deux. fol. 35.

Par Monseigneur le Duc,

DANGNEUL.

14 December 1382.

Wy Lodewyc, Grave van Vlaenderen, Hertoghe van Brabant, Grave van Artoys ende van Bourgongnen, Palatyn, Heere van Salins, Grave van Nevers, van Rethel ende Heere van Machline, doen te wetene allen lieden dat vut dien dat onse gheminde Nicolais van Fontenay, Uppertresorier ons liefs zonen, sHertoghen van Bourgongnen, zo vele ghedaen heeft metten goeden lieden vander stat van

Antwerpen, dat zy onsen vors. zone leenen ende fineren sullen toter sommen van viere dusentich Vrancsche vranken, dewelke hi hem bewyst ende gheassigneert heeft weder te heffene ende tontfane up dottroy ende consent dat zy hebben van haerre assisen, dat men heet djaerghelt, onsen vors. zone ende ons toebehorende, inghaende Paesschedaghe eerst comende, welc draeght elcs jaers zesse hondert zesse ende tsestich oudere scilde ende de twee deel van eenen ouden scilde, te tween paymente te betaelne, dats te wetene deene helft in Paesschedaghe ende dander helft te Sente-Matheeus daghe in Septembre, dewelke bewisinghen ende assignamenten vors. die de vors. Niclais daeraf ghedaen heeft, alsoe verre alst ons aengaen mach, wy approuveren ende houden van goeder weerden ende kennen ons daeraf wel betaelt ende vernuegt ende scelden deraf quite den goeden lieden vander stat van Antwerpen vors. ende alle andere wiens quithancie toe behoert. Ghegheven te Herlebeke onder onsen zeghel, den XIIII dach van Decembre int jaer Ons Heeren M. CCC. twee ende tachtentich.

Bi myn Heere, ter relatien vanden Heere vanden Gruythuse ende Heinryc Lippyn, Ontfanger van Vlaenderen.

GILLES.

3 Januari 1382 (83).

Philippe, filz de Roy de France, Duc de Bourgongne, savoir faisons à tous que comme nostre amé et féal Conseiller et Gouverneur de noz financez, Nicolas de Fontenay, ait naguère traitié et accordé avecque noz améz et féaulz les Recheveurs, Eschevins et bourgois de nostre ville dAnverps que de et sur la somme de six cens et soixante six escus viez et deuz tiers descu, que nostre très cher et très amé Seigneur et père, le Conte de Flandre, et nous avons et prennons pour moitié chascun an en et sur les revenues et assises de nostre dicte ville auz deuz termes, cest assavoir aux termes de Pasques et de li feste Saint-Mathé en

Septembre, que nous aions deulz et nous facent prest de IIII mille frans d'or à déduire et rabattre sur lez termes advenir jusques à l'acomplissement et satisfaction de la dicte somme de IIII mille frans, et dont le premier terme commencera à Pasques prouchain venant, tout lequel traitié et accort en tant comme il nous touche, nous avons ferme et aggréable et ycelui loons et ratifions, et en oultre recognoissons avoir eu et receu pour nostre part et parcion la somme de deux mille frans d'or des dis Recheveurs, Eschevins et bourgois, de laquelle somme nous les quitons par ces présentes et tous autres à qui quitance en puet et doit appartenir. Donné à Compiègne, le IIIe jour de Jenvier l'an de grâce mil CCC quatrevins et deux.

Par Monseigneur le Duc,

DANGNEUL.

17 October 1390.

Brief der stad aan den Hertog van Burgondië « rakende de vier dusent vranken hem geleent. »

Edele, Moghende ende zeere Gheduchte Heere ende Prinche, wy hebben oemoedelec ontfaen uwe letteren nu ane ons ghesonden, inhoudende van IIII^m vranken die vortyds gheleent souden hebben gheweest op uwe jaerghelt vanden assise van uwere stat, ende dat u noch daerna II^m franken gheleent souden syn, welke somme van beiden afghecort ende ghemindert es, van jaere te jare ane uwe vors. jaerghelt, soe dat nu tSente-Matheeusdaghe naest leden van dien paymente u ghebreken souden IIII^c vranken ende dat men die soude senden, ende oec, Lieve Heere, dat men u soude laten weten hoe dese VI^m franken gheleent waren, waerop, Lieve Gheduchte Heere ende Princhc, uwere edelre moghenheyt ghelieve te wetene dat int jaer Ons Heeren M. CCC. LXXXII, ten versouke vander Heeren van uwen goeden edelen Rade, die tAntwerpen quamen, gheleent werden van uwere stat, fol. 68.

IIII^{m} vranken, daeraf dat wy opene letteren hebben, Lieve Heere, van u ende van uwen vadere, onsen Lieven Heere van Vlaenderen, dies ziele met Gode leven moet, dat men uwere stat die afslaen soude vanden jaerghelde altemet dat verschene van jare te jare, ende, Lieve Gheduchte Heere, daerna, ten verzouke vanden Heeren van uwen goeden edelen Rade, werden u gheleent II^{m} franken, daer wy uwe opene bezeghelte brieve af hebben, ghelyc dat uwe Ontfanger van Vlaenderen wel weet ende al de letteren ghesien heeft, ende hebben, Edele Gheduchte Heere, bi uwen Ontfanger vors., die nu tAntwerpen was alse uwen brief ons quam, gherekent vanden beghinne dat u jaerghelt afgesleghen es, daeraf dierste payment inghinc ende begonste te Paesschen int jaer LXXXIII, ende dandere tSente-Matheeusdaghe int selve jaer, dat was van beiden een vol jaer, ende ghedroech VI^{C} LXVI ouder scilde ende II derdendeele van I ouden scilde, ende daer na soe syn noch VII jaerleden daer nu tSente-Matheeusdaghe dleste payment vanden vollen jaere af was, dit comt tsamen VIII volle gheheele jaere, elc jaer van VI^{C} LXVI ouder scilde ende II derdendeele van I ouden scilde, hieraf, Lieve Heere, de vors. VI^{m} franken afgesleghen ende ghecort, soe overt u ende comt van desen lesten Sente-Matheeusdaghe III^{C} XLII vranken XII grote II engelsche, ende daerop, Lieve Heere, ende op dnaeste toecomende payment hebben wy uwen Ontfanger betaelt IIII^{C} franken, ende hebben van dien IIII^{C} franken quithancie van hem ontfaen, ende overmids, Lieve Gheduchte Heere, dat hier vortyds bi uwe vorsaten, onse Heeren, die met Gode leven moeten, niet en heeft ghecostumeert gheweest dat men enighe brieve, die zy ons bezeghelt hadden, vuter stat voerde, soe eest dat wise u niet ghesendt en hebben, ende bidden u omme Goeds wille ende omme uwere groter edelre goedertiernheyt wille, dat ghyt op dese tyt int goede wilt nemen, mer nu na Sente-Mertensmisse als de Heeren, uwe Commissarisen, tAntwerpen comen omme de rekeninghe te hoerne ende de Wet te verstellene, soe selen wy hen toenen alle brieve ende quithancie die wy, Lieve Heere, van u ende van uwen weghen hebben ende alle dat daertoe doen dat uwen lieven wille ende begerte sal syn alst wel recht es. Oec, Lieve Gheduchte Heere, bidden wy u omme Gods wille,

dat ghyt wilt doen verwaren ane de Meesters vander rekeningen vander cameren te Rysele, dat wy vanden ghelde dat wy betaelt hebben, ontheven moghen syn ende quite bliven, sonder meer moysels, Lieve Heere, Onse Lieve Heere God moet u altoes bewaren in eeren ende in zalicheden. Ghescreven XVII daghe in Octobre anno XC^{mo}.

1382-1390.

« Ouden schilt ende wat men daervorens betaelde. »

Int jaer LXXXII, doe men onsen Heere van Bourgongne leende IIII^{m}, franken, die men afcorten soude van sinen jaerghelde, doen rekende men, vore elken franke, XXXVII grote, ende dleste jaerghelt dat daervore betaelt was, doen gaf men, vore den ouden scilt, XLIIII grote Vlems. fol. 67 v°.

Int jaer LXXXIII te Paesschen, soe was deerste payment vanden jaerghelde afghecort ende int selve jaer tSente-Matheeusdaghe, dandere payment, dat was een vol jaer, van VI^{c} LXVI oudere scilden ende van II derdendeelen van I ouden scilde, ende niesider soe en hadde myn Heere vanden vors. jaerghelde, mer het syn sint noch gheleent II^{m} vranken, die men vanden vors. jaerghelde oec afghecort heeft.

Also soe ghebrect vanden vors. jaerghelde van VIII vollen jaeren, daer dleste payment af verscheen tSente-Matheeusdaghe int jaer XC, van elken vollen jaere VI^{c} LXVI oudere scilde ende II derdendeele van I ouden scilde, die maken V^{m} CCC XXXIII oudere scilde ende I derdendeel van I ouden scilde, elken te XLIIII grote, comt IX^{c} LXXVII ℔ XV scellingen VI deniers grote II engelsche Vlems.

Van desen vors. jaerghelde afgheslegben VI^{m} franken, te

XXXVII grote, maken IX^{c} XXV ℔ grote, soe overt LII ℔ XV scellingen VI deniers grote II engelsche, die maken III^{c} XLII vranken XII grote II engelsche Vlems.

---

10 Augustus 1383.

« *Correctien.* »

fol. 80. Desen persoene, die hierna staen, wert van sHeren ende vander stat wegen pelgrimagie gheset te doene inder manieren alse hierna volght, int jaer Ons Heren M. CCC. drie ende tachtentich, op Sente-Laureinsdach.

Merten Colibrant, mids overdaden van brieven die hi stoerde ende van anderen zaken, dat hi trecken sal tSente-Jacops in Galissien, ende derwaert trecken bi zonneschine ende binnen jaers niet wedercomen in de stat noch in de bewisinghe myns Heren van Bourgongne, ende goet ghewarich lycteeken dat hi die pelgrimagie ghedaen heeft, op alsulke peyne alse de privilegien vander stat in heeft

Jan Scat, de scepemakere, mids beruerten die hi pynde te makene tusschen de scipliede ende de visscheren ende andere misselike woerde die hi seide, dat hi trecken sal ten hoeghen Roeme, te Sente-Peters ende Sente-Pauwels, ende bi zonneschine porren, ende oec ghewarich lycteeken bringhen, ende binnen eenen jare in de stat noch bewisinghe comen, opden vors. peyne.

Aert Luyce, de vleeschouwere, mids overdade ende meneghe werringhe ende onseden die hi dede in de stat, dat hi trecken sal tSenter-Claus ten Oestenenbaren, ende goed ghewarich lycteeken bringen ende binnen eenen jare in de

stat niet comen noch binnen der bewisingen, opden vors. peyne.

Jan vanden Damme, omme dat hi messelike zaken te handen trac jeghen syn ambacht, in presentien vanden Heere ende met steenen werp na de goede cnapen, dat hi trecken sat tOnser Vrouwen te Rotsemadoue ende bi sonneschine porren ende goed ghewarich lycteken van daer bringhen dat hi die pelgrimagie ghedaen heeft ende dan mach hi weder in de stat comen ende daermede quite syn.

Godevaert vander Vueren, mids meneghe onlede ende onruste die hi in de stat ghemaect heeft onder goede cnapen, dat hi trecken sal in Cypers ende van daer goed ghewarich lycteeken bringhen dat hi die pelgrimagie daer ghedaen heeft ende niet eer in de stat noch bewisinghe comen, maer alse hi die pelgrimagie ghedaen heeft, soe mach hi weder comen daer binnen ende niet eer, opden vors. peyne.

Jan Beerken, omme dat hi goede liede van Reymerswale sonder redene ende bescheit vreesde ende jaeghde ende omme andere onseden die hi ghedaen heeft, dat hi oec in Cypers trecken sal in alder manieren dat van Godene vander Vueren vore staet.

---

15 October 1383

« *Correctien.* »

Desen vive persoenen, die hierna staen, benoemt worden van tsHeeren ende vander stat weghen pelgrimagien gheset te doene, inder manieren dat hierna volght, int jaer Ons Heeren M. CCC. tachtentich ende drie, vyftiene daghe in Octobris. fol. 80 v°.

Joes, die men heet langhe Joes, dat hi trecken sal te

Sente-Jacops in Compostelle ende porren bi sonnescine uter stat van Antwerpen ende binnen jaers niet weder comen inde vors. stat oft bewisinghen van Antwerpen, ende goet ghewarich licteeken bringhen dat hi die pelgrimagie ghedaen heeft, op sine eene hant.

Wouterken, Joes broeder vors., dat hi trecken sal tSenter-Claus ten Oestenbaren ende porren bi sonnescine, ende niet weder comen binnen jaers ende goet licteeken bringhen dat hyt ghedaen heeft, op de peyne vors.

Heinric Achternoene, dat hi diesgheliken porren sal ende trecken in Cypers, ende binnen jaers niet wedercomen ende oec goet licteken daeraf bringhen, op de peyne vors.

Jan vander Eeke, dat hi oec alsoe porren sal ende trecken ten hoeghen Roeme, te Sente-Peters ende te Sente-Pauwels, ende sine pelgrimagie daer doen ende binnen jaers niet weder comen ende goet ghewarich licteeken bringhen, op de vors. peyne.

Quade Bertel, dat hi trecken soude ende porren ghelyc vors. es in Cypers, ende binnen eenen jare niet wedercomen binnen der stat oft bewisinghen van Antwerpen ende goet ghewaerachtich licteeken van daer bringhen dat hi die pelgrimagie ghedaen heeft, op syn hoet.

Ende desen vors. vive persoenen werdt dit aldus gheset te doene, mids ontamelekere wandelinghen die sy bedreven hebben, bi daghe ende bi nachte, alse dat sy snachts vut der stat trocken ende den lieden thare namen ende roefden.

1383.

Aldus worden de assisen vander stat verpacht int jaer LXXXIII. fol. 2.

Dit es dordenanche vander wynassise.

Inden yersten, [Soe wie wyn tappen wille binnen Antwerpen, ende gheven de ghelte omme neghene Vlaemsche grote, dat die gheven sal van assisen van elker ame drie guldene florine alselke alse de stat van lyftochten gheven sal (1). Item die wyn tappen wille, ende gheven de ghelte omme sesse Vlaemsche oft omme sevene Vlaemsche grote oft omme achte Vlaemsche grote ten hoeghsten, dat die gheven sal van assisen van elker ame twee guldene florine. Item die wyn tappen wille omme vive Vlaemsche grote de ghelte oft daer beneden, dat die gheven sal van assisen van elker ame, eenen ouden scilt alselc als de stat van lyftochten gheven sal (2), ende het en sal niemen wyn tappen moghen die hi hoegher gheven sal dan de ghelte omme neghene Vlaemsche grote, en si bi orlove ende consente van den assiseren, op de peine van tien guldenen florinen, alsoe dicke alse hyt dade ende ghecalengiert worde van den assiseren, een derdendeel daeraf den Heere, dander derdendeel der stat ende tderde derdendeel den assiseren.] (3) [Item dat niemen die wyn tappen wille

(1) *De woorden* « alselke alse de stat van lyftochten gheven sal » *zijn doorgehaald en vervangen door*: « voer elken III scellinghe. »

(2) *De woorden* « alselc als de stat van lyftochten gheven sal » *zijn ook doorgehaald en vervangen door*: « omme IIII scellinghe grote Vlaems »

(3) *De zinnen tusschen haakjes werden later vervangen door de volgende:*

Soe wie wyn tappen wille ende gheven de gelte omme III nuwe grote oft daer beneden, die sal gheven vander ame I ouden scilt. Item die wyn tappen wille omme IIII oft omme V (a) nieuwe grote, die sal gheven vander ame I 1/2 ouden scilt. Item die wyn tappen wille omme VI (b) oft omme fol. 1 v°.

(a) *Later bijgevoegd*: oft VI.

(b) *Later veranderd in*: VII, *met bijvoeging der woorden*: II oude scilde ende I vierendeel.

eneghen wyn oft galant legghen sal oft legghen moghen in den kelre daer hi tapt van tweerande assisen, op de vors. peine van tien guldenen.] (1) Item poerteren selen gheven van gheheel vercoepene twee (2) ouden groten vander ame. Item vremde liede van dat sy neder legghen selen gheven vander ame oec eenen ouden groten, maer dat zy onvercocht wech voeren daeraf en selen zy niet gheven. Item dat gheen poertere wine vut noch in doen en sal, noch doen doen, daer en sy enich vanden assiseren bi, die se scrive, oft hare zeker bode, dien sys gheloeven, ende waert dat enich poertere hier jeghen dade ende hem behulpen woude met anderen ghetuyghen, die en souden hem gheene stade doen, op de vors. peine van tien guldenen te ghevene ghelyc vors. es. Item waert dat enich poertere wyne in dade die niet gheroedt en waren die soude men roeden moten binnen den derden daghe, ende de assiseren daerbi wesende als men de wine roedde, ende die des niet en dade, verboerde de vors. peine alsoe dicke alst ghesciede, ende waert dat ane de roederen ghebrec ware oft oec dat sy vut oft inne roeden, de assiseren oft yemen van horen weghen en ware daerbi, dat ware op deselve peine. Item waer eneghe scroeders, craenkindere, boemdraghers, cordenwaghencruyders, cuypers oft eneghe andere persoene, wie sy waren, eeneghe wine vut oft inne daden, bi daghe

(1) *De zin tusschen haakjes is doorgehaald.*
(2) *Doorgehaald en later vervangen door :* eenen.

VII (a) nuwe grote de gelte [oft daer boven], (b) die sal gheven vander ame III oude scilden [ende I vierendeel van enen ouden scilde, ende die wyn tappen wille omme VIII (c) nuwe grote oft daerboven, sal gheven vander ame III oude scilde], (d) ende elken ouden scilt van XV nuwe grote.

Item van pontghelde van wine die men tAntwerpen brengt ende daer vercoept, sal men pontghelt gheven, vremde ende porteren, vander ame I ouden groten, weder dat hi vercocht wordt op kerren oft ter erden oft in kelderen ende al evenghelyc, ende men sal gheven voer elken ouden grote II 1/2 nuwen grote.

(a) *Later veranderd in :* VIII.
(b) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*
(c) *Later veranderd in :* IX.
(d) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*

oft bi nachte, zy en saghen de assisers voer oeghen, dats te wetene hore een oft horen zekeren bode dien sys gheloeven ghelyc vorscreven es, die soude verboren deselve peyne. Item dat gheen poertere wyn vut en sende oft en vercoepe vut, die wyn en sy gheroedt metter stat roeden, op de vors. peine. Item dat men gheenen poertere wyn afscriven en sal te asine, de assiseren en hebbenen eer gheproeft ende besien ende dan vut den kelre sien doen. Item dat men gheenen ontlekenen wyn afslaen en sal inde assise, men hebbene den assiseren ghetoent hoe vele dats ontleken es. Item dat gheen vremt man hier tappen en sal, hi en sal eer alle de wine die hi binnen der stat heeft, doen roeden ende daer eenen vanden assiseren bi nemen, ende alle zaken doen ghelyck den poerteren in dien kelre daer hi tapt van assisen ende van pontghelde, ende den assiseren weten doen syn gheheel vercoopen, het en ware dat hi selve die wine wech voerde onvercocht daeraff en soude hi niet gheven ende dit op dese vors. peyne, ende waert dat zake dat de vremde man meer wine in dien kelre doen woude daer hi in tapte, die soude hi dan oec doen roeden ende de assiseren daerbi nemen ghelyc dat de poerteren doen, op de vors. peyne. Item dat gheen poertere, die selve tapt, ander wine dan de sine in sinen kelre en sal laten ligghen oft legghen, oft de ghene die den wyn tapt en sal se verantwoorden van assisen ende van pontghelde, ghelyc syns selfs winen. Item dat niement die gastrie houdt, wyn noch galant af noch neder in syn huys en sal laten legghen, hi en hevet den assiseren ghetoent op de vors. peyne. Item dat de weerde oft weerdinnen daer de coepliede vanden winen thuys syn, haren gasten selen doen betalen den assiseren oft den assiseren laten weten dat syt innen moghen, oft sy selent selve betalen vore hare gasten. Item dat men gheenen tavernier wyn vutscriven en sal beneden een ame oft eene tonne ten minsten. Item de Predecaers selen hebben poercie ende niement anders, ende hore poercie sal syn tot sesse voederen wyns toe ende niet hoeghere, ende wes sy daerboven tappen, daeraff selen sy assise gheven ghelyc poerteren. Item soe wie wyn haelde oft dade halen tenegher stede buyten oft binnen der stat daer

men gheene assise en gave, ende daeraf ghecalengiert worde, de ghene die dien wyn haelde oft dade halen soude verboren de vors. peyne van tien guldenen, een derdendeel den Heere, een derdendeel der stat ende een derdendeel den assiseren, ende dese peyne soude betalen de ghene die den wyn hadde doen halen oft hem daeraf ontsculdeghen moeten bi sinen eede, alse de assiseren wouden, ende waert dat hi hem bi sinen eede ontsculdichde, soe soude de bode selve die den wyn ghehaelt hadde, den vors. cuere betalen moeten ende de peyne ghelden oft daervore inden Steen gaen ende daer bliven tote dat hi den vors. cuere betaelt heeft. Item dat gheene leeke liede en selen moghen drinken te ghelaghe daer sy enich ghelt oft ghelaghe af betalen,
fol. 2 v°. in cloesteren, in godshuysen, inden papenkeldere oft daer men gheene assise en gheeft, op de vors. peyne, alsy ghecalengiert worden. [maer het es ondersproken, waert dat onse Heere oft Vrouwe van Bourgongne tAntwerpen quamen, oft hare kindere, dat sy van den winen, die sy met vaten coepen daden omme te drinkene, oft die sy van buyten binnen brochten omme te drinkene, ghene assise en souden gheven, alwaert dat sy die wine in kelderen lieten ligghen oft leyden binnen der stat, ende met bariselen, met cruyken oft stoepen daer daden halen, ende dat men oec vanden winen die men hen oft eneghen anderen Heeren oft Vrouwen presenteert van der stat weghen met vaten, ghene assise gheven en sal ende vortane dat de ghene die van ouds gheprevilegieert syn, ghevryt sullen syn inde wynassise, maer de Predicaren sullen bliven ende staen op haer porcie, alsoe vorscreven es.] (1) Voertane soe es vorwaerde dat de vors. assiseren te samen hebben moghen alsoe vele kelders met winen alse hen orborlec dunct ende hen ghenoechelec es, ende in elken kelre die hen toehoert oft dien zy daertoe stellen, dat sy daer selen moghen doen tappen, vut wat vaten dat hen ghenoeghen sal, altoes alsy willen, sonder enich begryp oft verboerte, ende waert oec dat men eneghe betere poente oft ordinanchie ghevinden conste, in redelecheiden, die de assisers voert brochten, daer der stat ende den assisers mede

(1) *De zinnen tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

beholpen ware, dat men die bi rade ende goetdunkene van Scepenen verbeteren ende ordineren soude moghen, ten besten profite, alsoe den Scepenen goet soude dunken. Ende het es oec ondersproken dat men van maenden te maende taxeren sal ende rekenen hoe vele elke maent inden coep vander vors. assisen ghedraeght ende van alsoe vele selen de assiseren van maende te maende den Rentmeesteren ter stat behouf ghenoech moten doen, ende emmer van eenre maent te voren de lyftocht ende erfrente vander stat mede te betalene, ende waert dat zy des niet en daden, soe soude men hen lyftochteren ane wisen moghen, den welken dat zy ghenoech souden moeten doen van alsoe vele alsy sculdich waren, ende men sal den assiseren afstaden van [haer] (1) lyftochten ende erflecheiden die sy hebben op de stat (2) [oft anebringhen in hore leste maent van den jare tot drie hondert ouden scilden toe lyftocht ghelds, etc.] (3) [op dat sire alsoe vele hebben, alsoe vele alser haer ghesellen op tstat hebben, ende de assiseren die de wynassise verpachten, selen staen ende syn een voer al.] (4)

Item soe wie wine tAntwerpen bringt ende daer levert metter roeden, dat hi pontghelt gheven sal, behouden den vremden haren rechte van dat sy op ghecoch vercoepen. Item dat gheen roedere buten der stat wine roeden en sal moghen, en sy bi consente van der stat ende van den assiseren. fol. 2.

Ende wie de wynassise verpachten, dien sal men lyftochteren van buyten ane wisen, van der lyftocht die sy hier opde stat hebben, alsoe verre alse de coep van der assise ghedraeght, ende dien selen sy van hore lyftocht ghenoech doen van Sente-Mertens dagh beghinnende ende alsoe vort van termine te termine daerna volghende al djaer dore alte met dat die lyftocht van buyten verscinen sal ende de stat daeraf verwaren ende sonder scade oft rasteren houden. fol. 2 v°.

(1) *Dit woord werd later bijgevoegd.*
(2) *De woorden* « op de stat » *werden later bijgevoegd.*
(3) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*
(4) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

1383.

fol. 3 v°. De bac assise.

Dit es de ordinanchie van der maelrien ende van der broet assisen.

Inden yersten dat men gheven sal van elkere viertelen terwen oft weysinchs [daer meer taruwe to es dan rogs] (1) die men malen doet, [drie Vlaemsche] (2) grote, [ende daer meer rogs toe es volgt den rogge] (1) van elkere viertelen ghersten, die de backers te coepe backen, [onderhalven Vlaemschen] (3) groten, [ende van elkere viertelen evenen die men te gorte maelt, eenen halven Vlaemschen groten.] (4) Ende des ghelike sal men gheven na davenant van allen mele dat van buyten comt ende hier binnen ghesleten oft vercocht wordt, ende dat sal gheven dincoepere, altoes vutghenomen mout, dat ghemelt es bier af te makene, dat en sal niet gheven van maelrien, waer oec dat zake dat yement mele hier binnen brochte ende weder vut voerde onvercocht, daeraf en soude hi niet gheven, maer alsoe verre alst hier binnen vercocht worde [ende ghesleten ende ghebacken] (1) soe soude men daeraf maelrie gheven, ghelyc boven bescreven staet. Ende alle broet dat van buyten comt, dat sal maelrie gheven, ghelyc oft hier binnen ghemalen ende ghebacken ware, ende van den mulstere, die de moelners malen, sal men maelghelt ende assise gheven ghelyc anderen mele, ende dit maelghelt selen gheven alle deghene die binnen der vriheit van Antwerpen gheseten syn. Ende wie dat binnen der vriheyt van Antwerpen gheseten

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

(2) *De woorden tusschen haakjes werden later doorgehaald en vervangen door* twee nuwe.

(3) *De woorden tusschen haakjes werden later doorgehaald en vervangen door* eenen nuwen.

(4) *De woorden tusschen haakjes werden later doorgehaald.*

es, ende coren ter molen doen wille, die sal halen een teeken van den assiseren tot eenre zekere stede die zy daertoe ordineren selen, ende daer ghenoech doen van sinen maelghelde. Ende wie des niet en dade, oft wat moelneren dat coren ontfinghen sonder teeken, soude verboren, alsoe dicke alst gheviele, tiene scellinghe oudere groter tornoyse, een derdendeel daeraf den Heere, dander derdendeel der stat, ende dat derde den assiseren. Ende alse de moelnere dat coren ghemalen heeft dat hyt dan van der molen niet en sal laten doen, noch voeren, noch draghen, sonder ander teeken van den assiseren te hebbene, dwelke teeken men dan ter backers huyse draghen sal, ende waert dat enich moelnere mele van der molen doen liete sonder dat teeken, oft backere oec die enich mele ontfinghe te backene sonder dat teeken te hebbene, dat van den assiseren daer ghegheven sal worden, de ghene die dat dade, waert moelnere oft backere, soude verboren, alsoe dicke alst ghesciede, den vors. coere, ende waert dat yement coren, mele oft broet ontstake oft verloeghende den assiseren, oft coren malen dade, oft broet van buyten dade comen, hi en gave tvors. maelghelt eer hyt malen dede oft backen, die soude verboren, alsoe dicke als hyt dade den vors. coere. Ware oec dat zake dat yement broet oft mele ontfinghe oft opdade vut scepen oft eldere, dat buten der stat ghemalen oft ghebacken ware, daer en ware een oft twee van den assisers bi, oft die oec tsavonds na der sonnen onderganc oft smorghens vore der sonnen opganc, coren ter molen dade, oft mele van der molen dade, oft mele oft broet opdade vut eneghen scepe, sonder consent vanden assiseren, die soude verboren, alsoe dicke alse hyt dade, den vors. coere. [Item dat niemen binnen der vriheit van Antwerpen gheenrehande broet en sal moghen coepen, dat binnen der vriheit van Antwerpen niet ghebacken en es, omme vort te vercopene, dats te wetene taverniere oft die cabret houden oft voer venstere, op de peyne van I royale, alsoe dicke alst gheviele, een derdendeel den Heere, dander der stat, tderde den ambachte van den backers, maer alle ander liede sullen broet coepen ende vercoepen als men toet hier ghedaen heeft, ende de Coermeesters moghen horen eed hebben altoes

alsy willen.] (1) Ende waert dat yemen in eneghen van den vorghenoemden coren broecachtich ware, ende niet kennen noch lyen en woude dat de core vorschenen ware, soe souden de assiseren dien persoen daeraf betuyghen moeten na der stat rechte, ende en consten sine alsoe niet betuyghen, soe soude hem de ghene dien zy den broke ane seiden, ontsculdeghen moeten ten Heyleghen bi sinen eede, oft den core daeraf ghelden. Ende tot allen desen vorghenoemden zaken selen de assiseren alselke ghereetscap doen moten datter niement bi belet en worde noch met redenen van hen te becroenen en hebbe. Ware oec dat yement den vors. assiseren, oft die se van horen weghen gaderen selen, omme deser assisen wille oploep dede met ontameliken worden ende qualec toe sprake, die soude verboren, alsoe dicke alse hyt dade ende ment ter waerheit op hem betoenen mochte, den vors. core ende daertoe alselke beternisse doen den ghenen die hi oploep dade also den Scepenen moghelen dunken soude. Ende alle broet ende mele dat men vint ter backers huyse, [ende mele oec dat men vint ter poorters huyse] (2) op Sente-Mertens dach te sonne opganghe, dat sal toe hooren der oudere (3) assisen, [wutghenomen mele dat backers selve hebben dat sal toehoren ter nuwer assisen alsoe verre alst buyten der vriheyt van Antwerpen ghemalen es]. (2) Ende waert dat de assiseren ten halven jare oft ten vierendeele van den jare eneghe betere poynten oft ordinanch ghevinden consten, in redelecheiden ende daer der stat ten naesten jare ende den assiseren oec nu profyt af comen mochte, die sal men altoes verbeteren bi rade ende goetdunkene van Scepenen. Voert es gheordineert dat men metten assiseren taxeren ende rekenen sal hoe vele elc maent van den jare in den coep ghedraeght, ende dat de assiseren van maenden te maenden, alse verre alst elke maent ghedraeght, ghenoech doen selen in der stat wissel, ende emmer van eenre maent te voren lyftochteren van buyten mede te betalene. Ende waert dat alsoe de assiseren van maende te maende niet ghenoech en daden in der stat wissel, dat men dan lyftochteren van

(1) *De zin tusschen haakjes werd later bijgevoegd.*
(2) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*
(3) *Het woord* oudere *is doorgehaald en later vervangen door* nuwer.

buyten ane hen wisen sal moghen, den welken zy dan ghenoech selen moten doen, sonder vertrec, alsoe verre alsy dan van assisen sculdich syn, alsoe dat de stat ende de goede liede ghemeenlec van der stat daermede bewaert selen syn ende behoedt van allen costen ende theren die daeraf comen mochten, behoudelec altoes dat men hen scaden sal binnen den jare van lyftochten, die zy ane bringhen, twee hondert oude scilde, op dat sier alsoe vele te scaden hebben ane de assise vors. etc.

Daar boven werd later bijgevoegd : Van den corne ende taruwen dat de Heylich Gheestmeesters doen malen omme den armen te ghevene, daeraf en sal men ghene assise gheven, ende gortmakers vander evenen en selen niet gheven.

Op de bacassise gheordeneert alrehande mele ende broet fol. 4.
dat men van nu Sente-Mertens daghe over een jaer te sonne opghanghe vindt op de moelne of ter backers huyse, dat sal horen ter nieuwer assisen, ende dbroet ter backers huyse ghelyc van den broede ende mele, ende voert op doude ordenanchie alsoet ghecostumeer es, ende desghelike, waer ment vindt binnen der stat of vriheyt van Antwerpen, dat men vercoepen wille.

Soe wie de maelderie verpacht, die sal betalen deene fol. 4
helft te Paesschen ende dander helft te Sente-Matheeus daghe van dat sy gheldt, omme mede te betaelne onsen Heere van Bourgongne syn jaerghelt ende dese assiseren selen dit ghelt alsoe verre alsyt sculdich syn alsoe verwaren ten vors. tween daghen dat de stat daeraf ontheven worde, oft, quamer scade af, sy soudent betalen.

(23 Meert 1384.)

Eed van den Hertog en der Hertogin van Brabant.

fol. 24 v°. Dit es die eed die myn Here ende Vrouwe van Bourgongnen der stad van Antwerpen daden doen zy daer ontfaen worden in Here ende in Vrouwe.

Nous jurons à tenir et à faire tenir à nostre ville dAnwerps, toutes leur previlèges, coustumes et usages maintenues, et tous leur drois, viés et nouvels, bien et loyalment, et à elle faire tout ce que bon Seigneur et Dame à leur bonnes gens doivent faire. Sy nous voelle Dieux aidier, ses sains et tout li sains de Dieu.

Wy zweeren te houdene ende te doen houdene onser stad van Antwerpen alle hare privilegien, costumen ende ghewoenten ghehouden ende al haer rechten, oude ende nieuwe, wel ende wittelec ende hare te doene allet dat goed Here ende Vrouwe haren goeden lieden [doen souden] (1). Soe moet ons God helpen, dese heylighen ende alle Gods heylighen.

---

1 November 1384.

Ordonnancie op het verpachten der accynzen.

fol. 1. Dit was gheordineert bi de Scepenen op Alder Heyligen dach anno LXXXIIII.

Van alle assisen die men verpachten ende vercoepen sal, daeraf sal men gheven XLIIII grote Vlems vore elken ouden

(1) *Doorgehaald en later vervangen door :* sculdich syn te doene.

scilt oft . . . . . (1) ; maer de wyn assise, de cautsidetol ende crane, die men ontfaet met ouden ghelde, selen bliven op out ghelt staende, ende eest dat de stat hoeghen moet van hore lyftochten, soe selen deghene diese verpachten, gheven moeten ghelyc der lyftochten ende hoeghen ten termine die de stat hoeghen moet, ende eest dat men niet en hoeght, soe selen sy gheven vore oude scilde (2) XLIIII grote Vlems ghelyc den anderen, ende men sal hen den termyn VIII daghe daer te voren laten weten van den hoghene.

---

6 April (omstreeks 1385.)

Brief over de betaling der lijftochten door de stad Leuven verschuldigd.

Herde lieve Ghenadige Vrouwe, Uwe letteren ende oec fol. 48. dé letteren ons liefs gheduchten Heeren van Bourgongnen nu ane ons ghesonden, hebben wy vriendelec ontfaen, ruerende vanden lyfpensien die enighe van onsen poerteren hebben op de stat van Lovene, die noch de ordenancie niet aneghegaen syn van uwere stat, ende begherende ane ons dat wy die so wouden informeren dat zy de ordenancie aneghingen, waerop, Ghenadighe Vrouwe, uwere groter goedertiernheyt ghelief te wetene dat wy des seere nernstelec met onsen poerteren ghesproken hebben, ende vele handelinghen daeraf ghehadt met alden weghen die wy consten ende mochten omme henlieden te vermeruwene ende te informeerne dat zy de composicie aneghinghen, die ons vuterlec verantwoerden dat zy tanderen tiden, ter beden van ons liefs gheduchten Heeren rade van Bourgongnen, de vors. ordenancie presenteerden ane te gane, in dien dat hen de stat van Lovene hare achterstelle betaelde vander tyt voer-

---

(1) *Woord verdwenen.*

(2) *Volgende woorden zijn doorgehaald :* ghelyc dat men lyftochten gheven sal al djaer dore.

leden dat andere onse poerteren yerst composicie met hen maecten ende sy dien betalt hebben, ende noch syn daer enighe die omme uwen wille, Lieve Vrouwe, gerne die ordenancie also aengaen willen, maecht hen gheboren, ende en mach hen des also niet gheboren, soe willen zy hen houden ane hare brieven ende daerbi bliven. Anders zeker, Ghenadighe Vrouwe, en connen wy ane hen niet vinden dat ons zeker leet es van goeder herten ende met gheenen rechte en moghen wise ghedwingen anders te doene oft thare quite te doen sceldene, het en ware jegen onsen eedt, want wy emmer onsen poerteren gheens rechts met bescheide weygheren moghen daer sys begheren. Lieve Vrouwe, onse Heere God zy altoes met u. Ghescreven VI die Aprilis.

---

26 Mei (omstreeks 1385.)

Brief aan Heer Jan van Pouke inhoudende verklaring « dat de stadt vry is van het ruymen van de Borchgracht. »

fol. 41. Herde lieve ende zeer gheminde Heere, als vanden VI^c nobelen die onse lieve gheduchte Heere van Bourgongnen van ons begheert te hebbene als vander Borchgracht tAntwerpen, daer wy u antwoerde af gheloeft hadden te sendene, ghelieve uwere bescheidenheyt te wetene dat wy daeromme versament hebben de ouders, de beste ende de goede liede ghemeynlec vander stat, soe, lieve Heere, dat wy niet ghemerken en connen dat wy van rechts weghen yet ghehouden moghen syn in de Borchgracht te helpene ruymene, also wel bliken mach, want tanderen tiden, alse onse lieve gheduchte Heere van Vlaenderen ende andere onse Heeren hebben doen vermanen allen denghenen die ghehouden waren in de Borchgracht te ruymene ende die ghetaxeert ende een beghin daeraf ghedaen, die van Antwerpen en waren noyt daertoe vermaent noch aen ghesproken,

maer hadden zy daerin ghehouden gheweest, zy hadden also wel daertoe vermaent gheweest alse andere. Ende want, Lieve gheminde Heere, wy oeyt vry daeraf gheweest hebben ende oft God wille ende recht vordane bliven selen, ende ons onse lieve gheduchte Heere vorgenoemt onse vriheden, possessien, heerbringhen ende rechte bezeghelt heeft te houdene, ghelyc dat wy die heerbracht ende ghehouden hebben bi sinen vorvorderen, Heeren van Antwerpen, soe bidden wy u zeere oemoedelec dat u ghelieven wille onse goede advocaet ende voersprake te sine vore onse lieve gheduchte Heere vors., dat hi ons des vors. ghelds te ghevene bi synre groter ghenaden verdraghen wille, want wy hem altoes bereet ende willich willen wesen te doene alle dat goede ghetrouwe liede haren gherechten Heere sculdich syn te doene. Lieve Heere, hierin doende ter armer beden van ons also wy uwere groter wisen bescheidenheyt te vollen betrouwen, aneziende ende vore oghen hebbende den armen staet vander stat ende grote sware scult die wy sculdich syn ende daghelecs gheven moeten, ende de cleyne vertieringhe van neringhen ende comanscepen die wy hebben, soe dat wy quaelec ghemerken connen hoe wy de stad vordane in eeren ende in state ghehouden sullen moghen, het en zy dat onse lieve Heere God bi synre heyleghen ghenaden verzie. Onse lieve Heere God moet u altoes bewaren. Ghescreven XXVI daghe in Meye.

Eenen edelen, weerden man ende wisen
Heeren Janne van Pouke, Castelleyn te Rysele,
onsen Lieven ende zeer Gheminden Heere.

---

19 September 1385.

« Schepene quictancie » wegens de nalatenschap van Jan de Roese.

Wy Claus van Rythoven ende Jan de Pape, Scepenen fol. 28.

in Antwerpen, maken cond dat vore ons quamen Marie Jans Roesen filia was, die men hiet Jan van Vutrecht, met Gheraerde Boelen, haren wetteghen man ende mombore, ende Aernout Reynbouds filius, die men heet Aernout van Berghen, vore hem selven ende vore Magriet Jans Roesen filiæ was, syn wettich wyf, die hi hierin gheloefde te vervane, ende bekenden dat hen Lysbeth, Mathys Kersmakers filia was, hare stiefmoeder, wettich wyf wilen Jans Roesen vors., wel ende volcomelec ghenoech heeft ghedaen van alle den goede, ruerende ende onruerende, van have ende van erve, welkerhande dadt wesen mach, dat der vors. Marien ende Magrieten verstorven mach syn ende bleven van doede wilen Jans Roesen vors. die men hiet Jan van Vutrecht, hoers vaders, alsoe dat zy der vors. Lysbetten daeraf claerlec quite scouden tallen daghen ende gheloefden dat zy hare daeraf niet meer anespreken, eysschen noch moeyen en selen, bi hen selven noch bi yemende anders van haren weghen in enegher manieren, vutghenomen altoes thuys metten gronde ende met dat daer toehoert, daer zy, Lysbet, nu in woent, ghestaen ane de Merct, tusschen Jans huys vander Ertbrugge ende Jan Jans soens huys was, dat dat na der vors. Lysbetten lyf gaen sal ende bliven daert sculdich sal syn te gane ende te blivene met rechte, ende vutghenomen alsulke scult als men Janne den Roese vors. ende Lysbetten, sinen wive, sculdich was op den tyt dat hi sterf, die noch te innene es, dat zy in beiden partien die scult ghemeene opheffen selen, ende vutghenomen alsulc goed alse Jan de Roese vors. houdende was in de stat en de in tghestichte van Vutrecht, dat dat der vors. Marien ende Gheraerde, haren man, ende der vors. Magrieten ende Aernoude, haren man, alleene toe hoert. Ende mids desen quam mede vore ons de vors. Lysbet, Mathys Kersmakers filia was, met eenen mombore hare ghegheven metten rechte ende scaut claerlec quite tallen daghen de vors. Gherarde Boelen, Marien, syn wyf, ende Arnoude Reynbouds filium vors. ende Magrieten, syn wyf, van allen zaken die zy te henwaert te segghen mochte hebben ghehadt, in alle den tide die leden es, tot op den dach van heden dat dese letteren ghemaect worden, ende gheloefde dat zy hen daeraf niet meer anespreken, eysschen,

noch moeyen en sal bi haer selven noch bi yemende anders van haren weghen in eneger manieren. In kennessen van desen letteren bezeghelt met onsen zeghelen, ghegheven int jaer Ons Heeren als men screef M. CCC. LXXX ende vive, XIX daghe in Septembris.

---

12 Maart 1385 (86).

Ordonnancie der Wethouderen van Gent wegens betaling van renten en chijnzen.

Dit es gheordineert ende overeen ghedreghen up de naervolghende poynte bi der Wet ende ghemeenen Rade van der stede van Ghent. fol. 79 v°.

Eerst op tpoynt vander jerlikere ervelikere renten ende chyse van pennincrenten, van corenrenten, van evenrenten, van capoenrenten, van gansen, van hoenderen ende van anderen renten vuten platten lande gaende.

Soe es gheordineert dat soe wie van sinen lande niet gheheven en heeft, noch ontvroemt bi den toedoene van den orloghe, dat hi van alsulken lande ende van alsoe vele jaeren alse hi niet te bat ghehadt en heeft, ne gheenen chys noch vanden vorghenomden renten niet ghelden noch betalen en sal, mer vortan vanden jaeren, die comen sullen, sal men betalen also men vortyds plach.

Ende alle dies ghelike, alse boven verclaert staet, soe es gheordineert van allen erveliken renten, huten erven ende lande gaende ende oec van dat ghegheven es te erveliken chise.

Item van ouden sculden, dats te wetene die ghemaect waren voer Meye int jaer LXXXII ende niet verstorven es van comanscepen ende anderen sculden.

Soe es gheordineert dat men alle sculde die loepen sullen tot x scellingen grote betalen sal binnen eenen halven jaere ende een pont grote in eenen jaere, II ℔ grote in II jaeren, III ℔ grote in drien jaeren ende IIII ℔ grote in viere jaeren, ende waert dat enighe scult ghinghe boven viere ℔ grote, hoe groet dat de sommen syn, die sal men ordineren ende stellen up de vors. viere jaeren, dats te wetene elcs jaers deen vierendeel van der scult, ende sal teerste jaer van vergheldene enden te Kerssavonde int jaer LXXXVI, ende mids desen soe sal elc seker doen sinen sculdere van siere scult, daer mens begheert.

Item van lyfrenten die op erve, leen oft land beset syn, dat men niet en heeft ghewonnen ende die men noch tachter en sculdich es.

Soe es gheordineert dat de goede liede staen sullen in versten II jaer lanc omme te hem selven te comene, de welke II jaer inghinghen te Kerssavonde vorleden int jaer LXXXV, ende de II jaere volcomen synde, dan sal men voertane ghelden ende betalen alle paymenten van alsulken renten dubbel toter tyt dat elc van sinen achterstelle te vollen vernoucht ende betaelt sal syn, emmer goeden zeker doende van den ghevallen paymenten.

Item alse van lyfrenten die de ghedestruweerde steden, der casselrien van Ghent toe horende, sculdich syn, als Aelst, Gheronghsberghe, Nieneve, Hulst, Axele, Rupelmonde, Doyse, Tielt, soe es gheordineert dat dese steden vutset hebben sullen drie jaer van Kerssavonde int jaer LXXXV beghinnende ende ten vierden jaere sullen zy betalen dubbel toter tyt dat alle ghevallen paymenten in de steden van den doden betaelt sullen syn.

Ende alle andere steden die niet ghedestruweert en syn, sullen betalen van jaere te jaere, toter tyt dat de achterstelle vul betaelt sullen syn.

Ende waer hierin eneghe donkerhede, daeraf soe houden de

Scepenen te hemwaert de verclaringhe omme daerop te ordineerne als te doene sal syn tgoent dat hen goet sal dunken.

Dit was aldus vutghegheven opten XII^{sten} dach van Meerte, int jaer Ons Heeren LXXXV.

April 1386.

Ordonnancie over het dragen van wapens en livereien, het sluiten van herbergen, de schutters, de kansspelen en den meineed.

Dit was gheordineert ende gheboden van sHeeren ende van der Stat weghen anno LXXXVI° in de Paesdaghe. fol. 19.

Dat niement binnen Antwerpen, noch binnen der vriheyt van Antwerpen, Riddere noch cnape, edel noch onedel, porter noch vremde, draghen en sal moghen pansiere, sweerde, dagghen, priemen, miserecorden, bazeleren, piken, stave, baerdaexe, ghisermen, cudsen, cluppele, noch gheenrehande wapene, anders dan redelike broetmesse ende oec passemesse die niet langer en syn noch smaelre dan de exempelere wesen sal die men hanghen sal vore der Scepenhuys ende die dore den rinc niet en gaen. Wie hier jeghen dade ende dese wapene anders droeghe, wie hi ware, soude verboren alsoe dicke alst ghesciede, de wapene ende een ℔ oudere grote, half sHeeren behouf, ende half ter stat behouf, ende dat staphants betalen met ghereeden ghelde oft hi soude vloeghs daervore moeten gaen inden Steen ende daerin bliven tot dat hi dat betaelt hadde, vutghenomen ons liefs Heeren ende Vrouwen van Bourgongien ende haerre kindere huysghesinde, Mirvrouwen van Brabant, van Gelre ende des Hertoghen Aelbrechts huysghesinde ende

vutghenomen den Schoutet ende Amman van Antwerpen ende haren gheswoernen cnapen ende denghenen die in haren ate ende dranke syn, dat die alrehande wapene sullen moghen draghen, ende oec vutghenomen deghene die zerken, dat zy den tyt dore dat zy serken ende binnen haerre serken ende rechtsweeghs thaerre serken waert gaen ende vut haerre serken weder thuys waert gaen, alrehande wapene sullen moghen draghen ende niet langer sonder verboren, ende vutghenomen lieden die van buyten oft vut scepen thaerre herberghen waert gaen oft vut haerre herberghen rechtsweeghs vutwaert oft te scepe waert willen gaen, dat die dien tyt alrehande wapene moghen draghen sonder verboren. Ende dit selen de weerde oft weerdinnen haren gasten segghen, op de vors. peyne, ende waert dat yement rebel hierin ware, ende hem sine wapene niet en woude laten nemen den Schoutete, den Amman, oft sHeeren cnapen, dat hem poerteren te goede souden worden, ende wes daertoe gheschiede dat soude de Heere ane hem draghen ende de poerteren daeraf scadeloes ontheffen.

Item gheviele eenich brant, dat God verhueden moet, dat niement ghewapent daer comen en soude anders dan die den Heere ende der stat toe horen, dat die comen souden moghen opter Schepenhuys ghewapent omme te bevelne waert datter eenich onvrede ghesciede.

Item dat gheen poertere van Antwerpen gheven sal moghen yemen cleedere, scupen, wambeyse, rocke no caproene anders dan denghenen die in sinen ate ende dranke syn, ende dat niement die binnen Antwerpen oft die binnen der vriheyt van Antwerpen gheseten es, gheens Heeren, noch Vrouwen, noch cnapen, cleedere, rocke, scupen, wambeyse, noch caprune draghen en sal moghen, het en ware dat hi daghelecs in haren ate ende dranke ware, wie die cleedere, scupen, wambeyse, rocke oft caprune anders droeghe, die soude oec verboren, wie hi ware, een pondt ouder grote, half sHeeren ende der stat behouf, ofte in den Steen gaen, ende daerin bliven tot dat hi tghelt betaelt hadde, vutghenomen altoes de cleedere, die de stat gheeft, dat men die draghen mach.

Item dat gheene ambachte in Antwerpen yemende die leeft enighe rocke oft capruyne van haers ambachtsweghen gheven sullen moghen die dat ambacht selve metter hant niet en doet, op de selve peyne diese droeghe.

Item dat men gheene tavernen, na de diefclocke, open houden en sal, maer de doren den diefclocke tide toe sluten, ende de lanterne in halen, alse de diefclocke verliete, op de peyne die daerop staet.

Item dat niement, man noch wyf, binnen Antwerpen, porter noch vremde, na de diefclocke gaen en sullen moghen achter straten sonder lanterne ende licht daerin, vutghenomen de serkers ende liede die vut scepen oft tscepe wart gaen, oft van lande inwaert comen oft vutwart willen gaen rechts weeghs.

Item dat niement in de scutterie tAntwerpen syn en sal, hy fol. 19 r°.
en zy poertere ende hi en sy gheswoerne scuttere ende hi en moet met hen scoten ende loten ende evenghelyc last draghen, ende den Heere ende der stat te dyenste staen ende hen bereet syn, alse zys te doene hebben, ende mens ane hen begheert, niement vordeel daerin hebbende ende dat zy met niemende vuter stat varen en sullen dan bi den Heere ende bi der stat, op de vors. peyne.

Item dat niement binnen Antwerpen, bi daghe no bi nachte, in eneghe taverne daer men wyn oft bier te coepe houdt, dobbelen, potreynen noch gheenrehande spel met teerlinghen spelen en sal, dan tafel spel. Wie dat dade soude verboren, alsoe dicke alst gheschiede, eenen dubblen mottoen, ende elc die daerbi sate int gheselscap oft stonde, oec alsoe vele, ende de weert oft weerdinne int huys daer men dobbelde, oec alsoe vele, maer hadden zyt hen verboden ende hen leet ware, ende niet ghekeeren en conste, die soude quite syn.

Ende wie ontamelike eede swoere, wie hi ware, porter oft vremde, ende hi daeraf ghecalengiert worde ende men

ter waerheyt bevonde, die soude men corrigernen, bi goetdunkene Scouteten ende Scepenen, dats hen een ander hoeden soude. (1)

Over dese ordinanchie waren de goede liede ende persoene hierna ghenomt:

Her Laureys Volkart Her Jan vanden Mortere Her Claus van Rythoven Her Willem de Moelnere Her Symon de Wale Her Arnout de Coninc Her Jan van Cothen Her Jan vanden Putte Her Jan Alleyn	Scepenen
Her Jan vander Elst Her Willem Noyts	Rentmeesters
Jan Lympiaes Jan de Pape Andries de Wisselere Claus Wilmaer Jan de Kuepere Jan Cant Jan Brulocht Willem de Wale Jan vander Heyden, Coels filius	Poerteren
Jan Melys Claus Zas	Hudevetters
Ghisel Asselberch Jan Stevens	Scherers
Jan de Deckere Peter van Zantvliet	Wevers

(1) *Op den bladrand, nevens ieder artikel, staat :* vacat.

Jan van Doerne Peter Romans	Houtbrekers

Petrus Comperlinc, Metsere

Jan Boudens, Voldere

Heinric Pyl, Linenwevere

Heinric van Lille, Smet

Jan Blideleven, Cuypere

Jacop vander Vesten Nys Peters sone	Visschers

Art de Bere, Scrynmakere

Jacop vanden Watermolen, Vleeschouwere

Art van Brechte Gherart Boele Peter de Maegh	Meersliede
Jan de Drasselere Jan de Jonghe	Drayselere Erdenpotmakers
Jan van Vorspoele Jan Crabbe	Cleedermakers

Jan van Tricht, Deken vanden Scutters

Cole Everdeys, Bontwerkere

Gherart Gherards, Scipman

Willem van Berendrecht, Backere

Jan Gheronghs, Hovenere.

---

21 Mei 1386.

Ordonnancie voor de regeerders der gods- en gasthuizen om jaarlijks hunne rekeningen over te leveren.

fol. 86. Int jaer ons Heren als men screef M CCC LXXXVI, XXI daghe in Mey, soe wert gheordineert bi her Janne van Immersele, Scoutete van Antwerpen te dier tyt, ende bi alle de Scepenen, dat alle Meesteren ende Meestersen oft Regerers vanden goedshuysen die hier nae benoemt syn, dats te wetene doude gasthuys van Senter-Lysbetten, bi Sente-Jorys, vander Ziekerliede, vander Infermarien int Beghynhof, vanden gasthuse bi Sente-Jansporte, vanden gasthuyse bi de Coeporte, vander Infermarien in Claepdorp ende vander Derder Ordenen inde Gasthuysstrate, vortane elcs jaers rekeninghe doen selen, acht daghe na Sente-Jansdach Baptisten midde zomere, ende altoes beghinnen ende rekenen opten yersten Maendach die daerna comen sal ende elc binnen horen goedshuyse, daerover sullen wesen bi horen montboren ende regerers twee Scepenen die men daerbi ordineren sal, ende dat sy dan te samen, de twee Scepenen metten montboren ende metten Meester oft Meestersen oft den Regerers van elken goedshuse, den staet van der rekeninghen vore de Scepenen van der stat ghemeenlec opter Scepenenhuys overbringhen selen ende te kennen gheven, ende dat men van jare te jare, bi goet dunkene van den Scepenen ghemeenlec in elc goedshuys hore montboren setten sal vut denghenen die der stat eed hebben ghedaen, dats te verstane van den Scepenen ende Rentmeesteren. Oec es mede gheordineert dat elc goedshuys alle de goede ende renten die daertoe horen ende die sy houdende syn, selen doen bescriven ende daeraf twee boeke maken, ende den eenen boec der stat onder gheven ende den anderen behouden ende die boeke alsoe groet maken waert dat hen eenich goet ghegheven worde namaels, oft eenich vercreghen, dat men dat daerinne bi

dandere goede setten ende registereren mochte ende aldus in eeuweliker ghedennissen houden.

Int vors. jaer van LXXXVIe, soe worden dese goede liede momboren vanden goedshuysen hierna benomt :

Arnout de Coninc Willem Noyts	vanden gasthuse bi Sente-Jorys
Jan vander Elst Claus vanden Mortere	vander Ziekerliede
Jan de Pape Claus van Rythoven	vanden gasthuse ane de Coeporte
Claus vander Borch Jan vander Elst	vander Fermerien in Claepdorp
Claus vander Borch Heinryc van Wesele	int Beghynhof
Jan vander Ertbrugghen Jan vanden Putte	vander Derder Ordenen
Jan van Cothen Willem Noyts	vanden gasthuse ane Sente Jansporte.

---

2 Juli 1386.

« Disput tusschen de stadt ende den Heere van Beveren over de vischerye op den Schelde. »

fol. 78. Wy Scepenen ende Raed vander stat van Antwerpen doen te wetene allen lieden, als vanden ghescille dat ghestaen heeft tusschen de stat ende enighe poerteren van Antwerpen, in deen side, ende den castelleyn van Beveren, in dander zide, omme dat Her Kerstoffel Vyt, syn sone ende sine hulperen, tOutserweele ane desside vanden watere in der bewisingen ende juridictie vander stat vors., binnen den palen van Brabant onder onsen gheduchten Heere van Bourgongne, quetsten onse poerteren, dats te wetene Janne ende Reyneren van Ypere, ghebroedere, ende Janne Hoedonc, dat wy ende de vors. Reynere, vore hem selven ende vore Janne, sinen broeder, die hi vervinc, mids dat hi inder stat niet en was, ende Jan Hoedonc, vore hem selven, ten bevele ende ter begerten ons gheduchten Heeren van Bourgongne vors., ons des ghekeert hebben ende bleven syn in edelen moghenden Heeren, den Heere vander Gruuthuse ende van Grembergen, Gouvernerere van Antwerpen, den Heere vander Capellen, Souvreyn Bailliu van Vlaenderen, ende in Jacoppe van Screyhem, general Ontfangere van Vlaenderen ende van Artoys, die van ons liefs gheduchts Heeren wegen van Bourgongne met sinen openen letteren alse Commissarissen daertoe ghedeputert waren, ende wy hebben gheloeft ende gheloven in goeden trouwen soe wes de vors. drie Heeren, alse vanden vors. gescille segghen ende ordineren selen, dat wy dat goed, vaste ende ghestade houden selen tallen daghen sonder verbreken ende sonder daerjeghen yet te doene in eneger manieren. In orcontscape der waerheyt, soe hebben wy der stat zeghel van Antwerpen vander zaken hierane ghehanghen. Datum anno Domini millesimo ccc^{mo} octuagesimo sexto, secunda die mensis Julii.

---

5 November 1386.

Ordonnancie « vande Taverniers » en « vande Speciers. »

Dit was gheordineert bi den Heere ende bi der Stat anno LXXXVI°, V daghe Novembris, [vernieut anno XIIII, 5 daghe Januarii bi Her Philipse vander Couderborch, Scouthet, Burgermeesteren ende Scepenen.] (1) fol. 13.

Dat gheene tavernier binnen Antwerpen van Sinte-Mertens daghe in den wintere [yerst toecomende] (2) int jaer LXXXVI tot Sente-Mertens daghe int jaer LXXXVII [daer naest volghende] (3) gheenrehande Rynsche wine tappen en sal noch doen tappen die ghemaect syn met enigerhande specien oft anderen zaken die men niet eten, noch drinken en mach, oft die den mensche aen syn lyf ofte ane syn ghesonde deren mochten, ende vielt dat yement eneghe Rynsche wine tapte binnen Antwerpen daer men ane twivelde datter anders toe ghedaen ware, soe mach de Heere ende de stat dies taverniers eedt nemen dat hire niet toe ghedaen [hadde] (4) noch doen doen, noch daertoe ghedaen en ware daer hyt wiste, ende en woude hi dies niet sweren, soe souden dien tavernier corrigeren bi den Heere ende bi der stat, ende waert dat hyt swoere ende ment ter waerheyt namaels anders vonde, soe soude ment oec corrigeren bi den Heere ende bi der stat, alsoe men sulke liede sculdich es te corrigerene, ende desen eed sullen de Heere ende de stat nemen alsoe dicke alzy willen.

Item van allen tavernieren, syn sy van buyten oft van binnen, die Rynsche wine tAntwerpen willen tappen, sal

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*
(2) *Doorgehaald.*
(3) *Doorgehaald en later vervangen door* vordane.
(4) *Doorgehaald en later vervangen door* en heeft.

men hieraf haren eed moghen nemen alse zy beghinnen te tappene [ghelyc voerscreven es]. (1)

Item dat de speciers van Antwerpen haren eed sullen doen dat zy gheenrehande specie den tavernieren vercoepen en sullen, noch gheven, noch te handen laten in gheenre manieren in de wine te doene, die men niet wel eten, noch drinken en mach oft die den mensche ane syn lyf oft aen syn ghesonde deren mochten, noch niement anders ter taverniere behouf dat zy weten dat den tavernieren te handen mochte comen in de wine te doene. Item desghelike sullen alle de cuypers oec sweren dat zy dusghedane specie noch gheenrehande andere zaken inde wine vors. doen en sullen die men niet wel eten, noch drinken en mach, oft die den mensche ane syn lyf oft ghesonde deren mochten, ende waert dat men hieraf ane enighe Rynsche wine twivelde, soe soude men oec der speciere ende cuypers eed moghen hebben, ende en wouden sys niet sweren, oft swoeren syt, ende ment anders ter waerheyt vonde, men soudse corrigeren bi den Heere ende bi der stat.

Item [worde de assise verpacht] (2) alle de ghesellen die [daer] (2) ane [deylden, souden] (3) denselven eed doen die de taverniere ghedaen hebben ende doen moeten.

De speciers daden haren eed opten vors. dach :

Meester Woutere
Meester Gielys
Marie sBlocscoemakers
Lysbeth, haer dochter,
Cole de Lynmakere
Jan Crabbe
Jan tSmit

(1) *Doorgehaald en later vervangen door* ende alse de Heere ende de stat wille ghelyc vorscreven es.
(2) *Doorgehaald.*
(3) *Doorgehaald en vervangen door* dassise deylen ende ghesellen syn, die selen.

Willem de Cuypere Gheraert de Heelt Jan vanden Lare Peter de Grave Adaem de Bere Cole vanden Elsbroeke	Cuypers daden desghelike haren eed doen.

Damman Jan vanden Putte Gielys vanden Wyngaerde Nout Bode Gherart van Starkenrode Castelleyn Rabode Jan van Aken Sanders de Moer Jan Nuwelaet Jan Keerse Plonys vanden Putte Michiel Lodewycs Jacop de Wisselere De vrou *in den Lupert* Marie Stedincs De Joncvrouwe *in den Odevaere* Truyde sHonds Jan de Drayere, van Dordrecht.	Dese taverniere daden desghelike haren eed opten vorghenoemden dach.

29 November 1386.

Ordonnantie over het dragen van wapens en livereien, het sluiten der tavernen, de waagspelen, enz., alsook over het weigeren van « vrede ». (1)

fol. 22. Dit was gheordineert ende vut gheroupen bi den Schoutete, Amman ende Scepenen int jaer LXXXVI° op Sente-Andries avont Apostels.

Dat niement binnen Antwerpen noch binnen der vriheyt van Antwerpen, Riddere noch cnape, eedel noch oneedel, poerter noch vremde, draghen en sal moghen pansiere, sweerde, [dagghen, priemen] (2) misericoerden, bazeleren, pyken, stave, baerdaexe, ghisermen, cudsen, cluppele, noch gheenrehande wapene anders dan [die] (3) redelike [broetmesse ende oec] (4) pasmesse, [die niet langer en syn noch smaelre dan de exemplere es die hanct vore der Scepenhuys, ende die dore den rinc niet en ghaen, wie hier jeghen dade ende dese wapene anders droeghe] (5) soe datten de Heere ofte yement van sHeeren weghen die vanghers syn daermede bevonden [ende] (6) hant ane hem sloeghen [oft betuyghen conste met witteghe lieden, waert bi daghe oft bi nachte dat mense droeghe], (7) soude verboren, alsoe menichwerf alse hi bevonden [oft betuygt] (7) worde [ende hant ane hem gesleghen], (5) een half pont oudere grote sHeeren behouf, ende daer staphants ghereede ghelt af moeten gheven, oft goeden borghe setten binnen drien daghen te betaelne, oft vloeghs daervore inden Steen

(1) *Zie hiervoor bladz.* 139.

(2) *Doorgehaald.*

(3) *Bijgevoegd.*

(4) *Doorgehaald en later vervangen door*: ende moghelec syn, alse corte baseleren, oec culmesse oft die ghelike, ende die niet breedere noch langer en syn dan den exemplere vore Scepenhuys.

(5) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*

(6) *Doorgehaald en vervangen door* oft.

(7) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

gaen ende daerin bliven tot dat hyt betaelt oft alsoe borghe gheset hadde, vutghenomen ons liefs Heeren ende Vrouwen van Bourgonien ende hare kindere huysghesinde, Mervrouwen van Brabant, van Ghelre ende des Hertoghen Aelbrechts huysghesinde, ende vutghenomen den Schoutete ende Amman van Antwerpen ende haren gheswoernen cnapen ende den ghenen die in haren ate ende dranke syn, [oft van horen clederen syn oft bi hen syn oft comen] (1) dat die alrehande wapene sullen moghen draghen, ende vutghenomen de ghene die serken [oft waken] (1) dat zy den tyt dore dat zy serken [oft waken] (1) ende binnen haerre serken [ende waken] (1) ende rechts weeghs derwart gaende ende [vut haerre serken] (2) weder thuyswaert gaende, alrehande wapene sullen moghen draghen ende niet langer, sonder verboren, ende vutghenomen lieden die van buyten oft vut scepen thaerre herberghen waert gaen, oft vut haerre herberghen rechts weeghs vut waert oft te scepe waert willen gaen, dat die dien tyt alrehande wapene moghen draghen sonder verboren, ende dit selen de weerde oft weerdinnen haren gasten segghen op de selve peyne. Ende vutghenomen oec waert dat yemende binnen Antwerpen enighen twist gheviele ende hi daeraf niet bevreedt ghewordenen conste, noch vrede ghecrighen jeghen sine wederpartie, dat hi dan dat den Scoutete ende Scepenen toenen soude, ende dat hi dan selve die principael van dien twiste ware op dat hem de Schoutete ende Scepenen orloefden een panzier draghen soude moghen, sonder verboren, ende waert dat yement rebel hierin ware ende hem sine wapene niet en woude laten nemen den Schoutete, den Amman, oft sHeeren cnapen, dat hen poerteren te goede souden worden, ende wes daertoe gheschiede, dat soude de Heere ane hen draghen ende de poerteren daeraf scadeloes ontheffen.

Item waert dat de Schoutete, oft Amman, oft oec yement die van rechts weghen vrede eyschen mach, yemende binnen Antwerpen, oft binnen der vriheyt van Antwerpen, vrede

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn later bijgevoegd.*
(2) *Doorgehaald en vervangen door* van daer.

yessche ende hys gheweyghert hadde, soude bi sonneschine buyten der vriheyt van Antwerpen trecken ende eene pelgrimagie tOnser Vrouwen te Roetsamadouwe doen, ende dies goede kennesse bringhen dat hise ghedaen hadde, eer hi weder binnen der vriheyt vander stat van Antwerpen comen soude moghen, oft waert dat hi alsoe niet vut en trake, alse hi vrede gheweyghert hadde, soe soude hi verboren hondert guldene hallinghe sHeeren behouf ende nochtan de pelgrimagie daertoe moeten doen. [Ende waert dat een vremt man jeghen enen portere in vreden quame, dat hi borghe soude moeten setten tsinen vrede hier te comene oft daervore inden Steen gaen toter tyt dat hi borghe gheset hadde op de peyne van xx scellinghen ouder grote sHeren behouf, waert oec dat een vremt man met enen portere in twiste worde ende in vrede ware comen, ende die vremde man gerne te zoenen ende te zaten quame, dat hi dat den Scoutete ende Scepenen toenen soude ende dat hem dan de Scoutete ende Scepenen daertoe helpen souden met ghelike ende besceide na dat de saken...] (1)

Item dat gheen poertere van Antwerpen gheven sal moghen yeman cleedere, scupen, wambeyse, rocke no caproene anders dan denghenen die in sinen ate ende dranke syn, ende dat niement die binnen Antwerpen oft binnen der vriheyt van Antwerpen gheseten es, gheens Heeren, noch Vrouwen, noch cnapen cleedere, rocke, scupen, wamboyse noch caproene draghen en sal moghen, het en ware dat hi daghelecs in haren ate ende dranke waré. Wie die cleedere, scupen, wambeyse, rocke oft caproene anders droeghe, die soude oec verboren, wie hi ware, een half ℔ ouder grote sHeeren behouf, alsoe verre alsen de Heere oft yemen van sHeeren weghen, die vangers syn, daermede bevonde ende hant ane hem sloeghe, ende dat ghelt soude hi vloeghs moeten gheven oft borghe daeraf setten ghelyc dat vanden wapenen voorscreven es. Vuytghenomen dat de Schoutete ende Amman van Antwerpen cleedere selen

(1) *De zinnen tusschen haakjes zijn later bijgevoegd ; hét einde van den zin* gheschiet waren, *is verdwenen. Zie op bladz.* 154 *hierna, eene anderé kopij van dit artikel der ordonnancie.*

moghen gheven [haren gheswoernen cnapen ende die in haren ate ende dranke syn ende el nimende,] (1) dat men die sal moghen draghen, ende vutghenomen den cleederen die de stat gheeft, ende oec vutghenomen Prelaten, Baenrochen, Ridders met ghesellen ende oec Vrouwen cleederen die Baenroets vrouwen oft Ridders vrouwen met ghesellen gheweest hebben, dat zy die sullen moghen gheven ende anders niement.

Item soe wat poerteren binnen Antwerpen van sHeeren weghen ghedaegt worden ter Vierscharen te comene, omme den Heere ghetuyghenisse te draghene oft oec omme enighen poertere, ende daer niet en quame ten yersten daghe alse hi daer ghedaeght ware, alsoe hi sculdich ware ghedaeght te sine, die soude verboren, ten yersten daghe, x scellinghe swarte, ende ten anderen daghe, op dat hi dan niet en quame, xx scellinghe swarte, ende ten derden daghe, ende quame hi dan niet, III ℔ swarte, sHeeren behouf, op dat hi op elken dach alse recht ghedaeght ware, hi en conste noetzake betoenen die hem sculdich ware scade te doene. fol. 22 v°

Item dat gheene ambachte in Antwerpen, yemende die leeft, enighe rocke oft caproene van haers ambachts weghen gheven sullen moghen, die dat ambacht selve metter hant niet en doet, op de vors. peyne van x scellinghe ouder groten, diese droeghe.

Item dat men gheene taverneren na de diefclocke open houden en sal, maer de doren, te diefclocke tide, toe sluten ende de lanternen in halen, alse de diefclocke verliete, op de peyne die daerop staet.

Item dat niement, man noch wyf, binnen Antwepen, poerter noch vremde, na de diefclocke gaen sullen moghen sonder lanterne ende licht daerin, vutghenomen de serkers ende liede die vut scepen comen oft te scepe waert gaen, oft van lande inwaert comen oft vutwaert willen gaen, rechts weeghs [opte payne van eenen royale.] (1)

---

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn later bijgevoegd.*

Item dat niement inde scutterie tAntwerpen syn en sal, hi en zy poertere ende hi en sy gheswoerne scuttere, ende hi en moet met hen scoten ende loten ende evenghelyc last draghen, ende den Heere ende der stat te dyenste staen ende hen bereet syn alsys te doene hebben ende mens ane hem begheert, niement vordeel daerin hebbende, ende dat zy met niemende vuter stat varen en selen dan bi den Heere ende bi der stat, op de vors. peyne van x scellinghe ouder grote.

Item dat niement binnen Antwerpen, bi daghe noch bi nachte, in eneghe taverne, daer men wyn oft bier te coepe houdt, dobbelen, potereynen, noch gheenrehande spel met teerlinghen spelen en sal, vutghenomen tafelspel, wie dat dade, soude verboren, alsoe dicke alst ghesciede, eenen dubbelen mottoen, ende elc die daerbi sate int gheselscap oft stonde, oec alsoe vele, ende de weert oft weerdinne in thuys, daer men dobbelde, oec alsoe vele, maer hadden syt hen verboden ende hen leet ware ende niet ghekeeren en conste, die soude quite syn.

Ende soe wie ontamelike eede swoere, wie hi ware, poerter oft vremde, ende hi daeraf ghecalengiert worde ende men ter waerheyt bevonde, die soude men corrigeren bi goetdunkene des Schouteten ende Scepenen dat hem eenander hoeden soude.

29 November 1386.

fol. 23. Dit was gheordeneert bi den Scoutete, Amman ende Scepenen op Sente-Andries avont Apostels int jaer LXXXVIe. (1)

Item waert dat de Scoutete, dAmman oft oec yement die van rechts weghen vreede eysschen mach, yemende

(1) *Zie hiervorens bladz.* 151-2.

binnen Antwerpen ofte binnen der vryheyt van Antwerpen vrede yessche, ende hys dan weygherde, die men alsoe yessche ende hys gheweyghert hadde, soude bi sonneschine buten der vriheyt van Antwerpen trecken ende eene pelgrimagie tOnser Vrouwen te Rotsamadouwe doen, ende dies goede kennisse bringhen dat hise ghedaen hadde, eer hi weder binnen der vriheyt vander stat van Antwerpen comen soude moghen, [ende nochtan vrede geven eer hi] (1) [weder binnen der stad quame] (2) ofte waert dat hi alsoe niet vut en trake alse hi vrede gheweyghert hadde, soe soude hi verboren hondert guldene hallinghe, sHeeren behoef, ende nochtan de vors. pelgrimagie moeten doen daertoe. Ende waert dat een vremt man jeghen eenen poertere in vreden quame, dat hi borghe soude moeten setten tsinen vrede hier te comene, oft daervore inden Steen gaen, toter tyt dat hi borghe gheset hadde op de peyne van XX scellinghe ouder groten, sHeeren behouf. Waert oec dat een vremt man met eenen poortere in twiste worde ende in vreden ware comen, ende de vremde man gerne te zoenen ende te zaten quame, dat hi dat den Scoutete ende Scepenen toenen soude, ende dat hem dan de Scoutete ende Scepenen daertoe helpen souden met ghelike ende bescheide, na dat de zaken geschiet waren.

1386.

Vertoog van de stad aan den Hertog van Burgondië over het stapelrecht van visch, zout en haver met aanhoorige stukken.

Herde edele moghende Heere ende Prince, mids dat ghi gheimformeert begheert te sine van uwere stat van Ant- fol. 25.

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*
(2) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd, dan doorgehaald en vervangen door* uter stad trocke.

werpen alse van haren rechte van der vischmarct, van der zoutmarct ende van der havermarct, daer die van Mechlen over croenen, soe protesteren uwe goede liede van Antwerpen, begheren ende bidden U oedmoedelec eest dat zy in haer betoen enighe worde segghen of doen segghen daerse yement in begripen mochte, oft die U, edel Heere, ofte uwen goeden Rade oft onsen lieven Heere van Vlaenderen, daer God de ziele af hebben moet, oft sinen Rade ane rueren mochten oft qualic luyden, dat ghi die ghelieven wilt int goede te nemene, ten goeden verstane, want zy die niet en segghen dan ter goeder meyninghen, omme haer recht te verclaerne ende te toenne. Voert, lieve Heere, protesteren zy, waert soe dat zy in deser informatien eneghe poynte, woerde oft zaken toenden, die hem oft haren rechte in eneger manieren jeghen mochten gaen, dat die van gheere weerden en syn ende dat die hen noch haren rechte gheen achterdeel draghen sullen, ende begheren daeraf ombegrepen tstane, begheren oec dese imformatie te meerrene, te minderne ende te corrigerne altoes alse hen orborelc sal dunken bi rade van goeden wisen lieden.

Herde lieve ende gheduchte Heere ende naturlic Prinçhe, omme uwe edele moghentheyt bet te imformeerne op tghescil dat es tusschen uwen steden van Mechline ende van Antwerpen, U bidden oedmoedelec, uwe goede ende ghetrouwe liede van Antwerpen, dat U ghelieve te wetene, dat al eest dat zake dat die van Mechline becroen ende beclach ghedaen hebben, voer U, lieve Heere, ende uwen edelen Rade jeghen die van Antwerpen ende enighe letteren ende brieve ghetoent hebben, enighe submissien, ordinanchien, segghen oft sententien inhoudende, alsoe zy segghen, van onsen lieven Heere van Vlaenderen, daer God de ziele af hebben moet, ende oec andere zaken ghetoent, bi ghescrifte oft bi monde, van der vischmarct, zoutmarct ende havermarct, gheduchte Heere, U ghelieve te wetene dat hier vormaels bi ouden tiden, uwe stat van Antwerpen der Keysere gheweest heeft, of dat mense vanden Keyseren ghehouden heeft te leene, metten toebehoerten vanden Marcgraefscepe van Rien, alst noch doet, ende dat te dien tiden uwe stat van Antwerpen privilegien ende vriheden

hadde vanden Keysere, alse dat men de vischmarct ende zoutmarct houden soude van den Keyseren te leene, in uwere stat van Antwerpen, ende uwe vors. stat mids desen altoes in bezittinghen ende possessien gheweest heeft, ende dat sint ende langhe daerna, een Hertoghe Jan van Brabant, met wille ende niet van rechte, de vors. marcten verleide tot Mechline, alsoe men gheseeght heeft, ende sonder consent des Keysers daer hise af te leene hilt, waerbi een Keyser, Heinryc, hieraf gheimformeert wesende, tvors. verlegghen wederriep ende verclaerde dat de vors. Hertoghe Jan dies gheene macht en hadde, ende dat hi daeromme syn leen sculdich ware te verliesene, ende gaeft hem weder ende restitueerde de stat vors. met allen ende gheheelec in haren vors. rechten, ghelyc dat sine brieve begrepen hebben, daeraf de copien in deynde hierna volghen, ende doe bleven uwe goede liede van Antwerpen in haerre possessien van den vors. marcten, alsoe zy vormaels ghedaen hadden. Ende alse de Hertoghe Jan comen was van live ter doet, Ende dlant van Brabant ende de stat van Antwerpen op Miervrouwen van Brabant, die nu es, ende op Her Wenscelaus van Behem, alse haren mombore, quam, doe confirmeerden zy haerre stat van Antwerpen de vors. marcten, ghelyc alse de Keyser Heinryc den Hertoghe Janne, haren vader, bevolen hadde, ende ghelocfden voer hen, voer haer oyr ende nacomelinghen, de stat vors. teeuweliken daghen in paysivelcker possessien te houdene daeraf, ghelyc dat haer brieve oec wel verclaren, die hier oec tenden na volghen. Ende daerna, alse dorloghe tusschen den Hertoghe ende myn Vrouwen van Brabant, haren steden ende lande, in deen zide, ende den Grave ende myn Vrouwen van Vlaenderen, haren steden ende lande, in dander zide, een stuc tyds ghestaen hadde, keerden zy hen des in beiden ziden ten Grave Willeme waert van Henegouwe, van Hollant ende van Zeelant, de welke Grave Willem een segghen daertusschen seide alse dat myn Heere ende Vrouwe van Vlaenderen hebben souden de stat van Antwerpen, met eneghen dorpen daerbi gheleghen, voer eene zekere somme van ghelde, ende dat zy ende haer oeyr die souden houden te leene van Miervrouwen van Brabant, met al haren rechten, vriheden ende toebehoerten, ghelyc dat de

stat die hadde bi der Hertoghen tiden van Brabant, ende dat zy sweren souden ane den Heyleghen, voer hen ende voer haer oyr, der stat die te houdene ende te doen houdene, ende die te confirmeerne, ghelyc alse tsegghen van den Grave Willeme vors. inhoudt, ghelyc alse zy segghen, dat hier
fol. 25 r°. tenden na volght begrepen heeft. Cort daerna quamen myn Heere ende Vrouwe van Vlaenderen binnen Antwerpen, swoeren ende gheloefden der stat te houdene ende te doen houdene, al hare rechte, privilegien, costumen, usagien ende herbringhene, ende in alden selven rechte dat zy ghehouden ware bi den Hertoghe van Brabant. Daerna volghden die van Mechlen myn Heere van Vlaenderen, hen over de stat van Antwerpen becroenende alse van den vors. marcten, doen begerde myn Heere van Vlaenderen ane de stat eenwarf ende anderwarf dat zy haer des te hemwaert keeren woude, de stat van Antwerpen verantwoerde hem dat, oft God wille ende recht, de vors. marcten haer toehoerden ende altoes ghedaen hadden, ende dat hise daeraf in possessien vant ende hoepte dat hise, oft God wille, daerin houden soude, want hi hem al hare rechte ghesworen ende gheloeft hadde te houdene, ende dat zy des in hem niet sculdich noch machtich en waren te blivene, want het leen goed ware, het en ware bi consente van den ghenen daer ment af hilde, mids den bevele dat de Keyser ende myn Heere ende Vrouwe van Brabant der stat bevolen hadden, alsoe haer brieve wel verclaren. Daerna over eenen tyt, quam myn Heere van Vlaenderen binnen Antwerpen, ghewapenderhant, ende met vele volcs, soe dat hi der stat machtich wart, ende nam vele poerteren vander stat, van den alre besten ende rycsten, die doe in de stat waren, wel toet IIc 1/2 toe, ende deedse legghen te ghisele in Vlaenderen, te Ghent, te Brugghe ende te Ypere, ghevanghen jeghen der stat recht, dat zy wel int waer doen ende betoenen willen met goeden privilegien die wy hebben van den Hertoghen van Brabant, dat men gheenen poertere van Antwerpen voeren en mach, noch ghebieden te voerne, erghens vuter stat in eneger vanghenissen, ende doen myn Heere van Vlaenderen die ghisele ghenomen hadde, liet hi soe vele serjante binnen Antwerpen, dat zy altoes der stat machtich waren, ende soe zeere van hen verdruct, dat de stat van Antwerpen gheloven moeste al dat myn

Heere van Vlaenderen gheloeft woude hebben, souden deghene, die te ghisele gheleeght waren, delivereert worden, ende oec de stat van den serjanten ontkommert. Oec, lieve gheduchte Heere, ter selver tyt, dat de ghisele buten laghen ende de serjante binnen der stat, begerde myn Heere van Vlaenderen te hebbene in sinen handen ende te siene alle de privilegien mentie makende van der vischmarct, zoutmarct ende havermarct, die de stat van Antwerpen hadde, ende gheloefde der stat die weder te sendene gheheel ende onghecancelleert, alse hi die ghesien hadde, soe dat de goede liede van Antwerpen, die thuys bleven waren, in goeden trouwen die privilegien met goeden eersamen poerteren, die noch someghe levende liede syn, minen Heere van Vlaenderen over sonden te Sente-Winnoxberghe, dwelke zy bi bedwanghe moesten doen, ofte de ghisele ofte oec de stat van den serjanten, die daer laghen, en hadde niet telivereert moghen worden. Ende alse myn Heere van Vlaenderen die privilegien in handen hadde, soe gheloefde hi alnoch die privilegien over te ghevene, ende dede hen daeromme na volghen van tide te tide, ende van steden te steden daer hi begerde, maer de stat en mochte die niet weder gheerighen, ende daertoe worden de ghisele, die buten waren, ende deghene die binnen der stat bleven waren, bedwonghen dat zyre bliven moesten, ende hen submitteren ten segghene ende ordinanche van myn Heere van Vlaenderen vors. ende daertoe hem gheloven ende bezeghelen alle de poerteren, die zeghele hadden, voer hen selven ende vore alle dandere, dat zy in der stat van Antwerpen souden moeten bliven wonende, ende daervute niet moghen trecken, het en ware bi sinen consente. Ende cortelinghe daerna, eer de ghisele oft oec de stat ontsleghen waren ofte telivereert, zeide hi syn segghen vutte ende pronuncieerde alsoe hem gheliefde, waeraf de stat van Antwerpen hoept ende seeght dat alle dese zaken jeghen recht ende jeghen redene ghesciet syn ende van rechte niet staen en moghen noch sculdich en syn te stane, bi meer redenen die hierna volghende syn :

Die yerste redene es dit, want de vischmarct ende zoutmarct keyserleec leen syn, ghelyc de Keyser Heinryc tuyght fol. 26.

in sinen privilegien, ende ghelyc dat de Hertoghe Wenceslaus ende myn Vrouwe van Brabant oec kennen ende tuyghen in horen brieven, ende ghelyc, lieve Heere, dat myn Vrouwe van Brabant nu cortelinghe ane U ghescreven heeft, ende ghelyc oec dat de Grave Willem van Henegouwe kent in sinen segghene, soe en was myn Heere van Vlaenderen niet machtich van alsulken leene yet te segghene, te veranderne oft over te ghevene, oft de stat van Antwerpen in segghene te doen blivene, want soe wanneer dat enighe veranderinghe van leene ghescien sal, costume ende recht es dat men dat doen moet voer den Heere daer men dat leen af houdt, ende bi sinen consente ende bi sinen mannen die dien Hove toe horen, ende ter stede daer men daeraf met dien mannen sculdich es op te wisene, des gheen van al in desen segghene ghesciet en es. Oec en can men niet betoenen dat onse lieve Vrouwe van Vlaenderen, daer God de ziele af hebben moet, tot desen veranderne oft overghevene van desen leene teneger tyt yet over gheroupen was, oft haer consent daertoe dede, nochtan dat zy gherechte erfghename van desen leene was, ende de stat van Antwerpen en was dies oec niet machtich te blivene, mids dat sonder consent van haerre rechter erfvrouwen was, ende in minder nissen van haren leene.

Eene ander redene es dit, een Hertoghe Jan van Brabant, die tgheheel Marcgraefscap vanden lande van Rien, sonder middel te leene hilt van eenen Keyser van Rome, die en was niet machtich dit vors. leen te veranderne, te verlegghene ofte over te ghevene, sonder consent van den Keyser, ghelyc dat wel te betoenne es, bi sKeyser Heinryc brieven, ende want hys niet machtich was, die tgheheel leen hilt, soe was myn Heere van Vlaenderen, die maer een deel van den Marcgraefscepe van myn Vrouwen van Brabant voert te leene hilt, vele min machtich te veranderne, te verlegghene, over te ghevene oft eenich segghen daeraf te segghene, oft de stat in hem te doen blivene.

Eene andere redene es, ghelyc dat men vint in gheesteliken ende in wereliken rechte, soe wanneer enigerhande zaken ofte werken ghedaen worden, bi bedwanghe ende bi vreesen,

dat die zaken van rechte niet staen en selen, ende wes dat hieraf ghesciet es, dat was al bi vreesen ende bedwanghe, ende oec in ghevanghenissen ghelyc voerscreven es.

Eene andere redene es dit, want de Hertoghe Wencelyn, daer God de ziele af hebben moet, ende myn Vrouwe van Brabant langhe te voren, eer de stat van Antwerpen, met al haren rechten, myn Vrouwen van Vlaenderen over was ghegheven, gheloeft hadden ende bezeghelt, vore hen ende vore hare nacomelinghe, de stat van Antwerpen te houdene ende te doen houdene in possessien van den vors. leene vander vischmarct ende zoutmarct, ende hadden oec den poerteren van Antwerpen bevolen dat zy gheene goede, desen vors. marcten toehorende, te Mechlen waert en lieten varen, ghelyc dat hen de Keyser Heinryc in sinen brieven vore bevolen hadde, soe seeght de stat van Antwerpen, want myn Vrouwe van Vlaenderen ende myn Heere, alse haer mombore, daerna Vrouwe ende Heere van der stat van Antwerpen worden, ende na hen quamen, dat zy in die ghelofte ghehouden waren, ende dat alle deghene die daerna Heeren ende Vrouwen syn ende worden selen, in die ghelofte ghehouden sullen syn ghelyc den Heere ende Vrouwe diet vore gheloefden, ende mids dat myn Heere van Vlaenderen in die ghelofte ghehouden was, soe en mochte hi dit leen niet veranderen, verlegghen noch overgheven.

Eene andere redene es, in den segghene van den payse fol. 26 v°. die ghemaect was tusschen myn Heere ende Vrouwen van Brabant, ende myn Heere ende Vrouwen van Vlaenderen, dat de Grave Willem van Henegouwen daer tusschen seide, welc segghen myn Heere van Vlaenderen bi trouwen eeren ende zekerheden, voer hem, voer syn oyr ende nacomelinghe, gheloeft hadde te houdene, ghelyc dat tcompromis ende dbliven begrepen heeft, was de stat van Antwerpen, met haren toebehoerten, rechten ende vriheden, gheheelec overghegheven Miervrouwen van Vlaenderen ende minen Heere, alse haren mombore, in leene te houdene van Miervrouwen van Brabant, ende dat myn Vrouwe van Vlaenderen ende myn Heere, alse haer mombore, sweren souden ende confir-

meren der stat van Antwerpen te houdene al hare vriheden, privilegien ende chaerteren, die zy vortyds ghehadt hadden van den Hertoghen van Brabant, ende want die van Antwerpen privilegien, vriheden ende chaerteren van den vors. marcten te voren hadden van den Hertoghen van Brabant, soe segghen die van Antwerpen datse myn Heere ende Vrouwe van Vlaenderen daerin sculdich waren te houdene, ghelyc dat zy gheswōren ende gheloeft hadden, ende ghelyc dat tsegghen in heeft.

Voert, lieve ghenadighe Heere, dat dit recht van den vors. marcten in uwere stat van Antwerpen oyt ende ye gheweest heeft, ende deselve stat in possessien daeraf gheweest, dat hopen die van Antwerpen, oft God wille, wel ende claerlec te betoenne ende te proevene, metten steden ende metten ghemeynen lande van Brabant, met letteren auctentyc vuthanghende wel met XXXII steden, met ouden registeren ende met anderen levenden ghetughen, die winders noch verliesers ane de zake en syn.

Waeromme, lieve ghenadighe Heere, U bidden oetmoedelec uwe goede liede van uwere stat van Antwerpen, dat ghise houden wilt ende doen houden in haren goeden rechten, privilegien ende possessien, daer zy met rechte in gheweest hebben, ende ghi oec sculdich syt te doene, al eest dat hem somwile enighe des boven bescheide af ennich gheweest hebben, dat hem God vergheven moet, want wes uwe goede liede van Antwerpen, die altoes goet ende ghetrouwe haren Heere gheweest hebben, anders hier toe daden, dat ware boven bevelen van haren oversten, jeghen recht ende van gheenen valoere. Ende, lieve Heere, dese zaken zeere ane ruerende syn, U ende onser lieven Vrouwen van Bourgognien, uwere ghesellinnen, die God altoes bewaren moet, want dit haer leen es ende herlicheyt, die haer ane comen es van rechter gheboerten, ende van haren outvorders op haer neder comen, niet bi coepe noch anders vercreghen, dwelke daerbi zeere vermindert ende gheachtert soude wesen, dat wy hopen bi uwere ghenaden dat ghi altoes bescudden ende bescermen sult. Ende, waert, lieve Heere, dat U van desen

vors. leene oft ons alse knechte daeraf yement ane spreken woude, oft des onghebrukich pynnen te doene, soe bidden U oedmoedelec uwe goede liede vors. dat ghi, omme Gods wille, dat soe ghelieven wilt te bewaerne dat men dat te rechte stelle ende ons late verantwoerden binnen den Marcgraefscepe daer dleen gheleghen es, want oyt ende ye in den Marcgraefscepe een recht gheweest heeft, ende noch es, dat men van allen leengoeden, die daer binnen gheleghen syn, recht binnen den Marcgraefscepe doen moet ende die te rechte stellen vore den Heere, daer men die leene af houdt, ende voer de manne die daerop sculdich syn te wisene, ende hieraf en heeft men de contrarie niet ghesien teneger tyt.

Hierna volghen de copien van sKeysers brieven, van myns Heeren ende Vrouwen brieven van Brabant, ende copie van sGrave Willems segghene van Henegouwen, daeraf mencie vore ghemaect es, ende someghe poynte vut sinen segghene ende declaratien ghetrocken, daer wy onse rechte mede proeven moghen.

Henricus, Dei gracia Romanorum Rex semper augustus, fol. 27.
prudentibus viris opidanis Antwerpiensibus, necnon universis imperii fidelibus ad quos presentes pervenerint, graciam suam et omme bonum. Nuper ad nostre celsitudinis pervenit audientiam quod per illustrem Johannem, Ducem Brabantie, seu progenitores vel antecessores suos forum salis et piscium, quod in Antwerpia fore consuevit et a nobis ac nostris predecessoribus et imperio tenebatur et tenetur in feodum, irrequisitis et inconsultis predecessoribus nostris divis Imperatoribus vel Regibus, qui pro tempore fuerunt et sine consensu eorumdem, titulo donationis seu vendicionis alienatum et de predicto opido ad opidum Mechliniensem transpositum est improvide ac translatum, non considerato provide seu proviso quod vasallus qui feodum Domino inconsulto et sine consensu ejusdem alienat, feodum perdit et Dominus a quocumque possessore vendicare potest.

Affectantes igitur prout ex assumpti regiminis tenemur debito alienata jura imperii recuperare et diminuta seu distracta ad statum debitum regali sollicitudine reducere, alienationem, transpositionem seu translationem fori prenotati minus provide factas revocamus et irritamus, ipsumque forum dicto opido Antwerpiensi in integrum restituimus, auctoritate regia, tenendum a nobis et imperio in feodum per eundem Johannem, Ducem Brabantie, principem et fratrem nostrum karissimum, sicut teneri consuevit priusquam ab eodem opido alienatum extiterat et translatum. Quocirca vobis opidanis mandamus et injungimus seriose quatenus huiusmodi forum opido vestro per nos restitutum resumentes nullas res de opido vestro ad opidum Mechliniensem occasione dictarum alienationis seu translationis in prejudicium feodi nostri et imperii transire de cetero permittatis. Ut autem premissa deinceps firma permaneant et inviolabiliter observentur, presentem paginam super eo conscribi et nostre Majestatis sigillo jussimus communiri. Datum in Columbaria IIII° kalendas Novembris anno Domini millesimo ccc^{mo} nono, regni vero nostri anno primo. (1)

fol. 27 v°. Henricus, Dei gracia Romanorum Rex semper augustus, illustri Johanni, Duci Brabantie, fratri et principi suo karissimo, graciam suam et omne bonum. Nuper ad nostre celsitudinis pervenit audienciam quod per te seu progenitores vel antecessores tuos forum salis et piscium, quod in Antwerpia fore consuevit et a nobis ac nostris predecessoribus et imperio tenebatur et tenetur in feodum, irrequisitis et inconsultis predecessoribus nostris divis imperatoribus vel regibus qui pro tempore fuerunt, et sine consensu eorundem, titulo donationis seu vendicionis alienatum et de predicto opido ad opidum Mechliniensem transpositum est improvide ac translatum, non considerato provide seu previso quod vasallus qui feodum, Domino inconsulto et sine consensu ejusdem, alienat, feodum perdit et Dominus a quocumque possessore huiusmodi feodum

(1) *Verbeterd volgens eenen oorspronkelijken* vidimus *van* 17 *Aug.* 1358.

poterit vendicare. Affectantes igitur prout ex assumpti regiminis tenemur debito alienata jura imperii recuperare et diminuta seu distracta ad statum debitum regali sollicitudine reducere, alienacionem, transposicionem seu translacionem fori prevocati minus provide factas, revocamus ac irritamus, ipsumque forum dicto opido Antwerpiensi in integrum restituimus et auctoritate regia de novo tibi conferimus in feodum tenendum a nobis et imperio, sicut teneri consuevit, priusquam ab eodem opido alienatum extiterat et translatum. Quocirca sinceritati tue mandamus et injungimus seriose quatenus hujusmodi forum, opido Antwerpiensi per nos restitutum resumi facias, ut mandavimus, nullasque res de ipso ad opidum Machliniensem occasione dictarum alienacionis seu translacionis, in prejudicium feodi nostri et imperii transire de cetero paciaris. Ut autem premissa deinceps firma permaneant et inviolabiliter observentur, presentem paginam super eo conscribi et nostre Majestatis sigillo jussimus communiri. Datum Columbarie IIII° kalendas Novembris anno Domini millesimo trecentesimo nono, regni vero nostri anno primo. (1)

Wenceslaus, bi der gratien Ons Heeren Hertoghe, ende Johanne, bi der selver gratien Hertoghinne van Lucemborg, van Lothrike, van Brabant, van Limborg ende Marcgreven des Heyleghen Rycs, doen cont allen lieden want de vischmarct ende zoutmarct, die wy te leene houdende syn van den Heyleghen Roemschen Rike, metten rechte onser stat van Antwerpen toe hoert ende die vortyds van onser vors. stat bi onser vorvorderen overdraghen was tot onser stat van Mechline, jeghen recht, daeromme dat Heinryc, bi der gratien Ons Heeren onse lieve Heere ende oudervader des Hertoghen vors., des God ghenadich zy, Roemsch ende des Heyleghen Riken Coninc, ons ende onsen vorvorderen, Hertoghen van Brabant, heeft bevolen onse vorseide stat van Antwerpen in possessien daeraf te doene ende hen beide de vors. marcten weder te doene ane nemene, ghelyc fol. 27.

(1) *Verbeterd volgens de oorspronkelijke charter.*

dat de brieve des vors. ons Heeren des Coninghs wel begrepen hebben, soe syn wy met goeden vorsiene ende ripen rade overdraghen dat wy onsen poerteren van onser stat van Antwerpen hebben doen ane nemen beide de marcten vors. ende in possessien daeraf gheset, paysivelec te ghebrukene te eeuweliken daghen, ende hebben hen bevolen dat zy en gheenrehande goede, die den vors. marcten toebehoren, van der stat van Antwerpen laten varen toter stat van Mechlen omme des overdraghens wille ende in achterdeele ons vors. leens, ende gheloven hen vore ons, voer onse oyr ende nacomelinghen, in goeden trouwen, dat wise in possessien ende hebbinghen van den vors. marcten houden selen ende doen houden, ghelyc dat voerscreven es. Ende waert dat zake dat yement hierjeghen dade oft hem pynde te doene in enegher tiden, des oft God wille niet syn en sal noch ghescien, dat selen wy beletten ende wederstaen jeghen alle deghene die onse vors. stat van Antwerpen daerin veronrechten wouden. Ende want wy onsen groten zeghel op dese tyt bi ons niet en hebben, soe hebben wy onsen zeghel die wy daghelecs useren hierane doen hanghen, ghelovende onse vors. stat van Antwerpen dat wy van dese vors. zaken ende gheloften hen letteren gheven selen daer des Roemschs Coninc letteren in begrepen sullen syn, die wy daeraf hebben, in der bester vormen dat stade doen moghe ende vestinghe onser vors. stat van Antwerpen, met onsen groten zeghele bezeghelt ende met onsen steden zeghelen van Lovene ende van Bruesele. In ghetughe der waerheyt, ghegheven tot Antwerpen up den neghenden dach van der maent van Decembris int jaer Ons Heeren M CCC. vyftich ende zesse.

(*1386*)

« *Aengaende tverdieren vanden assisen.* »

Wie assisen coept ende die op hem verdiert worden, daeraf sal de stat, te Dertiendaghe, allen denghenen daer zy op verdiert worden hare verdieren gheven, ende deghene die de assise behoudt, sal te XIII daghe ter yersten paeyen der stat dat verdieren weder betalen. Dies niet en dade, soude verboren alsoe vele alse dat verdieren liepe, deen helft tsHeeren behouf ende dander helft ter stat behouf, nochtan soude hi tverdieren moeten gheven. fol. 13 v°.

Item wie assisen coept ende diese blyft, sal vore de Rentmeesteren ende vore den clerc alle sine ghesellen binnen derden daghe, na dat hem dassise op ghesleghen wordt, vore oghen moeten bringhen ende in der stat boec moeten scriven doen, ende die sullen syn een voer al ghehouden in de assise, het en ware oft yement vuter stat ware alse men de assise op sloeghe, dat die staphants alse hi in de stat quame inde assise hem soude moeten doen scriven, ende het en sal niement in de assise staden lyftocht noch erve, dan die in de assise ghescreven staet ende wynre ende verliser daerane es.

Item wyn, bier ende maelrie assisen sal men altoes met maenden betalen ende altoes tghelt van eenre maent te voren, alsoe ghecostumeert es.

Item alle andere assise die de stat vercoept, sal men der stat betalen met ghereeden ghelde oft met stadene, een derdendeel daeraf te Dertiendaghe, dander derdendeel tSente-Jansmisse midde zomere, ende tderde derdendeel te Sente-Bavendaghe.

Item wie sine assise niet en betaelt telken termine, die sal men lyftochteren ane wisen ende die sal der stat scadeloes daeraf ontheffen.

23 Juli 1387.

Verbod van testamenten te maken nadeelig voor den Hertog of de stad.

Anno LXXXVII°, XXIII die Julii.

fol. 20. Het es gheboden van sHeren ende van der stat weghen dat niement binnen Antwerpen, man noch wyf, poertere noch vremde, noch niement die water ende weyde nemt binnen Antwerpen, van nu voerdane nemmermeer testament maken en sal die jeghen myns Heren heerlicheit van Bourgongne ende jeghen der stat recht gaen mochten. Wie de contrarie dade, die soude staen ter correctien van den Heere ende vander stat, ende dat soude men soe hardelec corrigeren dats andere exempel nemen souden hem te hoedene.

---

22 Augustus 1387.

Ordonnantie voor de wisselaars.

Anno LXXXVII°, XXII die Augusti.

fol. 20. Het es gheboden van sHeren ende vander stat weghen dat nieman binnen Antwerpen openbare wissel houden en sal, hi en zy portere, noch binnen mercten noch daer buten, noch niemant en sal bi hem moghen setten vreemde in sinen wissele, de portere en sitte daer selve by, ende waert dat yeman ghebrec hadde van goede oft van ghelde ane de vreemde die by de porteren saten, dat de portere, daer zy bi saten, dat verantworden ende betalen soude.

---

19 November 1387.

Geschil « vanden tol tot Yersickeroort ende der Honten aengaende » beslecht ten voordeele van Antwerpen.

Alse van den ghescille ende groten onrechte daer hem de poerteren van Antwerpen ghemeenlec langhen tyt af becroent hebben, dat zy grotelec veronrecht hebben gheweest in Zeelant, alse dat zy daertoe ghedwonghen hebben gheweest wat goede zy cochten te Middelborch, te Zierixee, ter Vere ofte daeromtrent, in Zeelant, dat zy dat moesten voeren tAntwerpen waert, al de Scelt op, ende daer tol gheven ende niet en mochten voeren al de Honte op, daer zy vry syn, ende niet sculdich des noeyts ghesien en was dan nu binnen corten jaren, ende daer de stat ende poerteren van Antwerpen grotelec ane veronrecht hebben gheweest, daeromme de stat van Antwerpen menichwerven ghescreven heeft ane den Hertoghe Aelbrechte, ane Her Rasen van Borsele, sinen Rentmeester van Zeelant vore, ende ane Her Clause van Borsele, sinen Rentmeester van Zeelant nu ter tyt, biddende oemoedelec dat zy ons niet wouden veronrechten ende gheene nuwe costumen noch onrechte op ons maken, maer wouden laten ghebruken onser goeder ouder rechte, ende laten varen ende keeren, ombedwonghen, al de Honte op ende vut of welken stroem wy liefst hadden, ende hebben hen des oec dicke metten monde ghebeden ende ghesproken dat ons altoes hoesschelec ontleght ende verlinght wert, ende daer niet af en quam, soe dat ten lesten Jan van der Heyden, Heinric van Wesele, Scepenen tAntwerpen, ende Her Jacop tSmit, der stat clerc, daeromme vander selver stat weghen ghereden waren in Hollant, in tsGravenhaghe, ane den Hertoghe Aelbrechte ende ane sinen Raed, ende toenden hem dese zaken ende groet onrecht dat ons in sinen lande gheschiede, daer hi hem op verantwoerden dade dat hi binnen tien daghen daerna sinen Raed, sinen steden ende land bi hem hebben fol. 85 v°.

soude, ende sinen Rentmeester van Zeelant bi hem ontbieden in de Haghe, ende doen hem informeren vander zake, ende waer hi bevonde dat de goede liede van Antwerpen recht toe hadden, hi soudt hem gerne laten ende hi soudse noede veronrechten, ende daer hi oec recht toe hadde, dat soude hi gerne behouden, ende seide dat de stat ten vors. daghe eenen persoen in de Haghe senden soude, omme de zaken te vervolghene ende der antwoerden te verbeidene. Soe dat de vors. Her Jacop weder vander stat weghen daeromme reet in de Haghe ane minen Heere van Hollant, daer op dien tyt bi hem waren tmeeste deel van sinen groten Rade van Hollant ende van Zeelant ende meest alle sinen steden van Hollant ende van Zeelant, metten welken Heeren van den Rade ende oec metten steden van Middelborch, van Zierixee ende van Remerswale, de vors. Her Jacop sprac ende toende dese vors. zaken, ende oec groet onghelyc dat een toelnere van Yersikeroerde onsen poerteren dede, die goed voerden van Antwerpen tot Berghen, ende weder van Berghen tot Antwerpen, daer hi tol af woude hebben ende hilt se daer ligghende met haren scepen ende goede, daeraf onse poerteren van haren goede niet sculdich en syn noch noeyt en gaven, dwelc den vors. drien steden onghelyc dochte ende gheloefden daertoe ten besten te sprekene dat zy hoepten dat men ons onghelycs verdraghen soude. Alsoe doen Her Jacop daer vore de Heeren van den Rade ende steden daeromme ghevolght hadde ende begheerde antwoerde te hebbene, doen verantwoerdden hem ten lesten Her Willem Post, Proefst van Berghen in Henegouwe, myns Heren Cancellier van Hollant, ende Her Claus van Borsele, Rentmeester van Zeelant, alse Raedslude myns Heren van Hollant ende van sinen weghen, daer bi stont Her Claus van Cortkene, Baeliu te Zierixee, alse Raet, ende seiden hem dat hen myn Heere van Hollant op de vors. zaken beraden hadde, met sinen Rade ende goeden steden, ende dat hi omme myns Heren wille van Bourgongnen ende omme de vrienscap die hi droecht ter stat waert ende ten poerteren ghemeenlec van Antwerpen, ende omme de vrienscap, die men hem, sinen goeden lieden ende ondersaten daer bewysde, gheoerloeft hadde ende gheconsentert, oerloefde ende consenterde, dat

voerdane de poerteren van Antwerpen, die coemanscap te Middelborch, te Zierixee oft eldere in Zeelant hanterden, met haren goede vrilec souden mogen varen ende keeren al de Honte oft welken stroem zy liefst hadden, ombedwonghen, alsoe zy van ouden tiden ghedaen hadden, behoudelec dien waert dat de poerters van Antwerpen vremt goed in haer scepe gheladen hadden, dat zy daermede soude moeten varen al de Scelt op, ende gheven minen Heere van Hollant syn recht. Voert consenterde myn Heere van Hollant dat de poerters van Antwerpen met haren goede vry souden varen tot Berghen ende keeren, alsoe zy tot hare van ouden tiden ghedaen hebben, ende dat men hen int tolenhuys tot Yersickeroerde ghenen tol afnemen noch eysschen en soude, voert seiden hem de vors. Proefst ende Rentmeester toe van myns Heren weghen van Hollant dat dese vors. poynten ende dinghen soe bewaert waren, datter de stat van Antwerpen niet meer becroens af horen en soude, ende waert dat de toelnere van Yersikeroerde yet ghenomen hadde vander poerteren goede van Antwerpen, dat tot Berghen ghevaren ware, dat soude men hen den poerteren weder doen gheven. Dit ghesciede int sGravenhaghe in de capelle int ghestoelte in den coer daer Hertoghe Aelbrecht besiden stont int alloer ende hoerde misse, int jaer Ons Heren M. CCC. LXXXVII°, XIX daghe in Novembris.

Item in de maent van Decembris daer naest volghende, soe gaf de toelnere van Yersekeroerde Peter Ruysschen, scipman, poertere tAntwerpen, XXIIII Vlems groten weder, die hi te III malen van hem tonrechte ghenomen hadde van sinen scepe, van dat hi van Antwerpen tot Berghen voer, telken male VIII groten.

---

12 December 1387.

« Ordonnantie vande stallen int Vleeschuys alhier. »

fol. 18. Het es gheoerloeft ende gheordineert bi Peteren van der Taneryen, Rentmeester op desen tyt ons liefs gheduchts Heren van Bourgongnen tAntwerpen, bi den Scepenen ende Rentmeesteren ghemeenlec vander stat van Antwerpen, ter ter bede, versoeke ende begherten van den goeden knapen van den Vleeschouweren ambachte van Antwerpen, dat alle de stalle int neder Vleeschuys tAntwerpen, die de Heere ende de stat verreict hebben, dat zy die den ambachte ghemeenlec over ghegheven hebben, ende dachterstelle daeraf quite ghescouden, in manieren dat dambacht vors. voerdane alle jare den Heere ende der stat ghenoech doen sal van haren chise.

Item waert dat yement op enich van dien stallen quame staen, die daerop sculdich ware te stane ende die sinen chys tot hare niet betaelt en hadde, dat die den Heere, der stat ende den ambachte ghenoech soude moeten doen van horen rechte, eer hi daerop quame staen ende altoes vordane sinen chys betalen.

Item soe wie int Vleeschuys staen wille, die daerin sculdich es te stane ende selve ghenen stal en heeft, dat die gheenen stal hueren en sal noch daerin staen moghen, hi en sal eer den Heere, der stat ende den ambachte voldoen van haren rechte, vutghenomen die daer nu in staen dat die ombegrepen sullen syn tot Vastelavonde yerstcomende ende niet langer.

Item dat men gheenrehande beesten int Vleeschuys slaen en sal moghen, het en ware alleene in de Chinxenmerct, grote ossen, mids den quaden roeke die int Vleeschuys daeraf es, dat den goeden lieden noest die daerin verkeren, op de boete van enen royale, alsoe dicke alst gheviele, een derdendeel daeraf tsHeren behouf, dander ter stat, ende terde tes ambachts behouf.

Item dat men van nu voerdane gheenrehande hout, crame, steene, noch gheenrehande dinghen int Vleeschuys zetten noch legghen en sal, dan der Vleeschouweren vleeschbanke, op den selven core, alsoe dicke alst gheschiede. Dit was ghedaen int jaer LXXXVII, XII daghe in Decembris.

Ende men sal gheven den Heere ende der stat, van LII stallen, den Heere X scellinghe VIII deniers, ende der stat X scellinghe VIII deniers van elken stalle, eenen swaren guldenen voer XXX scellinghe gherekent.

(Omstreeks 1387.)

Ordonnantie betrekkelijk de « kerckelycke rechten tOnser Liever Vrouwen. »

Dit was gheordineert bi den Heere, bi der stat ende verclaereert bi de Heeren vander Capittelen dat Onser Vrouwenkerke sculdich es te hebbene, dats te verstane ter fabriken behouf, alsoe hierna bescreven staet. fol. 37.

In den yersten dat eenyeghelyc persoen die in de vors. kerke ligghen wille, gheven sal ten ghestichte in der kerken eenen guldenen ouden scilt tsjaers erflikere renten oft sestiene oude scilde eens henendraghens daervore, ende XXIIII ℔ was ende daeraf goede zekerheyt doen dat dit binnen den dertichsten betaelt sal worden ende dat men dan den doden van der vors. kerken weghen leveren sal viere wassen keerssen, elke kerse van XVI ℔ weghens, ende een eersam bocraen, maer spinden sal men van sdoeden weghen leveren moeten, ende waert oec dat men van sdoden weghen viere tortsen oft meer in der vors. kerken brochte, die men der kerken laten woude, soe en soude men de vors. XXIIII ℔ was niet gheven. Ende waert dat yement sine sepultuere in der vors. kerken hebben woude

ende begheerde te hebbene, pellene oft gulden cleedere van der vors. kerken, dat die ghenen soude ten gestichte van der kerken twee guldene florine tsjaers erflikere renten, oft XXXII guldene florine eens henendraghens daervore, ende XL ℔ was te hulpen van viere tortsen ende daeraf oec goede zekerheyt doen binnen den dertichsten betaelt tsine. Ende woude yemen syn vutleede doen doen met gheraemten ofte sonder gheraemte met tortisen ende kerssen ende met guldenen cleederen, sonder der kerken cost, soe soude hi van den vors. coste ende laste quite syn, maer soe soude de kerke behouden tortisen, keerssen, cleedere ende al dat den vutleede toehoerde, ende woude yemen sine sepultuere hebben in Onser Vrouwenkerke vors. binnen sinen levenden live, soe soude hi vloeghs alse hi die stede besloeghe, sonder vertrec, waert met zarken oft met anderen teekenen, gheven oft bewisen alsoe vele ghelds oft renten rechte voert te heffene alsoe vors. es ende dwas na syn lyf. ende dat niement gheene onredelike zarke in der vors. kerken legghen en sal noch en mach, hi en hebbe eer der kercmeesters ghemoede ter kerken behouf. Ende soe wie in anderen kerken begraven wordt, binnen der vriheyt van Antwerpen, in wat kerken dadt es, die sal gheven Onser Vrouwenkerke alsoe vele was als voerscreven es, maer van den ghelde sal hi verdraghen syn, ende waert dat yement in Onser Vrouwenkerke begraven worde ende men rechte voert, gheenen zarc daerop legghen en dade, dat men dan tgracht, alsoe verre alst ontdect ware, binnen den dertichsten soude doen slechten ende paveyen, oft waert mens niet en dade, dat ment van der kerken weghen soude doen doen opten cost van den doden.

Item, wie buten kerken begraven wordt, op wat kerchove dadt es, binnen der vriheyt van Antwerpen ende de misseclocken van Onser Vrouwen hebben wille, dat die gheven sal Onser Vrouwenkerke eene wassen keersse die XVI ℔ weeght oft meer, maer niet min, ende dat men niement de misseclocken consenteren en sal hi en hebbe eer zeker gheset van der kerken rechte ende van den wasse.

Item, wie begraven wordt op Onser Vrouwen kerchof

oft op andere kerchove binnen der vriheyt van der stat, ende sinen jaersanc beset, dat die gheven sullen Onser Vrouwenkerke eene wassen kersse van VIII ponden weghens oft meer, maer niet min, eest dat sy de misclocken niet en hebben.

Item, wie in Onser Vrouwenkerke vore den coer ghelyct ende gheset wordt daer men de misse af doet vore Onser Vrouwen, dat die gheven sal der kerken vors. sesse ponde was, ende die men vore Sent-Nyclaus set, die en syn niet sculdich van wasse te ghevene der kerken.

Item, dat de wassenkerssmakers, die tvors. was leveren selen van den doden, ontfaen selen ter kerken behouf, ghelyc vore bescreven es ende de cedullen verclaren die hen van der stat weghen daeraf ghegheven syn, ende waert dat sy min was ontfinghen, dat sy dat selve voldoen ende betalen souden moeten der kerken vors. oft het en ware bi consente oft overeendraghene van den kercmeesteren.

Item, van elken Canonc tOnser Vrouwen die starft, es de kerke sculdich te hebbene vore hare cappe vive guldene mottoene. fol. 37 v°.

Item, van allen capellanen, die capelrien hebben tOnser Vrouwen, wanneer zy sterven, es de kerke vors. sculdich te hebbene ende te heffene deene helft van der provenden van eenen jaere, ende die te heffene binnen tween jaeren, elcs jaers een vierendeel daeraf, ende desghelike van allen capelrien die verwisselt ofte verpermuteert worden, es de vors. kerke sculdich te hebbene eene halve jaerrente teenenmale van dier capelrien, ende dit selen ontfaen deghene diere toe gheset syn van der kercmeesters weghen.

Item, soe hoert der vors. kerken toe tderdendeel van den zeynde in de Borchkerke.

Item, soe horen der kerken toe alle de blocke die daer nu staen oft namaels gheset selen worden, vutghenomen dat

de Heylich Gheestmeesteren eenen bloc setten moghen voer des Heylich Gheeststafle ende niement anders.

Item, alle dat apoert eest gout, zilver, coren, was, ghelt oft vlas, oft welkerhande dadt es, dat in Onser Vrouwen kerke brocht ende ghegheven wordt, ende al de offerande die men offert voer theylich Besnidenisse, eest in den coer oft daer buyten, op wat daghe dadt es, altemale der kerken toehoert ende niemen anders, maer de offerande die men offert den priesteren in hare misse, die en hoert der kerken niet toe ende dat men offert op tHeylich Gheeststafele, die hoert den Heylighen Gheest toe.

Item, soe es de kerke sculdich te hebbene, te XV hoeghtiden, alle de beden int sermoen in de vors. kerke ende op Onser Vrouwen kerchof.

Item, dat niement gheene sonderlinghe steden in Onser Vrouwenkerke en sal moghen maken, oft doen maken oft setten, en sy bi consente van der capittelen, van der stat ende van den kercmeesteren.

Item, dat niement metsen, timmeren, cautsiden, scrinen, noch ghelase, oft enigerhande dinc en sal moghen maken oft doen maken in Onser Vrouwenkerke oft op tkerchof, en sy bi consente van den kercmeesteren.

Item, dat niement gheene hoghe grachte maken en mach op Onser Vrouwen kerchof in gheenre manieren.

Item, dat in de jaermarcten, opten kerchof van Onser Vrouwen, niement crame setten en sal oft verhueren, sonder consent van den kercmeesteren, maer dat de bate daeraf toe horen sal den kercmeesteren ter kerken behouf ende niemen anders, vutghenomen dat poerteren elc van hen een craem daerop setten sal moghen syns selfs pennewaerden in te vercoepene, die men ghewoenlec es daer te vercoepene, alse pelterie, hoeftcleedere, lynwaet, saergien

ende cavelstalle van merserien, maer waer sy hare cavelstalle oft crame verhuerden oft vremde liede bi hen setten, dat de kerke van Onser Vrouwen dan de bate daeraf hebben soude ende heffen.

---

16 Maart 1387 (88).

Dese selen gheswoeren scutters worden ende daden haren eed anno LXXXVII°, XVI daghe in Meerte. fol. 58.

Peter Magherman
Peter Minne
Gherart Tymmerman
Jan Spithoen
Jan Witvoet
Giele Boudens
Jan Gheens
Bollaert, in Kypdorp
Ghisel Colle
Jan de Swarte
Lodewyc Pruys
Jan van Tricht
Symon van Rode
Maes de Hart
Gheene Cane
Jan de Cantere
Jan Heerman
Jan vander Eyke
Jan vanden Lande
Andries Wilthuys
Zegher Staes
Jan Spyc

Aert Gorys
Jan de Coestekere
Jan Scoef
Jan Boegaert
Gheraert Janssone
Wouter Maes
Scoudehase
Jan vander Merct
Jan van Ghavere, op de veste
Jan de Cammere
Jan Lammenssone
Bouden van Wannichoven
Jan de Wale
Thys de Coestekere.

---

28 April 1388.

« Correctien »

fol. 81. Dit was vut gheroupen openbaerlec int jaer LXXXVIII°, XXVIII daghe in Aprille.

Everdey Wilmaer, overmids dat hi goet, dat toehoerde goeden lieden, aenveerdde ende vut haren huys haelde, daer groet becroen over quam, ende oec omme dat hi hem dicwile misgaen heeft jeghen goede liede met dreyghene, met woerden ende met werken, ende quaden sassemen zaken ende feyten, die vore den Heere ende vore de stat comen syn, soe sal hi trecken te Roetsamadouwe, ende bi sonneschine porren ende niet weder comen binnen der stat oft bewisinghen van Antwerpen, hi en hebbe eer de pelgrimagie voldaen ende den Heere ende der stat brieve daeraf brocht, ende hiertoe sal hi gheven den Heere, vore den broke, XX scellinghe grote Vlems.

Bernaert van Sente-Bernaerds, overmids dat hi vut overmoede vremde liede in de stat comen dede, op onsen poertere Coenkene, den perdecoepere, dien zy zeere sloughen ende mishandelden, soe sal hi gheven den Heere II ₶ grote Vlems, ende der stat doen maken II roeden muers, bi Verloren Cost, met gariten, tusschen nu ende Sente-Bavendach, ende oec Coenkene sine smerte ende dat ane hem mesdaen was beteren metter minnen oft bi den Heere ende bi de stat, eer hi in de stat comen sal moghen ende de II knechte, die Coenkene sloeghen, die sullen trecken tSente-Jacops in Compostelle, ende binnen der stat ofte bewisinghe niet comen sy en hebben eer de pelgrimagie voldaen ende brieve daeraf brocht, ende nochtan daerna dat sy de pelgrimagie ghedaen hebben, III jaere vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen bliven moeten.

Reynken Wortelman, linenwevere, omme dat hi syn wyf ghesteken ende ghequetst heeft, boven gheloften van scepenenbrieven, die hi haer verlyt hadde, dat hi haer niet misdoen en soude ende ghedreyght oec heeft te verberne, ende vele quaeds ghedaen en gheseeght heeft, soe sal hi trecken te groten Rome, ende bi sonneschine porren ende niet wedercomen binnen der stat ofte bewisinghe van Antwerpen, hi en hebbe de vors. pelgrimagie ghedaen ende brieve daeraf brocht den Heere ende der stat, ende nochtan daertenden drie jaere vuter stat bliven moeten.

Ende waert dat Everdey oft Bernaert vors. niet en daden dat vore screven es, soe souden zy verboren de peyne die de privilegien van der stat ende de ghescriften begrepen hebben, ende nochtan soudense de Heere ende de stat, met haren live ende goede, bedwinghen dat syt souden moeten doen.

Ende waert dat de vors. knechte die Coenkene sloeghen ende oec Reynken vors. niet en daden dat hen gheset es te doene, dat ware op haer hoeft.

Rynken vors. sonde sinen brief des ander daeghs na Sente-Katlinen dach anno LXXXVIII°.

Bernard van Sente-Bernarts heeft der stat ghenouch ghedaen van der mueren die hem gheset was te maken, ende vander pelgrimagien die den II knapen gheset was tSente-Jacops, alsoe dat de stat den vors. Bernarde ende de twee knapen vors. daeraf quite scout, behoudelec altoes dat de twee cnapen III jare vuter stat sullen moeten bliven na dat hen de pelgrimage gheset was, dats te wetene den XXVIII dach in Aprille int jaer van LXXXVIII, ghelyc boven bescreven staet.

---

11 November 1388.

Ordonnantie betreffende het kerkhof, de veemarkt en de accijnzen.

fol. 45 v°. Dit was gheboden ende vutgheroepen op Sente-Mertens dach int jaer LXXXVIII°.

Dat men gheenrehande beesten, coeye, scape oft verkene, brenghen en sal moghen opten kerchof ende daer houden staende omme te vercoepene, op de beesten verboert diet dade.

Dat men gheene scape, verkene, noch gheeten opten kerchof en sal moghen driven, noch dat zy daerop niet gaen en selen ter weyden, noch oec ganse moghen driven ter weyden, op tgoent verboert dat men op vonde, vutghenomen voghelganse ende enden, dat die gaen moghen onverboert.

Dat men alle hout, dat opt tkerchof leeght, ende datter kerken van Onser Vrouwen niet toe en hoert, af ruymen sal binnen VIII daghen, ende dat men gheen hout voerdane meer daerop en sal moghen legghen, op thout verboert.

Dat men de veemarct, binnen VIII daghen, ruymen sal van houte ende van allen anderen dinghen die daerop ligghen ende voerdane ruym houden ende omme beslecst, soe dat

de goede liede hare beesten daerop vercoepen moghen, vutghenomen scrynmakers ende drayseleers, dat die haer hout, dat haerre neringhen toe hoert, redelec ende tamelec onder haren weech sullen moghen setten oft legghen, maer gheene stapele moghen setten, ende dat men de marct van ossen, van coeyen ende van calveren houden sal, vanden hoeke van Meester Jan Noyts huyse, bi de stappe, ter Meerpoerten waert op, de veemarct, ter Begghaerdenpoerten toe, ende van der Begghaerdenpoerte toter Meerpoerten toe, de verkenmarct, ende in de Cortstrate, vore sHer Claus van der Borch, neffens der Lombaerden die strate dore, de scaepemarct ende de lammermarct.

Item, dat alle deghene die woenen tusschen de stappe ghestaen jeghen Jacops van Hoboken dweers over ende den wisselen, hare nederste veynstren ter kerkenwaert staende, binnen vertennachten selen moeten vertraelgien, met ysere oft met houte, datter gheen mensche doergaen noch cruypen en mach, ende dat oec niement die daer woent gheene vuylnisse opten kerchof worpen noch draghen en sal oft doen doen, opten coere die op de vuylnisse staet.

Item, soe wie binnen Antwerpen wyn tappen wille, es hi poertere oft vremde, selen allen maenden van haren assisen, die zy verdient hebben, den assiseren ghenouch moeten doen oft binnen VIII daghen na elker maent ombebegrepen. Wie des niet en dade, soude verboren, alsoe dicke alst gheviele, X guldene, half sHeeren behouf ende half der stat behouf, ende desghelike van den anderen assisen die men met maenden betaelt.

Item, van al den anderen assisen, die men metten derdendeele van den jaere betaelt, daeraf sal men moeten gheven dyerste derdendeel, te Dertiendaghe, dander derdendeel tSente-Jansdaghe Baptisten, ende tderde derdendeel tSente-Bavendaghe, oft binnen VIII daghen na elken termyn ombegrepen. Wie des niet en dade, soude verboren X guldene, half sHeeren behouf ende half ter stat behouf.

Item, soe wie sculdich es van voerledenen verpachten

assisen, dat hi der stat daeraf ghenouch sal moeten doen binnen vertennachten, op de vors. peyne van x guldene, alsoe dicke als men daerover croende, ende daertoe soude mense in hachten legghen tot dat hi betaelt hadde.

Item, soe wie dit jaer assisen jeghen de stat verpacht heeft ende gheenen zekeren gheselle oft ghesellen en heeft, dat hi binnen VIII daghen borghe sal moeten setten, daers de stat wel ane ghehouden ende verzekert sal wesen.

Item, soe wie binnen Antwerpen bier bruwen wille, dat hi seker sal setten oft eenich ghebrec aen hem ware.

Item, waert dat hem de assiseren verboden te bruwene, ende zyt daer boven daden, die soude verboren x guldene, half sHeeren ende half ter stat behouf, alsoe dicke alse hyt dade.

---

11 Februari 1388 (89).

Ordonnancie « rakende taverniers willende doen roepen verwe houdende ».

fol. 14. Dit was gheordineert bi den Heere ende bi der stat, anno LXXXVIII° XI die februarii.

Soe wie tappen wille binnen Antwerpen ende wille doen roepen verwe houdende, die sal des avonds te voren, eer hi des anders daeghs ontslaen sal moghen, de Coermeesters vander stat bi hem doen comen ende hen tvat wysen daer hi vut tappen wille ende vut dien vate een scampelioen gheven, ende oec een cruysen wyns trecken dat de Coermeesters voer hen selen draghen ende bi hen houden tote des anders daeghs dat men bruytclocke aen slaet, dat syt weder selen bringhen bi den tavernier, ende houdet dan verwe, soe moghen syt tappen ende verwee doen roepen, ende vore de bruytclocke, soe en moghen sys niet verwe

doen roepen. Maer waert dat goede liede die vutveerdich waren oft andere goede liede, die drincken wouden, wyn hebben wouden, dien mochten sy wyn gheven eer de Coermeesters comen waren ende eer men riepe, op haers selfs avontuere, emmer altoes en vonden de Coermeesters gheene verwe van den wyne die sy wech hadden, dat sy dan gheene verwe en souden moghen doen roepen, ende dit op den coere van twee ponden swerten, alsoe dicke alst gheviele, half den Coermeesters ende half der stat, ende nochtan dat stucken wyns niet voert tappen op dien dach. Ende waert soe alse dat vat vutghetapt ware datter verwe hielde, ende hi, dyt ghetapt hadde, een ander vat ontsteken woude, dat hi dan opembaerlec soude moten doen roepen, al vut datter veyl was ende goede ghetuyghenisse daeraf hebben ende dan weder doen roepen een vol vat. Mer waert dat hi dade roepen verwe houdende van dien anderen vate ende dies niet en ware , dat soude syn opten vors. coere, mer wye gheene verwe en wille doen roepen, die en derft den Coermeesters niet toenen.

Item, alle taveerne potte daer men vut drinc oft in met vut te drinckene wyn, bier, mede oft eneghen anderen dranc die men vercoept, selen alsoe groet syn dat sy binnen den cante, alsoe verre als de peghel ingaet, selen hebben een pinneken staende, ende dat sy beneden ane tpinneken houden selen haer mate daer mense vore met, ende steenen potte, mids dat mer gheen pinneken in ghesetten en can, soe selen sy alsoe groet syn dat sy haer mate houden beneden den peghel, ende die des niet en dade, die soude verboren, van elken potte, die men te cleene vonde, tiene scellinghe, eenen Vlaemschen groten vore twee scellinghe, ende nochtan soude men den pot in sticken slaen, mer men soude hen de stucken wedergheven, ende des sal altoes eenen peghel op der Scepenenhuys syn, ende de Coermeesters selen desghelike eenen anderen hebben. Ende viele hier eneghe verdonkernisse in, dat soude staen ter Scepenen verclaerne, ende tvors. poent van den wyne sal vleghs ingaen ende ghehouden worden, ende tpoent van den potten sal ingaen te half Vastenen nu yerst toecomende.

18 Juni en 5 Juli 1389.

« *Correctien.* »

fol. 81 r°. Anno LXXXIX°, XVIII die Junii.

Dit es de emende ende beternisse die bi den Schoutete ende Scepenen gheordeneert was te doene Willeme van den Hoghenhuys, den maerscalc in de Coeperstrate, ende oec Willeme Bornecolven, den veruwere, overmids dat sy Gielise, den borduerwerkere, ende syn wyf, wonachtich in de Coeperstrate, binnen haers selfs huyse ende omme shaers wille, ghesleghen ende swaerlec mishandelt hebben, ende overmids vele onseden ende rebelheden die de vors. Willem van den Hoghenhuys bedreven heeft ende bedryft.

Yerst, dat hi, Willem van den Hoghenhuys, de trivaelgie die hi heeft doen maken op de strate, vore sine dore, af sal doen breken tusschen dit ende morghen avont, ende gheene trivaelgie buyten sinen huyse ter straten waert doen maken.

Item, dat hi, Willem van den Hoghenhuys, ende Willem Bornecolve beide bi sonneschine porren selen vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen, ende doen eene pelgrimagie tot Onser Vrouwen te Roetsamadouwe, ende nemmermeer weder comen binnen der vors. stat noch bewisinghen van Antwerpen, zy en selen eer die pelgrimagie ghedaen hebben ende goede brieve daeraf brocht.

Ende voert dat de vors. Willem van den Hoghenhuys nemmermeer comen en sal moghen binnen der stat noch bewisinghe, hi en sal den borduerwerkere ende sinen wive ghebetert hebben hare mide ende smerte bi den Heere ende bi der stat.

Item, dat hi, Willem van den Hoghenhuys, eer hi weder comt in de stat of bewisinghe, den Heere sal moeten gheven xx scellinge grote Vlems.

Daaronder : XXVI daghe in Julio sende Willem vanden Hoghenhuys sinen brief van siere pelgrimagie ende Gielys, de borduerwerkere, kende hem vernueght voer Scepenen.

Item, want Godevaert, de verwere *in de Pas*, hier bi ende mede was, ende mede wat toe stoecte daer de borduerwerkere ende syn wyf ghesleghen waren, soe es gheordeneert dat hi des bi sonneschine gheven sal Onser Vrouwenkerke x scellinge grote, ende Sent Joryskerke, x scellinge grote.

Item, wie van desen persoenen eenich poynt achter liete ende niet en dade alsoe vors. es, die soude verboren den broke ende core diere op staet, dat es te wetene c royale, nochtan soude hi de beternisse doen moeten ghelyc boven verclaert staet.

Willem Bornecolve brocht sinen brief van sier pelgrimagie, V daghe in Oeghst int jaer vors.

Anno LXXXIX°, v daghe Julii.

Item, Jan van Zantvliete, Peters sone van Zantvliete, scoemakers, mids dat hi eenen vroukene haer vlechten af sneet ende anders sassemelekere gheantiert soude hebben en haddense de wakers niet besent. Item, mids dat hi Willeme van Brabant, fortciermakere, vut sinen huyse riep alse vrient ende hem daerboven quetste ende stac, ende mids dat hi Oliviere van Cruybeke ghequetst heeft, boven tghestelcke recht dat hem metten vonnisse ghewyst was, sal hi doen eene pelgrimagie tot Senter-Claus ten Oestenenbaren, ende porren bi sonneschine vuter stat ende vuter bewisinghe van Antwerpen, ende alse hi die pelgrimagie ghedaen heeft ende des goede brieve ghesent den Heere ende der stat, soe sal hi noch daertenden drie jaere lanc vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen bliven moeten, ende oec den Heere sinen broke beteren ende den ghequetsten sine smerte, eer hi emmermeer binnen der stat oft bewisinghe van Antwerpen comen sal moghen, op de peyne dier op staet, ende wie den vors. Janne

huysde oft hoefde binnen der stat oft bewisinghe van Antwerpen, eer hi dit al voldaen hadde, dat soude hi beteren moeten bi den Heere ende bi der stat, ende thaerre corexien daeraf staen.

Daaronder : Den brief van Jans pelgrimagie vorghenomt wart ghetoent vore Amman ende Scepenen, dat de pelgrimagie voldaen was, anno xciiii°, op Sente-Berthelmeeusdach Apostels.

---

16 Augustus 1389.

Getuigschrift eener pelgrimagie ingezonden.

Hondeken, Claus sHonds sone, sende brieve dat hi pelgrimagie ghedaen hadde tSenter-Peters ende tSenter-Pauwels, te Rome, anno lxxxix°, xvi^{a} die mensis Augusti.

---

2 October 1389.

Verklaring afgelegd door vier persoonen « tAntwerpen gecommen te zyne om der merctvrede ende om geen andere zaken. »

fol. 79. Int jaer lxxxix°, tSaterdaeghs na Sente-Bavendaghe.

Yken Peterssone, van Vuerne,
Jan de Weert, Roelof de Hont, van Brakele,
Herman Godeverdssone, van Herwyn,

Dese iiii persoene swoeren ane den Heyleghen dat zy vander rastamente, daer zy af gherastert waeren, toet Hoestraten, dat zy vry ende costeloes daeraf ontsleghen waeren, ende dat zy tAntwerpen comen waren op den merctvrede ende omme gheen andere zake. Presentibus Joanne Ymmersele, Sculteto, Joanne Mortere, Joanne Cothen, Jacobo Hoboken, Willelmo Molnere, Scepenen, Willelmo Noyts, Rentmeestere, ende vele andere persone.

Ende es te wetene dat de vors. IIII personen in dese Bamismerct lestleden quamen tAntwerpen, ter merct wert, ende herwert comende worden zy ten vervolghe van eenen Beerthout Louwe, toelnere van Hoesden, gherastert toet Hoestraten, daer zy borghe voere zetten, quamen alhier voere Scepenen, toghende dat zy op den vrede vander merct ghehouden waeren, termids den vors. tol daer zy af voldaen hadden, want zy toeghden eenen brief bezeghelt met Heeren Pauwels zeghele van Haestricht, die bleven was voere allen tol die zy in den lande van Hoesden sculdich zyn mochten alse van alsulkenen perden ende goede alsy ter vors. merct brochten, also dat de stat den Scouthete van Hoestraten ende andere daeromme rasteerde, die enen tyt gherastert bleven, ende moest de Here van Hoestraten, mect zinen sarcten en met zyns selfs lieden, de voirs. IIII persone costeloes ende vry binnen der stat van Antwerpen leveren eer zyn liede ontslaghen mochten zyn.

---

26 October 1389.

Getuigschrift eener pelgrimagie ingezonden.

Cole van Doerne aliter Bode, sende brieve dat hi tSenter-Jacops hadde gheweest, anno LXXXIX°, XXVI die Octobris. fol. 87.

Begin XIVe eeuw tot 1390.

Memoriael van alrehande poynten die geschiet syn omme de vryheyt van der jaermarct te houdene. fol. 65 v°.

Het viel bi sHertoghen Jans tide van Brabant dat twee partien in Hollant in veeden waren, daeraf deene partie

hiet de Hoecs ende dander de Cabbeliaus, soe dat deene partie, de Hoecingers, verdreven worden, daeraf datter een deel ghinc ligghen te Breda, ende daerna vielt dat een deel liede vut Hollant van den Cabbeliaus quamen tAntwerpen waert, ter jaermarct, ende alzy waren op de heyde tusschen Woestdoerne ende Breda, doen quamen de Hoecingers, hare wederpartie, vinghense, quetstense ende namen hen thare ende sloeghen oec eenen doet, ende trocken doen weder binnen Breda, soe dat de Heere van Breda ende enighe van sinen broederen cort daerna tAntwerpen quamen ende worden daervore ghehouden ende gherastert, ende moesten daer soe langhe bliven dat de goede liede van Hollant, die ghevanghen waren. costeloes ende scadeloes telivereert worden, haer goed weder hadden ende de doede ghezoent.

Item, gheviel bi myns Heeren tide van Vlaenderen, doen Peter van Hoboken Schoutete was, dat Heinryc ende Arnout metten Baerde, ghebroeders, coepliede van perden, tAntwerpen ter jaermarct waert comende, ghevanghen worden van Her Arde van Craeyenhem ende van sinen hulperen, ende ghevoert op syn huys, ende worden gherensoent, soe dat de een van den tween vutghelaten wart op sine zekerheyt, ghelovende nemmermeer te etene dan borne ende broet, hi en soude weder in comen ende syn rensoen betalen ende syns broeders met hem bringhen, alsoe dat hi quam in de marct tAntwerpen, ane goede liede, sine vriende, omme financhie te makene, ende hadde oec gheloeft dit nemmermeer te croenne noch te claghene, ende sinen broeder daervore te pande ghelaten. Dewelke ghebroeders een zuster wonende hadden te Dyest, die tAntwerpen oec ter marct was comen, ende claeghde dit derelec den Schoutete ende Scepenen dat hare broeders op de vrye jaermarct gherasteert waren ende thare ghenomen, soe dat Her Ard van Crayenhem, die oec ter marct comen was, hieromme vanden Scoutete ghevanghen wart ende opter scepenhuys brocht, daer hi hem verantwoerden woude, in presentien van den coepman vors. ende vraeghde daer den coepman oft hi hem yet te becroenne hadde van hem oft van yemende van sinen weghen ende hi antwoerde dat hi hem bedancte ende beloefde

van Her Arde ende dat hi hem al voldaen hadde. Doen seide Her Ard dat hem de Scoutete ende Scepenen te cort daden, dat sine hier boven vinghen, daer viel die vrouwe den Scoutete ende Schepenen weder te voeten ende seide dat haer broeder sulke gheloften ghedaen hadde dat hys niet segghen en mochte ende bat doer Gode ende ghenade, dat men de vriheyt vander jaermarct ane hem woude houden, ende de coepman seide vaste dat hi niet gheloeft en hadde. Doen woude hem de Scoutete hant op Heyleghen doen legghen ende sweren dat hem gheene scade gheschiet en ware, des hi niet sweren en woude, doen sloecher de Scoutete selve hant ane ende seide hi souden soe vaste legghen ende soe langhe houden, dat hi sweren oft segghen soude de waerheyt wes hem ghesciet ware. Doen seide Her Aerd dat des gheen noet en ware hi scouwe hem ende sinen broeder quite van allen gheloften die zy hem gheloeft mochten hebben, doen seide de coman : Heere, sceldi mi dan quite van allen zaken ? daer antwoerde Here Ard : ja hi, des hem de coepman ghedroech ane den Scoutete, Scepenen, Ridderen ende cnapen, ende ane alle dandere goede liede die daeromtrent waren. Doen seide de coepman, in presentien van Her Aerde, alle de gheloften die hi gheloeft hadde ende hoe syn broeder daervore bleven ware, ghelyc dat boven verclaert staet. Doen moeste Her Aerd soe langhe daervore ghehouden bliven, dat die andere coepman, syn broeder, tAntwerpen comen was, ende dat zy al haer goed weder hadden, van stucke te stucke, dat hen ghenomen was, ende dat moesten zy sweren ane den Heyleghen dat hen niet en ghebrac, vutghenomen eenen baselere die verloren was, die hem Her Aert gant bi prise, dat hi weert was, ende zy worden quite ghescolden van allen gheloften die zy hem gheloeft mochten hebben eer Her Ard ontsleghen wart.

Item, gheviel dat een deel goeder coepliede van Coelne, wel met II karren gheladen met Coelschen goede, tAntwerpen ter merct waert comende, tot Halen gherastert worden van Willem Criecsteen, van Lovene, dwelc zy toenden der stat, alsoe dat de stat daeromme screef aen de van Lovene ende na aen Mirvrouwen van Brabant, de weder screef aen de

van Lovene omme deliverance van den vors. goede, des niet ghescien en mochte, en moest dat goed tot Halen also langhe bliven, dats vele verderfde, ende moesten de karliede ter Lombarde te wetse tgoed setten voer haer vracht, also dat hieromme een deel liede ende vele goeds van Lovene, tAntwerpen ter marct wesende, rastert worden, die niet deliverert en mochten zyn, den goeden lieden van Coelne en was eer haer goet costeloes ende scadeloes teliverert, ende al de scade die zy leden hadden aen haer goet, tghelt dat ten Lombarden ghewent was en was hen in gherceden ghelde tAntwerpen in den wissel betaelt.

fol. 66. Item, soe vielt dat de kindere Pinnox, van Lovene, die te dien tiden te Dendermonde laghen in myns Heeren zout van Vlaenderen, buten Mechlen eenigerhande liede van Lovene, tAntwerpen ter jaermarct waert comende, af setten ende namen hen perde ende ander goed, ende alsyt ghedaen hadden, trocken zy te Mechlen binnen, dwelke de goede liede van Lovene der stat van Antwerpen toenden, soe overmids dat de kindere Pinnox binnen Mechlen ghetrocken waren ende hen daer onthilden, soe worden die van Mechlen, tAntwerpen ter marct wesende, daervore ghehouden ende moesten daer soe langhe bliven dat de goede liede van Lovene haer perde ende haer goed weder hadden, ende dat sy quite ghescouwen worden, ende onder dandere soe toende deene dat syn pert alsoe wel niet besleghen en was alst was doent hem ghenomen wart, dat die van Mechlen weder met IIII nuwen hoefyseren moesten doen beslaen, souden zy telivereert worden.

Item, soe vielt bi myns Heeren tide van Bourgongnen, anno LXXXVII°, dat een Herman de Coytere, coepman van perden, tAntwerpen ter jaermarct waert comende met sinen perden, bi Baerle, van Berthoute Backe ende van Janne Wolfaerde, vanden Bossche, sine perde ghenomen waren ende syn knecht ghevanghen en ghezekert, dwelke hi met een deel coepliede der stat toende, begherende ende biddende

wanter liede ghenouch vanden Bossche waren, dat de marct vrede ane hem niet ghebroken en worde, ende dat hi syn goed weder mocht hebben ende syn knecht ontsleghen, alsoe dat een groet deel liede vanden Bossche daeromme gherastert ende ghezekert worden, dewelke niet ontsleghen en mochten syn, de vors. Herman de Koytere en was eer vernoeght van sinen perden ende van allen coste, ghelyc hi hilt ten Heyleghen, bi sinen eede, ende syn knecht quite ghescouwen.

Item, soe gheviel, int jaer van LXXXIX, in de Bamismerct, dat een Jan de Bryer, van Horpmale, een deel weets tAntwerpen ter marct zeinde, dwelke tot Dyest rastert wart van Willeme Slippe, van Sentruyden, daervoere een deel goede liede van Dyest, tAntwerpen ter marc zynde, rastert worden ende zoe langhe bliven moesten, dat tvors. weet teliverert waert, ende dat de vors. Jan de Bryer ende karliede, die dweet gheladen hadden, quamen voere Amman ende Scepenen van Antwerpen, zwoeren aen den Heylighen dat zy costeloes ende scadeloes van dien van Diest teliverert waeren, ende haeren cost al betaelt, dien zy daeromme ghedaen hadden, ende dat ghedaen, worden die van Dyest teliverert ende quite ghescouden.

Anno xc^{mo} in de Bamismarct,

Soe screef de stat van Lovene dat twee arme wyfkene, hare poerterssen, comende vuter jaermarct van Antwerpen, gherasteert ende aengheveerdt worden van poerteren van Mechlen, deene te Muysen ende dandere te Hevere, ende van daer wederomme bracht ende gheleydt te Mechlen binnen, verzukende want zy op de vrye jaermarct comen waren, dat de stat van Antwerpen soe vele daertoe doen woude, dat zy costeloes ende scadeloes telivereert worden, ende dat de vriheyt van der jaermarct ane hen ghehouden worde ende niet te broken, met meer woerden, alsoe haer brief inhilt.

Daerop dat de stat van Antwerpen weder screef ane de

stat van Mechlen, verzoukende dat zy dese vroukine ont slaen wouden costeloes ende dat de vriheyt vander marct niet ghecrenct en worde, etc.

Op dwelke de stat van Mechlen wederscreef alsoe hierna van worde te worde ghescreven staet : Lieve gheminde Vriende, Wy hebben wel verstaen uwen brief nu ane ons ghesonden, begripende hoe dat u gheclaeght es dat onse poerteren binnen onser vriheyt souden hebben doen arrasteren II poerterssen van Lovene, des u eendeels zeere verwondert, w....(1) wy weten mochten dat ghi alle coepliede tuwere marct comende van allen rastamente van scoude, sculdich soudt syn te bescudden met rechte, varende ende keerende, verzoect ons dat wy de vors. vroukene costeloes ende scadeloes willen telivereren, ocht waer des niet en ghesciede, soe moesti anderen raet daerop hebben, ende begert des onse antwoerde, alsoe uwe vors. brieve inhouden. Waerop, goede Vriende, u ghenughe te wetene, dat ons groet wonder heeft van uwen vors. verzouke ende dat ghi soudt willen vryen enighe liede van scoude binnen onser stat ende vriheyt, dwelke wy noch niet vernomen noch gheweten en hebben dat ghi enighe ma....(1) hadt binnen onser stat oft vriheyt yemende van scoude te vryene, waert binnen ten tide van uwere marct oft daer buten, alst op meer anderen tiden wael gheschenen heeft, van onsen poerteren die hare sculdeneren van Lovene binnen onser stad ende vriheyt vonden, ende die zy daden rasteren ende creghen haer ghelt daeraf, alst recht was, sonder van u daerjeghen ghevrydt tsine. Ende waert soe, goede Vriende, dat ghi binnen onser stat ende vriheyt die van Lovene oft andere onse sculdeneren vryen mocht mids uwere marct, soe en hadden die van Lovene gheene noet onse stad te scuwene omme tuwere marct wart te treckene, alsoe sy doen, oft vortyds gheleide van ons te verzoukene, ende es ons leet dat die van Lovene nu onse stat laten, tuwere marct wart comende, ende dat wise niet ghe....(1) en connen, op avonture, oft wy onsen poerteren yet ghehelpen consten den haren te ghenakene. Ende want, goede Vriende, wy herde node enighe

(1) *Het overige verdwenen.*

nuwe dinghen op setten souden in hindernissen van uwere stat vriheyt oft poerteren of onse (1) macht (1) vriheyt vermeten, uwe poerteren te verbiedene hare scult te crighene soe bidden wy U zeere vriendelec dat ghi ons onser stat fol. 66 v°
recht ende vriheyt wilt laten ghebruken, ende onsen poerteren gonnen dat sy den haren ghenaken, binnen onser vriheyt, alsoe verre alsy moghen, ghelyc wy uwe bescheidenheit volcomelec toebetrouwen. Ende alsoe ghi soudt willen dat wy uwen poerteren weder daden, onder ons van gheliken zaken oft van meerren, ende wart soe, goede Vriende, dat ons des niet gheschien mochte ende uwe goede raet anders tonswaert ghedroeghe, des wy emmer in uwe grote bescheidenheit niet en ghetrouwen, soe souden wy oec ons daerop moeten beraden ende onsen lieven gheduchten Heere van Bourgongne dat toenen, omme ons in onsen rechte ende vriheden te houdene alsoe wy tot haer toe gheweest hebben, ende des begheren wy uwen goeden wille ende vriendelec antwoerde weder ghescreven te hebbene bi onsen bode, bringer des briefs. God sy met U altoes. Ghescreven XXIII daghe in Septembris.

Op dwelke de goede liede van der stat ghemeenlec versamenden ende dat men doen sende Johannes Daneels ane de stat van Mechelen met letteren van ghelove, ghelast wesende dat men de vroukine van Lovene telivereerde, ende eer Johannes Daneels daer quam, soe waren zy vut ende telivereert.

---

(1) *Een woord verdwenen.*

7 December 1390.

« Compromis » in een geschil tusschen Jan van Duffel en Marie van Duffel, zijne zuster, met Nicolaas van den Werve, haren man.

fol. 120 v°. Wy Scepenen etc., maken cont dat vore ons quamen Jan van Duffle, sone wilen myns Heeren Heinrics van Duffle, Ridders, in dene partie, ende Joncvrouwe Marie van Duffle, syn zuster, met Clause van den Werve, haren witteghen man ende momboere, in dandere partie, ende bekenden in beiden partien alse van alsulken ghescille alsy onderlinghe ghehadt mochten hebben omme alsulcs goeds wille alse Joncvrouwe Marien verstorven ende bleven mach syn van doede wilen Heren Heinrics van Duffle, haers vaders vors., ende van Vrouwe Agneesen wilen haerre moeder, dat zy des bleven syn in seggheren ende in vriendeliken effeneren, dats te wetene in eersame liede ende wise Heren Janne van Immersele, Schoutete nu ter tyt tAntwerpen, Heren Reyneren vander Elst, Ridderen, Arnout van Immersele ende in Janne den Pape, ende gheloefden in goeden trouwen wes de vors. viere seggheren daeraf pronuntieren ende segghen selen, dat zy dat vaste ende ghestade houden selen tallen daghen. Dewelke vors. viere seggheren vore ons, in presentien ende in aenhoerne van beide den vors. partien, hare segghen daeraf eendrachtelec pronuntieerden ende seiden in deser manieren alsoe hierna volght, etc., dats te wetene, dat de vors. Jan van Duffle der vors. Joncvrouwen Marien, siere suster, ende Clause, haren man, vore alsulc goed alse Joncvrouwen Marien vors. bleven ende verstorven mach syn van Heren Heinric, haren vader, ende van Vrouwe Agneesen, haerre moeder vors., gheven sal elcs jaers LXXIII mottoenen etc., XXVII grote Vlems ghelyc dat telken daghe van gheldene ghemeenlec in Antwerpen gaen selen ende deen copman van den anderen ghemeenlec nemen ende gheven sal over elken mottoen gherekent, vel valorem, jaerlikere ende erflikere renten, dewelke erflike rente Joncvrouwe Marie vors. ende hare nacomelinghen alle jaere heffen selen *Johannis et Natalis*,

ende dat haer Jan van Duffle die erfrente bewisen sal moeten, tusschen dit ende Sente-Jansdach Baptisten, op zekere goede ende pande daers Joncvrouwe Marie, Claus, haer man, ende hare nacomelinghen wel ane ghehouden ende versekert sullen syn, alsoe dat sy Janne van Duffle van diere erflikere rente niet te maenne en sullen hebben, maer dat de vors. Jan van Duffle ende sine nacomelinghen soe wanneer dat sy willen, der vors. Joncvrouwen Marien dese vors. LXXIII mottoenen tsiaers erflikere rente selen moghen coepen oft bewisen op goede zekere pande ende goede binnen den Marcgraefscepe van Antwerpen gheleghen, daer twee van Jans vrienden ende twee van Claus vrienden vors. dunken sal, datter Joncvrouwe Marie, Claus, haer man, ende hare nacomelinghen wel mede bewaert, versekert ende ghehouden syn, ende soe wanneer Jan van Duffle oft sine nacomelinghen dat alsoe ghedaen hebben, dat dan deselve Jan, sine nacomelinghen ende de goede daer hi Joncvrouwen Marien vors. de vors. erflike renten yerst op bewyst hadde, van der vors. erflikere renten, quite ende ontheven sullen bliven tallen daghen ende van dese vors. LXXIII mottoenen tsiaers erflikere renten altoes sullen bliven alse der vors. Joncvrouwen Marien vaderlec ende moederlec erve. Ende dat hiermede de vors. Joncvrouw Marie ende Claus, haer man, quite selen scelden tot Jans van Duffle ende tot siere nacomelinghen behouf, alle tgoed, welkerhande dadt wesen mach, dat Joncvrouwen Marien vors. verstorven es ende bleven van haren vader ende moeder vors., ende dat sy, Joncvrouwe Marie, gheen recht daerane behouden en sal, behoudelec emmer dien waert dat Joncvrouwen Marien vors. eneghe goede namals verstorven van haren broederen, zusteren oft van anderen haren vrienden, dat sy daerin behouden soude al dat sy sculdich ware te hebbene, ende dat oec hiermede quite ende te nieute sal syn den brief van der duwarien die Joncvrouwe Marie den vors. Clause, haren man, in houwelikere vorwarden (1) heeft, alle zaken vors. ten goeden verstane, sonder arghenlist. Dwelke vors. segghen in alder manieren dat vors. es, de vors. Jan van Duffle, in deene partie, ende Joncvrouwe Marie, syn zuster, met

(1) *Een woord verdwenen.*

Clause vanden Werve, haren wetteghen man ende mombore, ende deselve Claus, oec vore hem selven, in dander partie, gheloefden in goeden trouwen in beiden partien te (1) ende wel ende ghetrouwelec te houdene ende daerjeghen noch jeghen gheen poynt, datter in bescreven es, te segghen noch te doene, noch gheen gheweer daerjeghen te zoukene in gheesteliken noch in wereliken rechte bi hen selven, noch bi yemende anders van haren weghen, in enegher manieren. Datum anno xc^{mo}, VII die Decembris. RYTHOVEN, MOLNERE.

---

28 December 1390.

« Correctien. »

fol 82. Wouter Ymmensone, broeder des Tresoriers van Onser Vrouwenkerke tAntwerpen op desen tyt, Wouter van den Male ende een knecht gheheeten Ronsken, overmids dat sy hier vuter stat trocken ende binnen Eekeren eenen poerter van Antwerpen sinen voet af sloeghen, ende oec hem ende syn wyf, binnen haren huyse, bi nachte ende bi ontide, quetsten ende weder quamen binnen der stat, soe selen zy pelgrimagie ende beternisse doen ghelyc dat bi den Heere ende bi der stat gheordeneert es, dats te wetene dat Wouter Ymmenssone vors. trecken sal tSente-Niclaus ten Oestenenbaren, Wouter van den Male ten Hoeghen Roeme, ende de vors. Ronsken toet Sente-Jacops in Galissien ende bi sonneschine porren vuter stat ende vuter bewisinghen van Antwerpen, ende goede ghewarighe brieve bringhen, elc van daer hi trecken sal, dat hi sine pelgrimagie ghedaen heeft. Ende alse dan die brieve vore den Heere ende vore de stat ghetoent syn, dat zy dan daerna twee jaere lanc vuter stat van Antwerpen ende vuter bewisinghen selen moeten bliven, ende dat zy oec mede daernae niet en selen moghen coemen binnen der stat oft binnen der bewisinghen van Antwerpen, zy en hebben

(1) *Een woord verdwenen.*

sHeeren ghemoede ende partien versoent, ofte soe waer eenich van desen, vore den tyt dat dit al volschiet es, binnen der stat oft binnen der bewisinghen van Antwerpen quame, die soude verboren sine eene hant, ende sinen eenen voet, ende soe wie eneghen van desen vors. drie persoenen, binnen der stat oft binnen der bewisinghen van Antwerpen, huysde oft hoefde, dat ware opten selven broke ende coere, het en ware dat hi betoenen conste dadt syns ondancs gheweest hadde. Dit was ghedaen int jaer ons Heeren als men screef M.CCC. ende neghentich, des Woendaeghs in de Kerstdaghe, op Alre Kinderedach, XXVIII daghe Decembris.

Daaronder : Wouters van den Male brief van sier pelgrimagien wart ghetoent vore Scepenen, XIIII die Augusti Anno XC[I].

Wouter Volkaerts brief van sier pelgrimagien wart brocht ende ghetoent vore Scepenen, XVII die Augusti Anno XCI.

1390.

Ordonnancie over het verpachten van ver schillige accijnzen.

Bier assise anno XC. fol. 3.

Van elken ame vate Herlams biers ende Homborgs biers dat men tapt binnen der vriheit vander stat, sal men gheven XLIIII Vlemsche grote, van Oesterschen biere van den vate, dat een creghel vat es, XXXIII grote, ende wat biere oft aele van over de zee comende, dat sal gheven ghelyc Herlemscen oft Homborghen biere, ende men rekent XIII stucken Oesters biers voer XII vate creghelvate. Item van pontghelde sal men gheven van dat men vut voert te lande, vanden vate, II grote, van dat men vut voert te scepe ende vercocht es, vander last, IIII grote, ende van

der halven last, III grote, ende van den vate, I grote, vutghenomen die ghevryt gheweest hebben. Item van inbrouwen biere heeft men ghegheven toet desen tyt VII scellinghe IIII deniers grote Vlems. Item dat niemen bier tappen en sal moghen die borghen wille, hi en sal den assiseren goede borchtocht daeraf doen moeten.

Men sal Herlems oft Homborghs bier niet hogher gheven dit jaer dan de ghelte omme II grote Vlems, alsoe nu gaen.

fol. 4. Cuypen.

Men sal gheven van eenre cuypen weeds diemet set [XII Vlems] (1) grote, van elken zode IIII (2) [Vlems grote] (3) ende twee scorsen voer eenen zode ende twee blecken voer eene scorse.

Soe wat poertere van Antwerpen, die verwerie houdt binnen Antwerpen, en gheene verwerie buten Antwerpen houden en sal, noch gheselle daerane syn, ende dat men alderhande wolle sticken ende lakene binnen Antwerpen sal moghen veruwen, welke dat zy syn, sonder verboren, die hier jeghen dade, dat soude syn ter correctien van den Heere ende vander stat.

Halle.

Men sal gheven van allen lakenen die men binnen Antwerpen vercoept, binnen mercten oft buyten mercten,

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en vervangen door :* VIII nuwe.

(2) *Het cijfer* IIII *werd later veranderd in* VIII.

(3) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en vervangen door :* nuwe inghelsche.

ende van coeyen, borkelsgrauwen, van voederlakenen ende allen manieren van sulken lakenen [eenen Vlaemschen groten, half de coepere ende half de vercoepere] (1), vutghenomen dat poerters niet en selen gheven van lakenen van binnen die zy jeghen deen den anderen coepen, maer cochten sy vremde lakene omme voert te vercoepene, daeraf soude de poertere gheven ghelyc dat boven staet. Item rollen, alrehande vlocken lakene, camelotte, yerssche ziden, chistelzay ende wat op eene linen werpte ghemaect es, en selen niet hieraf gheven, ende men sal gheven van den werpe ende stripelgaerne ghelyc dat vormaels ghedaen heeft, vremde jeghen vremde, [twee Vlaemsche enghelsche] (2) van den steene, half de coepere ende half de vercoepere, ende cochte hieraf een vremt man yet jeghen eenen poertere, daeraf soudt dincoepere gheven. Ende alle stucwerc van lakenen die bezegelt syn metter stat zegle, die sal men in de halle vercoepen moeten, vutghenomen alsoe vele alse een man oft een wyf op haren arm draghen willen oft houden op haren scoet, te coepe, dat sy selve ghemaect hebben oft doen maken, dat se dat voer de Halle selen moghen vercoepen, ende dat men alle ombezeghelde stucken van lakenen bringhen sal moeten ombereedt ende ombesteken, als mense vercoepen wille, ende alsoe ombesteken ende ombereet voer de Halle vercoepen moghen, ende van vremden lakenen alsoe alst van ouds ghecostumeert es, ende die hier jeghen dade, soude stalle ghelt gheven, ghelyc die in de Halle staen. [Ende soe wat stucken beneden XVI ellen lanc syn en selen gheen halleghelt gheven, maer die langer syn ghelyc lakenen alsoe ghecostumeert es, ende altoes de vercoepere ende coeper, half ende half, ende men sal toenen, vercoepen ende sniden moghen alderhande lakene, sVridaeghs na de perde-

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door*: twee nuwe enghelsce, dit sal gheven de vercopere [ende coepere half ende half ende] *(a)* caseyen twee voer een.

(2) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door*: 1/2 nuwen grote van den stene.

(a) *De woorden tusschen haakjes werden later ook doorgehaald.*

merct ende dan vortane des ghelike alle daghe alsoe langhe alse de merct gheducren sal.] (1)

Op den bladrand : Eldere achter. *Hier volgt bedoelde ordonnancie :*

fol. 6 v°. Halle.

Dat men gheven sal van allen lakenen die men binnen Antwerpen vercoept binnen marcten oft buten marcten ende van coyen, borkelsgrauwen, van voederlakenen ende van allen manieren van sulken lakenen [eenen Vlaemschen groten, half de coepere ende half de vercoepere] (2) vutghenomen dat poerters niet en selen gheven van lakenen van binnen die sy jeghen deen den anderen coepen, maer cochten sy vremde lakene, omme voert te vercoepene, daeraf soude de poertere gheven ghelyc dat boven staet. Item rollen, alrehande vlocken lakene [die op ghene linen werpte ghesleghen en syn], (1) camelotte, yerssche ziden, chistelzay ende wat op eene linen werpte ghemaect es, en selen niet hieraf gheven, [ende men sal gheven van den werpe ende stripelgaerne ghelyc dat vormaels ghedaen heeft, vremde jegen vremde, twee Vlaemschen engelsche van den steene, half de coepere ende half de vercoepere, ende cochte hier een vremt man yet jeghen eenen poertere, daeraf soudt dincoepere gheven.] (3) Ende alle stucwerc van lakenen die bezeghelt syn metter stat zeghele, die sal men in de Halle vercoepen moeten, vutghenomen alsoe vele alse een man oft een wyf op haren arm draghen willen oft houden op haren scoet te coepe, dat sy selve ghemaect hebben oft doen maken, datse dat vore de Halle selen moghen vercoepen, ende dat men alle ombezeghelde stucken van lakenen

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

(2) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* : ende alle lakene die op ene wullen werpte ghesleghen ende ghemaect syn, 1 nuwen grote, dat sal gheven de vercoepere ende coepere tsamen, ende van criseyen twee voer een.

(3) *De zinnen tusschen haakjes zijn doorgehaald.*

bringhen sal moeten ombereedt ende ombesteken als mense vercoepen willle, ende alsoe ombesteken ende ombereet vore de Halle vercoepen moghen, ende van vremden laken alse alst van ouds ghecostumeert es, die hier jeghen dade soude stalleghelt gheven ghelyc die in de Halle staen. Ende soe wat stucken beneden XVI ellen lanc syn, en selen gheen Halleghelt gheven, maer die langer syn, ghelyc lakenen alsoe ghecostumeert es, ende altoes de vercoepere ende coepere half ende half. Ende men sal toenen, vercoepen ende sniden moghen alrehande lakene, sVridaeghs na de perdemarct, ende dan vortane desghelike alle daghe also langhe alse de marct ghedueren sal. [Stalleghelt van elken stalle I 1/2 ouder scilde ende wat poerters oft ridders oft gheoerdende liede coepen toet hens selfs (ende hore famile) (1) draghene ende Heylich Gheeste selen hieraf . . . . (2) ende oec die lakene coepen omme Gode te ghevene.] (3)

Botere.

fol. 4 v°.

Botere assise. Men sal gheven van enen vate boteren, van enen vate honichs, van enen vate zeems, van enen vate smouts, welkerande dadt es, dat eene ame houdt oft daeronder toet eenen traghelvate toe, van elken van desen al djaer doergaens vremde lide, eenen Vlaemschen (4) groten, ende dat boven een ame houdt, sal gheven na davenant, ende twee kinderkene voer een vat gherekent, ende dit sal gheven de incoepere, alsoe dicke als ment vertiert, ende porters selen hieraf gheven van eenen vate boteren, van eenen smouts, van eenen vate honichs oft zeems, dat eene ame hout ofte daer beneden, tot eenen treghelvate toe, van elken vate van desen [II grote Vlems] (5), ende dat boven eene ame hout, na davenant dat ghedraeght, ende twee

(1) *Deze woorden zijn doorgehaald.*
(2) *Een woord verdwenen.*
(3) *De zinnen tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*
(4) *Dit woord is doorgegaald en later vervangen door :* nieuwen.
(5) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door :* enen nuwen grote, ghelyc den vremden.

kindekene voer een vat gherekent, ende dit selen gheven dincoepers, alsoe dicke alst ment vertiert. Maer van boteren die de poerters op haers selfs wolle versmouten, daeraf en selen sy niet gheven, op dat sise niet voert en vercoepen, ende oec van honeghe, dat de poerters te mede verblanden, daeraf en selen zy niet gheven, ende waert dat zake dat eenich vrentman [die hier stapel hielde oft portere] (1) syn goet hier brôcht hadde, ten staple ende op gheleeght ter venten, ende dat goed onvercocht wech voerde, die soude nochtan de vors. assise gheven [die opten vremden staet] (2) ghelyc oft hier vercocht ware, [maer anders niement van dat hi onvercocht wech voerde] (1) ende al sloughen porters smout van horen zade, soe souden sy nochtan assise gheven op dat sy tsmout vercochten.

fol. 4 v°.

Case assise.

Een waghe ruets, eene waghe smeers, een waghe Inghels caes, Cornewaels caes, Vlems caes, Herlans caes, niemolkens caes, van elker waghe van desen selen gheven, poerteren ende vremde evenghelyc al djaer doergaens eenen Vlaemschen (3) groten, ende van allen anderen casen die men metter waghe weeght, van elker waghe, eenen halven Vlaemschen (3) groten, ende dat sal gheven dincopere. Ende van elken vate zeepe [1/2 Vlaemschen] (4) grote, de incoepere. Item van Tienschen casen ende van casen die men op de Tiensche vorme maect, sal men gheven van den hondert II grote [Vlems], (5) alsoe dicke alst ment vertiert ende binnen der vriheyt comt, ende dat sal gheven dincopere. Ende vremde liede die Tiensche casen hier bringhen [met groten sorten] (1) ende voert vercoepen met cleenen

---

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*
(2) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*
(3) *Dit woord werd doorgehaald en later vervangen door* nuwen.
(4) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* enen nuwen.
(5) *Dit woord doorgehaald en later vervangen door* nuwe.

pennewaerden, selen oec gheven II grote [Vlems] (1) van den honderden, maer die Tiensche casen bringen ter botermerct oft voer de kerke oft op cordewaghene omme te vercoepene beneden XXV te male, ende oec gheordene liede die case coepen te haers selfs etene, wat case dat es, die en selen hieraf niet gheven, ende die stoelcase coepen metten honderden, daeraf sal men rekenen XII stoelcasen voer eene [assise] (2) ende soe wat beneden eene halve waghe vercocht wordt, daeraf sal men niet gheven, ende van ruete, van smere ende van case, die men vertieren wille, sal altoes dincoepere gheven, na davenant dat ghedraghen sal. [Ende wat portere van dat deser assise toehoert, binnen der stat oft vriheit brengt ter coemanscap, sal de vors. assise gheven, weder dat hyt hier vercoept oft vut voert, dats te wetene alse hi syn goet vercocht heeft, eest buten oft binnen, dadt dan assisebaer syn, sal van den vercoepere. Ridderen ende porteren die case coepen tot hore selfs etene binnen hore herberghen, en selen niet gheven, maer willen dassiseren, soe moghen se hieraf horen eed hebben. Wat goede hieraf niet gheweghen noch ghelevert en es voer Sente-Mertens dach, sal der nuwer assise toehoren] (3)

Dordenanche vanden torve assise. fol. 5.

Torve assise Van torven die met scepen comen ende binnen der vriheyt van der stat opghedaen worden, sal de scipman gheven van der last [IIII deniers] (4) grote [Vlems] (5) ende daeraf sal de scipman ghenuch moeten doen, eer men die torve vuten scepe sal moghen doen denghenen diet ontfaen ende innen sal van der stat weghen. Ende wie des niet en dade, oft verloechende, ofte min seide

---

(1) *Dit woord doorgehaald en later vervangen door* nuwe.

(2) *Dit woord doorgehaald en later vervangen door* waghe ende VI stoelcaesen vor 1/2 waghe.

(3) *De zinnen tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

(4) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* II nuwe.

(5) *Doorgehaald.*

dan hi der torve in hadde, daer ment ter waerheyt betoenen mochte, ende hem de assisere becroenden, die soude verboren x scellinghe oudere grote, een derdendeel den Heere, dander der stat, ende tderde den assisere, alsoe dicke alst ghevalt, ende alsoe dicke alse de torve vertiert worden, soe selen de vercoeperen gheven [IIII Vlaemsche] (1) grote van der laste, ende alle torve die men vint in scepe op Sente-Mertensdach te zonne opghanghe, die selen behoren ter nuwer assise.

fol. 5.

Zout.

ZOUT ASSISE. Men sal gheven van elken mudde scoens ende wits zouts, dat binnen der vriheyt van Antwerpen te lande weert opghedaen wordt, het sy portere oft vremde, [IIII grote Vlems] (2), maer wat zoute dat met scepen comt, ende van den enen scepe in dander scip gheleeght wordt dat boven x mudde ghedraegt, het sy hier vercocht oft niet vercocht, oft metter maten ghelevert oft onghelevert, ende te watere wechghevoert wordt, daeraf en sal men niet gheven, ende ware dat zake dat een portere zout haelde, ende dat voerbi voerde oft oec in gheheelen vercochte dat men met scepen wechvoerde, daeraf soude de portere halve assise gheven. Ende vremde liede die zout bringhen ende onvercocht wech voeren, die en selen daeraf niet gheven, al eest dat syt oplegghen op dat syt niet en vercoepen, ende men sal de mate houden [alsoe ghecostumeert es] (3) ende meten in de scepe met vaten ende met halven vaten ende onder met tmuddeken, soe en sal men in de scepe niet meten moghen op de peyne diere op staet.

---

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* II nuwe.

(2) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* III nuwe grote.

(3) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* vander stat alsoe gheordineert es ende plach te sine van ouds.

Laken assise. Men sal gheven van allen dicke, dunnen ende ghesmouten lakenen, van elken lakene xii Vlemsche grote, ende van scaefhare ende van voederlakenen, van elken vi Vlemsche grote, ende van stucwerke, van elker ellen eenen Vlemschen enghelschen ende van den zode van elken lakene i 1/2 Vlemsche groten, ende van vremden lakenen die porteren coepen omme vort te vercopene, [daeraf sal men gheven alsoe ghewoenlec es] (1). [Item Dornycsce, Henegousce ende Vlaemsche ende van dier werden ende borghelsgrauwe ende coye, op vi groten Vlems, die porteren coepen omme vort te vercopene. Item Enghelsche lakene van halver breedden, op iiii groten dlaken, maer wat lakenen dat porteren coepen ende vort voeren te Scönoer oft te Prusen, van dien lakenen die sy derwert voeren, soe en selen sy niet gheven.] Item vremde liede die selen vri wesen, ende men sal moghen veruwen vremde lakene ende vremde wolle ende moghen weven op hore assise, ende yeghelyc sal moghen maken ghecaerdde lakene, maer die lakene selen moeten hebben onghelike lysten van veruwen ende dene lyste sal linen wesen moeten, ende alle meesteren ende meestersen van blauwerien ende van verwerien selen lakene maken moghen ende wollewerc hanteren. Vortane soe wat weveren enegherande lakene, waren sy geheel oft stucwerc, alsy gheweven waren vut haren huyse draghen lieten, zy en waren verassyst ende den assiseren betaelt ende ghenoech ghedaen ende hadden daeraf teeken van den zeghele, dat die verboren souden, alsoe dicke alst gheviele, x ghuldene, een derdendeel daeraf den Heere, dander derdendeel der stat, ende tderde den assiseren. Ende soe wat voldere eneghe lakene ontfinghe, warense gheheel oft stucwerc, zy en hadden haer teeken van den assiseren dat hen voldaen ware, dat soude syn opten vors. cuere. [Item alle vremde liede selen hier laken moghen maken met ongheliken lysten ende dene lyste linen wesende onghezeghelt, sonder fol. 5 v°.

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* alse Mechelsce, Bruselsce, Liersche oft van dier werden oft strypte, xii grote vander stucke.

(2) *De zinnen tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

calengieren vanden deken, maer die en sal men niet vercopen binnen der stat buten mercten, maer vremde liede, die hier buycvast sitten, die selen vry syn, de IIII toendaghe in elke merct ende de Sondaghe daer binnen, sonder assise te ghevene van lakenen die zy coepen oft vercoepen.] (1)

fol. 5 v°. LAKEN ASSISE. Men sal gheven van allen dicken, dunnen ende ghesmouten lakenen, van elken lakene [XII] (2) grote [Vlems] (3) ende van scaefhare ende van voederlakenen van elken [VI] (4) grote [Vlems] (3), ende van stucwerke van elker ellen [I Vlaemschen enghelschen] (5) ende van den zode van elken lakene [I 1/2] (6) grote Vlems, ende van vremden lakenen die poerteren coepen omme voert te vercoepene, alse Mechelsche, Bruyselsche, Liersche lakene oft van dier weerden oft strypte [XII grote Vlems] (7), vordane van Dornycschen, Henegouschen ende Vlaemschen lakenen, ende van dier weerden, ende borkelsgrauwe ende coeyen lakene, oft van dier weerden, die poerteren coepen omme vort te vercoepene [op VI] (8) grote dlaken. Item Engelsche lakene van halver breeden op [IIII] (9) grote dlaken, maer wat lakenen dat poerteren coepen ende voert voeren te Sconoer waert ofte te Pruysen [oft over zee], (10) van dien lakenen die sy darwart voeren, soe en selen sy niet gheven, ende vremde liede die selen van desen lakenen vry wesen. Item dat men sal moghen veruwen vremde lakene ende vremde wolle ende moghen weven op hare assise, ende eenyeghelyc sal moghen maken ghecaerde lakene, maer die

(1) *De zinnen tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*
(2) *Dit cijfer is doorgehaald en later vervangen door* VIII nuwe.
(3) *Doorgehaald.*
(4) *Dit cijfer is doorgehaald en later vervangen door* IIII nuwe.
(5) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* VI miten nuwes ghelds.
(6) *Dit cijfer is doorgehaald en later vervangen door* I nuwen.
(7) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* VIII nuwe grote.
(8) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* IIII nuwe.
(9) *Dit cijfer is doorgehaald en later vervangen door* II 1/2.
(10) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

lakene selen moeten hebben onghelike lysten van veruwen, ende dene lyste sal linen wesen moeten [van XII draden], (1) ende alle meesteren ende meestersen van blauwerien ende van veruwerien selen lakene moghen maken ende wollewarc hanteren. Vortdane soe wat weveren enigerhande lakene. waren sy gheheel oft stucwarc alsy gheweven waren, vut haren huyse draghen lieten, zy en waren verassyt ende den assiseren betaelt ende ghenouch ghedaen, ende hadden daeraf teeken van den zeghele, dat die verboren soude, alsoe dicke alst gheviele, X guldene, een derdendeel den Heere, dander der stat ende tderde den assiseren. Ende soe wat voldere enighe lakene ontfinghe, warense gheheel oft stucwerc, zy en hadden haer teeken van den assiseren dat hen voldaen ware, dat soude syn opten vors. core. Item alle vremde liede selen hier lakene moghen maken met ongheliken lysten ende deene lyste linen wesende onghezeghelt, sonder calengieren van den deken, maer die en sal men niet vercoepen binnen der stat buten marcten [ende vremde liede die hier buycvast sitten, die selen vry syn de IIII toendaghe in elke jaermerct ende de Sondaghe daer binnen sonder assise te ghevene van lakenen die zy coepen oft vercoepen.] (2) Ende cousemakers moghen vremde lakene sniden op dubbel assise, [maer dat sy te cousen versniden, daeraf en selense niet gheven ende gheordende liede van mannen oft van wiven, van lakene dat sy maken toet hoers selfs dinghene, en selen daeraf ghene assise gheven.] (1)

WOLLE ASSISE. Men sal gheven van allen wollen, vutghe nomen Hierlantsche wolle, vander scerpelgien eenen ghulden, [maer] (3) vremde liede die niet gheprivilegiert en syn noch ghevryt, selen hebben [haren vrien merct dach ende in de twee jaermercten hare IIII toendaghe ende den Sondach binnen] (4), ende wat sy daer buten vercoepen daeraf selen sy fol. 6.

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

(2) *De zinnen tusschen haakjes zijn doorgehaald.*

(3) *Dit woord is doorgehaald en later vervangen door* ende.

(4) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* horen yersten toendach sVridachs na de perdemerct in de II mercten, ende vort daerna al de merct dore vercoepen ende toenen moghen.

assise gheven ghelyc porteren, [ende deerste toeghe dach buten den IIII toendaghe in de merct, dat sal syn de merct dach] (1), ende wat vremder liede binnen der stat wolle breken, selen assise gheven ghelyc porteren, waer sise vercoepen. Ende wie wolle brect ende met clenen pennewaerden vercoept buten vrien merct daghe [ende buten merct,] (2) selen gheven van elken stene eenen halven Vlemschen grote, ende wie hier wolle brenght ende onvercocht weder wech voert, onghebroken, die en sal ghene assise gheven. Maer Lombaerde, Oesterlinghe, Inghelsce, Genevose, Venegieren, die van Brugghe ende van den Sweve [ende andere vremde liede] (1) en selen ghene assise gheven, op dat se hier niet buycvast en sitten ende met clenen pennewaerden niet en vercopen buten horen vrien merct daghe [ende buten merct] (2) ende cochten sy [daer] (3) wolle die sy daer weder vercochten, daeraf souden se assise gheven. [Ende vremde liede die hier buycvast sitten selen (de IIII toendaghe in elke merct vri hebben, ende den Sondach daer binnen van zacken die zy gheheel vercoepen.) (4)] (2)

fol. 6.

Wolle.

Men sal gheven van alderhande wollen, [vutghenomen van Hierlantscher wollen, vander scerpelgien I guldenen, ende vremde liede die niet geprivilegiert en syn, selen hebben horen vrien marct dach ende in de twee jaermarcten horen yersten toendach, sVridaeghs na de perdemerct ende dan vortane al de merct dore toenen ende vercoepen moghen onbegrepen, maer wat sy hier buyten vercoepen, daeraf selen sy assise gheven ghelyc porteren] (5) ende wat vremder liede

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*
(2) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*
(3) *Dit woord doorgehaald en later vervangen door* tAntwerpen.
(4) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* gheven ende staen ghelyc porteren.
(5) *De zin tusschen haakjes is doorgehaald en later vervangen door* Enghelscher wollen vander scerpelgien [XXXI nuwe grote] (*a*), ende van Scotscher wollen 1/2 ghelt ende Hierlans wolle niet gheven.

(*a*) *Doorgehaald en vervangen door* XXXII grote.

binnen der stat wolle breken, die selen assise gheven ghelyc porteren waer dat sise vercoepen, ende wie wolle brect ende met clenen pennewaerden vercoopt [buten sinen vrien merctdaghe ende] (1) buten der jaermerct [ghelyc vorscreven es] (1) sal gheven van den stene [1/2 Vlemscher grote] (2), die hier wolle brenght ende onvercocht weder vuter stat voert, onghebroken, die en sal ghene assise gheven, ende Lombaerde, Oesterlinghe, Enghelsche, Genevoese, Venegieren ende van dien lande, die van Brugghe ende van den Sweve, en selen ghene assise gheven op dat sy hier niet buycvast en sitten ende met clenen pennewaerden niet en vercoepen buten der jaermerct [ende buten horen vrien merctdaghe] (1) ende cochte yemen wolle tAntwerpen, die hi weder vercochte, daeraf soude hi de assise gheven, ende vremde liede die hier buycvast sitten ende hen gheneren, selen staen ende gheven ghelyc porteren [ende porteren ende die ghene die hier buycvast sitten, selen vremde ontvrien die hore ghesellen syn ende met hen deelen ende assise moeten gheven ende te wat steden dat poirteren wolle coepen dairaf zelen zy assise sculdich zyn alsoe dicke alse zyse vertyeren] (3).

Wolle.

fol. 6.

Men sal gheven van Enghelscher wollen, van elker scerpelgien, xxx nuwe grote ende van Scotscher wollen, van elker scerpelgien, half ghelt, ende vremde liede die niet gheprivilegieert en syn, selen hebben horen vrien merctdach ende in de jaermercten horen yersten toendach sVridaeghs na de perdemerct ende dan vortane al de mercte dore coepen ende vercoepen onbegrepen sonder assise, maer wat sy daer buyten vercoepen, daeraf selen sy assise gheven ghelyc porteren. Ende wat poertere oft vremde die hier sitten ende wolle brocht ende vuter stat voerde onvercocht

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*
(2) *Doorgehaald en vervangen door* enen nuwen engelsche.
(3) *De zinnen tusschen haakjes zijn later bijgevoegd.*

soude [nochtan] (1) assise gheven, ende porteren oft vremde die hier buycvast sitten, eest dat sy ghesellen hebben die met hen deelen, die selense ontvrien ende selen staen ende gheven ghelyc porteren, maer Lombaerde, Oesterlinghe, Enghelsce, Genevose, Venegieren ende van dien lande, van Brugghe ende van den Sweve en selen ghene assise gheven op dat sy hier niet buycvast en sitten, ende cochte yemen wolle tAntwerpen, die hi hier weder vercochte, daeraf soude hi de assise gheven.

fol. 6.

Perde assise.

Men sal geven van allen perden die men binnen der vriheit van Antwerpen vercoept, binnen den tween jaermercten, van elken [mottoen] (2) oft de weerde van [mottoen] (3) na dat de perde vercocht worden, [de makelerdie vutghenomen,] (4) eenen halven [Vlemschen] (4) groten, [dat es vanden ponde v groten] (4) ende dat sal gheven de vercopere alsoe dicke alst ghevalt. Maer buten den II jaermercten soe en sal men hieraf ghene assise gheven ende hierinne soe en sal niemen ghevryt syn, dan porteren die rideperde houden toet hoers selfs ridene, die en selen van dien rideperden die sy copen oft vercoepen ghene assise gheven, [ende emmer es te verstane dat de makelardie vutghenomen es ende dat daeraf ghene assise ghenomen en sal worden] (6).

fol. 6 v°.

Haringh assise.

Alrehande harinc, welkerhande dat hi es, die binnen der vriheyt van Antwerpen comt, sal gheven van elker last XII groten Vlems, ende dat sal gheven dincoepere alsoe

(1) *Doorgehaald en vervangen door* dan halven.

(2) *Doorgehaald en later vervangen door* scilde nuwes ghelds.

(3) *Doorgehaald en later vervangen door* scilden nuwes ghelds.

(4) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

(5) *Doorgehaald en later vervangen door* nuwen.

(6) *De zin tusschen haakjes werd later bijgevoegd, dan doorgehaald en vervangen door* ende wes de vercoepere van makelardie gheven moete, dat hi daeraf gheen assise gheven en sal.

dicke alst ment vertiert, poertere jeghen poertere, [oft porter jeghen enen vremden van incope] (1). Ende wie vremde es ende tAntwerpen bringht tonharingh oft boxhoren [die in banden besleghen es, sal hebben sinen yersten marctdach vry, maer soe wes hi buten sinen yersten marctdaghc vercoept, daeraf sal hi assise gheven ghelyc poerteren] (2) maer voert hi sinen harinc onvercocht, daeraf en sal hi niet gheven [ende ghenen merctdach en sal de vremde hebben] (1) ende vremde liede die haringh op hanghen [te boxhorne] (1) hi hem selven ende gheenen poertere [noch porters] (1) te ghesellе en hebben ende den harinc onvercocht wech voeren, daeraf en selen sy [niet] (3) gheven, maer eest dat sine hier pennewaerden [oft vercoepen alsoe verre alsine vercoepen] (1), soe selen sy assise gheven ghelyc poerteren, ende eest dat poerteren ende vremde liede tsamen buyten haringh coepen, besleghen ofte ombesleghen, ende dien harinc tsamen tAntwerpen venten ende vercoepen, daer selen zy evenghelyc assise af gheven ghelyc den poerteren, ende eest dat een poertere ende een vremt man tsamen harinc over een setten ende op waert voeren te watere ende de stat liden, daeraf sal de poertere syn deel vander assise gheven ende de vremde en sal daeraf niet gheven, ende brochte hier een vremt man corfharinc oft versschen harinc dien hi hier ane de stat leide ende dien harinc [vutsendde oft vente vutvoerde ter venten buten der stat, van dien haringhe die vuter stat ghevoerdt worde, daeraf en soude hi gheene assise gheven, maer van den haringhe die hi binnen der stat vente oft pennewaerde, daeraf soude hi assise gheven] (4), ende de ghene die hier buycvaste sitten ende woenen selen assise gheven ghelyc poerteren.

---

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

(2) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* ende dien harinc hier opslaet ende te coepe leeght onder enen weert, dat die gheven sal half assise, dats te wetene VI grote vander last daer porteren XII gheven, ende de assisere die de assise heeft, dat hi sine assise houden aen den weert daer de harinc wech onder leeght.

(3) *Doorgehaald en later vervangen door* half assise.

(4) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en later vervangen door* niet en vercocht vuter mont ende ventte oft pennewaerde, daeraf soude hi half assise, dat es VI grote vander last, ende van den haringhe die sy vercoepen vuter mont en sal hi niet gheven.

Omstreeks 1390.

fol. 7. Dordenanche vanden causidetolle ten poerten ende van houte dat van buten comt, ghelyc hier na volght.

[Men sal gheven van vier scapen . .	I denier swerte	(1)
van II verkenen	I denier swerte	
van eere coe	I hallinc swerte	
van eenen calve	I hallinc swerte	
van eenen perde . . . .]	I hallinc swerte	
van eenen voeder eykens houts	II deniers swerte	
van eenen voeder elsens houts	I denier swerte	
van eenen hondert latten	II deniers swerte	
van eenen M. staken	V deniers swerte	
[van I voeder eykender spaendere . .	II deniers swerte	(2)
van I voeder elsender spaendere . .]	I denier swerte	
van eenen laste eykens houts dat te scepe comt	II scellinghe swerte	
van eenen laste elsens houts dat te scepe comt	XII deniers swerte	
[van eenen voeder torven	I denier swerte]	(3)
van eenen voeder wollen	II deniers swerte	
van eere kerren, wat sy gheladen heeft .	I denier swerte	
van eenen vate biers dat men vutvaert voert	I denier swerte	
ende al waers meer dan een vat dat soude gheven ende niet meer.	II deniers swerte	
van eenen voeder rapen	II deniers swerte	
van eenen voeder oefs	II deniers swerte	
van eenen voeder hoys	II deniers swerte	
van eenen voeder ghelys	II deniers swerte	

(1) *Op den bladrand* : *Vacat* vanden beesten. *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en vervangen door* :

men sal geven van IIII scapen	I zwerten
van II verkenen	I zwerten
van I coe	I hallinc zwerte
van I calve	I hallinc
van I perde	I hallinc

(2) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

(3) *Doorgehaald en vervangen door* :

van eenen voeder torven	I swerten

van eenen voeder eykender runden . . II deniers swerte
van eenen voeder elsender runden . . II deniers swerte

van eenen voeder ghers dat men bringht van der Scelt ende int Claepdorp voert met waghenen . II deniers swerte maer en voert ment niet voerder [dan op de Merct] (2), soe salt quite syn. (1)

Ende desen tol selen gheven alrehande liede, vutghenomen [monke, Canonke, Ridders, weduwen ende] (3) poerters diet van haers selfs goede comt, maer hueren sy waghene daert op comt, soe sal de waghen trecht gheven [ende van fassele, mutsarde, talhoute ende dat ghemaect es te bornichoute, en sal men niet gheven, portere noch vremde]. (2)

Item, poerters selen quite syn van houte dat sy coepen buyten te haers selfs tymmerne ofte te verborne, oft oec van hoye dat haers selfs beesten eten selen [oft dat sy binnen horen huse sliten, maer vercochten syt, dat men vut horen huse dan voerde, daeraf souden syt gheven]. (2)

Ende soe wie meer name dan hi sculdich ware te nemene, soude verboren x scellinghe swerte ter stat behouf, ende deghene die sine causide hieraf ontvoerde, soude verboren v scellinghe swerte, ter assiseren behouf op dat dassisers ter waerheyt betoenen consten.

Item vore elke v swerte sal men geven I groten, ende over elken swerten II 1/2 dubbel mite oft v cleine miten.

---

(1) *Doorgehaald en later vervangen door :*
Item van I voeder ghers dat men bringt vander Schelt ende int Claepdorp voert met wagenen, sal men geven . . . . II deniers swerte maer en voerde ment niet vordere dan op de Merct, soe en salt niet geven.
(2) *De woorden tusschen haakjes zijn later bijgevoegd.*
(3) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*

Omstreeks 1390.

fol. 8. Harinc assise.

Alderhande harinc, welkerande dat hi es, die binnen der vriheit van Antwerpen comt, die sal gheven van elken last [XII Vlemscher grote] (1) ende dat sal gheven dincoepere alsoe dicke als men vertiert, portere jeghen portere, oft portere jeghen vremden van incoepen, ende wie vremde es ende tAntwerpen bringt tonharinc oft boxhoren, ende dien harinc hier opslaet ende te coepe leeght onder enen weert, dat die gheven sal halve assise, dats te wetene [VI Vlemscher] (2) grote vander last daer een portere af gheeft [XII grote Vlems] (1) ende de assisere die de assise jeghen de stat verpacht heeft, die sal sine assise houden ende innen aen den weert daer de harinc onder leeght. Maer voert de vremde sinen harinc wech onvercocht, soe en sal hi ghene assise gheven van den haringhe die niet vercocht en wordt, ende mids desen soe en sal gheen vremt man sinen vrien marctdach hebben ende op sine half assise vercoepen moghen alsoe vors es. Ende vremde liede die harinc op hanghen te boxhoerne bi hen selven ende ghenen portere oft porters te gheselle en hebben, ende dien harinc wechvoeren onvercocht, dat sy daeraf oec half assise gheven selen, maer eest dat sine hier pennewaerden ende vercoepen, alsoe verre alsy hier vercocht wordt, soe selen sy ghelyc porteren gheven, ende eest dat porteren ende vremde liede te samen harinc buyten coepen, besleghen oft onbesleghen, ende dien harinc te samen venten ende vercoepen tAntwerpen, dat sy daeraf evenghelyc volle assise gheven selen ghelyc porteren, ende eest dat een portere ende een vremt man te samen harinc over setten ende opwaert te watere voeren ende de stat liden, daeraf sal de portere syn deel vander assise gheven ende de vremde en sal daeraf niet gheven, ende brochte hier een vremt man corfharinc oft

---

(1) *Doorgehaald en later vervangen door* VIII nuwe grote.
(2) *Doorgehaald en later vervangen door* IIII nuwe.

versschen harinc die hi hier ane de stat leide, ende dien harinc niet en vercochte vuter mont, ende ventte oft pennewaerdde, dat hi daeraf halve assise gheven soude, dats te wetene [VI Vlemscher] (1) grote vander last, maer van den haringhe dien hi vuter mont vercochte, soe en soude hi niet gheven, ende soe wie hier buycvast sit ende woent, dat die assise gheven sal ghelyc porteren, ende versschen tytharinc sal men moghen hanghen op Sente-Matheeusdach.

Omstreeks 1390.

Verbod op het mengelen van « Antwerps bier met vrempt bier. »

Dese persone daden horen eed dat sy gheen inbrouwen bier doen en selen in Herlemsch bier, in Oesters bier oft in Homborchs bier, oft doen doen oft laten doen, daer syt weten, in enegher manieren, wie dat dade verboorde III ℔ swerte. fol. 50.

Gherard de Bloete
Boegaert
Peter Mime ende syn wyf
Calle sHerts
Bate *int hoghe Huys*
Amele Gheens
Line Sprongs
Michiel Caprics wyf
Jan Maddens wyf
Jan van Bruesele
Willeken de Boc
Art sHerengels wyf
Vrou Dansards
Vrou van Brabant
Jan Enghel
Jan Bast
Cole Dycstrate wyf
Peter Boens wyf
Meester Peterssoens filius
Bervoet
Peter vander Merct
Jan de Vanghere
Jans filius van Pantgate
Jans wyf vander Watermolen
Jan Hellen
Wouters Drivers wyf
Trise Cants
Belie van Buyten

---

(1) *Doorgehaald en later vervangen door* IIII nuwe.

Peter Diederycs sone
Clap ende syn wyf
Michiel de Backere
Jan Lammenssone
Coppen de Swerte
Giele Damman
Jan de Blocscomakere
Claus Luce
Peter Maes wyf
Jan vander Wapenhagen
Wouter Beys
Art Scoesitters wyf
Heins wyf van Lovene
Claus Lamssone
Jan Boudens
Tys van Lint
Peter vander Mere
Lysbet Nys Smieds wyf
Jan Stapparts wyf
Magriete van Groenhove
Hanneken Matteeus
Jan de Borsmaker
Bogaerts zuster
Vrou Steylards
Line Cnops
Hennen Gouwe
Lysbet Scermers
Jan Alards wyf
Peter Walghe
Willems wyf van Nele
Ards wyf van Biervliet
Jan de Molnere
Michiels Rooden wyf
Hansen
Katline van den Moere
Jan vander Brake
Marie Valx
Jans Scutters wyf
Stinen Witten
Jan de Spagghere
Gherard van Peelt
Michiel Mollen
Gielis Loey
Lysbet Appelmans
Jan Daen
Katline vander Stene
Jan vander Straten
Foelken
Plaetmakere
Hughe tSmit
Wouter Clemeicien
Katline sHuekers.

Omstreeks 1390.

« Recht van den poorteren van Antwerpen » met aanhaling van verscheidene « exempelen » tot in het jaar 1403.

Dit syn de oude rechte, usagien ende herbringhene der stat van Antwerpen, die zy oyt ende ye ghehanteert ende herbracht heeft, [MCCC XCVII, in Januario]. (1) fol. 53.

Inden eersten, dat gheene rechteren, manne noch Scepenen, [binnen den Mercgraefscape] (2) manen noch wisen en selen moghen, proeven noch enighen besitten, heymelec noch opembaer, op poerteren van Antwerpen van enighen zaken die haren live oft haven aengaen moghen, want der poerteren hals ende have ter Vierscharen tAntwerpen sculdich es te rechte te stane ende niewers anders, ende van desen en es vormaels ghene contrarie ghesien alse de stat screef met haren brieven ane de Heeren oft rechteren, daer hoer poerteren oft hare have gherastert worden, zy en waren altoes telivereert, ende dit es soe dicwile ende menichfuldichlec gheschiet, dadt eenenyegheliken binnen onser stat, ouden ende jonghen, wel kenlec es ende oec bilec wesen moet, ende dat desghelyc niement binnen der stat heymelic besoec doen en mach oft stille enighen besitten op niemende, wie hi zy, anders dan opembaerlick ter Vierscharen, alsoe der stat recht in heeft.

Item, waert dat zake dat eenich poertere broke dade, welkerhande broke dadt ware, ende onghehacht ende onghehouden weder quame binnen der stat van Antwepen, dien poertere en soude men daerna, omme dies broken wille, waer

(1) *Dit jaartal werd later door eene andere hand ingevuld.*
(2) *De woorden tusschen haakjes zijn later bijgevoegd in vervanging van twee of drie woorden welke door doorhaling onleesbaar geworden zijn.*

dadt ware, buten Antwerpen niet hachten noch houden moghen, dwelke wel te betoenne es met vele gheliken diere of gheschiet syn.

Item, ware oec dat zake dat eenich poertere, alsoe schiere alse de broke ghedaen ware, ghehacht ende ghehouden worde buten vryen steden, dien poertere soude men tAntwerpen leveren moeten ende woude hem yemen volghen omme dies broken wille ende aenspreken van zaken die sinen halse oft haven aneghinghe, het ware van sHeeren weghen oft van partien, daeraf soude men over dien poertere ter Vierscharen tAntwerpen recht ende vonnisse doen ende dit poynt es wel te betoenne, beide met privilegien ende met gheliken diere af gheschiet syn, daeraf someghe hierna verclaert staen.

Inden yersten, soe es goeden lieden ghenouch wel kenlec dat een poertere van Antwerpen, gheheeten Jan Alaerds sone, van sHeeren weghen van Berghen die doen was, in vanghenissen gheleeght wart te Woude op thuys, daer de stat dicwile hare letteren omme screef dat menne telivereren woude, ende hadde hem yement ane te sprekene, dat hem volghen woude na der stat rechte van Antwerpen, des niet gheschien mochte, soe dat de stat van Antwerpen dat toende ende claeghde myn Heere van Brabant, daer God de ziele af hebbe, ende oec de heerlicheyt, trecht ende herbringhen van siere stat, daer hi doen bevelen dede sinen Schoutete, Peteren van den Dilven, ende Amman dat zy van den Scepenen ende anderen goeden lieden bi hen namen ende trocken tot Woude ende haelden haren vors. poertere, userende haren rechte alzy daden, ende beclommen thuys ende sloeghen vuten ysere ende brachten tAntwerpen.

Item, soe wart een poertere, gheheeten Willem Norys, buten Berghen ghevanghen ende te Berghen binnen ghevoert, daeromme de stat screef dat men telivereren woude na der stat recht van Antwerpen, dies men niet doen en woude, soe dat de Brakenere, die doen Schoutete was, bi versoeke vander stat ende bi bevele dat hi vore hadde van myn Heere van Brabant, tot Berghen reet ende yesch den vors.

Willeme van rechts weghen, als poertere van Antwerpen, dat men hem delivereerde, als men doen dede, ende brachtene met hen tAntwerpen.

Item, soe wart Alaerd van Woude, poertere van Antwerpen, gherastert ende in vanghenissen gheleeght onder den Heere van Breda, dat doen was sHeeren van Oesterhout, van broken die hi hem aenleide, daeromme de stat dicke ende menichwarven ane hem screef dat hi haren poertere delivereren woude ende hadde hi hem yet te tyene, dat hi hem volghen woude tAntwerpen, daer syn hals ende have sculdich es te rechte te stane, des hi niet doen en woude, soe dat de stat daeromme reet bi onsen Heere van Brabrant, tonende hem dit ende trecht ende herbringhen van siere stat, daer hen doen myn Heere van Brabant beval dat enighe van den Scepenen riden souden bi den Heere van Oesterhout ende eysschen haren poertere van rechts weghen, ende en woude hys niet delivereren hi souder anderen raet op hebben, daer worden doen gheordeneert twee van den Scepenen te ridene die sHeeren cleedere van Oesterhout droeghen, die doen daer reden ende yesschene, ende hi telivereerdene doen vloeghs.

Item, soe wart Jan van Lippeloe, bi beveelne van myn Heere van Brabant, vore scult ende have die hi hem eesschende was, ghevanghen te Conteke ende daer int yser ghesleghen, ende doen de stat dat vernam, trocken eneghe van den Scepenen, bi rade vander ghemeynder stat, tot Conteke omme den vors. Janne, alse haren poertere, te haelne, userende haren rechte, ende eer zy daer comen consten wart hi haestelec vervoert tot Bruecelle inde vroente. Daer volgden de Scepenen nae, sonder wederomme te keerne ter stat wart, tot ane myn Heere van Brabant, tonende hem doude rechte ende herbringhene van siere stat van Antwerpen, die hi ende sine vorvorderen der stat bezeghelt hadden, ende dadinghen daer also met hem, dat hi hen Janne dede delivereren ende zy brachtene met hen tAntwerpen.

Item, soe wart een poertere, gheheeten Jan Zoutman, ghevanghen tot Wilmaersdonc van sinen live, onder Clause

van der Borch, die doen daer Schoutete was, ende daer quam de stat bi verzouke van den vrienden ane Joese van Ophem, die doen Schoutete was tAntwerpen ende versochte ane hem, van rechts weghen, dat hi haren poertere tAntwerpen binnen brochte ende dade hem daer vonnisse, na der stat recht. Joes, die ane sach die oude rechte ende herbringhene die de stat ane myn Heere van Brabant dicwile vervolght hadde van gheliken bi sinen voersaten, ende oec bi hem selven, telivereerde Janne vors.

Item, Daneel Peters sone, die van sHeeren weghen van Berghen ane wart ghesproken te Hildernisse, van ontrouwen ende onhulden die hi hem ghedaen soude hebben, soe dat sine goede oyc gherastert worden daer ende den Heere van Berghen na den rechte ende coren van daer in handen worden ghewyst, daeromme de stat dicwile screef ane den Heere van Berghen, dat dat niet wesen en mochte, na den rechte ende herbringhene van der stat, ende int leste een deel van den Scepenen bi hem reden ende informeerdene alsoe van den rechte ende herbringhene van der stat dat hys hem wel gheneeghen liet ende telivereerde onsen poertere ende syn goed.

fol. 53 v°. Item, soe wart Wouter Stocman, onse poertere, ghevanghen onterent Sente-Bernards ende int yser ghesleghen te Mortsele daer doen Godevart de Heelt alse Schoutete ende twee Scepenen met hem reden ende yesschen Wouteren alse onsen poertere, daer antworde de vorstere, diene in hachten hadde, dat hi gerne soude trecken bi den Marcgrave ende doent hem weetachtich, ende des anderdaeghs daernae soe dede de Marcgrave Wouteren telivereren.

Item, soe wart Jan Marbel, onse poertere, ghevanghen ende te Herenthals binnen ghevoert, daeromme de stat, doent haer ghetoent wart, screef ane den Schoutete van daer dat hi onsen poertere woude telivereren, ende hadde hi oft yement hem yet te tyene, dat hi hem volghen woude tAntwerpen ter Vierscharen, dwelke een stuc tyds vertrocken wart, maer alst de stat cortelinghe daerna

weder versochte, na den rechte vander stat, wart hi delivereert.

Item, dat gheen leensman, die poerter tAntwerpen es, ende leen houdt oft draeght, sculdich es te dienne oft bedwonghen sal syn van sinen Heere, daer hi dleen af houdt, dienst te doene, het en ware dat de stat van Antwerpen vuttrocke in ghemeynen orloghe, dat hi dan mede trocke, ofte hi en woude dienen van beden van sinen Heere ende van gratien, alse de poerteren van Antwerpen dicwile ghedaen hebben.

Item, dat men ghene bede setten en mach noch scot, noch lot, op der poerteren goede van Antwerpen, waer dat zy gheleghen syn, sonder metter stat ende inder stat van Antwerpen, noch oec op de have die op setene laten op der poerteren goede hebben.

Item, dat alle deghene die gheseten syn binnen den lande van Ryen ende binnen den Marcgraefscepe van Antwerpen, buten vryen steden, ende gheloften oft vorwaerden vore Scepenen oft vore poerteren binnen Antwerpen gheloeft oft ghemaect hebben, gheloven oft maken moghen, sculdich syn tAntwerpen in te comene alzy daeraf versocht worden van den ghenen die zy de vorwaerde gheloeft hebben. Ende wart dat zy dan niet incomen en wouden, soe sal deghene dien de vorwarde gheloeft es, dat toenen den Schoutete oft den Amman van Antwerpen, ende dan selen de Scoutete oft de Amman vloeghs hare letteren senden ane den rechtere daer deghene onder gheseten syn die ghelofte oft vorwaerde tAntwerpen ghedaen hebben ende begheren ane hem ende eysschen, van rechts weghen, dat hi die gheloveren tAntwerpen in doe comen tharen vorwaerden. Ware oec dat zake dat die gheloveren, die vorwaerden tAntwerpen ghemaect hadden, ghestorven oft buten lands oft in vryen steden ghetrocken waren metter woene, soe sal de rechtere deghene die op des gheens goeds gheseten syn, die de vorwaerden tAntwerpen gheloeft hadden ende die goede hanthaven ende ghebruyken, tAntwerpen in doen comen omme ghenouch te doene van dien vor-

waerden oft hen te verantwoerdene na der stat rechte, ende wart dat de rechtere, die aldus hieraf versocht worden, niet incomen en dade deghene die de vorwaerden ghemaect hadden binnen Antwerpen, oft die haer goed besaten oft hanthaefden, ghelyc voerscreven es, soe soude tgherechte van Antwerpen panden ende arresteren dien rechtere die aldus versocht ware, ende alle deghene die onder dien Heere saten, daer die rechtere onder diende, tot ane dier tyt dat van dien vorwaerden voldaen ware, na der stat recht van Antwerpen.

Item, dat niement die lyftocht heeft op de stat van Antwerpen tere noch cost op de stat rekenen noch doen en mach, hi ofte syn zeker bode met sinen letteren comende oft copien daeraf bezegelt met eenen zegele auctentyc, en hadde die lyftocht doen manen den Rentmeesteren van der stat, met goeden ghetuyghen van Scepenen oft van poerteren van Antwerpen, die hem dat tuyghden ende kenden, dat hi die lyftocht aldus orcondelec ghemaent hadde ende dat mense hem niet betalen en woude.

Item, dat gheene ballinghe die vuter stat van Antwerpen ghebannen syn, van mueten oft van eneger contrarien die zy jeghen den Heere oft jeghen de stat ghedaen mochten hebben, hen onthouden en moghen in Brabant, noch daer woenen in eneghe vrye steden.

fol. 53 v°. Int jaer Ons Heeren M.CCC. [XCVII°] (1) [XII daghe in Januario] (2), soe quam Jan Mathys sone, portere tAntwerpen, tonende ende claghende [alsoe hi vore ghedaen hadde] (3) dat hem onghelyck ghedaen wart van sier haven ende goede onder den Heere van Hoechstraten, dwelc hi der stat toende ende te kennen gaf, soe dat de stat meynde dat dit niet staen en mochte na ons gheduchten Heeren heerlicheyt van Bourgongne ende na der stat recht, meynende te useerne hare recht, daer worden ghehouden ende gherastert een deel luden van sHeeren ondersaten

(1) *Vervangt een uitgeschrabt jaartal.*

(2) *Deze datum is doorgehaald en vervangen door* VIII die Januarii

(3) *De woorden tusschen haakjes werden bijgevoegd.*

die daer eenen tyt bleven gherastert, alsoe dat opten dach [vorgenoemt] (1) de Heere van Hoechstraten tAntwerpen quam ende dadinghde alsoe metter stat, dat hi der stat toeseide dat hi Janne Mathys sone, porter tAntwerpen, syns goeds onder hem soude laten ghebruyken, saeyen, maeyen, noten ende ploten alse wel met sinen ondersaten also met anderen dies Jan verbidden mochte ende dat hi hem voert gerne recht ende vonnisse soude doen ghescien in sinen lande, van eenen weghe daerom twyt omme was, ende gheloefde voert dat hi denselven Janne niet misdoen en soude noch doen misdoen ane syn lyf noch ane syn goed, omme deser zaken wille ruerende, maer dat hi vrylec onder hem soude moghen wandelen, varen ende keeren ende sine goede hanteren ende doen hanteren sonder belet van hem oft van den sinen. Present wesende Reynere van den Lare, Amman tAnwerpen, in den name van den Heere, de Scepenen ghemeynlec int tvors. jaer wesende ende voert Her Henryc van Sompeken, Her Gheldolf vander Zennen, Ridderen, Jan Drake, Jacop van Hoboken, Laureins Aertjans, Laureins Volkaert, Jan de Blabbenere, Jan van den Lare ende andere poerteren vander stat, ende bi den Heere van Hoechstraten, daer hi dit voerseide gheloefde ende kende, waren Her Adaem van Berchem, Riddere, Arnout van den Houte, Jan van Berchem, sHeeren Willems sone, ende andere omstanders, ende op dese gheloefte, soe ontsloech hem dAmman, inden name van den Heere ende vander stat, de gherasteerde die van sHeeren luden van Hoechstraten tAntwerpen gherasteert waren.

Item, soe wart een poertere van Antwerpen, gheheeten (*sic*) ghevanghen ende metter versscher daet ghehacht onder den Heere van Loenhout, tot Loenhout, ende daer int yser gheslaghen, overmids broken die hi onder hem ghedaen soude hebben, daeromme dat de stat screef ane des Heeren Scoutete van Loenhout dat hi den vors. poertere van Antwerpen telivereren woude ende ontslaen, na der stat recht, ende woude hem eymend fol. 54.

(1) *Doorgehaald en vervangen door* XIIen dach van Januarii.

volghen, omme dies broken wille, quame tAntwerpen daer syn hals ende have sculdich ware te rechte te stane ende nieuwers el, men soude hem daeraf gheerne onvertoghen recht doen ghescien, daerop dat de Scoutete weder sine antwoerde af overscreef bi der welker de vors. poertere niet ontsleghen en wart, ende alse de stat dat vernam, soe screef zy weder ane dien Scoutete dat hi haren poertere ontsloeghe ghelyck alsy vore versocht hadde oft de stat meynder anderen raet op te hebbene waer hys niet en telivereerde, ende hem die brieve ghesonden, soe ontsloech hi den vors. poerter van Antwerpen te rechts.

Item, soe wart int jaer Ons Heeren MCCCC ende drie ghevangen te Brechte een jonc gheselleken, ons poertere, ghcheeten Jan de Deckere, Jans Deckers filius, ticheldeckere, omdat men hem ane teech dat hi ghenomen hadde I pasmes ende de spille van I cordewagen, dwelke ter kennessen comende van der stad, soe screef de stad ane de Scouteten der Heren van Liedekerke ende van Hoeghstraten te Brechte, versuekende van rechts wegen dat men onsen poirtere costeloes ende scadeloes ontsloege van harer ghevanghnissen ende wilde hem yement yet tyen, quame tAntwerpen daer hi sculdich ware te rechte te stane ende sprake hem ane, met anderen reden die dairtoe diende, dair de vors. Scouteten niet dore en daden noch onsen poirtere en telivereerden, hoewel dat de stad anderwerf dairvore screef, soe dat men, mids dese overhoricheden, hielt ende rasteerde binnen der stad den Scouthete ende andere ondersaten tsHeeren van Liedekerke ende dairtoe oec tsHeren ondersaten van Hoechstraten, mids welken rastemente ende mids der onderwisingen vander stad rechte die de vors. Heren vernamen, wart soe verre ghedadinght dat ons poirtere ontslagen wart costeloes ende telivereert, ende doen ons portere tAntwerpen quam wart hem ghevraecht of hi alle zyn goed hadde dair hi mede ghevangen was, hi antwoerde dat hem noch alrande dinc ghebrac, soe dat de Scoutetet sHeren van Liedekerke gheloofde onsen poirtere alle zyn goed te doen hebben, dwelke men hem al telivereerde eer dandere altemale ontslagen worden.

Omstreeks 1390.

Ordonnancie op den haringhandel.

Item, dat men gheenen corfharinc binnen der vriheyt van der stat ophangen en sal. (1) fol. 87 v°.

Item, dat men gheenen verschen harinc hanghen en sal in der stat, poerter noch vremde, voer Sente Michielsavont. (2)

Item, van den haringhe van der tyt ende van den heyleghen lande, dat men dien hier in der stat niet vercoepen en sal, droghe noch nat, want men in gheenen vryen steden niet vercoepen en mach.

Item, wat haringhe in dese zee ghevanghen es, wanen hi comt, dat men dien tAntwerpen noch nerghens vermaken en sal anders dan in tselve ghebint daer hi in comt, ende dit sal syn op tgoet verboert, den Heere, der stat ende den Koermeesters, elc een derdendeel, [vutghesteken die gheprivilegieert syn.] (3).

Omstreeks 1390.

Bezwaren tegen het graven « vander Borchgracht. »

Dit es dat men toenen soude myn Heere den Cancellier. fol. 116 v°.

Alse van der Borchgracht die men graeft, dat daermede de poerteren ende alle de goede liede vander stat ghemeenlec

---

(1) *Doorgehaald.*
(2) *Doorgehaald* ; *daarnevens* verstelt.
(3) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

grotelec tachter syn, hen dunkende ende markende dat dat te male es tieghen tprofyt ende welvaren vander stat, ende eene verderfnisse der stat, ende dat dit oec es jeghen de vrihede ende privilegien vander stat, want men der stat muere ende erve te water waert ter neder ende af worpt, sonder consent vander stat, die nochtan der stat toehoeren ende haer bezegelt syn van den Hertoghen van Brabant, die Heeren van Antwerpen waren, ende men graeft soe nae in de gracht den brugghen die daerover ligghen ende daer men oyt over ghevaren heeft dat zy ter neder vallen selen, het en zy dat men se vele starker make. Oec leeght men nu de eerde te water waert in, teenen dyke tot eenre ander stede, soe dat men ducht dat de havenen verlanden sullen, nochtan dat de stat van den Commissarisen verstaen hadde dat men se gheleeght soude hebben ane den muer vander Borch, daerse gheene scade der stat hadde moghen doen. Oec schynt wel dat daer gheteekent es dat men de eerde teenen dyke in de Scelt legghen soude van den torre aen de Vischmarct langhs streckende tot ane den midden van den muere ane den warf, ende alsoe ane dandere zide van den werve, te Craywyc waert, ende dat men dan eene gracht graven soude, van vuter Borchgracht, over de Vischmarct die der stat erve es, ende also langhs neffens den borchmuer ende tusschen den dyc die men nu in de Scelt beghint te legghene, ende vore de Borch porte dore den warf, ende den warf af graven vander stat ende van der borch, ende benemen alsoe dat men van den werve ende van den crane, dore de Borch ter stat waert in, noch van der stat dore de Borch ten werve ende te crane waert, niet varen noch keeren soude moghen, daer de stat te male mede verderft ware ende daer der stat welvaren te male aneleeght, beide in de jaermarcten ende daer buyten, want men dies warfs ende des varens ende keerens dore de Borch niet derven mochte, alsoe alle goede liede wel weten, die Antwerpen kennen, want men gheenen anderen opslach ghemaken mochte na de grote menichte van goede die men vut allen landen in de jaermarcten daer op slaet, ende oec en mochten de goede liede, die in de Borch woenen, ende de prochiane, die buten woenen, ende in de kerke, die in de Borch staet, hare sacramente bi daghe ende bi nachte nemen moeten, ende

die men hen daervut, alst noet es, draghen moete, niet derven moghen zy en moesten, bi daghe ende bi nachte, thaerre prochikerken verkeeren tharen ghetiden ende de prochiepapen en moesten oec denghenen, die ziec ligghen, hare sacramente draghen tharen huyse, ende aldus-hevet de stat van Antwerpen oyt heerbracht ende ghecostumeert. Ende soe wes de stat heerbracht ende ghecostumeert heeft dat hebben haer de Hertoghen van Brabant ghegheven ende bezeghelt voer een ghestaen recht, alsoe dat van desen gravene ende van deser Borch te slutene, daer onse Gheduchte Heere gheen huys noch erve in en heeft, dan de vanghenisse, soe vele woerde syn in allen landen ende steden alomme dat zy meynen blyft men daermede voertgaende dat de stat verderft es, ende dat zy luttel of niet de stat voert meenen te verzoukene, ende dat daermede myns Heeren tol ende de neringhe, copmanscap ende tprofyt vander stat te nieute gaen soude, dies de stat na de grote scult van lyftocht ende van erve diese sculdich es, nemmermeer verwinnen mochte. Ende oec soe es tvolc van binnen soe qualic ghepayt ende ghemoveert dat men der stat privilegien dus brect, dies men noyt en plach, alse dat men boven ducht boven al, blyft men aldus daermede voertgaende dat eene grote beruerte, eene grote distructie ende qualic vaert in de stat daeraf comen sal, het en zy dat men enighe goede weghe van remedien daer jeghen zouke, waerbi dat men bidden sal myn Heere den Cancellier oemoedelec dat hi den Commissarissen van den werke bevelen wille dat zy tgraven ende dwarc laten staen in state, alsoet nu es, sonder meer te gravene oft te werkene tot ane der tyt dat onse Gheduchte Heere van Bourgongne tAntwerpen coemt, ende dat men hem dwerc ende al datter anė cleven mach toenen moghe ende oec de privilegien vander stat, ende wat scaden ende achterdeele sier stat ende goede lieden daeraf comen soude, ende dat verhoedt moghe bliven de grote jammer ende vreese daer de liede vander stat vore sorghen, want de goede liede van der stat wel hopen alse onse Gheduchte Heere te rechte gheimformeert es wat scaden ende achterdeele siere stat daeraf comen mochte dat hi der stat hare privilegien niet en sal willen breken, noch oec ghedoghen dat sine stat te male aldus hiermede verderft worde.

Omstreeks 1390.

« Compromis » in een geschil tusschen de erfgenamen van Wouter van Berchem en degene van Mevrouw van Heesbeyn.

fol. 119 v°. Als van den ghescille dat gheweest heeft ende es tusschen de erfghenamen van myn Heren Wouteren van Berchem wilen, van syns vaders zide, in deen partie, ende de erfghenamen oft testamentors van myn Vrouwen van Heesbeyn, in dandere partie, daeraf hen de erfghenamen van myn Her Wouteren becroenende waren, Soe syn comen Her Willem van Berchem ende Floris van Kets, vore hen ende vore alle hare mede erfghenamen van Heren Wouteren vors., van svader zide, die zy alle daerinne gheloefden te vervane, ende Her Claus van Borsele, Heere van Kortkene, Floris van Borsele, Heren Rasen sone, Raes van Botlant, vore hen selven ende vore alle dandere erfghenamen van myn Vrouwen van Heesbeyn, bekenden ende verliden in beiden partien dat zy van allen ghescillen, eysschen, clachten ende becroenen, daeraf hen deen van den anderen becroent mochten hebben, ende van allen zaken die deen ten anderen waert mochten hebben te segghene die ruerende oft sprutende mochten comen van alsulken goede, alse myn Heere Wouter van Berchem achter hem ghelaten heeft, bleven syn in eersame liede, te wetene es, de vors. Her Willem ende Floris, vore hen ende vore haer medepartie, in Gherarde van Wesenbeke ende Janne vander Vlaest, ende de vors. Her Claus ende sine mede plegers in den Amman van Antwerpen ende in Rasen Onredenen, ende hebben gheloeft, in beiden partien, in goeden trouwen wes de vors. IIII segghercn eendrachtelec daeraf segghen selen na dat de zaken gheleghen syn, elcs eysch ende verantwoerden daerop verhoert, dat zy dat goet, vaste ende ghestade houden selen tallen dagen ende daerjeghen nemmermeer segghen noch doen, etc. Behoudelic emmer dien, wart dats de vors. IIII seggheren niet eens consten ghesyn, dat zy dan onder hen vieren

eendrachtelec eenen gheliken overman kiesen souden, die winre noch verliesere ane de zake en ware, noch erfghenaem, noch maegh van gheenre partien, ende wart dats die overman niet wel ane hem nemen en woude omme haren wille, dats hem dan de partien ane beiden ziden bidden souden, ende soe wes die overman daeraf ordeneerde, pronunticerde ende seide ende onderwysde, op syn beste, na gheleghentheit der zake, dat dat voertganc hebben soude ende dat zy dat in beiden partien eeuwelec duerende vaste ende ghestade houden souden, etc., ende het syn borghen deser van Berchem, Jan de Pape ende Wouter vander List, ende der ander borghen syn Lambrecht Nuylart ende Jan Daneels, in deser manieren, wanneer de vors. IIII seggheren onder hen vieren oft metten overman haer segghen gheseeght hebben, wart dats die van Berchem niet hoeren en wouden, noch en wilden, dat dan Jan de Pape ende Wouter vander List trecken souden elc met II perden in eene herberghe tAntwerpen die hen Her Claus van Borsele etc., ende dandere bewisen souden, ende daervut niet scheiden, etc., vore ane der tyt dat tsegghen verclaert ware, ende storven die perde, andere in de stede etc., ende desghelike dandere partie, ende elc partie gheloefde sine borghen te quitene.

Omstreeks 1390.

Brief over het gunnen der provande in het gasthuis aan des Heeren Kastelein's « Joncwive ».

Her Castelleyn, lieve gheminde Vrient, De goede liede van den gasthuse van Antwerpen, de provisoer ende momboren syn heden vore ons comen ende hebben, ter beden van onsen lieven gheduchten Heere van Bourgongnen van U ende van ons, soe vele ghedaen dat zy uwen joncwive, daer ghi vore ghebeden hebt, de provende int gasthuys haer leefdaghe lanc ghegunt hebben, ghelyc haren fol. 120 vº.

portier ende anderen haren boden ende dieneren, ende hebben ons voert ghebeden U vriendelec te biddene, alsoe wy doen, dat U wille ghelieven te verwervene ane onsen lieven gheduchten Heere vors. opene brieve, met sinen zeghele bezeghelt, dat den gasthuse dusghedane zaken niet meer te voren gheleegt en worden ende dat hise daeraf bescudde, want jeghen hare recht, statute ende oerdene es, alsoe zy segghen, ende noyt vore desen tyt ghesien en was, oft doch ten minsten, dat dit verhoedt mach bliven den tyt dore dat u joncwyf leven sal. Oec hebben zy ons toegheseeght als u joncwyf daerin comt, verneemt men dat zy haer wel stelt omme eersam goet leven te leidene, dat de provende altoes op haer beteren sal ende dat zy hem wel daerin quiten selen. Lieve Here Castelleyn, hierin doende alsoe wy uwe bescheidenheit betrouwen, ende begerdi yet anders dat wy vermoghen, daer wet ons bereet.

2–8 Mei 1391.

Briefwisseling tusschen de steden Antwerpen en Mechelen betreffende de « jaermerct vryheyt ».

fol. 67. Anno XCI° II daghe in Meye, soe screven die van Mechlen hare brieve ane tstat ghelyc hier na volght :

Lieve gheminde Vriende, vut dien dat wy op anderen tiden verstaen hebben dat ghi alle coepliede, tuwen jaermarcten comende, van allen rastamente van scouden ende van lyftochten soudt meynen te vryene ende te bescuddene, varende ende keerende, waert binnen der stad ende vriheyt van Mechlen of daer buyten, soe gheven wy U te kennene dat wy onsen poerteren, dies aen ons verzouken, meynen te helpene ende recht te doene over de poerteren van Lovene, ende arresteren hare goede, also verre alse wy

die binnen der stad ende vriheyt van Mechlen ghevinden connen, tuwere marct waert comende of wederkeerende, mids den groten ghebreke van lyftochten dat onse poerteren hebben vander stat van Lovene, meynen oec ende hopen dat ghi noch gheene andere stad macht noch recht en hebt omme uwere marct wille yemene binnen der stat ende vriheyt van Mechelen te vryene oft te bescuddene van eniger scout van lyftocht oft anders, ende waert soe dat ghi U des noch meynet ane te draghene, des wy emmer in uwe bescheidenheit niet en ghetrouwen, soe moesten wy anderen raet daerop hebben, ende bidden U des uwe goede antworde etc. Scriptum etc.

3 Mei 1391.

Daerop dat de stat van Antwerpen weder screef :

Lieve gheminde Vriende, Wy hebben wel ghesien ende ghelesen uwe letteren ane ons ghesonden, inhoudende hoe ghi op andere tiden verstaen hebt dat wy alle coepliede, tonser jaermarcten comende, van allen rastamente van scouden en lyftochten souden meynen te vryene ende te bescuddene, varende ende keerende, waert binnen uwere stat ende vriheyt van Mechlen oft daer buyten, ende gheeft ons te kennene dat ghi uwen poerteren, dies ane U verzouken, meynt te helpene ende recht te doene over de poerteren van Lovene, ende te arresterene hare goede, alsoe verre alse ghi die binnen der stat ende vriheyt van Mechlen ghevinden cont, tonser jaermarct waert comende of wederkeerende, mids groten ghebreke van lyftocht dat uwe poerteren hebben vander stat van Lovene, ende meynt oec dat wy, noch gheene andere stat, macht noch recht en hebben omme onser marct wille yemende binnen der stat ende vryheyt van Mechlen te vryene oft te bescuddene, van eniger scout of lyftocht oft anders, met meer woerden alsoe uwen brief wel begrepen heeft. Waerop, Lieve Vriende, U ghelieve te wetene dat onse jaermarcten die in onser stat ligghen ende gheleghen hebben, over menich eeuwelec jaer altoes ghehouden ende wel ghevryt hebben gheweest, ende dat alle coepliede onse jaermarcten gheduerende met

haren goede ende familien, van wat lande oft steden dat sy waren, veylich ende vrilec ghevaren ende ghekeert hebben, die tot onser jaermarct comen wouden, waest van scoude, van lyftocht oft anders, alsoe wy hopen, oft God wille, dat sy vordane syn selen, ende bidden U vriendelec met groten ernste dat ghi uwe poerteren sulc ende in dien hebt dat sy de goede liede, onse jaermarct verzoukende, willen laten varen ende keeren ongherasteert ende onghemoeyt, ende dat gheen hinder oft belet ons ende onser jaermarct daeraf en come, het sy binnen uwere stat oft vriheyt oft eldere, want waer contrarie daeraf gheschiede, dies oft God wille niet en sal, soe moesten wy anderen raet daerop hebben ende also verre daertoe doen, na ons Heeren herlicheyt ende trecht van onser stat, ende na tghebot dat van ons gheduchten Heeren ende vander stat weghen vander jaermarct ghedaen es, omme alle goede coepliede te verwaerne alsoe wel vut uwere stat alse van eldere, dat dat ghebot ende jaermarct na onser macht ghehouden worde, hierin, Lieve Vriende, ghelieve U te doene alsoe wy uwere bescheidenheyt te vollen betrouwen, ende dat alle onraet, die daeraf comen mochte, verhoedt worde, ende begerdi enigerhande zaken, die wy vermoghen, daer wet ons altoes bereet toe. Onse Lieve Heere God zy met U. Ghescreven III daghe Mey.

5 Mei 1391.

Hierop screef de stat van Mechlen weder aldus :

Lieve gheminde Vriende, Wy hebben wel verstaen uwe antworde, die ghi ons wederghescreven hebt op onse brieve die wy U nieuwelinghe screven van den zaken uwen jaermarcten, op dene zide, ende der herlicheyt ons liefs gheduchts Heeren van Bourgongnen ende sier stat van Mechlen rechten, op dander zide, anerurende, waerop, Goede Vriende, wy U noch gheven te kennene, alsoe wy U ghescreven hebben, dat wy in behoudenissen der stat rechten van Mechlen, na onse vermoghen meynen onsen poerteren ende elken dies ane ons verzoucht, syn vremde

liede of andere volcomen recht ende wet te doene over alle goed, ende over al deghene die binnen ons gheduchts Heeren stat ende vriheyt van Mechlen beclaecht oft ghehouden selen worden, tuwen marcten wart comende oft van daer wederkeerende, eest van ghebreke der betalinghen van lyftochten die onse poerteren hebben vander stat van Lovene oft van eniger ander scout, ghelyc alse wy tot haer toe altoes ghewoenlec hebben gheweest te doene, binnen den tiden van uwere jaermarcten, alst ghevallen heeft, ende andere mids dat de stat van Mechlen eene vrye stat van rechte es ende niemen rechts weernen moghen, dies ane ons versouct, niet wederstaende uwe jaermarcten vors. of enige andere zaken. Ende omme dat ghi ons scryft in uwen vors. brieven wart dat wy de contrarie daden van des in denselven uwen brieven begrepen staet, dat ghi daerop anderen raet moest hebben, soe en weten wy niet wel uwe meyninghe daeraf, ende meynen daeromme uwe marct te latene ende niemen van Mechlen daer met live noch met goede te comene, het en sy bi salfconduyte met uwen goeden openen bezeghelten brieve ons daeraf te sendene, behoudelec altoes der stat van Mechlen haren rechten ende vriheyt. Bidden U des vriendelec dat ghi ons hieraf wilt over scriven uwe goede meyninghe, etc. Scriptum v[a] die mensis Maii.

8 Mei 1391.

Dit was dantworde die de stat van Antwerpen weder screef der stat van Mechlen op de brieve die sy hier senden alsoe hier int ander blat verclaert staet : **fol. 68 v°.**

Lieve gheminde Vriende, Wy hebben wel verstaen uwen brief die ghi ons ghescreven hebt, ruerende van onser jaermarcten, daerin ghi ons gheeft te kennene, alsoe ghi vore ghedaen hebt, dat ghi in behoudenisse der stat rechten van Mechlen, na uwen vermoghene, meynt uwen poerteren ende elken dies ane U verzouct, synt vremde liede oft andere, volcomen recht ende wet te doene, over alle goet, ende over alle deghene die binnen uwere stat

ende vriheyt van Mechlen beclaeght of ghehouden selen worden, tonsen marcten wart comende of wederkeerende van daer, eest van ghebreke der betalinghen van lyftochten die uwe poerteren hebben van der stat van Lovene, of van enigerhander scout, ghelyc alse ghi tot haer toe altoes ghewoenlec hebt gheweest te doene binnen den tiden van onser jaermarcten, alst ghevallen heeft ende anders, mids dat de stat van Mechlen eene vrye stat van rechte es, ende ghi niemende rechts weernen moeght, dies ane U verzouct, niet wederstaende onse jaermarcten of enighe andere zaken, met meer woerden, also uwen brief begrepen heeft. Waerop, Lieve Vriende, wy U alnoch laten weten dat emmer onse meyninghe es, na onser macht, onse jaermarct te houdene ende te vryene, na de herlicheyt ons gheduchts Heeren van Bourgongnen, ende na siere stat recht van Antwerpen, ende na den ghebode dat van ons gheduchts Heeren ende van siere stat weghen daeraf ghedaen es, ane alle deghene die tonser jaermarct comen willen ende die verzouken, ghelyc dat van ouden tiden over menich eeuwelec jaer ghecostumeert heeft gheweest, ende syn ons herde willecome alle goede liede die daer comen, ende die daer niet en willen comen diere moeten wy derven hoe wy gerne alle goede liede daer sien souden. Oec, Lieve Vriende, op dadt in uwere goeder ghedenkenissen es, hebdi wel gheweten alse vortyds eenich belet es ghevallen in onse jaermarcten ane enighe persoene of ane haer goed, die onse marcten versochten, waest vut uwere stat oft van eldere, wes daertoe gheschiet es, ende wart dat dies ghelike alnoch gheviele, dies oft God wille niet en sal, soe moesten wy alsulken raet daerop hebben alse daertoe hoerde, ende dat de vriheyt van onser jaermarct ghehouden bleve ende daer en meynen wy in gheere manieren af te scheedene, ende begerdi, Lieve Vriende, enighe zaken die wy vermoghen, daer wet ons bereet toe. God zy met U. Ghescreven VIII daghe in Meye anno XCI°.

---

15 Mei 1391.

« *Correctien.* »

Anno XCI°, XV daghe in Meye, fol. 82.

Soe worden vutgheseeght Lysbeth van Halen ende Yde van Halen, hare dochter, overmids dat sy ontamelike ende onredelike zaken tsamen ghehanteert hebben van bordeele ende van anderen stucken, ende der goeder vrouwen manne met tovernien ende quader stalcheyt vut haerre eeren ende state ane hen ghetrocken, ende der goeder liede kindere te quaden saken brocht, dat sy trecken selen ten Hoghen Roeme, ende vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen porren bi sonneschine, ende drie jare vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen bliven na dat de pelgrimagie ghedaen ware ende daeraf goede ghewarighe brieve brocht, den Heere ende de stat. Wie hier jeghen dade, dat ware op beide hare oeyren, nochtan souden sy de pelgrimagie doen moeten.

Daaronder : Den brief van Yden wart ghetoent vore Scepenen anno XCII°, XII daghe in Aprille.

Desghelike ende omme desselfs feyts wille, Katline van Lovene.

Daarneven : Den brief van haerre pelgrimagie wart ghetoent vore Scepenen IX daghe Septembris anno XCII°.

Desghelike ende omme desselfs feyts wille, Marie van Kuyc.

Daarneven : Den brief van Marien, van haerre pelgrimagiën, toende Willem van der Heyden vore Scepenen int jaer boven ghenoemt, IIII daghe in Novembris, dats te wetene anno XCI°.

---

13 Juni 1391.

De Schout en de stad van Antwerpen verzoeken den heer van Hoogstraeten de kapittelheeren van Antwerpen ongestoord te laten gebruiken de tiende welke deze te Hoogstraeten bezitten.

fol. 120. Datum per copiam, ane den Heere van Hoechstraten.

Lieve gheminde Heere, ons hebben ghetoent myn Heere de Deken ende de Heeren ghemeynlec vander capitulen van Antwerpen dat zy zekere tienden ende goeden hebben onder U, in den lande van Hoechstraten, die zy menich jaer paysivelec ghebroken hebben ende daeraf zy hebben goede bezeghelde brieve van minen Heere, uwen vader, ende van sinen vorvorderen, der welker zielen God ghenadich zy, dat zy hen gheloeft hebben, vore hen ende vore hare nacomelinghe, dier tienden teeuweliken daghen rastelec te laten ghebruykene, te pachte te ghevene, selve te leidene ofte te doen leidene ende allen haren orbore mede te doene ende haren lieden oft ondersaten die tienden te pachte te laten nemene, van jaere te jaere, sonder eenich belet, heymelec oft opembaer, bi hen of bi haren nacomelinghen of bi yemen anders den Heeren vander capitulen daerane te doene, ghelyc dat die brieve wel in houden die wy selve ghesien hebben ende horen lesen. Ende niet wederstaende desen brieven dat ghi hen hier boven groet belet ende onghereedscap doet ane hare vors. tienden, alsoe dat zire niet ghebruyken moghen noch verpachten, ghelyc de vors. brieve verclaren ende also zy van ouden tiden by uwen vorvorderen gheploghen hebben, dat ons ghenouch verwondert, want ghi bilec ghehouden syt der heylegher kerken recht te starkene ende te vordere in dit stic, omme dadt uwe vader ende sine vorvorderen bezeghelt hebben. Ende want, Lieve Heere, onse lieve gheduchte Heere de Hertoghe van Bourgongnen de kerke van Ant-

werpen, alle de persoene daertoe horende ende alle hare goede ghedaen heeft in sine protectie ende bescermenisse, ende mi, Schoutete, scerpelec bevolen heeft met sinen openen brieven, dat icse, in den name van hem, houde ende doen houden in allen haren goeden rechten ende in paysivelre possessien van allen haren goeden, te wat steden zy gheleghen syn, jeghen yegheliken diese daer in verontrechten woude, Soe eest, Lieve Heere, dat wy van ons liefs gheduchts Heeren weghen vors. nernstelec verzouken ende bidden zeere vriendelec van den onsen, dat ghi den goeden Heeren vander capitulen haerre tienden payselec laet ende doet ghebruken, den goeden lieden onder U oft eldere gheseten laet te pachte nemen ende hare scoenste met haren goede doen, sonder eenich belet van U of van yemende van uwen weghen, heymelec of opembaer, daerane te doene, of yemende ondanc daeraf te wetene, soe dat ghi des niet wedersien en wordt van onsen gheduchten Heere vors., oft anders wy soudent hem moeten gheven te kennene ende nae tbevelen van hem soe verre daerin doen dat wy souden hoepen dat de goede liede vors. in haren goeden rechte bliven souden, Lieve Heere, hierin doende ter beden van ons, alsoe wy U betrouwen ende alsoe ons dunct na gheleghentheyt der zake dat ghi wel sculdich syt te doene, ende dat oec de Heeren vander capitulen hen des vore onsen gheduchten Heere vors. van U bedanken moghen, ende dat ghi des oec te voerdere deelachtich moecht syn alle der weldaden die zy in der heyligher kerken doen, ende waertoe zy hen hieraf vuterlec verlaten moghen op U, daeraf ghelieve U ons over scrivene uwe antworde bi den bringher des briefs. God zy met U. Ghescreven XIII daghe Junii anno XCI°.

JAN VAN YMMERZELE, RIDDERE, SCHOUTETE, ENDE SCEPENEN ENDE RAED VANDER STAT VAN ANTWERPEN.

---

24 Juni 1391.

« *Correctie.* »

fol. 82. Cole Kerstiaens, de vleeschouwere, overmids dat hi sine dekene ende den ghesellen van sinen ambachte dicwile ende te meneghen stont oploep ghedaen hadde ende oribele woerde ghesproken te henwaert, soe sal hi in emenden ende in beternissen daeraf trecken in pelgrimagie tot Onser Vrouwen te Roetsamadouwe, ende darwaert porren nu streecs, sonder langer respyt te hebbene, ende na dat hi die pelgrimagie ghedaen heeft, ende des den Heere ende der stat goede brieve ghesendt, dat hi daerna noch een jaer vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen sal moeten bliven, eer hi incomen mach. Waer hys niet en dade ende men hem hier en binnen aldus bevonde, dat ware op syn rechter hant. Dit was ghedaen int jaer XCI°, op Sent-Jansdach Baptisten.

fol. 83. Anno XCI°, XXIII die Januarii, soe wart de brief ghetoent dat Colin Kerstiaen, de vleeschouwere, zyn pelgrimagie ghedaen hadde tOnser Vrouwen te Rutsemedouwe, in beternisse van den ghemenen Ambachte vanden Vleeschouwers.

---

9 Augusti 1391.

« *Correctie vander Hallen.* »

fol. 82 v°. Dit es de correxie ende beternisse die bi de Scepenen, Guldekene ende Oudermans van der stat gheordeneert es op Hansene van Bonne ende op Rogiere Wilthuyse, mids

dat Hansen vors. een laken hadde, dat een onghelyc eynde hadde, dat ter pertsen af ghecort wart, ende daer ment hem doen zeghelde, mids dat hi gheloefde bi siere trouwen, eeren ende zekerheden dat hyt soude doen crempen ende scheren, ende alsoe voer een ongheheel laken binnen der stat vercoepen, dat hi daerboven weder deynde ane heeft doen nayen Rogiere Wilthuyse, ende vonden alse een gheheel laken ende vore een gheheel laken vercocht, denghenen diet voert vuter stat met anderen lakenen senden, ende vore een gheheel laken oec vercochten, mids dat zy niet en wisten dat ghesneden hadde gheweest, daer grote confuyse der stat af comen es, soe sal hi doen eene pelgrimagie tSente Peters ten Hoghen Roeme, ende porren vuter stat van Antwerpen van nu in Sondaghe yerst comende over acht daghe, bi sonneschine, ende niet daer weder in te comene dan binnen eenen jaere na dat hi goede warheyt den Scepenen van der stat ghesendt heeft dat hi de vors. pelgrimagie ghedaen heeft, ende dat hi oec, eer hi incomen sal, sal doen maken twee gariten op de veste, daerse de Rentmeesters bewisen oft der stat ghemoede daeraf hebben.

Daaronder : Item seinde hi sinen brief vander pelgrimagien, bi Johan Bosschart, op den XVI^{sten} dach in Januarii int jaer van XCII.

Item, Rogier Wilthuys, mids dat hi tvors. eynde van den lakene weder ane nayde, ende dlaken vors. in sine voude weder leyde, dat hi wel weten moeste dat quaet ende valsch ghedaen was, want hi gheloften van Hansen nam dat hine scadeloes daeraf ontheffen soude, soe sal hi eene pelgrimagie doen tSente-Jacops in Galissien in Compostella, ende porren oec van nu in Sondaghe yerst comende over acht daghe, bi sonne schine, vuter stat van Antwerpen, ende niet eer in comen dan boven van Hansene bescreven staet, ende dat hi oec twee gariten sal doen maken op de veste daer mense bewyst oft der stat ghemoede hebben, also vors. es.

Item, dat Hansen ende Rogier tsamen selen doen maken banke in de Halle den Guldekenen ende Oudermans op te

sittene alsy recht doen, vloeghs ter Guldekene ende Oudermans overeendraghene ende na haer goedunken.

Item, soe en sal Hansen niet ghehouden syn in de ghelofte van der quitinghen die hi Rogier vors. gheloeft heeft, het en ware dat Rogier vors. van den v guldenen op hem met rechte ende met vonnisse yet ghewinnen conste, dat Hansen daerin ghehouden ware, ende anders niet.

Item, dat zy dese beternisse doen sélen in alder manieren dadt vore bescreven es, op de peyne die de privilegien van der stat inhoudt, waer zys niet en daden.

Ende dit was opembaerlec vutghelesen, vore de Halle, teenen exemple dats hen andere van gheliken wachten ende hoeden souden, int jaer Ons Heeren M. CCC. neghentich ende een, op Sente-Laureyns avond.

5-7 September 1391.

Briefwisseling tusschen de steden Leuven en Antwerpen betreffende de « vryheyt vander jaermerct. »

fol. 71. Anno XCI°, Va die Septembris, screef de stat van Lovene :

Lieve gheminde Vriende, Want onse poerteren ende goede liede van der stat van Lovene ghewoenlec syn uwe vrye jaermarcten te hanterne ende te verzoukene mit haren goeden ende copmanscepen, ende nu te deser uwere vryer jaermarct comen souden, indien dat zy daer met haren goeden paysselec ende vredelec varen ende keeren mochten op tgheleide vander selver uwere vryer jaermarct, Soe eest, Lieve Vriende, dat wy des ane U scriven ende begheren te wetene oft onse vors. poerteren ende goede liede, die

uwe vors. jaermarct meynen te verzoukene tot derselver uwere jaermarct selen moghen comen, varen ende keeren, met haren goeden, peysselec ende vredelec hore neringhe ende copmanscep doende ende hanterende ende binnen uwere stat synde onghecommert ende ongherastert van allen lyfpensien die wy uwen poerteren, onsen pensionarisen, ende anderen lieden sculdich moghen syn, ghelyc dat zy tot haer ghedaen hebben, ende ons des scriven uwe antwoerde met uwen brieven, want, Lieve Vriende, wy oec een gheleide hebben vander stat van Mechlen, duerende tot des Sondaeghs nae Sente-Matheeus dach Apostels naestcomende. Onse Heere zy met U. Scriptum v daghe in Septembris,

Bi der stat van Lovene.

7 *September 1391.*

Gheminde Vriende, Uwe letteren ane ons ghesonden hebben wy wel verstaen daerin ghi begheert te wetene oft uwe poerteren met haren goede ende copmanscepen nu vrylec tonser jaermarct comen souden moghen, ombecommert van onsen poerteren ende anderen die lyftocht hebben op de stat van Lovene. Scryft ons voert dat ghi gheleide hebt van der stat van Mechlen tot tSondaeghs na Sente-Matheeusdaghe Apostels yerstcomende. Waerop, Goede Vriende, ghi weten sult ende wet dat tanderen tiden ghi dicwile met uwen brieven aldus gheleide ane ons begheert hebt, dwelke wy U altoes van ons liefs gheduchts Heeren weghen van Bourgongien ende van onsen vriendelec ghegheven hebben daer ghi nye ghebrec af en hadt noch bescaedt en wordt, noch binnen der stat van Mechlen noch daer buyten, daer ghyt ons te kennene gaeft ofte daer wyt wisten, ende verwondert ons ghenouch bi wat bescheyde of te wat meyninghen ghi nu gheleyde daeraf beghert hebt ane de stat van Mechlen, daer ghi nye ghebrec af en hadt van onsen gheleide. Nietmin daer U nu dunct dat U bat gheholpen es metter stat van Mechlen gheleide,

dan met ons liefs gheduchts Heeren van Bourgongnien ende met onsen gheleide, het ghenueght ons wel dat ghi, op hare gheleide ende op davontuere die U daeraf comen mach, met uwen goeden ende copmanscepen tonser marct comt op dat ghi wilt. God zy met U. Ghescreven op Onser Vrouwen avont Nativitas.

DE STAT VAN ANTWERPEN.

---

20 October 1391-1392.

Onderhandelingen tusschen de stad Antwerpen en Arnoud Janszone, van Rielant, over het aanslagen van goederen.

fol. 72. Anno xcı°, soe screef Aernout Janssone eenen brief ane tstat alsoe hier na volght :

Ghi, Heeren van Antwerpen, wet dat ic te gheenen bescheide comen en can jeghen die van Ghend, hoe schoene dat ict hen biede, soe biddic U dat ghi soe vele daertoe doen wilt dat mi voldaen worde bi goeden lieden daertoe ghecoren, ic saelt gerne nemen, ende en mach mi gheen bescheit daeraf gheschien, soe weet ic wel dat ic mi vore U te hoedene hebbe, want ghi tanderen tiden op dwater gheweest hebt omme mi te volghene ende ter neder te legghene haddi gheconnen, ende voert dat uwe Scoutete bevolen heeft binnen den waterlande ende anders in siere macht vortyds quamen mine ghesellen oft icke, binnen der meyerien van Antwerpen, dat men ons vanghen soude ende sonder vertrec leveren binnen Antwerpen, ende nadien dat ghi U soe vele aen neemt met dien van Ghent ende haren hulperen den Vlaminghen, soe doet mi bescheit hebben binnen xiiii daghen, oft ic wille na dien dach jeghen U ende uwe meyerie bewaert syn, want ic meyne waer ic

mi vore hoeden moet, dat sy hen weder hoeden sullen. Vuert also wel alse ghi woudt dat ic voere. Ghescreven op thuys te Dalem, den xx[sten] dach naer Bamisse.

Dantworde vander stadt daeroppe gedaen :

26 October 1391.

Arnoud, Goede Vrient, uwe letteren ane ons ghesonden hebben wy wel verstaen, ruerende dat ghi te gheenen bescheide comen en cont jeghen die van Ghend, hoe schoene gyt hem biedt, ons biddende dat wy soevele daertoe doen wouden dat U voldaen worde bi goeden lieden daertoe ghecoren, ghi sullet gerne nemen, ende mach U gheen bescheit daeraf gheschien, ghi wet wel dat ghi U vore ons te hoedene hebt, want wy tanderen tiden op dwater gheweest hebben omme U te volghen ende ter neder legghen, hadden wy gheconnen, ende voert dat onse Schoutete bevolen heeft binnen den waterlande ende anders in siere macht vortyds quamen uwe ghesellen of ghi binnen der meyerien van Antwerpen, dat men U vanghen soude ende sonder vertrec leveren binnen Antwerpen, ende nadien dat wy ons soe vele aennemen met dien van Ghend ende haren hulperen den Vlaminghen, dat wy U bescheyt doen hebben, binnen veertien daghen, of ghi wilt na dien dach jeghen ons ende onse meyerie bewart syn, want ghi meynt waer ghi U hoeden moet dat zy hen weder hoeden selen. Op twelke U ghelieve te wetene dat ons ghenouch verwondert dat ghi dus herdelec ane ons scryft, want wy, noch onse ondersaten, ons der zaken van dien van Ghend ende van U, noch van den orloghe van Vlaenderen noeyt aen en namen noch noch en doen, ende en weten oec niet dat wy, oft onse ondersaten van onser meyerien, U of den uwen ye te cort daden in eneghen stucken. Maer wel es waer dat nu onlanghe binnen Antwerpen quamen eneghe van ons liefs gheduchts Heeren Rade van Bourgongnien ende van de steden van Vlaenderen die ons baden x oft xii

ghesellen te leenne omme met hen te vaerne in Hollant, tot onsen lieven Heere van Hollant, die ons in goeden trouwen niet en seiden, noch wy en vraechden hen, wat zaken zy daer te doene hadden, welke ghesellen wy hen gerne leenden alsoe wy noch souden, begheerden sys, ende zeker dat en daden wy niet in contrarien van U of van den uwen want wy van U niet en wisten. Ende als van onsen Scouthete, dat ghi scryft, dat int waterland gheweest soude hebben, zeker daer en weten wy niet af, want hi nu in de stat niet en es, maer hi mochte wel ghedaen hebben des hi ons niet aen en saghe dat buten ons ware ende ons niet aen en droeghen. Ende bi der redenen dat wy noch onse ondersaten U noch den uwen nerghens mesdoen hebben, noch ghepynt te misdoene, noch uwere zaken aenghenomen, soe bidden wy U dat ghi ende uwe hulperen ons ende onse ondersaten vore onsculdich daeraf houden wilt, ende vordane met rusten ende onghemoyt laten, ons hieraf weder overscrivende uwe goede antworde bi den bringer des briefs, waertoe wy ende onse ondersaten ons vuterlec verlaten moghen ende wat U daerin te doene staet. God zy met U. Ghescreven XXVI daghe in Octobris.

Hierop screef Aernout Janssone weder als hier om staet :

30 October 1391.

fol 72 v°. Goede Vriende, uwen brief verstanden inhoudende dat U ghenoech verwondert dat ic U alsoe herdeliken aen scrive, want ghi, noch uwe ondersaten, van die van Ghend ende van mi noch van den oerloghe van Vlaenderen nye aen en naemt noch noch en doet, ende dat ghi oec niet en weet dat ghi, of uwe ondersaten van uwer meyerien, mi of den minen ye te kort ghedeedt in eneghen stucken, ende als van uwen Scouthete, die int waterlant gheweest soude hebben, dat ghi daer niet af en weet, maer dat hi wael ghedaen mochte hebben des hi U niet aen en saghe dat

buten U ware, ende U niet aen en droeghe, soe bi der redenen dat ghi, noch uwe ondersaten, mi noch den minen nerghen mesdaen en hebben noch ghepynt te mesdoen, noch mynre zaken aenghenomen, ghi bidt dat ic ende mine medehulperen U ende uwen ondersaten voer onsculdich houden wilden ende voerdaen met rusten ende onghemoeyt laten, U hieraf weder over scrivende een antworde bi den bringher des briefs, waertoe ghi ende uwe ondersaten uterleken toe verlaten moeght ende wat mi daerin te doene staet. Waeraf, Goede Vriende, ic U gheve te kennen dat ic herde gheerne, ter begheerten van U, nadien dat ghi U der zaken van dien van Ghend ende den Vlaminghen, haren medehulperen, ende van mi ende minen ghesellen niet aen en neemt, de stat van Antwerpen ende hare ondersaten daeraf onsculdich houden ende laten wille, soe dat sy gheen hoede voer mi, noch voer mine ghesellen, hebben en zullen, alsoe verre als ghi mi eenen openen brief seynt dat ic, of mine ghesellen, voer U, voer uwen Scouthete of uwen ondersaten gheen hoede hebben en sullen, want salt soe syn, soe meyne ic sonder hoede te staen jeghen uwen Scouthet alsoe wèl als jeghen U, want mi dat niet en staet te sonderen of gheviel U alsoe, dat ghys niet overwesen en mocht, ghi en moest mi ende mynre ghesellen archste doen, dat ghi ende uwe Scoutet met uwen openen brieven mi ende mine ghesellen dat opseg-ghen sult aen thuys te Dalem, veertien daghe te voren, eer ghi of uwe Scoutet of uwe ondersaten mi of mynre ghesellen erghste doen, ende dierghelyc wil ick U, met minen oepen brieven, veertien daghe te voren altoes tot uwer stat van Antwerpen opzegghen, eer ic, of mine ghe-sellen, U of uwen Scoutet of ondersaten mesdoen sal al dinc sonder arch. Ende dat ghedaen, Goede Vriende, ic wil U geern vrientscap ende lieve doen waer ic moghe, ende mocht ghi yet goets ghedoen tusschen die van Ghend, haren medehulperen den Vlaminghen ende mi, daer woude ic U zeker geern om dienen daer ghys begherende waert, ende ic moch bi besceyde want mi vele te kort van hen gheschiet, alsoe ic meyne, dat vele goeder lude wael weten, hieraf, Goede Vryende, wilt mi wederzeinden uwe goede antworde met uwen openen brieven binnen tyen daghen

naer desen dach, waer ic ende mine ghesellen ons toe verlaten moghen ghelyc vorscreven staet. God sy met U. Ghescreven tot Dalem des Maendaeghs na Sinte-Symon Juden dach.

AERNOUD JANS ZONE, VAN RIELANT.

Hierop screef de stat van Antwerpen weder ane hem :

6 November 1391.

Aernoud, Goede Vrient, uwe antworde op onsen brief aen U ghesonden hebben wy wel verstaen, inhoudende dat overmids wy ons niet aenghenomen en hebben van dien van Ghend ende van U, noch van den oerloghe van Vlaenderen, ghi, noch uwe ghesellen, ons, noch onsen ondersaten, niet en meyndet te mesdoen, in manieren dat wy U eenen openen brief zeinden dat ghi, noch uwe ghesellen, voer ons, voer onsen Scoutet, noch voer onse ondersaten gheen hoede hebben en dorst, niet meynende onsen vors. Scouthet van ons te zunderen, met vele meer woerden in uwen letteren wel verclaert. Waerop, Goede Vriend, U ghelieve te wetene dat wy metten Scouthet van den stucke ghesproken hebben, denwelken, representerende de persoenen ons gheduchts Heeren, alsoe ghi selve wel weten moeght, wy niet bedwinghen en connen, maer wy noch oec onse ondersaten en meynden U, noch uwen ghesellen, in gheenre manieren arch te doen, consten wy oec den Scouthet bedwinghen, wy soudent gheerne doen. Dunct ons emmer, Goede Vrient, dat wy qualec toe quamen souden wy ende onse ondersaten hierboven van U ghevoedt syn, eest oec dat zake dat wy tuwen besten yet goets ghededinghen connen tusschen de vors. van Ghend, dat selen wy gheerne doen met hertten, ende U doen alle vrientscap daer wy mochten. Bidden U dat ghi hier met deser antworde van ons ghepaeyt syn wilt, ons ende onse ondersaten latende in vreden ende onghemoeyt, alsoe wy U toe be-

trouwen, ende wouden wy U arch doen, des wy emmer niet en meynden, dat souden wy U veertien daghe daervoer op thuys te Dalem te weten doen, na begryp van uwen brieve. Onse Lieve Heere God sy met U. Ghescreven VI daghe in Novembris, ende uwe goede antworde bi desen bode.

Aernoud Jans zone nam, in de weke vore Chinxenen, der stat van Antwerpen IX brouten byers metten tonnen, daer elc broute af coste IX oude scilde, sonder de tonnen, dat comt, de tonnen mede gherekent, XVI ℔ II scellinge Vlaemschere grote, ende dit bier hadde in syn scip Jacop Keerstkens zone. fol. 87.

Copie van den brieve van Aernoud Jans zone, van Rielant:

Lieve ende zeere Gheminde Vriende, Ic gheve U te kennen dat ic bi rechter noet, omme dat ic eenen groten in de werelt niet en hebbe op te leven, een scip biers hebbe doen halen daer Claus de Wolf, van Haerlem, stierman af was, dewelke Claus mi seere claeghde dat hi U dat bier niet toet uwer stat bringhen en mochte ende seide dat tvors. bier U toebehoerde, dat mi van goeder herten leet es dat ic bi noede dus doen moet, ende hadt oec lievere van anderen lieden ghehadt dan van U. Waeromme, Lieve Vriende, ic U vriendelec bidde dat ghi niet wanpaeyt daeromme wesen en wilt, want alsoe schiere alse ic enich ghelt ghecrighen can in de werelt, ic sal U gheerne betalen, so dat ic hope dat ghys wel ghepaeyt wesen selt, ghenoeghe U eeneghen dienst die ic dore U doen mach, daer wilt over ghebieden, ende oec hopic dat ics nemmer, bi der helpen van Gode, bier nemen en sal dorven na dat mi toegheseit es. God moet U altoes bewaren waer ghi syt.

Item, nam Aernoud Jans zone noch een scip biers, in de weke na Sente-Mertensdach, dat in hadde Claus de Wolf ende dat comt, metten tonnen, XIIII ℔, III scellinge ende IIII deniers grote Vlaemsche.

fol. 87 v°. Beclaghen hem Aernout Bode, Peter Cloet, Claus Strovic ende Jan Bernaert, poerteren tAntwerpen, dat zy ghecocht hadden ten Damme, in Vlaenderen, v last ende III tonnen tonharinghs, die costen yerst coeps, elc last, metter scip hueren ende oncoste diere op ghinc v ½ ℔ grote Vlaemsche, ende doen zy dien harinc tAntwerpen wart sendden ende hi quam bi Rielant, niet verre van den lande, quamen van Rielant van den hoede neder Aert Jans filius, van Rielant, Willem Aerds sone, van Dilf, ende Pieter van den Bossche, van Ghent, met haren hulperen, ende namen tscip metten haringhe op myns Heren stroem van Hollant, ende voerdent ane de Vlaemsche zide, te Zaeftinghen in de havene, daden daer den harinc vut op tlant, ende lieten tscip ligghen, ende vercochten den harinc, elc last omme VII ℔ ende IIII scellinge grote elken dier te doene hadde ende begherde, ende streken tghelt na hen ende trocken voert te Ghent waert. Somma van desen haringhe XXVIII ℔ XVII ½ scellinge grote Vlems, ende van dat zy hieromme verteert hebben omme haer goed te vervolghene IIII ℔ grote, comt tsamen XXXII ℔ XVII ½ scellinge grote Vlaems.

---

21 October 1391.

Getuigschrift eener pelgrimagie ingezonden.

fol. 83. Anno XCI°, XXI^a die mensis Octobris, soe wart de brief ghetoent dat Joes van Coelputte ende Jan Wortelman hare pelgrimagie ghedaen hadden ten Drie Coninghen, te Coelne, in beternissen van Peter Boudens, van Hoboken.

---

6 November 1391.

Geschil tusschen de inwoonders van Haarlem en de geleiders op de Schelde, over het « geley gelt », door de stad Antwerpen geregeld.

Ane die gheleiders over al op de Scelt ende ane de pachteneren ende elken sonderlinghe, haren lieven vrienden, Scepenen ende Raed van der stat van Antwerpen, Saluyt. Goede Vriende, van alsulken ghescille alse gheweest heeft tusschen den goeden lieden van Harlem, ane dene partie, ende Ulieden, ane dander partie, soe es gheordeneert ende overeen ghedraghen bi den Ontfanghere van Vlaenderen, bi den Scoutete ende bi der wet van Antwerpen ende den goeden lieden van Harlem, die nu bi ons gheweest hebben, toe ghescit dat die van Harlem van eenen vollen gheleide gheven sullen, op de Scelt, XX oude enghelsche ende eenen baken penninc, ende dat sy tAntwerpen in tolhuys bringhen selen V II oude enghelsche die onsen gheduchten Heere van Bourgongien toehoren, ende van eenen hâlven gheleede, X oude enghelsche ende eenen halven baken penninc, ende viere oude enghelsche bringhen int tolhuys tons vors. Heeren bouf, behoudelec altoes onsen gheduchten Heere vors. sinen rechte ende yegheliken anderen den sinen. Ende men sal gheven vol gheleede van goede dat L pont ghecost heeft of daerboven, ende van goede dat daer beneden ghecost heeft, half gheleede, ende men sal gheven eenen baken penninc, eenwarven alsy opwart varen, ende niet alsy vut varen, ende van ydelen scepen en sal men niet gheven, ende dit sal aldus bliven staende tot Meydaghe yerstcomende, sonder meer te nemene of te ghevene, behouden elcs rechte, ende men sal hier en binnen vertasten ane de ouderen ende aen andere de waerheyt hoe de zaken gheleghen syn, ende woude yement segghen dat hi meer daerin gherecht ware, ende hi dat int waer conste ghedoen met alsulken betoghe alse daertoe hoerde, dat soude hem stade doen. Ende hierboven verstaen wy dat ghi vele meer af ghenomen hebt Willeme Jans sone, van Amster- fol. 74 v°.

damme, also hi U wel segghen sal, waerbi wy ane U begheren, bidden ende verzouken dat ghi denselven Willeme syn ghelt weder gheeft, dat ghi te vele van hem ghenomen hebt, ende dat ghi hen, de goede liede van Herlam, ende alle andere laet varen ende keeren op de ordenanchie vorscreven tot Meydaghe toe, sonder yet meer van hen te nemene. Welc van U de contrarie dade, dat soude de Scoutete van Antwerpen, in den name van onsen gheduchten Heere, berechten ende corrigeren na der Vierscharen rechte van Antwerpen, alse daertoe hoerde, ende dies niet laten, dwelke wy U te kennene gheven, onder ons Scoutets ende onser stat zeghel van den zaken hierop gheplet. Ghegheven den sesten dach in Novembris int jaer Ons Heeren M. CCC. een ende neghentich.

Omstreeks 1391.

Brief der stad Antwerpen aan de stad Dendermonde betreffende de « jaermerct vryheyt. »

fol. 67 v°. Lieve gheminde Vriende, Uwe letteren ane ons ghesonden hebben wy wel verstaen, alse van eneghen gheboden die tAntwerpen ghedaen souden syn in contrarien van U, etc., Waerop U ghelieve te wetene dat tAntwerpen een ghebot ghedaen es, van sHeeren ende vander stat weghen, soe wie goed onder heeft binnen Antwerpen toebehorende dien van Dendermonde, dat hi dat goed onder behouden sal ende in gheenre manieren televereren, onsen poerteren ende den anderen goeden coeplieden en sy eer bescheyt gheschiet van haren goede dat hen, binnen onsen vryer jaermarct ende binnen den palen van Brabant, ghenomen wart van lieden ligghende binnen Dendermonde ende daer binnen ghevoert, daeromme dat wy ghescreven hebben ane onsen lieve Heere van Vlaenderen, daer ons noch gheene antworde af en quam, ende ane andere, ende oec ane U, daer ons cranc bescheyt af comen es. Ende want, Goede Vriende,

onse jaermarcten in allen landen bekent syn, over II vrye jaermarcten ende oyt ende ye alle den lande ende palen dore van Brabant ghetrouwelec ende wel ghevryt hebben gheweest, ende sculdich syn ghevryt te sine, ende die ane rueren onser liever Heeren ende Vrouwen herlicheyt van Bourgongien ende hare stat van Antwerpen, ende die oec de meeste sustinancie syn die de stat heeft, die wy herde node souden laten verminderen oft crenken, soe es dit ghebot ghedaen ende omme gheene zake anders, ende meynen oft God wille, soe langhe hieromme te volghene, dat onser lieven Heeren herlicheyt ende Vrouwen van Bourgongien hare stat recht van Antwerpen, ende de vriheyt van haerre jaermarct ghehouden sal worden. Waerbi, Lieve Vriende, wy U bidden dat ghi hiertoe helpen ende raden wilt ende soe vele daertoe doen, dat al tgoed dat van uwen lieden binnen onser vryer jaermarct ghenomen was, den goeden lieden scadeloes teliverert worde, ende dat ghedaen, alsulc goed, alse ghi oft uwe goede liede onder ons hebben, men saelt dan gerne telivereren, ende alle goede onste ende vrientscap zeker bewisen die wy sullen moghen, want wy anders met U niet en gheeren, oft God wille, dan alle goede vrientscap, waer dit goed ontsleghen mach syn, ende de vriheyt van onser jaermarct ghehouden, Goede Vriende, God sy met U. Scriptum etc.

---

25 Januari 1391 (92).

« *Correctie.* »

Dit es de emende ende beternisse die bi den Scoutete ende bi de Scepenen gheordeneert was te doene Janne Willebeys, want hi int jaer Ons Heeren M. CCC een ende neghentich, op Sente-Pauwels dach, dat was den XXV^sten^ dach in Loumaent, vore den Heere ende vore de Scepenen zittende omme elken recht ende vonnisse te doene, quam een groet overdaet doende, opter Scepenhuys, ende stac fol. 83.

Janne Lammenssone, den scepemakere, dat hi voer al goeden borghe moet setten den Heere van sinen broke vorę in.

Item, dat hi, binnen sonneschine sonder langer respyt, porren sal moeten vuter stat, ende een pelgrimagie doen tOnser Vrouwen te Raetsamadouwe, in beternissen den Heere ende der stat van der vors. overdaet ende daeraf goede brieve bringhen dat hi die pelgrimagie daeromme ghedaen heeft ende omme gheene zake anders.

Item, dat hi voert sal moeten doen maken twee roeden muers met gariten, daer hem der stat meester van metselrien wisen sal, ghelyc begonnen es bi Verloren Cost, ende goede zekernisse doen daeraf eer hi weder inder stat comen sal moghen, ende waert dat hi niet weder en keerde van der pelgrimagie, soe soude haer de stat houden van den vors. tween roeden muers ane des vors. Jan Willebeys goed, ende desghelike en sal hi niet weder in der stat moghen comen, hi en hebbe eer ghebetert ende ghesoent den ghequetsten vors., met sinen maghen ende vrienden, oft en conste hi des niet ghedoen, soe soude hi hem beteren bi den Heere ende bi der stat.

---

11 Maart 1391 (92.)

Voorwaarden van aanvaarding in het gasthuis bij de Koepoortstraat (godshuis der Blauwbroeders.)

fol. 83 v°. Anno XCI°, die XIma mensis Marcii, ordinert bi Scepenen ende Rentmeesteren vander stat van Antwerpen gemeynlec,

Dat van desen daghe vortwart, men nyeman ontfaen en sal int gasthuis aen de Coeport, hi en hebbe te vore, eer

hi ontfaen zal zyn, VII jare tAntwerpen portere gheweest, oft meer maer niet min, voert sal hi moeten zweren ten Heilighen dat hi alle zyn goede int gasthuys brenght ende ghene goede daer buten en behout, voert sal de persoen die ontfaen sal zyn, tamelec ende redelec syn van ghesynden ende van zeden alsoe dat menne met redene ontfaen mach onder ander goede mensschen.

Voert soe en sal men nyeman vreemder van buten ontfaen daerin, het en zy bi ghemeynen Scepenen, ende hi en gheve den gasthuse C oude scilde oft de weerde daeraf, ende voert alle zyn andere goede, die hi daer boven heeft, met zinen eede int selve gasthuys brenghen moeten, van zeden ende ghesynden wesende ghelyc vors. es.

---

12 April 1392.

Uitspraak in een geschil tusschen Willem Bode en Jan van Wesele alias van Sompeken.

Alse van den ghescille dat ghestaen heeft tusschen Willem fol. 83 v°. Boden ende Janne, naturlic sone Heren Heinrycs van Wesele, Ridders, die men heet van Sompeken, soe es gheordeneert bi den Heere ende bi der stat dat Willem Bode, vore de misdaet die hi Janne vors. mesdaen heeft, vore in vergeffenisse bidden sal, ende hem ende sinen vrienden teren ende te moetzoenen, doen eene pelgrimagie tSente-Martens te Tours ende darwaert porren binnen XIIII daghen nadat de marctvrede vander Chinxenmarct tAntwerpen, nu yerst toecomende, leden sal syn, ende alse hi van dier pelgrimagie weder comen es, dat hi dan binnen eere maent daerna trecken sal tSente-Joes, ende goede brieve van den vors. steden bringhen dat hi die pelgrimagie ghedaen heeft daeromme ende om gheene zake anders.

Item, soe sal de vors. Willem Bode daerboven gheven Janne vors. x ℔ grote Vlems, vore sine smerte ende quetsuere, dats te wetene v ℔ grote in de Chinxenmarct yerst comende, ende dander v ℔ grote in de Bamismarct daernaest volghende, ende hiermede sullen zy, hare maghe ende vriende, ane beiden ziden, wel ende wittelec verzoent syn. Wie hier boven deen opten anderen dade, dat ware op zoenbrake ende vredebrake.

Item, want Jan, Her Heinrycs van Wesele ander bastart sone, nu onlanghe comen es, niet verre buten der stat van Antwerpen ende op sHeeren strate, ende daer heeft ghevreest, ghesleghen ende ghequetst vrouwe namen ende manne, ruerende, in sine woerde, dat hi dat dede op Willem Boden ende op sine vriende, Soe es gheordeneert bi den Heere ende bider stat dat hi den Heere, der stat, Willeme Boden ende sinen vrienden teeren, doen sal eene pelgrimagie tOnser Vrouwen te Roetsamadouwe ende streecs darwart porren ende niet wederkeeren binnen der stat oft binnen der bewisinghen myns Heeren van Bourgongne, hi en hebbe de ghequetste ghezoent ende den Heere ghebetert, ende oec goede brieve brocht dat hi de vors. pelgrimagie daeromme ghedaen heeft ende omme gheene zake anders, waer hi contrarie dade, soe soude men corrigeren bi den Heere ende bider stat, na privilegie vander stat. Dit gheschiede opter Scepenhuys, in de camere, int jaer Ons Heeren M. CCC. neghentich ende twee, opten Goeden Vriendach omtrent Vespertyt.

Daaronder : Den brief van Janne van Sompeken vors. was ghetoent vore Scepenen anno XCIIII°, XXVI daghe Februarii van siere pelgrimagie.

Omstreeks 1392.

Gebannen personen.

Jan van Ryemenam was vuter stat van Mechlen gheseeght, van onnutscape, II jaere lanc. fol. 83 v°

Jan Voet, van Mechelen, wart desghelike vutgheseeght, van onnutscape, x jaere lanc.

Jan de Rys, wullenwevere, wart oec desghelike vutgheseeght x jaere lanc.

Omstreeks 1392.

Aanbieding van « saufconduict » aan de kooplieden van Brugge en van andere steden.

Allen denghenen die dese letteren sullen zien oft horen lesen, ende sonderlinghe eersamen lieden ende wisen den ghemeenen coeplieden van allen landen ende nacien residentie doende binnen der stede van Brugghe ende oec den coeplieden vander selver stede, ende elker sonderlinghe, haren lieven vrienden, Scepenen ende Raed van der stat van Antwerpen, Saluut ende al goed. Gheminde Vriende, want nu nakende es de tyt van onser jaermerct, ende wy verstaen dat eneghe van U, onse jaermerct gerne versoekende, hem ontsien oft vreesen vore Aernoude Jans sone [1] oft vore andere, soe gheven wy U te kennene dat wy gheoerdineert hebben te sendene jeghen U, teere zekerre stede die U ghelieven sal, een ofte twee scepe, ghemant fol. 82bis.

(1) Zie hiervoren bladz. 242.

met volke van wapenen, omme U van daer tot Antwerpen ende weder omme van Antwerpen te helpen gheleidene, soe dat U niet en messchie na haerre macht, in dien dat ghys begheert ende ghi te samen, met eenen vlote oft met tween, over wilt comen en wederomme keeren ende ons den dach ende de stede te voren laet weten dat wy van onser lieden daer senden moghen bi alsoe dat ghi U selven mede versiet ende sterc maect omme te bat bewaert te sine, ende bidden U vriendelec dat ghi ons hieraf uwe meyninghe ende goede begheerte wilt laten weten bi den bringher des briefs, ende oec den dach ende stede dat U goet dachte dat onse liede daer quamen ende waren, soe dat wy ons hierop in tyds voersien moghen. In kennesse.

fol. 119. Ghi Heeren Lieve Vriende, want nu nakende es de tyt van onser jaermarct ende wy verstaen dat eneghe van uwen poerteren ende coplieden hen duchten oft vreesen souden vore Arnout Jans sone, soe hebben wy ghescreven ane uwe poerteren ende alrehande andere coplieden binnen uwere stede, dat wy gheordeneert hebben hen tieghen te sendene, teere zekere stede die hen ghelieven sal ons te laten wetene, een scip oft II, ghemant met volke van wapenen, diese van daer tot Antwerpen ende wederomme, helpen sullen gheleiden na haerre macht, in dien dat sy met I vlote comen willen oft met tween, ende wederomme keeren, ende henselven oec vorsien ende starc maken omme te bat verwart tsine. Ende bidden U vriendelec dat ghi dit uwen goeden lieden te kennen wilt gheven ende dat ghise oec pinen wilt te bewerne dat sy tsamen bi een te starker syn, ende ons uwen goeden wille hieraf over scriven bi den bringer des briefs, ende oec de stede daer U goed dochte dat onse liede hen tieghen quamen ende den dach wanneer, soe dat wy ons in tyds hierop vorsien moghen. Onse Lieve Heere God etc.

1 Juli 1392.

« *Correctien.* »

Overmids dat nu in der stat in overspele sitten enighe fol. 84.
persone, dat jeghen Gode ende jeghen de zalicheyt van haerre zielen es, ende jeghen trecht vander stat, ende omme deghene, die daeraf besmet moghen wesen, te castyene ende daervut te treckene, soe worden int jaer ons Heeren M. CCC. XCII, opten yersten dach van Julio drie vroukene vutgheseeght ende pelgrimagie ghesendt bi Her Janne van Ymmersele, Riddere, Scoutete, ende bi der Wet, ghelyc hierna bescreven staet.

In den ersten, Katline Scoenbaerts, Potterkens wyf, die ghinc sitten bi Peteren van Zoersele, die een ghetrout wyf heeft, in opembaren overspele, dies sy haer niet en scaemde, soe sal sy trecken ende eene pelgrimagie doen tOnser Vrouwen, te Parys, ende darwaert porren bi sonneschine vuter stat, ende nadat sy die pelgrimagie ghedaen heeft ende des goede brieve ghesonden den Heere ende der stat, dat sy daertenden drie jaere vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen sal moeten bliven, eer sy incomen sal moghen, ende waer sy de contrarie dade, ende mense hierenbinnen vonde, binnen der stat oft bewisinghe vors., dat ware op hare eene oeyre.

Daaronder : Den brief van Katlinen vors. wart ghetoent vore Scoutete ende Scepenen op Sente-Gertrudendach in Merte, anno predicto.

Item, eene vrouwen name, gheheeten Zoete, daer Claus van Cothen bi gheseten heeft, dat sy trecken sal in pelgrimagie tot Sente-Mertens tUtrecht, in alder selver manieren dat boven van Katlinen Scoenbaerts staet.

Daaronder : Den brief van Zoeten wart ghetoent vore den Heere ende Scepenen, int jaer XCII, des Maendaeghs vore Kerssavond.

Item, een ander vrouwen name, gheheeten Katline, die ane Veldackere, den hoedemakere in de Coeperstrate, die een ghetrout wyf heeft, haer hilt ende den man van sinen wive trac ende tsine ontlocte ende over halpbringben, dat sy trecken sal ende eene pelgrimagie doen tot Coelne, in alder selver voeghen dat boven verclaert staet.

Ende dat gheen van deser drie vrouwen namen, na dat haer tyt vut es, in der stat van Antwerpen comen en sal moghen, zy en sullen elc eer gheven ende betalen den Scoutete, van haren fayte dat sy ghehanteert hadden, XX scellinge grote Vlems.

Ende vielt dat enighe van den mannen, daer dese vors. wive bi gheseten hebben, hen volghden oft dese wive buten setten in steden oft in dorpen oft ghiesten, die soude men soe castyen bi den Heere ende bi der stat, dats hen andere wachten souden, ende dat sy liever mochten hebben dat syt ghelaten hadden.

---

8 Juli 1392.

Verbod te visschen in de « visscherye van Sinte-Michiels. »

fol. 88. Het was gheboden int jaer XCII°, VIII daghe in Julio, bi Heeren Janne van Ymmersele, Riddere, Scoutete, ende bi der stat, dat niement visschen en soude noch en mochte binnen den waterlande in des abds visscherien van Sente-Michiels, poertere noch vremde, edel noch onedel, ende waer men bevonde datter yement in vischte oft ghevischt

hadde, die soude verboren sHeeren behouf x guldene, also dicke alst gheviele, ende dies en soude men niemende verdraghen.

---

31 Januari 1392 (93).

« *Correctie* ».

Dit was gheordeneert bi den Schoutete, Amman, Scepenen int jaer XCII°, den lesten dach in Loumaend. fol. 84.

Dat Hanneken Coeman, Heine Coman ende Heine Bieken, bi sonneschine porren selen vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen ende trecken eene pelgrimagie elc tot Sente-Marien-Magdalenen ter Spelunken boven Avenyoen, ende niet weder comen binnen der stat noch bewisinghe van Antwerpen, zy en hebben eer de pelgrimagie ghedaen ende goede brieve van daer brocht, dat zy die pelgrimagie ghedaen hebben, overmids dat zy, boven vreeden, Peters huys van den Male, des ouden, opghestoten hebben ende in Peters huys van den Male, des jonghen, gheweest ende vore Peter Ydens huys ende de goede liede, boven vreden, ghevreest. Ende daertoe en sullen zy in de stat niet moghen comen, noch inder bewisinghe, zy en hebben eer tsHeeren goeden moet van den broke. Waer zy de contrarie daden, zy souden verboren den broke die daerop staet, na de privilegien vander stat, nochtan souden zy de pelgrimagie moeten doen.

---

10 Maart 1392 (93).

Ordonnancie voor de « aerbeyders van buyten te mogen commen wercken binnen deser stadt. »

fol. 84. Dit was gheordeneert bi den Schoutete ende Scepenen int jaer Ons Heeren boven ghenomt, den x^{sten} dach in Maerte.

Dat alle arbeyders, synt boemdragers, buydeldragers, cordewaghencruyders oft wat arbeyders dat syn, sullen moghen comen binnen Antwerpen ende haer broet daer winnen, op de boete van eenen ponde was ende op I ghelte Rynschs wyns van x grote die zy sullen gheven haren gheselscape van haerre neringhen van incomene ende voert op haer keersghelt.

---

11 Mei 1393.

Oproep aan verschillige steden tot het bijwonen der jaarmarkten waar de Oosterlingen nu wederom aan deel zullen nemen.

fol. 119. Dit screef men alomme ane de steden daer de conduyte ghinghen :

Lieve gheminde Vriende, want de Oesterlinghe langhen tyt onse stat ghescuwet hebben ende daer gheenrehande goed willen coepen noch vercoepen, soe ghelieve U te wetene dat wy soe metten Oesterlinghe ghesproken hebben dat sy nu te deser onser jaermarct ende vortane, hopen wy, tallen anderen onser jaermarcten comen selen ende oec buten marcten, ende daer coepen ende vercoepen alrehande

goed des hen ghelieven sal, ende oec sullen zy alrehande goed daer bringhen te coepe, alsoe zy vormaels ghedaen hebben, ende bidden U vriendelec dat ghi dit uwen poerteren ende coeplieden te kennen wilt gheven, so dat zy hen te bat daerop versien moghen omme alrehande goed te meer tonser jaermarct te sendene, daerin doende also wy U betrouwen. God zy met U. Ghescreven XI daghe in Meye int jaer XCIII°.

---

21 Juli 1393.

Oorlof voor ridder Lambrecht van Moerdale om een gat « inder stad muer, te water waert, te maken ».

Ter beden van den Heere van Ghistele ende ter begheerten fol. 117 v°.
ende versouke van Her Lambrechte van Moerdale, Riddere, soe es gheconsenteert dat Her Lambrecht vors. sal moghen doen maken ende openen, op sinen cost, achter sine herberghe in Craywyc, in der stat muer van Antwerpen, ter Scelt waert, een gat ende daerin eene dore doen hanghen, altoes ter stat wederroepene gheduerende ende niet langer, ende waert datter stat van Antwerpen eenighe hindernisse, scade oft letsel van dien ghate toe quame oft ghedaen worde, het ware van assisen oft in wat manieren dat zy gheviele, daervore gheloefde Lambrecht Muylaert, op hem ende op tsine, altoes goed warant te sine ende dat te verrechtene. Dit was ghedaen opter Scepenhuys, in de camer, XXI daghe in Julio, int jaer Ons Heeren M. CCC. neghentich ende drie, bi de Scepenen hierna ghenoemt : Claus van Rythoven, Willem Noyts, Willem de Moelnere, Jan de Pape, Gielys Wilmaer, Michiel Tollinc, Gheldolf van der Zennen, Laureyns Volkaert ende andere present wesende.

---

1 Augustus 1393.

Vrede tusschen de Koningen van Vrankrijk en Engeland gesloten.

fol. 105. Jan, Heere van Ghistele ende van Inghelmonstre, Capitain Generael van den lande van Vlaenderen, van Mechline ende van Antwerpen, aen alle Baellius, Wethouders ende Officiers van den vors. lande ende steden ende ain elken sonderlinghe wien onse presente cedule ghetoeght wordt, saluut. Gheminde Vriende, wy senden ain U onsen gheminden clerc, Raessen Kempe, bringher van desen om hulieden te toghene de brieve van der vrede ghemaect tusschen den Coninc van Vrankerike, onsen Heere, ende sinen adversarys den Coninc van Ingheland, haren hulpers ende allyeten, aen beeden ziden, soe dat wy aen hulieden ende aen elken sonderlinghe begheren ende versouken, met al onser neerenste. dat ghi stapllans, elc in sine stede, de vors. vrede publieert, ute roupt ende openbaerd tallen steden daer roupe ghecostumeert syn te doene ende alsoet behoert ghelyc ende inder manieren dat onse vors. Heere de Coninc begheert ende U mach bliken bi sinen openen brieven die U onse vors. clerc toeghen sal. Ghegheven te Ghistele onder onsen zeghel hieran gheplact, den eersten dach van Oeghstmaend int jaer M. CCC. drie ende neghentich

---

19 September 1393.

« Ontseggebrieve » (oorlogsverklaringen) aan den Hertog van Burgondië.

fol. 118 Hogheboren Doerluchteghe Voyrst, Lieve Ghenedighe Heere Hertoghe van Boirgoingen, Greve van Vlaenderen ende van Artoys, ghewerdicht uwer Ghenaeden te weten dat ic,

Arnt van Hoemen, Ridder, Boirchgreve van Oedenkerken, U opgheve, mit desen openen brieve, alsullic lene ende manscaep als ic van U haldende bin, Lieve Ghenedighe Heere, ende bidde uwer Ghenaden oetmoedelec dat ghi dit voer gheen ovel nemen en wilt, want mi die recht noed hiertoe drinct, dat ghi mi niet en doet betalen myn leen dat ic duycke guytlec ende oetmoedelec vervoilght hebbe ende menighen bode omme ghesant hebbe ende mi u Ontfengher van Vlaenderen niet betalen en woude, daer ic qualicken in toe come ende groet onrecht aengheschiet, want ic minen Lieven Ghenedighen Heere van Vlaenderen, den God ghenadich si, ende U, Lieve Ghenedighe Heere, menighen zuyren ghetruwen dienst ghedaen hebbe ende ic minen dyenst gheerne behalden hadde, hadt moghen wesen. In orkunde myns zeghels binne op desen brief ghedruyct in den jaer Ons Heeren dusent drie hondert drientneghentich, des neeste Vridaghes na Sente-Lambrecht daghe.

Wit, Hogheboren Doerlichteghe Vorst, Hertoghe van Borgoingen, Greve van Vlaenderen ende van Artoes, dat ic, Arnt van Hoemen, Ridder, Boirchgreve van Oedenkerken, u viant wesen wille ende al uwer ondersaten, ende alle uwer amptlude, ende alle dergheenre die ic op U ende op uwe onderseten ende amptlude veden macht, ende wille myn eere hiermede bewaert hebben. In orkunde myns zeghels binnen op desen brief ghedruyct, in den jaer Ons Heeren dusent drie hondert drientneghentich, des Vridaches nae Sente Lambrecht daegh.

Wit, Hertoghe van Borgoengien, Greve van Vlaenderen ende van Aertoes, dat ic keuswielrere liever hebbe Heren Aernt van Hoemen, Borchgreve tot Oeydenkercken, dan ic U doe, ende wil u viant daerom wesen ende al uwer onderseten ende aemptlude ende aldergheenre die ic op U ende op u onderseten ende amptluden veden mach, ende wil myn eer hiermede verwaert hebben. Ghegheven onder zeghel Heren Arnts van Hoemen, Borchgreve tot Oeydenkerken, des ic ghebruyc op dese tyt, in den jaer van drie ende tneghentich, des neesten Vridaghes nae Sente Lamberts dach.

Wyst, Edel Hogheborn Vorst, Her Flieppe van Boirgonien, dat ich, Gompert van Nuwenair, uir viant syn wil ond alle dergeynre die ich op uch veden mach ond al uirre lande uirghescheiden, Millen, Gangelt ond dat lant van Wassenberch, omme onrechts wille dat ure amptlude an min knecht ghekeert haven, ond wil dez myn eer tgheen uch ond tgheen uir lant bewart haven, ind vort wyst dat ic Gartsterick van Stemmel, Eboart van Wisschel, Jordens soyn, Gadart van Nuwenair, bassteert, Roippeert van Virnenborch, basstert, Jehan van Vonderen, Dierich Gieb, Brou opden Berghe, Tysken van Krieckenbeke, Dierich van Nuenhaven liever hebben Gimpeert van Nuwenair dan uch, ond willen des onz teghen uch ind uir lant bewart hebben. Gegeven onder zeghel Gomprecht van Nuwenair, des wir sementlichen in desen zaken ghebruyken.

2 Augustus 1394.

fol. 117 v°. Illustri Principi Domino et consanguineo nostro Domino Philippo, quondam Regis Francorum filio, Duci Burgundie, Flandrie, Arthesii, Burgundie ac Rethesii Cometi etc. Nos, Wilhelmus de Juliaco, Dei gratia Dux Montensis et Comes Ravensbergensis etc. notum facimus presentium tenore cum nos sciamus magnificentiam vestram non latere quod pro solutione homagii nostri, quod de vobis et felicis memorie Domino Lodovico, quondam Comiti Flandrie et Duci Brabantie tenuimus, hucusque sub magnis sumptibus et tediis, miserimus gentes nostras a multis annis citra et vicibus repetitis et novissime omnem quadragesimam proxime preteritam, quibus vestro nomine et nobis cum eisdem litteris vestris semper responsum fuit qualiter cum vestris receptoribus quibus semper scribebatur vestris litteris ordinassetur quod nobis de integrali solutione nostri homagii et de restantiis eiusdem deberet responderi, vestri tamen receptores ad scripta vestra aliquociens nichil attendentes, aliquociens terminum solutionis prefigentes, tandem breviter post multas fatigationes nobis solvere minime curaverunt,

prout hec et plura per latorem et litteras nostras pluries vobis fecimus explicari. Quare, Magnifice Princeps, vestre magnificentie feodaliter ammodo quod non displiceat nequimus obligari et nostrum homagium litteris presentibus vobis resignamus, displicet enim et nobis vestre magnificentie in istud displicere et quod nos oporteat servicium nostrum quod pie memorie Domino Ludovico predecessori vestro predicto, quod pluribus notum est, impendimus ac vobis eciam ad votum fecissemus, isto fine terminare. Scriptum Dusseldorp, secunda die mensis Augusti anno XCIII°, sigillo nostro appensso.

---

5 November 1393.

« Correctien ».

Dese persoene worden vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen gheseeght, mids onhoesscher wandelinghen die zy ghehanteert hebben, bi daghe ende bi nachte, ende overdade ende sassem woerde die zy ghedaen ende ghesproken hebben, anno XCIII°, V daghe in Novembris, bi Heren Janne van Ymmersele, Schoutete tAntwerpen, bi de Scepenen ende Rentmeesters, present wesende, ende binnen desen selven daghe sullen zy bi sonneschine vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen trecken moeten. fol. 88.

In den eersten, Michiel van der Borch, dat hi trecken sal in Cypren ende drie jaer lanc daer bliven moeten, ende daeraf goede brieve oft ghewarich licteken den Heere ende der stat bringhen oft senden dat hy alsoe ghedaen heeft, eer hi weder binnen der stat van Antwerpen oft binnen der bewisinghen die daertoe hoert sal moghen comen.

Item, Diederyc van Berghen, de mersenier, dat hi trecken sal ende pelgrimagie doen tSente-Peters ende tSente-Pauwels ten Hoghen Roeme, ende alse hi die pelgrimagie ghedaen heeft, ende daeraf goede brieve oft ghewarich licteken ghesonden den Heere ende der stat, dat hi nochtan, eer hi inder stat oft bewisinghe van Antwerpen sal moghen comen, der stat maken sal twee roeden gariten, op de veste, daer men hem vander stat weghen bewisen sal.

Item, Jan Lammens, den sceepmakere, dat hi trecken sal tSente-Jacops in Galissien ende voert doen in alder selver voeghen dat Diederyc van Berghen doen moet, eer hi weder in sal moghen comen.

Item, Watermolenken, de wevere, dat hi trecken sal tSente-Nyclaus ten Oestenenbaren, ende alse hi die pelgrimagie ghedaen heeft, ende den Heere ende der stat des goede brieve oft ghewarich licteken ghesonden, dat hi nochtan daerentenden drie jaere lanc vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen sal moeten bliven, ende eer hi na die drie jaere in comen sal moghen, dat hi daertoe sal moeten doen maken eene roede gariten, op der stat veste, daer men hem bewisen sal.

Daaronder : Den brief vander pelgrimagie van hem wart ghetoent XVI daghe in Novembris anno XCVI°, vore Scoutete ende Scepenen.

Item, Mastken, dat hi trecken sal tSente-Nyclaus ten Oestenenbaren, ende oec drie jaer vut bliven na dat de brieve oft ghewarich licteken den Heere ende der stat ghesonden es, in alder selver voeghen ghelyc Watermolenkene, sonder muer oft gariten te makene.

Daaronder : Mastkens brief wart ghetoent van siere pelgrimagie vore Scepenen anno XCIIII°, ultima Augusti.

Item, Reynken van Breeda, de vischcoepere, dat hi trecken sal tSente-Jacops in Galissien, ende drie jaer vut moeten

bliven, in alder selver voeghen niet ghewisselt noch ghekeert ghelyc Mastkene.

Daaronder : Den brief van siere pelgrimagie wart ghetoent vore Scepenen den IX^{sten} dach in Aprille anno ut supra.

Item, Kerstiaen van Dornike, dat hi trecken sal in Cypers, ende na dat hi de pelgrimagie ghedaen heeft ende des goede brieve oft ghewarich licteken den Heere ende der stat ghesonden, dat hi daertenden sesse jaere lanc vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen sal moeten bliven eer hi incomen sal moghen.

Item, Venneman, de zaghere, Item, Heynken, syn sone, ende Cole dEnghelsche, de zaghere,	Dese III persoene sullen trecken tSente-Eewouds ende na dat zy hare pelgrimagie ghedaen hebben, ende goede brieve etc., soe sullen zy nochtan daertenden, elc van hen drien, sesse jaere lanc vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen bliven moeten, eer zy incomen selen.

Ende es occ te wetene, dat gheen van al dese X personen, die boven ghenoemt syn, in der stat van Antwerpen oft binnen der bewisinghen die daertoe hoert, en sal moghen comen, alwaert dat zy al voldaen hadden, alsoe op elken ghescreven staet, zy en sullen eer moeten hebben sHeeren ghemoede, ende waer men yemende daer binnen vonde de contrarie doende, dat ware op syn hoeft.

1393.

Namen der toezichters over de gast- en godshuizen. (1)

fol. 35 v°. Int jaer XCIII, montboren vander ordenen :

Her Reynere vander Elst, Jacop van Hoboken, van den ouden gasthuse.

Jan van den Putte, Jan Bacheleer, ter Ziekerliede.

Laureyns Artjans, Jan vander Heyden, Claussone, ter Fermarien int Beghynhof.

Claus van Rythoven, Jan vander Heyden, Rentmeester, bi de Coeporte.

Claus van den Werve, Claus van Wineghem, tgasthuys bi Sente-Jansporte.

Jan Drake, Gheldolf vander Zennen, de Fermarie in Claepdorp.

Arnout van Immersele, Gielys Damaes, in de derde ordene.

---

8 December 1393.

« *Correctien.* »

fol. 88 v°. Anno XCIII°, VIII daghe Decembris.

Janneken de Swarte, die men heet vlieguytken, dat hi trecken sal in Cypers ende bi sonneschine vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen ende daer drie jaere lanc bliven moeten, ende na dat hi des brieve ghesonden heeft aen den Heere ende aen tstat, dat hi nochtan VI jaere lanc

(1) Zie 21 Mei 1386.

vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen sal moeten bliven ende eer hi daertenden in sal comen, soe moet hi sHeeren ghemoede hebben.

Item, Bette, die men heet Bette grote conte, dat zy trecken sal ten Hoghen Rome ende darwart porren ut supra ende na dat zy hare pelgrimagie ghedaen heeft ende des brieve ghesonden, dat zy daertenden drie jaere lanc vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen sal moeten bliven eer zy in sal moghen comen, ende eer zy na dien tyt incomen mach, soe moet zy sHeeren ghemoede hebben. Ende dit es teenen teekene van haren onseden die zy bedreven hebben.

---

25 Mei 1394.

« *Correctien.* »

Dit wert gheordineert bi den Scouthet ende Scepenen ende vutgheroepen ter Scepenenhuys, int jaer XCIIII, XXV daghe in Meye. fol. 88 v°.

Inden yersten, Jan van Bruesele, doude, mids dat hi oploep ghedaen heeft met quaden woerden der stat dyeneren, die haren eedt der stat ghedaen hebben, soe sal hi vloghs den Heere gheven moeten een pont Vlaemschere grote, ende hi sal der stat moeten doen maken tusschen nu ende Sente-Bavendach yerst comende, een roede gariten daer men se hem van der stat weghen bewisen sal.

Item, Jan van Bruesele, de jonghe, syn zone, overmids dat hi oploep ghedaen heeft goeden lieden die in der stat rechte zitten ende oec eenen anderen goeden knape, der stat dyenare, die der stat eedt ghedaen heeft, ghevreest heeft, soe sal hi op den dach van heden, bi sonneschine, vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen trecken, ende eenen wech doen tSente-Jacops in Galiscien in Compostelle,

ende niet weder binnen der stat oft bewisinghen van Antwerpen comen vore hi der stat goede ghewarighe brieve ghesent heeft dat hi die pelgrimagie ghedaen heeft den Heere ende der stat te moetsoenen, ende dat hi daertoe eer hi in de stat oft bewisinghe vors. comen mach, den Heere gheven sal twintich Brabantsche peters eenwerf, ende dit al op de peyne te verboerne die daertoe staet, waer in enich ghebrec viele, nochtan de vors. beternesse te doene.

Daaronder : Den brief van Jans pelgrimagie wart ghetoent vore Scepenen anno XCIIII°, ultima Augusti.

19 Maart 1394 (95).

Int jaer van XCIIII, XIX daghen in Merte, soe was bi den Scouthete, Heren Jacoppe van Lichtervelde, ende bi den Scepenen tsegghen gheseeght tusschen Janne van Bruessele, den jonghen, ende Janne Zymare, den vischcopere, in deser manieren dat Jan van Bruessele Janne Zymare vergheffenisse bad ende dat hi swoer ane den Heyleghen nemmermeer Janne Zymare te mesdoene noch te doen mesdoene an lyf noch an leef noch wanconst, te wetene van gheenen zaken die vore ghesciet waren, bi hem ofte bi yemende van sinen weghen, op zoenbrake ende op vredebrake, ende waer de contrarie ghesciede daervore gheloefden te verantwordene Jan van Bruessele, syn vader, ende Jan van den Vekene, dat den vors. Janne Zymare hieraf van den vors. zaken niet messchien en sal, op soenbrake ende op vredebrake, ende Jan van den Vekene gheloefde vore Scouthete ende Scepenen te brenghene Clause, sinen broeder, ende al dat selve te ghelovene. Item, dat Jan van Bruessele, de jonghe, den Heere ende der stad teeren trecken sal I pelgrimagie tot Sente-Peters ende Sente-Pauwels te Rome ende derwart porren, bi sonnescine, ende nemmermeer binnen der stad oft bewisinghen van Antwerpen te comene, hi en heb die pelgrimagie ghedaen ende goede brieve

daeraf brocht. Ende opten XIX[sten] dach van Aprille, soe quam Claus van den Vekene, ende gheloefde vore den Amman ende Scepenen, opter Scepenhuys, te volvuerne alsulke ghelofte alse daer in dacten Jan van den Vekene, syn broeder, vervinc alsoe boven verclaert staet, anno XCV°.

Daaronder : Den brief van Jans pelgrimagie van Bruesele wart ghetoent vore den Amman ende Scepenen, in der Scepenen camere ane tcontoer, opten XXVIII[sten] dach in Junio int jaer XCV°, ende hi quam opten selven dach ende dede sinen eed daertoe.

---

28 September 1394.

Ordonnancien op het dragen van wapens, het verlichten der straten, de kansspelen, enz.

Dat niement binnen Antwerpen noch binnen der vriheyt van Antwerpen, Riddere noch cnape, edel noch onedel, poerter noch vremde, draghen en sal moghen pansiere, sweerde, misericoerden, bazeleren, pyken, stave, baerdaexe, ghisermen, cudsen, cluppele, noch gheenrehande wapene anders dan die redelec ende moghelec syn, alse corte baceleers, culmisse, pasmesse oft van dierghelike, die niet langhere noch breedere en syn dan de exemplere die vore der Scepenenhuys hanght. Wie hier jeghen dade ende dese verboden wapene droeghe, ende de Heere oft yement van sHeeren weghen, die vangers syn, yemende daermede bevonden ende hant ane hen sloeghen oft betuyghen consten, met witteghen lieden, waert bi daghe oft bi nachte, dat [die] (1) verboren soude, die daermede bevonde worde, X scellinghe oudere grote, alsoe menichwarf alst ghesciede sHeeren behouf, ende daer staphants tghereede ghelt af gheven moeten oft borghe setten binnen drien daghen te betaelne, oft vloeghs daervore in den fol. 21 v°.

(1) *Doorgehaald en vervangen door* hi.

Steen te gane ende daerin te blivene toet dat hyt betaelt oft alsoe borghe gheset hadde, vutghenomen ons liefs Heeren ende Vrouwen van Bourgongien ende haerre kindere huysghesinde, Miervrouwen van Brabant, van Ghelre, ende des Hertoghen Aelbrechts huysghesinde, ende vutghenomen den Scouthete ende den Amman van Antwerpen, hore ghesworne cnapen ende die in haren ate ende dranke syn, [ende denghenen die de Scepenen, Rentmeesteren ende Raed syn der stat van Antwerpen, elc met I knecht, dat die alrehande wapene sullen moghen draghen ombegrepen] (1) ende vutghenomen die sarken oft waken, dat sy den tyt sy sarken oft waken ende rechtsweeghs derwaert gaen oft keeren, ende daerbinnen syn, oec alderhande wapene sullen draghen sonder verboren, ende alderhande persone die van buyten oft vut scepen thore herberghen waert gaen oft vut hare herberghen vutwaert te lande oft te scepe waert gaen, dat die alderhande wapene oec sullen moghen draghen onderweghen sonder verboren, ende dit selen de werde ofte werdinnen haren gasten segghen moeten oft selve den broke ghelden, ende es oec vutghenomen wart dat yemende binnen Antwerpen enighen twist gheviele ende hi daeraf niet bevreedt en conste gheworden oft vrede vercrighen jeghen sine wederpartie, dat hi dat den Scouthete ende Scepenen toenen soude, ende dat hi dan selve die principael vander twiste ware, op dat hem Scouthete ende Scepenen orloefden, een pansier soude moghen draghen sonder verboren, ende wart dat yemen rebel hierin ware ende hem sine wapene niet en woude laten nemen den Scouthete, den Amman oft sHeren cnapen dat hem porteren te goede souden worden, ende wes daertoe ghesciede dat soude de Heere aen hem draghen ende de porteren daeraf scadeloes ontheffen.

Dit was gheboden anno XCIIII° op Sente-Michiels avond.

Ende waert dat de Scouthete, de Amman oft hore ghesworne cnapen hant sloeghen aen eneghe persone die misdadich waren, ende hulpe behoufden omme die persone te hachtene ende te houdene, ende dan denghenen die den

---

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn onder aan bijgevoegd.*

Scouthete, Amman oft horen cnapen holpen, misdaen worde vander personen die sy holpen houden, dat de persone die hen misdaden, in woerden oft in werken, alsoe vele verboren souden alse oft syt den Heere, den Scouthete selve daden oft sinen gheswoernen cnapen. Ende waert dat yemen den anderen dreyghde, omme rechts wille oft omme syns goeds oft synre scout wille, oft dat ymen onredelike woerde sprake, ten Heere oft ter stat waert, oft in horen gheswoernen dienste synde, waert in tavernen, op de marct oft op de strate oft waer dat ware, dat souden de Heere ende de stat alsoe herdelec corrigeren datter yeghelyc exempel ane nemen soude ende castien moghen.

Ende waert dat yement van desen wapenen verdrach hadde oft orloef, deen buten den anderen, buten deghene die boven vutghesteken syn, dat dan de Scouthete niemende daermede bescaden en sal, ende dat hi niemende orlof gheven sal dan bi Scepenen.

Item, dat eenyeghelyc die huse heeft daer hi in woent binnen der stat, tallen steden waer dadt es, die met tichelen ghedect syn, ter straten waert lanterne vuthanghen selen, vore elc huys ene lanterne met ere berrender keersen, dese marct dore alle avonde ende tavont in gaen ende vertennen lanc duren, wie des niet en dade soude verboren I ghelte wyns van VIII grote.

Dat niemen opten werf keghelen, clossen noch coten en sal, ende dat men thout dat opten werf leeght af sal doen, ende ydele scepe die aen den werf ligghen afrumen ende aflegghen, ende de gheladene ane comen laten, ende dat men tSaterdaeghs in de marct, gheen hout opten werf voeren en sal met waghenen, ende alle dit op XX scellinghe swerte alsoe dicke als ment bevonde.

4 Juni 1395.

fol. 39. Dit was gheordeneert bi Mer [Jacoppe van Lichtervelde,] (1) Riddere, Schoutete, Amman, Scepenen ende Raed van der stat van Antwerpen int jaer Ons Heeren M. CCC. [XCV, den vierden dach in Junio.] (2)

Daaronder: Vut ghepubblicert bi Mer Jorise van Belle, Riddere, Scouthete, Amman ende Scepenen, anno XCIX°, prima Septembris.

Dat niement binnen Antwerpen noch binnen der vriheyt van Antwerpen, Riddere noch cnape, edel noch onedel, poerter noch vremde, draghen en sal moghen pansiere, sweerde, misericoerden, bazeleren, pyken, stave, baerdaexe, ghysermen, cudsen, cluppele noch gheenrehande wapene anders dan die redelec ende moghelec syn, te wetene es claerlec ende te verstane corte bazeleers, eene halve elle lanc de lemmele oft daer onder ende niet daer boven, pasmesse, culmesse ende dagghen, XI duymen lanc de lemmele oft daer onder maer niet daer boven, ende de pasmesse, twee duymen breet de lemmele oft min maer niet breedere, wie hier jeghen dade ende dese verbodene wapene droeghe ende de Heere oft yement van sHeeren weghen, die vanghers syn, yemende daermede bevonden ende hant ane hem sloeghen oft betuyghen consten, met wettighen lieden, wart bi daghe oft bi nachte, dat hi verboren soude die daermede bevonden worde [x scellinghe oudere grote] (3) also menichwarf alst gheschiede sHeeren behouf, ende de wapene verboert, ende staphants tghereede ghelt daeraf gheven moeten ofte borghe setten moeten binnen drien daghen te betaelne, ofte vloeghs daervore

(1) *Deze naam is doorgehaald en, bij de vernieuwing dezer ordonnantie op 4 Juni* 1397, *vervangen door :* Janne van Ymmersele.

(2) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en vervangen door* : XCVII°, IIII daghe in Junio.

(3) *Doorgehaald en later vervangen door* : twee royale.

in den Steen te ghane ende daerin te blivene tot dat hyt betaelt oft alsoe borghe gheset hadden, vutghenomen ons liefs Heeren ende Vrouwen van Bourgongien ende haerre kindere huysghesinde, te wetene es die daghelecs in haren huys syn, hare officiers ende die met hen onthouden syn, Mervrouwen van Brabant ende des Hertoghen Aelbrechts huysghesinde, die hare officiers syn ende in haren ate ende dranke syn, te wetene es een Riddere met tween knechten ende een sciltcnape met eenen knecht, ende vutghenomen den Scoutete ende Amman van Antwerpen, hare gheswoerne cnapen ende die in haren ate ende dranke syn ende andere die zy behouven alst hen van noede es, ende vutghenomen den Scepenen, Rentmeesteren ende Rade der stat van Antwerpen, dat die elc met I knecht alrehande wapene sullen moghen draghen ombegrepen, ende vutghenomen die zarken oft waken, dat zy den tyt dat zy zarken oft waken ende rechtsweeghs darwart keeren oft gaen ende daer binnen syn, oec alrehande wapene sullen moghen draghen, sonder verboren. Ende alrehande persoene die van buyten oft vut scepen thaerre herberghen waert gaen, oft vut haerre herberghen vutwaert te lande oft te scepen waert gaen oft keeren, dat die alrehande wapene sullen moghen draghen onderweghen ombegrepen, sonder verboren, ende dit selen de weerde oft weerdinnen haren gasten segghen oft selve den broke ghelden [opdat zys hem vraghen] (1), ende es oec vutghenomen wart dat yemende binnen Antwerpen enighen twist gheviele ende hi daeraf niet bevreedt en conste gheworden oft vrede vercrighen jeghen sine wederpartie, dat hi dat den Scoutete ende Scepenen toenen soude, ende dat hi dan die principael van den twiste ware, een pansier soude moghen draghen, sonder verboren, op dat hem Scoutete ende Scepenen orloefden. Ende wart dat yement rebel hierin ware ende hem sine wapene niet en woude laten nemen, den Scoutete, den Amman ofte sHeeren cnapen, dat hen poerteren te goede souden worden, ende wes daertoe gheschiede dat soude de Heere aen hen draghen ende de poerteren daeraf ontheffen scadeloes.

---

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

Ghevielt oec also dat yement van den vors. wapenen verdrach hadde oft dat de Scoutete des orlof ghave, den eenen buten den anderen, het en ware bi consente van den Scepenen, vutghenomen altoes denghenen die boven vutghesteken syn, dat dan de Scoutete niemende van den vors. wapenen bescade soude moghen.

Item, waert dat yement binnen Antwerpen ontfinghe in siere herberghen oft huyse ghewapende liede met hoepen, ende zy daerinne vernachten, warent vremde oft andere, bi daghe oft bi nachte, dat hi dat den Heere tonen soude ofte te kennen gheven, op de peyne van xx royalen sHeeren bouf.

Item, dat gheen porter van Antwerpen gheven [noch nemen] (1) en sal moghen [nemen noch ontfaen van] (2) [binnen noch buyten] (1) [yemende] (2) cleedere, scuypen, wamboyse, rocke noch caproene anders dan denghenen die in sinen ate ende dranke syn, [coepen noch te gadere draghen], (1) ende dat niement die binnen Antwerpen oft binnen der vriheyt van Antwerpen gheseten es, gheens Heeren, noch Vrouwen, noch cnapen, cleedere, rocke, scuypen, wamboyse noch caproene draghen en sal moghen, het en ware dat hi daghelecs in haren ate ende dranke ware. Wie die cleedere, scupen, wamboyse, rocke oft caproene anders droeghe, die soude verboren x scellinghe oudere grote sHeeren behouf, alsoe verre alsen de Heere ofte yement van sHeeren weghen, die vanghers syn, daermede bevonden ende hant ane hen sloeghen, ende dat ghelt soude hi vloeghs moeten gheven oft borghe daeraf setten ghelyc dat van den wapenen boven verclaert staet, vutghenomen dat de Scoutete ende Amman van Antwerpen cleedere sullen moghen gheven daert hen ghelieft; dat men die sal moghen draghen, ende vutghenomen den cleederen die de stat gheeft [ende die dambachten gheven haren ghesellen] (1) ende oec vutghenomen Prelaten, Baenroetsen, Ridders met ghesellen ende oec vrouwen cleederen, die Baenroets

(1) *Later bijgevoegd.*
(2) *Doorgehaald.*

vrouwen oft Ridders vrouwen met ghesellen gheweest hebben, dat zy die sullen moghen gheven ende anders niement.

Op den bladrand : Vacat, hier over ghestelt :

Item, dat gheen poertere van Antwerpen gheven noch nemen en sal moghen van binnen noch van buyten, rocke, scuypen, wamboyse, rocke noch caproene anders dan denghenen die in sinen ate en dranke syn, coepen noch te gadere draghén, ende dat niemont die binnen Antwerpen oft binnen der vryheyt van Antwerpen gheseten es, gheens Heeren, noch Vrouwen, noch cnapen, cleedere, rocke, scuypen, wamboyse noch caproene draghen en sal moghen, het en ware dat hi daghelics in haren ate ende dranke ware. Wie dese cleedere, scuypen, wamboyse, rocke oft caproene anders droeghe die soude verboren x scellinghe oudere grote sHeeren behouf, alsoe verre alsen de Heere oft yement van sHeeren weghen, die vanghers syn, daermede bevonden ende hant ane hem sloeghen, ende dat ghelt soude hi vloeghs moeten gheven oft borghe daeraf setten binnen drien daghen te betaelne, oft vloeghs daervore in den Steen te ghane ende aldaer in te blivene tot dat hyt betaelt hadde oft borghe gheset alsoe vors. es. Vutghenomen dat de Scouthete ende Amman van Antwerpen cleedere sullen moghen gheven daert hen ghelieft, dat men die sal moghen draghen, ende vutghenomen den cleederen die de stat gheeft [ende ander] (1) ende die de ambachten vander stat gheven haren ghesellen, ende oec vutghenomen Prelaten, Baenroetschen, Ridders met ghesellen ende oec vrouwen cleederen die Baenroets vrouwen oft Ridders vrouwen met ghesellen gheweest hebben, dat zy die sullen moghen gheven ende anders niement. fol. 38 v°.

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

9—10 Augustus 1395.

Verzoek van teruggave van goederen door de geleiders op de Hont aangeslagen.

fol. 59. Herde Lieve ende zeere Gheminde Heeren, Uwere goedertiernheyt ghelieve te wetene dat, nu omtrent Vastelavont naestleden, de gheleyders van der Honten in Zeeland, een scip ghersten aenhaelden, toebehorende eenen Wouteren Haparde, van Hulste, die onse poertere plach tsine, hem aensegghende dat die gherste verboert ware mids dat hi op de porterie van Antwerpen vorebi de Honte vry ghevaren hadde, ende eldere poertere worden ware, ende daermede henlieden haren tol ende gheleyde ontsteken, daeraf dat sy hem sculdich hadden gheweest tAntwerpen te verwinnene metten rechte, na bezeghelde brieve die tusschen hen ende ons daeraf syn, soe onder vele scrivens ende verhalens dat daeraf gheweest heeft, wy nu vore Sente-Petersdach lestleden Heren Jacoppe, onsen clerc, met eenen brieve van ghelove ghesonden hadden te Berghen, in Henegouwen, ane den Grave van Holland, omme hem die zaken te kennen te ghevene, ende hem die overgaf in ghescrifte alle zaken die ter materien dienden ende hoe die ghehandelt gheweest hadden, daer wy U, Lieve Heeren, copie af over senden onder der stat zeghel, ende oec een copie van eenen brieve di hi ons daerop weder screef ende hoe hi daeromme ghescreven hadde ane Heren Clause van Borslen, sinen Rentmeester in Zeeland dewelke Rentmeester ons wederscreef ende daer wy U oec de copie af over senden, waeraf den vors. Wouteren cranc bescheydt ghesciet, die des langhen tyt ghevolght heeft den Scoutete van Antwerpen ende oec ons, ende dunct emmer den Scoutete dat die vander Honten in dit stuc te na ghedaen hebben ende contrarie der herlicheyt ons gheduchts Heeren van Bourgongien ende oec den rechte vander stat, soude gerne op hen procederen ende voertghaen na ons gheduchts Heeren herlicheyt ende na synre stat rechte, met rechte ende met vonnisse, also omme die liede van der Honten

tAntwerpen in de Vierschare voert te eysschene, te verdeylne ende witteloes te legghene, ofte wart dat oorbaer ghave daeromme te pandene ofte te arrasterne op ons liefs Heeren ondersaten van Hollant, ane ons begherende dat wy hem bereet daerin wilden syn. Maer, Lieve Heeren, wy, ghemarct de gheleghenheyt vander zake, en connen niet bevinden dat mense na ons gheduchts Heeren herlicheyt ende na synre stat rechte, met enighen rechte tAntwerpen voert gheeysschen oft verdeylen mochte mids dat sy gheene overdaet noch feyt binnen den palen van Brabant ghedaen hebben, want men daer niemende verdeylen en mach, na dat wy van onsen ouders verhoert hebben, hi en moeste misdaet ghedaen hebben binnen den palen van Brabant, oec van der pandinghen, daer en souden wy gerne consent in doen, ghemarct dat de Grave van Hollant een groet Heere es ende dat wel meer onleden daeraf comen mochte, ende dat onse lieve gheduchte Heere van Bourgongien ende ghi, Heeren, ons altyt bevolen hebt dat wy de stat in vreeden ende in rasten souden pinen te houdene ende alsulke pandinghe ons niet ane nemen, sonder bevelen van hem ende van U. Oec soe eest nu recht vore onse jaermarct, wart soe datter anders yet af quame dan goet, soe stonde der stat al te grote scade daerbi te lidene, die sy niet verwinnen en mochte, ende hebben den Scoutete ghebeden dat hi omme sbeters wille daermede verbeyden wille, want wy U de zaken te kennene gheven souden, hopende emmer dat ghi ons hierin ghehulpich ende gheradich wesen soudt, want wy ane nyemende anders bat soccuers hulpe noch troest en wisten te zoukene noch te ghecrighene dan ane U, ende bidden U, Lieve Heeren, oemoedelec omme Gods wille, dat U ghelieven wille hieraf te scrivene ane myn Heere van Hollant dat hi den vors. man syn goed weder doe gheven, ende eest dat die vander Honten eenich ghebrec ane hem hebben, dat sy dat volghen tAntwerpen also sy sculdich syn te doene, men sal hen gerne een onvertoghen recht doen gheschien, ende voert ons ghelieven over te scrivene uwen lieven wille, wes U hierinne beter dunct ghedaen dan ghelaten, ende dat ons liefs gheduchts Heeren herlicheyt, synre stat recht ende elcs recht hierin verwaert blive, ende wy alle in rasten ende in vreden, want de

stat na haren armen staet qualec jeghen enighe pandinghe oft onlede vermoghen soude ende speciaellec dies lands dore, hierin doende also wy uwere groter wiser bescheidenheyt te vollen betrouwen. Onse Lieve Heere God sy met U. Ghescreven desen Sente-Laureys avond. Oec, Lieve Heeren, dat U ghelieven wille te scrivene den Scoutete dat hi de saken vut stelle tot dat onse gheduchte Heere van Bourgongien ende myn Heere van Hollant vergaderen, oft de Heeren van haren edelen Rade bi een comen, want men dat wel doen mach bi bescheide, mids dat Woutere gheen portere tAntwerpen en es.

Ane Myn Heere van Hollant.

Herde Lieve ende zeer Gheduchte Heere, Nu onlanghe hadden wy ane U ghesonden Heeren Jacoppe den Smit, onsen clerc, tonende van groten onghelike dat die vander Honten ghedaen hebben eenen Wouter Haparde, porter wilen tAntwerpen, alse van I scepe ghersten dat sy ane ghehaelt hadden ende vercocht vore ontfoerden tol, alsoe zy hem ane seiden, daeraf zy haer recht sculdich waren te vervolghene ende te verzoukene tAntwerpen, na de brieve ende ghescriften die daeraf syn ende daeraf U ons clerc vors. overgaf in ghescrifte de gheleghenheyt vander zake. Op dwelke, Lieve Gheduchte Heere, ghi ons zeere vriendelec wederscreeft U van ons bedankende dat wy U daerin onste ende vrientscap bewysden, ende dat ghi omme dier zaken wille screeft ane uwen Rentmeester van Zeeland, mids dat U de zaken oncondich waren, dat hi na de waerheyt vername, vonde hi dat die van der Honten den vors. Wouteren syn goed tonrechte ghenomen hadden, dat hyt hem weder dade gheven, met meer vriendeliken woerden in uwen brieve verclaert, denwelken uwen Rentmeester wy, Lieve Heere, oec van der materien screven, die ons antworde weder screef, daer wy U copie af senden hierin besloten, dewelke antworde. Lieve Gheduchte Heere, ons zeere cranc dunct omme den vors. Wouteren syn goed weder te hebbene also hi sculdich ware. Waerbi, Lieve Gheduchte Heere, wy U noch bidden oemoedelec dat U

noch ghelieven wille te scrivene ane denselven uwen Rentmeester hem bevelende dat hi die vander Honten alsulc hebbe dat sy den vors. Wouteren syn goed weder gheven oft ghelden, dat sy hem tonrechte afghenomen hebben oft alsoe te bewaerne dats de vors. Woutere ghepayt sy, ende dat alle onlede die daeraf comen mochte bevelt worde ende ons gheduchts Heeren herlicheyt van Bourgongien ende synre stat recht daerin bewaert, want de vors. man van daghe te daghe den Scouthete van Antwerpen ende ons volght zeere nernstelike omme recht daeraf te hebbene, ende de Scoutete meynt dat te rechte te stellene na ons gheduchts Heeren herlicheyt vors. ende na siere stat rechte, ende hadde over lanc ghedaen en hadden wyt niet verhoedt ende hem verbeden vut te stellene, want wy niet gerne en saghen waer wyt verhoeden mochten anders dan goede onste, minne ende vrientscap tusschen uwen ondersaten ende ons. Lieve Gheduchte Heere, hierin also doende alse wy uwere groter Edelheyt te vollen betrouwen ende uwe goede antworde ons wille gelieven over te scrivene. Onse Lieve Heere God moet U bewaren in ziele ende in live. Ghescreven op Sente-Laureys dach anno XVC.

---

27 October 1395.

Terugvordering van goeden toebehorende eenen Oosterling die te Antwerpen tijdens de Bamismarkt was overleden.

Int jaer Ons Heeren M. CCC. XCV, op Sente-Symons ende Sente-Juden avont Apostelen, soe quam Her Jan Diergaert, groetscaffere van Marienborch, kende ende lide alse goet ghetrouwe man dat die vive tonnen oft vate grauwercs die Mathys Diergaert, Oesterlingh, nu in de Bamismarct tAntwerpen naestleden te coepe brochte, ende die Her Jacop van Lichtervelde, Riddere, Scoutete tAntwerpen hadde doen arresteren tot myns Heeren behouf van Bourgongien, fol. 32.

overmids dat de vors. Mathys daer doen van live ter doet quam ende hi niet en wiste wien sy toe behoren mochten, toe behoren den Heeren ende oerdenen van Pruyslant, ende gheloefde in goeden trouwen den vors. Scoutete die nu es ende namaels syn sal ende den goeden lieden van der stat van Antwerpen ghemeynlec van dien v vaten warcs altoes scadeloes tontheffene jeghen alle deghene diese namaels daeraf moyen mochten, wart buten oft binnen lands, ende op dese ghelofte soe telivererde hem de vors Scoutete de vors. v vate grauwercs, in presentien van Aelbrechte Casson, des Hoefmeesters dienere, Her Raes Bacheler, Ridders, Reyners van den Lare, Amman tAntwerpen, Willem Noyts, Jans van der Heyden, Rentmeesters, Willem Noyts, Jacops van Hoboken, Willems Moelneren, Jans van den Putte, Jans Papen, Jan Bacheler, Claus van Wineghem ende andere etc.

---

28 October 1395.

« *Correctie.* »

Dit was gheordeneert bi Mer Jacoppe van Lichtervelde, Riddere, Schoutete, bi de Scepenen, bi de Goede Liede van den Rade, bi de Guldekene, ende bi de Oudermans vander Gulden present wesende, anno XCV°, XXVIII daghe Octobris.

fol. 89. Want Jan Bode, in *de Blide*, Nout Boeds sone was, in presentien van Laureynse Aertjans, alse Guldeken op desen tyt, quetste ende stac Wouteren van Schoenhoven omme siere scult wille die hi hem sculdich was ende omme trechts wille dat daerop ghevordert was, dat hi trecken sal den Heere, der stat, ende der Gulden teeren ende eene pelgrimagie doen tot Sente-Jacobs in Galissien, ende vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen trecken bi sonneschine,

ende niet weder keeren noch comen moghen binnen der stat noch bewisinghe die daer toehoert, hi en hebbe die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede ghewarighe brieve ghesonden den Heere ende der stat dat hi de vors. pelgrimagie daeromme ghedaen heeft ende omme gheene zake anders.

Item, dat hi der stat van Antwerpen sal doen maken eene roede muers, met gariten op de veste, daerse hem vander stat weghen bewyst sal worden te makene, eer hi in der stat oft bewisinghe van Antwerpen sal moghen comen.

Item, dat hi partien sal moeten beteren, metter minnen oft metten rechte, de mesdaet eer hi incomen mach.

Ende al waert dat hi voldaen hadde alle tgoent dat boven op hem gheordeneert es, dat hi nochtan sHeeren ghemoede ende pays sal moeten hebben, eer hi binnen der stat oft bewisinghe van Antwerpen sal moghen comen.

Ende waert dat hi hier jeghen de contrarie dade, dat hi dan verboren soude hondert guldene royale sHeeren behouf, ende nochtan voldoen moeten alle dat boven op hem ghestelt es eer hi binnen der stat oft bewisinghe van Antwerpen sal moghen comen.

Daaronder : Den brief vander pelgrimagie van Jan Boden vors. wart ghetoent vore Amman ende Scepenen anno secundo, II^{a} die Aprilis.

Anno tertio, XI daghe Meys, soe gheloefde Jan van Ruymst, alse borge, tusschen dit ende Paesschen, de vors. roede muers met garyten te doen makene ende te bestadene ane de wercliede, op hem.

Present	Bode Mortere	Rentmeesters	Rythoven Hoeboken Wilmaers	Scabini.

Omstreeks 1395.

Tolrechten der koopwaren toebehoorende aan de kooplieden der Duitsche Hanze.

fol. 9. Met deser ordinanchien alsoe hierna volght, soe selen hen de toelneren van Antwerpen, horen tyt dore dat sy den tol verpacht hebben, laten ghenoeghen van den coepmannen toebehorende der Duytscher Hansen, van haren goeden ende coepmanscepen, van tolle te nemene ende niet meer.

In den yersten, dat sy gheven selen van elken sacke wollen, van tolle, IIII nuwe grote; item, van elken laste harincs, II nuwe grote, alst buyten der tyt es dat men gheenen tiende visch en gheeft, maer binnen der tyt dat men tiende visch gheeft, dats te wetene van tSondaeghs te zonne opganc tide die men heet Papenvastelavont tote op den Palmsondach te zonne opganc tide daernaest, selen sy gheven vore den tiende visch, van elker last harinc, een franke; item, van alderande anderen vissche die sy vercoepen, selen sy gheven, van den pont grote dat hi ghelt, I nuwen grote; item, van alrehande coerne, mele, hoppen, gaghele selen sy gheven, van elken pont grote, eenen nuwen grote; item, van elken lakene, hoe dierbaer dat es, I nuwen grote; item, van eenen bodeme prialaens was, IIII nuwe grote; item, van eenen bodeme rus was, III nuwe grote, maer waren daer cleene bodeme inne, dys niet en ghedroeghen, daeraf souden sy gheven na davenant van den bodeme; item, van eenen groten pruyschen vate, XII nuwe grote; item van eenen wercvate oft van eenre tonnen wercs, VIII nuwe grote; item, van eenre rollen lynwaeds, VIII nuwe grote; item, van eenen pac lynwaeds, XII nuwe grote; item, van eenen packe Coelscher meersen, garens oft ander goet, dysghelike VIII nuwe grote; item, van eenen packe cordewaens bocvelle, lammerenvelle, coninenvelle, pelsen of sulcs goeds, VIII nuwe grote; item, van elken vate honichs, smouts, boteren, zeems,

smeers, eene ame houdende oft daer beneden, I nuwen grote, maer houden sy boven eene ame, soe selen sy gheven na davenant vander ame, I nuwen grote; item, van eenre balen ghinghebeers oft pepers, VI nuwe grote; item, van eenre balen amandelen oft rys, II nuwe grote; item, van eenre balen aluyns oft meeden, I 1/2 nuwen grote; item, van eenre meesen coepers, II nuwe grote; item, van elker tonnen staels oft ysers, I nuwen grote; item, van elken blocke teens, II nuwe grote; item, van elken dusent ysers, II nuwe grote; item, van allen anderen goede hier niet benoemt, als daeraf enich twy int tolhuys valt, soe sal men dat bi de coepliede ende toelneren groetdeelen na davenant van den anderen goeden vorscreven; item, boven desen vors. tol, soe selen de coepliede vors. ghelden haer gheleyde ende den erfghenamen haer recht.

Omstreeks 1395.

Accoord in een geschil tusschen den Heer van Hoogstraten en Peter Brants, over goed te Hoogstraten gelegen.

Overmids der calaengien die de Heere van Hoechstraten fol. 56. ende syn dieneren ghedaen hadden op Peter Brants goede, onder hem gheleghen, soe versochte de stat bi haren brieven dat men Peteren siere goede liet ghebruyken, ende woude hem yement yet eesschen, volghde des tAntwerpen daer hi sculdich ware te rechte te stane, men soude hem gerne cort recht doen ghescien, het en bestoet niet ende siere goede en mochte hi niet ghebruyken. Daerna vielt tsMaendaeghs na Onser Vrouwendach Annunciatio dat de Heere van Hoechstraten selve tAntwerpen was comen, denwelken de Scepenen bi hem baden te comen, daer dede Peter Brant syn zaken toenen bi sinen taelman, ter presentien van myn Heere den Scouthete, van den Amman ende van den Scepenen ghemeynlic, vutghenomen Her Wouter vander List ende

Her Peter Bode, die op dien tyt absent waren, wart soe verre ghedadinght, onder vele redenen die daer gheseeght waren, dat de Heere van Hoechstraten toeseide den Heere ende der stat dat hi hant dede van alsulken erve ende leene alse Peter Brant onder hem hadde ende dat hys hem soude laten vrylic ghebruyken ende dat hi hem niet misdoen en soude noch doen misdoen.

Omstreeks 1395.

Briefwisseling tusschen de steden Antwerpen, Maastricht en Hasselt, betreffende « trecht vander jaermercten. »

fol. 75. Antworde ane de stat van Tricht op tgoent dat zy hier screven :

Goede Vriende, ghi wet wel hoe wy U ghescreven hadden, verzoukende ende van rechts weghen begherende dat ghi Henrike van Oedenkerke, dien ghi tot Hasselt hebt doen becommeren ende sinen knecht binnen uwere stede ghevanghen, comende vut onser vryer jaermarct, hadt willen doen delivereren costeloes ende scadeloes, daer ghi ons weder op scryft dat die vors. Heinrike ende syn knecht uwe viande syn ende dat ghise vore uwe viande hebt doen hachten omme scaden wille die U vut haren lande ghesciet es, ende dat ghi meynt dat wy in onsen brieven vander jaermarct vutsteken viande ende andere poynte, ende dat zy daeromme ende omme vele andere redelike poynte bi U ghehacht sullen bliven. Waerop, Lieve Vriende, U ghelieve te wetene dat ons ghenouch verwondert dat ghi de vors. coepliede niet delivereert en hebt ende dat ghi ons sulke brieve overscryft, want de vriheyt van onser jaermarct altoes alle den lande ende palen dore van Brabant ende van den ghenen die daerbinnen gheseten waren, wel ende ghetrou-

welec ghevryt heeft gheweest ende sculdich es ghevryt te sine, daer wy noyt de contrarie af en hoerden, ende dat gaet U selven also wel mede alse yemen anders, ende hoe ghi ons scryft van vianden vut te stekene, behouden des uwere vrientscap, wy en steken in onsen brieven vander jaermarct niemande vute anders dan dat alle goede coepliede tonser jaermarct comen moghen, vutghenomen die der stat viande van Antwerpen syn, ende die vut vryen steden ghebannen syn, also dat ghi gheene redelike onscout hebt omme dese II liede telivererene, waerbi wy U noch bidden zeere vriendelec, met groten ernste, ende verzouken over een recht, dat ghi den vors. Heinrike ende sinen knecht costeloes ende scadeloes wilt doen delivereren, also dat de vriheyt van onser jaermarct die oyt ende ye wel ende zeker ghevryt ende ghehouden heeft ghesyn, bi U niet te broken noch ghemindert en worde, want ghyt zeker node doen mocht dat ghi sulken stoet, croc ende hinder daerin worpt, ende ghi selve wel wet dat jeghen recht es, ende eest dat ghi dese liede aldus telivereert, soe doedi dat ghi sculdich syt te doene, ende wy sullens ons van U bedanken. Ende eest dat ghys niet en doet, soe doedi ons te cort ende so moeten wy ons altyt van U becronende syn ende anderen raet daerop hebben ende dat vervolghen, ende daeromme pinen ende arbeyden na onsen vermoghene dat de vriheyt van onser jaermarct ghehouden blive ende van U onghebroken, oec meynt de vors. Henric ende syn knecht dat zy van Nuysen syn, gheseten onder den bisscop van Coelne, die metten Grave van Moers, uwen viant, niet te scaffen heeft. Hierin doende ter nernster beden van ons, also wy uwere bescheidenheyt betruwen, ende hieraf ghelieve U ons weder over te scrivene uwe goede antworde bi den bringer des briefs. God zy met U. Scriptum etc.

Ane die van Hasselt haer antworde:

Lieve Gheminde Vriende, Wy danken U sonderlinghe zeere dat ghi omme onsen wille gheweest hebt te Tricht, also ghi ons scryft, ende daer versocht dat zy Heinrike van Oedekerke, comende vut onser vrier jaermarct ende in uwere stat becommert, wouden delivereren, des zy niet

doen wouden, ende want, Goede Vriende, de vriheyt van onser jaermarct al den lande dore altoes ghetrouwelec ende wel ghevryt heeft gheweest, daer wy noyt de contrarie af en vernamen ende sculdich es ane allen goeden copliedén ghevryt te sine, soe bidden wy, Lieve Vriende, vriendelec met groten ernste dat ghi daertoe helpen wilt ende omme arbeiden, eest ane de stat van Tricht, eest ane uwes selfs stede, oft anders dat de vors. Heinrik costeloes delivereert worde, soe dat de vriheyt van onser jaermarct ghehouden worde ende ane hem niet ghebroken; want ons emmer dat niet te liden stonde, wy en sullen daeromme altyt moeten arbeyden, volghen ende soe verre verzouken, na onsen vermoghene, dat ons bescheit daeraf ghescie ende des en staet ons in gheenre manieren te latene, hierin doende, Goede Vriende, ter beden van ons, also wy volcomelec in U betrouwen, ende dat wyt te verdere tuwaert ghehouden bliven uwe goede antworde, etc.

Ane die van Tricht antworde op hare brieve :

Lieve Gheminde Vriende, Wy hebben wel verstaen uwen brief nu lestwarf aen ons ghesonden ruerende van Heinrike van Oudenkerke ende van sinen knecht, die ghi hebt doen hachten, daerin ghi ons laet weten dat de vors. Heinrike ende syn knecht syn ondersaten der lande daervut dat U groet verderfelyc scade gheschiet es, ende omme dies wille den vors. Heinrike ende sinen knecht hebt doen hachten alse uwe vihande, met vele meer woerden die uwen brief begrepen heeft, onder welke woerde ghi ons oec scryft waert dat wy ons niet content en wouden houden van dies ghi ons hebt ghescreven, soe woudi des jeghen ons dagheleysten ende ons onderwisen dat U de vors. Heinrike ende syn knecht bliven souden ghevanghen. Waerop wy U laten weten, ghelyc dat wy U tanderen tiden ghescreven hebben, dat van ouden tiden de vryheit van onser jaermarct altoes al den lande ende palen dore van Brabant, ende van den ghenen die daerbinnen gheseten syn, wel ende ghetrouwelec ghevryt heeft gheweest ende ghehouden ende sculdich es ghevryt ende ghehouden te sine ane alle goede coepliede, van wat lande datse syn, diese versoeken, ende dat gaet

oec uwen goeden coeplieden alsoe wel mede alse anderen, waert dat sy yewerincs ghehacht ende ghehouden worden binnen den vors. palen, ende hebben oec de goede liede van Hasselt den vors. Heinrike tilivereert dies wy hem danken, soe, Lieve Vriende, dat wy U bidden vriendelec ende versoeken van rechts weghen met groten erenste dat ghi des vors. Heinrix knecht ende tgoed, dat ghi met hem ghehouden ende gherasteert hebt, costeloes ende scadeloes wilt doen tilivereren alsoe dat de vryheit van onser jaermerct bi U niet vermindert en worde, want ons al te groet achterdeel daerane ghelaghe ende in gheenre manieren en souden moghen liden, ende eest dat ghi niet wel content en syt van eenegher poeynten van onser jaermerct ende vryheit daeraf, dat U wille ghelieven van uwen goeden lieden bi ons te sendene binnen XIIII nachten naestcommen tuwer goeder moeten, wy hopense alsoe tonderwisene ende te informeerne dat zy ende ghi des wel ghepaeyt sult wesen, hierinne, Lieve Vriende, ghelieve U te doene alsoe wy U betrouwen, ende uwe goede antworde ons weder over scrivende met desen selven bode. God sy met U. Ghescreven prima die Julii.

Omstreeks 1395

Vertoog voor het behoud van « munten die men verbieden soude. »

Dit es tverantwoerden der ghemeenre stat van Antwerpen op de poente van alrehande vremden munten die onse lieve gheduchte Heere van Borgongnen begheert dat men verbieden soude in sine stat van Antwerpen, op zekere banne, peynen ende boeten die daerop gheordineert syn. fol. 76.

Yerstwarven, dat nie ghesien en was bi der Hertoghen tiden van Brabant noch bi ons Heeren tiden van Vlaen-

deren, die met Gode rusten moeten, dat men eenegher Heeren munte tAntwerpen verboet, men liet daer elcs Heeren ghelt gaen, na sine weerde, maer wel es waer dat selctyt onse lieve Heere van Vlaenderen, dies ziele God ghenadich sy, van sinen lieden tAntwerpen ghesonden heeft, int beghintsel van onser jaermercten, om te doen verbiedene alrande vremde munten, ende alse hi ende sine goede liede gheinformeert waren, dat men des niet gheploghen en hadde, ende wat scaden, verliese ende achterdeele sier stat daeraf comen soude, lieten sy hen wel ghenoegh·n.

Item, soe en draeght de vremde munte onsen lieven gheduchten Heere van Bourgongnen tAntwerpen gheene scade noch achterdeel, want sine tolle, sine renten, fourfeyten ende boeten daer verschinen ende vallen in ouden ghelde, ende die moet men hem betalen in ouden ghelde oft de weerde daeraf.

Item, de ordinanchien op de munte gheordineert, die syn ghemaect, alsoe sy verstaen, ter beden ende begheerten van den drien steden van Vlaendren, van dien van den Vrien ende ghemeenen lande van Vlaendren, omme nutscap ende profyt van hen ende van den ghemeenen coepman, dwelke den goeden liede van Antwerpen wel redelec ende zeere moghelec dunct, dat mense alsoe houde binnen den lande van Vlaendren, maer die van Antwerpen en versochtens noeyt noch en waren daer noeyt over gheroepen haer consent toe doende, alst wel redelec was, want sy den lande van Vlaendren niet toe en horen, maer syn gheseten in den palen van Brabant, ende hadden zy daerover gheweest gheroepen ende hare gheduchte Heere, syn edel Raet ende steden van Vlaendren van hen gheinformeert hadden gheweest vander groter scaden die der stat van Antwerpen daeraf moeste comen, zy hoepten dat zy hen des verboeds te doene van der munten, wel verdraghen souden hebben alsoe zy, oft God wilt, noch selen.

Item, want de stat van Antwerpen staet in Brabant op de cante van den lande daer vele Heeren lande ane palen, soe

wordt de stat luttel versocht van enegher coepmanscap vut Vlaenderen, het en ware in de twee jaermercten, ende deselve wekemerct die daer es, die maken meest Hollanders, Zeelanders ende Brabanteren, soude men dien lieden verbieden haers Heeren ghelt vut te ghevene oft tontfane van haren goede oft ontwee sniden ende daertoe verboren sulke peynen alse daerop staen, hets wel openbaer dat zy de stat niet meer souden willen versoeken, daer ons liefs Heeren tol mede te nieute gaen soude, ende sine stat bi verderft bliven, want men daer noeyt desghelike en dede.

Item, want der stat welvaert meest leeght aen de bierassise ende aen dbier, dwelke men brinct, coepen moet ende halen in Holland, ende van ouden tiden ghedaen heeft, ende oec de Hollanders ende Zeeland rs meest deselve neringhe die daer es maken, en soude men hen niet moghen betalen met haers Heeren munte, alsoe sy bespreken ende en souden zy die niet weder vutgheven moghen onbegrepen, alsoe zy ghedaen hebben, der stat en mochte gheen bier worden, noch zy en worde van hen niet meer versocht, daer myns Heeren tol ende de stat mede te nieute gaen soude, want de scade en ware niet te verhaelne.

Item, soude men verbieden ende ontwee sniden Mervrouwen munte van Brabant ende Antwerpen selve in Brabant staet, hets wel te vermoedene dat daer wel vele gheruchts ende ondancs der stat af comen soude ende verbode souden weerden ghedaen de stat te versoekene.

Item, alle de steden meest in Hollant ende in Zeelant ende oec sommeghe steden in Brabant, die lyftocht sculdich syn in Brabant oft eldere, die leveren haer lyftocht na spreken der brieve tAntwerpen in den wissel, souden sy haer lyftocht niet moghen betalen met haers Heeren ende andere Heeren ghelde, alsoe sy ghedaen hebben, ende deghene die dat ghelt ontfinghen zouden zyt niet weder daer vut moghen gheven, het en worde ontwee ghesneden ende verboert, het ware wel te duchtene dat wel vele onrusten ende scaden der stat daeraf comen moeste ende dats de Heeren

ende de steden niet gheerne ghedoeghen en souden, want mens niet gheploghen heeft.

Item, de lyftocht ende erflecheyt die de stat van Antwerpen sculdich es, dats al out ghelt als oude grote, oude scilde ende guldene, de goede liede vut Brabant, vut Hollant, vut Zeelant ende vut anderen landen lyftocht daerop hebbende, soude zeere vreude hebben dat die van Vlaenderen oft oec die van Antwerpen eneghe andere avaluatie oft ordinanchie maken souden op haer lyftocht, men soude hen betalen na spreken haerer brieve, alsoe ghecostumeert es, oft die van Antwerpen souden tallen steden daervore ghehouden worden alsy buyten quamen.

Omstreeks 1395.

fol. 77 v°. « Aldus sal men voert eesschen ter Vierscharen van moerde. »

Symon oft etc., die verwonnen es van doetslaghe van desen persoen etc. Jan oft Peter, dien sal men voert esschen alse van moerde op sinen yersten dach vore der noenen ende ghebieden hem gheleede te rechte te comene ende vore der noenen.

Symon vors. etc., die op heden desen dach vore der noenen voert was gheeyscht van moerde alse van der doet van etc., daer hi af verwonnen es, ende dien gheboden was gheleede te rechte te comene, ende vore syn recht niet en quam, noch vore syn recht niet en stont, dien wisen wy verreyct ende vervolght alse heden op sinen yersten dach ende van moerde, ende dien moechdi veriechten ende verdaghen van heden op sinen yersten dach tot op morghen sinen anderen dach, vore der noenen.

Symon etc., die verwonnen es van den doetslaghe van desen

persoen etc. ende op ghisteren voert was gheeyscht, alse van moerde, op sinen yersten dach vore der noenen, ende gheboden was gheleede te rechte te comene ende vore syn recht niet en quam noch vore syn recht niet en stont, ende die veriecht ende verdaeght was van ghistren sinen yersten daghe tot op heden sinen anderen dach, dien sal men voert eesschen alse van moerde heden op sinen anderen dach ende vore der noenen ende ghebieden hem gheleede te rechte te comene.

Symon, die heden op sinen anderen dach vore der noenen voert was gheeyscht van moerde, alse van der doct van Janne etc., daer hi af verwonnen es, ende dien gheboden was gheleede te rechte te comene ende vore syn recht niet en quam noch vore syn recht niet en stont, dien wisen wy verreyct ende vervolght alse heden op sinen anderen dach ende van moerde, ende dien moechdi veriechten ende verdaghen, van heden sinen anderen daghe tot morghen op sinen derden dach ende vore der noenen.

Symon etc., die verwonnen es van den doetslage van desen persoen etc., ende op eerghisteren voert was gheesscht alse van moerde op sinen yersten dach vore der noenen, ende dien gheboden was gheleede te rechte te comene, ende vore syn recht niet en quam noch vore syn recht niet en stont ende veriecht ende verdaeght was van eerghisteren, sinen eersten daghe, tot op ghisteren, sinen anderen dach, ende doen oec vore syn recht niet en quam, noch vore syn recht niet en stont, dien sal men voert eesschen alse van moerde heden op sinen derden dach ende vore der noenen, ende ghebieden hem gheleede te rechte te comene.

Symon etc., die heden op sinen derden dach vore der noenen voert was gheesscht van moerde, alse vander doet etc., daer hi af verwonnen es, ende dien gheboden was gheleede te rechte te comene, ende vore syn recht niet en quam, noch vore syn recht niet en stont, dien wisen wy vervolght ende verreyct alse heden op sinen derden dach ende op sinen lesten dach ende van moerde.

Omstreeks 1395.

Brief over het handhaven eener opgelegde correctie.

fol. 116. Herde Lieve ende zeer Gheminde Heeren, Nu in de maend van Januario lestleden sende di ons een langhe supplicatie die U overghegheven hadde Joos de Hert, een van tsHeeren cnapen tAntwerpen, ruerende van den fayte dat hi misdaen hadde ane Symoen Aleyne, poerter tAntwerpen, ende oec eenen brief van uwen weghen, ons bevelende ende biddende dat wy den vors. Joese de pelgrimagie die hem ghesetware vut wouden stellen tot Meye naestcomende, ende oec U overscriven alle de saken van den fayte, hoedat zy ghevallen waren. Daerop, Lieve Gheminde Heeren, uwer bescheidenheit ghelieve te wetene dat in tiden voerleden wy de zaken hoe sy gheleghen waren te kennene ghegheven hebben eenighen van ons liefs gheduchts Heeren Rade van Borgoengne opdat in haerre ghedinkenissen es, te wetene es myn Here Heinric van Spyere, Meester Janne van Nicles, Peteren vander Tanerien ende oec den Ontfanghere van Vlaendren, hoe dat in een wake, die van tsHeeren ende vander stat weghen bevolen was omme myns Heeren stat ende goede liede te verwaerne, de vors. Joes quam bi nachte opder stathuys in der Scepenencamere, in presencien van Scepenen ende poerteren die daer waecten, ende hadde wat woerde jeghen den vors. Symoen Aleyn, die daer oec waecte, ende onder dandere nam hi syn vuyst ende smeet den vors. Symoene in syn ansichte ende trac syn sweert omme hem te evelene van sinen live, hadde hi niet beschudt gheworden, des hem de vors. Symoen ende sine vriende, want hi een out man es, ende van den besten ende oudsten gheslachten van al der stat, zeere beroenende waren ende daer al te vele woerde af waren onder alle tvolc ende goede liede vander stat, hoe yemen soe sulc soude dorren syn, dat hi alsoe ons gheduchts Heeren wake soude storen ende sulc gherucht maken ende specialec opder stathuys ende in presencien van den Scepenen. Waerop ons gheduchts

Heeren Raed vors. bevolen ende baden den Scouthet van Antwerpen ende ons, dat wy de zaken van beide den partien tonswaert nemen wouden ende dat soe bewaren na dat tstuc gheleghen ware datter al ghelyc ende bescheit in gheschiede, soe, Lieve Heeren, dat ten bevelene van den vors. Heeren de Scouthet ende wy beide de partien bi ons baden te comene, dewelke beide ons der saken ghehoerden ende tonswaert bleven ende daerna met goeder moeten ende met goeder voersienicheit wy verhoerden Scepenen, poerteren ende vele goeden liede die doen ter tyt waecten ende daerbi ende ane waren doen dit vors. fayt gheschiede, soe na de mesdaet ende den overmoet, die wy ter waerheyt bevonden die de vors. Joes ghedaen hadde, ghemerct wel ende claerlec hoe de saken gheleghen waren, die U te lanc te scrivene souden syn, de Scouthet ende wy eendrachtichlec seyden den vors. Joese ane dat hi den Heere, der stat ende Symoene Aleyne ende sinen vrienden teeren, doen soude een pelgrimagie tot Sente-Jacops in Galiscien, met syns selfs live, ende darwaert porren tusschen dat ende groet Vastelavond naestcomende, niet weder comende binnen Antwerpen, noch binnen der bewisinghen van Antwerpen hi en hadde die pelgrimagie yerst ghedaen. Ende verwondert ons ghenoech dat de vors. Joes boven des Scoutheten ende onser segghene hieromme ane U comen es, de zaken anders te verstane ghegheven dan sy ghevallen syn, ende omme verdrach ende vutset van dier pelgrimagien te hebbene, twelke in onser macht niet en es mids dats de vors Symoen ende sine vriende, dien wys ghesproken ende ghebeden hebben, niet doen en willen, ende oec soe en hebben wy niet ghewelen dat ocyt enighen persoen, hoe groet oft hoe cleyne dat hi was, der pelgrimagien oft beternessen verdreghen oft vutgheset was, die hem ghestelt was vuten occusoene van mesdaden jeghen den Heere, jeghen de stat, jeghen hare officiere ende dieneren oft van eenighen saken daervut sprutende, nochtan dat tanderen tiden onse lieve ghenadighe Vrouwe van Brabant ende menich ander groet Heere vore andere liede van gheliken stucken wel ghebeden hebben. Oec, Lieve ende Gheminde Heeren, soe hadden de Scouthet ende wy wel voer oeghen, merkende dat de vors. Joes ons gheduchts

Heeren Officier was van Bourgoengne, ende hadde hi des niet gheweest, na de verdiente van hem, sine emende soude noch alsoe groet oft meerder gheweest hebben, waerbi, Lieve ende zeere Gheminde Heeren, wy U bidden zeere vriendelec dat ghi deser antworden van ons ghepayt wilt syn ende eest dat de vors. Joes ane U comt anders ghevende te verstane, dat ghi ons alsoe wel gheloeven wilt alse hem, ende alsulc hebben dat hi sine pelgrimagie doe, soe dat des Scoutheten segghen ende donse ghehouden worde, ende dats de vors. Symoen ende sine vriende ghepayt bliven ende dat andere exemple moghen nemen hem te hoedene van sulker overmoet te bedrivene in tsHeeren ende in der stad dyenst ende wake alsoe vorscreven es, want anders souden al te vele woerde, handelinghen ende wanhaghens in de stede daeraf syn. Lieve Gheminde Heeren, hierinne doende alsoe wy uwer bescheidenheit betrouwen, ende begerdi eenegerande zaken die in onser armer macht syn, daer willen wy altoes met goeder herten bereet toe wesen, dat kend God, Onse Lieve Heere, die U altoes bewaren moete in ziele ende in live. Ghescreven XXVII daghe Februarii.

Omstreeks 1395.

Brief over de « vryheit vander merct. »

fol. 118 v°. Gheminde Vriende, uwe brieve nu aen ons ghesonden hebben wy wel verstaen ruerende, onder andere poeynte, dat ghi begheert te wetene hoeverre ende in wat maten wy uwe goede liede ende haer goede, varende ende keerende tonser jaermerct waert, meynen te vryen ende wat straten ende weghen sy houden selen moghen omme vrylec te varen ende te keeren. Waerop, Gheminde Vriende, U ghelieve te wetene dat wy, ter clachten van dien van Mechelen, daeromme bi onsen gheduchten Heere van Bourgoengnen ontboden waren, ghelyc als U onse clerc van onsen weghen wes daertoe ghededinght wert, wel gheinformeert heeft,

ende wet oec wel wes U de Scouthet van Mechelen daeraf heeft ghescreven ende meynen emmer, oft God wilt, de vryheyt van onser jaermerct te houdene alle de palen dore van Brabant, maer, Goede Vriende, verstonden van onsen gheduchten Heere vors. ende van den Heeren van sinen Edelen Rade dat uwe poerteren met live noch met goede op de vryheit van onser jaermerct niet vry en souden moghen varen noch keeren dore de stat van Mechelen noch binnen den Scependoeme van Mechelen, ende waer sy daer binnen quamen dat mense soude moghen arrasteren ende recht daerover doen vander lyfpensien die ghi den poerteren van Mechelen sculdich syt, ende daerop schieden wy van daer na vele redenen en argumente daerop ghehadt, die te lanc te scriven waren, maer, Goede Vriende, ghi moeght bat weten ende wet waer ghi de stat ende Scependoem van Mechelen scuwen moeght, dan wy doen. Lieve Vriende, God sy altoes met U. Ghescreven XXX daghe in Meye.

De stat van Antwerpen.

---

17 Februari 1395 (96).

Ordonnancie over het aanleggen van schepen geladen met hout en torf, en den verkoop van mosselen.

Het es gheordeneert bi den Heere ende bi der stat, soe wie comen wille met houte ende met torven, omme te vercoepene in de Roye dore de Oestbrugghe, dat die niet venten noch lossen en selen, sy en syn met haren scepen dYserbrugghe leden, op de peyne van vyf royalen sHeeren behouf, ende de scepe, die vore syn, dat die den anderen, die na comen, ruymen selen ende laten liden, opdat zy voert varen willen ende dat de ydele scepe vut selen moeten schieten, alse zy los syn, ende wie des weygerde ende de contrarie dade ende ment ter warheyt bevonde, dat ware opten selven core. fol. 89 v°.

Item, dat niement gheene mosschelen vercoepen en sal dan deghene diese selve van buyten te coepe bringhen, op de peyne van I royale sHeeren behouf, ende de mosschelen verboert.

Dit was ghedaen anno XCV°, XVII daghe Februarii.

---

1 Mei 1396.

« Correctien. »

fol. 89 v°. Dit was gheordeneert ende overeen ghedreghen bi Her Jacoppe van Lichtervelde, Riddere, Scoutete, ende bi der stat van Antwerpen ende den perso nen gheset hierna volghende omme tgoent dat zy bedreven ende ghehanteert hadden binnen der stat, ende opembaerlec vutgheboden ende ghelesen int jaer M CCC. neghentich ende sesse, opten Meydach.

Jan de Ghent, (1)
Heynken de Waghemakere, van Breda ghesceght,
Cappelle, de cleedermakere,
Goesken de Moer, de cleedermakere beneden tFleeschuys,
Michiel van den Bossche, die metten Amman diende,

Overmids dat dese v ghesellen gheleeft hebben op wyfkene van stade, soe sullen zy trecken ende elc van hen I pelgrimagie doen ten Hoghen Rome, ende vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen trecken bi zonneschine, ende niet wederkeeren noch comen binnen der stat oft bewisinghen van Antwerpen, zy en hebben elc die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve ghesonden dat sise alsoe ghedaen hebben, ende dat zy nochtan niet inne en sullen moghen zy en hebben eer sHeeren ghemoede,

(1) *Daarnevens* : heeft der stat zekerheyt ghedaen van sinen muere, maer de Heere en es niet vernueght.

ende zy en hebben oec elc der stat ghemaect eene roede muers met gariten, op de veste daerse hen bewyst wordt vander stat weghen, teenen teekene van haren onseden, ende waer eenich van hen de contrarie hier jeghen dade, dat die verboren soude c royale sHeeren behouf ende nochtan voldoen moeten alle dat boven op hen ghescreven es.

Item, Jan, de scoemakere, die men heet ryc Jan ende Goesken Lidderhoen,	Overmids dat zy met quaden teerlinghen omme ghegaen

hebben, soe sullen zy elc van hen trecken ende i pelgrimagie doen tSente-Jacops in Galissien, ende voert doen in alle der voeghen dat op dandere ghescreven staet boven, niet ghewisselt noch ghekeert.

Item, Heinken metter quader hant, die onlanghe ghevanghen was, overmids quader wandelinghen daer hi mede omghinc ende die hi hanterde,	Soe sal hi trecken te Ryghe, in Liefflant, ende voert doen al ghelyc den anderen.

Item, Lysbeth van Diedevelt die men heet waersaechtere, die woent op de veste achter der Beggarden, bi de Meerpoerte, in Steylaerds huys was, overmids dat sy haer pynde de goede liede te bedrieghene ende met valscheden omme te gane, soe sal zy trecken tSenter-Claus ten Oestenenbaren, ende voert voldoen alle dat op dandere boven ghescreven staet.

Item, Bate Woents, die woent op de veste, buten Meerpoerten, bi Leykens, Item, Truyde, die ane Claykene, den ticheldeckere, gheweest heeft, Item, Berbelken, die woent met Lynkene sBloes, in de oude veste, Item, Katline, Jan Heyns wyf, des zeelmakers, Item, Katline van Drouvendale, Item, Lysbeth, Claus Scermers filia,	Dese vi vrouwen namen, omme dat zy ghehanteert hebben abreyscap ende daermede ommeghegaen, soe sullen zy trecken ende elc van haer eene pelgrimagie doen tot Sent-Andries, in Scollant,

ende voert ter selver correctien ende op alle dandere staen, dat boven gheseeght es.

Daaronder: Den brief van Katline, Jan Heyns wyf, van haerre pelgrimagie brachte ende toende vore Amman ende Scepenen Michiel Mollart ende i beggart anno xcviii°, xxii daghe Octobris.

Item, Bette Spronghs,
Item, Lynken, hare ghesellinne, hare cameriere,
Overmids dat zy ghehanteert hebben onnutscap, soe sal elc van haer doen eene pelgrimagie tSente-Andries, in Scollant, ende ter selver correctien alsoe vors. es.

Daaronder: Den brief van Capellen, van sier pelgrimagie, wart ghetoent vore Scepenen anno xcvi°, op Sente-Laureyns dach.

Den brief van Betten Spronghs, van haerre pelgrimagie tSente-Andries, wart ghetoent vore Scepenen op Onser Vrouwenavond Assumptio, anno xcvi°.

Van Jan van Ghent was de brief brocht xxv^{sten} dach in Septembris, anno predicto.

Van Goesken Lidderhoen, van sier pelgrimagie, wart ghetoent anno xcvi°, viii daghe in Spurkille.

18 Mei 1396.

Ordonnancie over het « loon van huerpeerden » en over het verkoopen van visch, enz.

Het wart gheordineert bi den Heere ende bi der stat anno XCVI°, XVIII daghe in Meye. fol. 40.

Dat men gheven sal van eenen huerperde sdaeghs VI nuwe grote, ende wie tdierre verhuerde oft verhueren woude ende meer daeraf name, die soude verboren sHeeren behouf I nobel Vlaemscher munten, alsoe dicke alst gheschiede, daer ment ter warheyt betoenen conste.

Het es oec gheboden van sHeeren ende van der stat weghen, opten selven dach, dat gheen visschere, ryekere noch scipman, noch niement anders, gheseten binnen der stat oft bewisinghe van Antwerpen, die vissche vaen, die vissche niet en sullen moghen vercoepen zy en hebbense te voren twee male tAntwerpen ter venten ghestelt, ende elken syn ghenoech daeraf vercoepen evenghelyc ende even nae diese begheren te coepene, ende zy sullen moeten staen met haren visschen tusschen de nuwe brugghe ende thoet, aen de zide te water waert, ende soe wie de contrarie hierjeghen dade, die soude verboren, alsoe dicke alst gheviele, V royale sHeeren behouf.

Item waert dat yement, poertere oft gheseten binnen der vors. bewisinghen van Antwerpen, vissche cochte aen de Vlaendersche zide ofte eldere, die soudse oec twee male tAntwerpen ter venten moeten stellen, ghelyc vorseit es, ende soe wie de contrarie dade, soude verboren, alsoe dicke alst gheviele, de vorghenoemde peyne.

Item, van den vleeschouwers wart oec gheboden, na tcoerboec, etc.

18 Mei 1396.

« Correctie. »

fol. 90. Heinryc de Cammere, de smit, overmids dat hi Henryc van Lille, den smit, boven tzoendinc dat ghemaect was bi de goede liede van den Smedeambachte, zwaerlec quetste, ende oec dat hi tzoendinc dat bi den Heere ende bi der stat ghemaect was tusschen hem ende Noute van Scille niet en hilt, noch houden en woude, soe wart bi den Heere ende bi der stat gheordineert dat hi Heinryc trecken sal te Sente-Jacops in Galissien, ende darwart porren bi sonneschine vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen, ende niet weder daer binnen comen hi en hebbe die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve brocht dat hise ghedaen heeft, ende dat hi nochtan niet in der stat noch bewisinghe van Antwerpen en sal moghen comen hi en hebbe eer sHeren ghemoede, ende Henrike van Lille sine smerte ghebetert, ende waer hi hierjeghen de contrarie dade, dat ware op de peyne van C royalen sHeren behouf ende nochtan voldoen moeten dat voerscreven staet, soude hi incomen moghen. Ghedaen anno XCVI°, XVIII daghe in Meye.

---

10 Juni 1396.

Aanbesteding van het Zand.

fol. 23 v°. Geordineert bi den Here ende bi der stat int jaer Ons Heren alsmen screef M. CCC. neghentich ende sesse, X daghe in Junio.

Dat men vutgheven zal de plaetse geheten tSant, elken zyn ghevoech dairaf, ende soe wie meest dairomme gheeft, die zal de naest zyn ende die stede ende parcele.

---

4 September 1396.

« *Correctien.* »

Dese worden vutgheseeght den vierden dach in Septembri, anno xcvi° bi den Scoutete ende Scepenen. fol. 90.

Jan de Hont, die men heet Hondeken, Jan Heyns, de zeeldrayere, Hannekyn, de mandemakere, Moenken, de wynroepere, } Deze iiii ghesellen, overmids dat zy omme ghegaen hebben met putierscape, met onredelikere wandelinghen ende oec huysstoetinnghe ghehantert hebben, soe sullen zy trecken ende elc van hen, eene pelgrimagie doen tSente-Jacops in Galissien, ende vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen trecken bi sonneschine ende niet weder keeren noch comen binnen der stat oft bewisinghe van Antwerpen, zy en hebben elc die pelgrimagie ghedaen, ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat dat zy die ghedaen hebben, ende dat zy nochtan niet inne en sullen moghen comen zy en hebben sHeeren ghemoede ende zy en hebben elc der stat ghemaect i roede muers met gariten, op de veste, daerse hen bewyst wordt vander stat weghen, teenen teekene van haren onseden.

Lippen de Keyser, Gielys de Monc, Lippen de Monc, { ghebroedere, } Dese iii ghesellen, overmids dat zy ghehantert hebben putierscap, soe sullen zy trecken ende elc van hen drien eene pelgrimagie doen ten Hoghen Rome, ende voert in alder voeghen voerscreven van den anderen iiii ghesellen.

Daaronder : De brieve vander pelgrimagie van den ghebroederen sMoncs worden ghetoent vore den Amman ende Scepenen anno xcvii°, op des Heylichs Cruysdach, den derden dach in Meye.

Kerchof, die met Willem Lammenssone plach te woenen, overmids dat hi met quaden teerlinghen omme ghegaen heeft, soe sal hi trecken te Roeme ende voert alle tselve voldoen moeten dat op dander staet, eer hi incomen sal moghen.

Daaronder: Den brief van Kerchoefs pelgrimagie was ghetoent anno secundo, xxx dage in Meert, vore Amman ende Scepenen opter Scepenenhuis.

Alyt Braetharinghs, oft hoe zy anders heet, van onnutscape, sal trecken te Coelne, ende zy en sal niet binnen der stat noch bewisinghe van Antwerpen comen moghen, zy en hebbe eer sHeeren ghemoede, ende zy en sal gheenen muer maken.

Ende waer eenich van hen allen hierjeghen de contrarie dade, dat die staen soude ter correctien na dinhouden van den privilegien vander stat.

Daaronder: Den brief vander pelgrimagie van Lipken den Keyser wart ghetoent vore Amman ende Scepenen anno xcvii, x daghe in Meye.

Den brief vander pelgrimagie van Moenkene, den wynroepere, wart ghetoent anno xcvii°, sDonderdaeghs na Chinxendach, xiiii daghe Junii.

Den brief vander pelgrimagie van Janne Heyns, zeeldrayere, wart ghetoent upter Scepenhuys anno xcviii°, x daghe Januarii.

Den brief van Hondeken wart ghetoent van synre pelgrimagie voer Amman ende Scepenen anno cccc°, x daghe Meis.

---

11 Juni 1397.

Betaling van lijftochten, door de stad Bergen-op-Zoom aan poorters van Antwerpen verschuldigd, voor vijf jaar geschorst « mits den brandt tot Bergen geweest zynde. »

Het es gheoirdineert tusschen de goede lude van Antwerpen ende van Berghen alse van der lyfpensien die de poirteren van Antwerpen hebben op de poert van Berghen, dat de poirteren van Antwerpen die lyftocht beiden zelen van der tyt dat de brant lest te Berghen was, v jare lanc daernaest volghende, sonder eenich goet hier en binnen dairaf te heffene, ende dat teynden dien vive jaren, die van Berghen den poirteren van Antwerpen betalen zelen haer volle rente ten terminen alse verschynt, na dat haer brieve begripen, ende voir elc ₶ oudere grote, alsoe vele als de stad van Antwerpen betaelt, ende dat die van Berghen over drie jare dairna den poirteren van Antwerpen dairtoe elcs jaers, ten selven terminen, betalen zelen de rente van eenen halven jare alse van den v jaren die achterstellich stonden, toter tyt dat die vive jare achterstels betaelt syn. Ende waert dat yement binnen desen v jaren van live ter doet quame, dat men dan sinen erfghenamen teynden dien v jaren dat achterstelle betalen soude, van jare te jare, ghelyc oft deghene leefde daer de lyftocht op sprac, ende die lyftocht die verschenen was eer de brant was, dat die van Berghen die betalen zelen binnen corten redenliken tiden, die men dairtoe oirdineren sal. Ende waert dat die van Berghen den poirteren van Bruessele, van Mechelen, van Antwerpen oft anderen personen dien zy lyftocht sculdich syn meer gaven oft daden dan voirscreven es, dat zy alle dat selve den poirteren van Antwerpen doen souden, ende dat die van Berghen met haren goeden ende coepmanscapen hiermede vry varen ende keeren zelen binnen der stad ende bewisingen van Antwerpen, onghehacht ende onghehouden van eeneger lyfpensien die zy sculdich syn, by alsoe dat zy dese voirs. compositie houden fol. 99 v°.

ende voldoen ende alle zaken te goeden verstane, sonder fraude oft arghenlist. Dit was ghedain des Maendaeghs na Sinxendach, XI dage in Junio, int jaer van XCVII, in presentien van eenen edelen man Heren Heinrike van Bouterssem, Heere van Berghen opten Zoem, van Heinrike Faes, sinen Scouthete, ende van Alsteene vuten Noirtlande, Gheerart van Tichelt ende Gheerart Toelneren, sinen Scepenen van Bergen, ende oec in presentien van Heren Janne van Ymmerzele, Riddere, Scouthete, ende Rentmeesteren ende Scepenen ghemeinlec van Antwerpen die dairbi ende ane waren, vutgenomen Jan van den Putte, die doen siec was.

Ende de brand te Berghen was seventien daghe in Meye anno XCVII°.

Dit syn de persone die de voirs. compositie gheconsenteert hebben :

In den iersten,

Katline Blocscoemakers
Heinryc de Brune
Meester Zegher de Cuypere
Arnd Mickaert
Wouter van den Broeke
Merten Drubbels wyf
Brueder Arnd Vrient
Willems Moelneren wyf
Alsteen de Lichte
Herman de Wisselere
Laureins de Wisselere
Claus Daen
Brueder Peter Nouts
Willem de Blocscoemakere
De Vrouwe *in den Lupaert*
Magriete vanden Hoeghenhuse
Willem Noyts, voir syn wyf
Willem vander Heyden
Gielys van Rumsvoert ende syn suster.
Reynere van Lille
Heinryc van Lille
Cole Sassen wyf
Her Laureins van Arscot
De prochiaen in de Borch
Claus de Hase
Arnd sHerenghels
Jan Bacheleer
Her Jan de Wisselere
De vrouwe *in den Mersman*
Peter de Wale, doude,
Her Daneel Smit
Zegher van Lille
De beghinen op tBeghynhof

Quintyns wyf
Her Reynere vander Elst, voir syn wyf.
Joes wyf vander Taneryen
Gielys Damaes wyf
Her Peter Boeds wyf
Jan Melys wyf
Symoen uten Tolhuse
Lambrecht Muylaerts wyf
Her Lambrecht van Moerdale
Meeus dochter *in den Horen*
Her Luyc Craye
Jan de Deghen
Gheerart wyf van Tichelt ende Jan, haer broeder,
Jonge Willems Moelneren wyf
Willems soen van der Heyden
Willem Willebeis
Laureins van Arscot
Her Raes Bacheleer
Gielys Bacheleer
Dieryc vanden Putte
Jan vander Heiden, Claus filius,
Peter Cloets wyf
Lysbeth Pauwels filia vander Elst.
Jan Andries wyf
Gielys wyf van den Venne
Willem de Wale
Willem van Berghen
Joufrouwe *in den Roesenhoet*
Cole Stevens
Willems van Berghen suster
Her Gheerart van Tichelt
Her Jan de Blocscoenmakere
Lysbeth, syn suster,
Jan de Baertmakere alias Casteleyn.

« Correctie » en intrekking der straf.

31 Augustus 1397.

Anno XCVII, den lesten dach van Oeghste. fol. 89.

Huyghe Noese, Janneken van Bruessele, de viscoepere, Clausken de Hert, Weyken de Costere ende [Janne] (1) Mechelere, overmids dat sy op strate gherooft hebben goede coepliede ende hare lakene ghenomen, die gheene viande en syn ons gheduchts Heeren van Bourgongien noch onser liever Vrouwen van Brabant, ende oec binnen den merctvrede, soe selen sy doen elc eene pelgrimagie in Sypers, ende niet weder binnen der stat van Antwerpen oft harer bewysinghen

(1) *Deze voornaam is in den tekst vergeten.*

comen, sy en hebben daerane goede brieve brocht oft goede kennesse ghedaen ende sy en hebben oec daertoe tseeren ende der stat ghemoede, oft haer hoeft.

Item, Jan van Sillille ommedat hi Janne Kersen oploep dede ende quetste om syns wille, soe sal hi oec in Sypers trecken ende porren bi sonneschine vuter stat ende vuter bewisinghen van Antwerpen, ende daer niet weder incomen, op syn hoeft, hi en hebbe goede kennesse vander pelgrimagien ghedaen ende hi en hebbe tseeren ende der stat ghemoede ende partien ghebetert.

13 December 1397.

fol. 90 v°. Alse vander correctien die int jaer Ons Heeren M. CCC. XCVII^e, den lesten dach van Oeghste, ghedaen wart over Huyghe Nosen, Janne van Bruessel, Clause den Hart, Weyne den Costere ende over Janne Mechlere, overmids der laken wille die zy ophilden toehoerende copluden van Campen, alsoe over II bladere hiervore claerlec bescreven staet, dairomme soe heeft onse lieve ghenadighe Vrouwe de Hertoginne van Brabant des te vele stonden aen de stat haere brieve ghesonden ende oec met enighen van den ghedeputeerden van der vors. stat, alse zy by haere quamen, dairaf ghesproken, dat haer dochte dat haer te corte ghesciede ane V ghesellen die vuter stat gheseeght waeren ende pelgrimagie gheset te doen tot in Cypers ende dairtoe sHeren ende der stat ghemoede te hebbene eer zy in de stat souden moghen comen, overmids dat zy binnen haers selfs lande ende palen hare viande ende haer goed met haeren dieneren hadden helpen crencken ende aentasten, ghelyc alse de stat van Antwerpen selve met ontplokenen banieren binnen haeren lande ende dair buten ghedaen hadde, ghemarct dat zy onder onsen gheduchten Heere van Bourgongnien dairane niet ghebroect en hadden, ende dat haer dat niet wel te lidene en stonde dat dese ghesellen omme haeren wille de stat ende de bewisinghe van Antwerpen souden moeten

derven, begherende dat men hen der pelgrimagie verdragen woude, ende de stat weder onnen alsoe verre alst in der stat macht waere, op welc versoec ende begheerte de stat onser liever Vrouwen vors. vriendelec verantworde dat de zaken ghescieden bi myn Heere de souvereyn van Vlaenderen doen tAntwerpen present wesende, in den name van den Heere, sonder denwelken men de zaken qualic soude moghen ontdoen ende van gheliken niemende verdraghen en heeft, maer men soude gherne des met hen ende met anderen van ons gheduchs Heren Rade van Bourgoignien, die cort tAntwerpen comen souden omme de Wet te verstelne, ten besten spreken dat men conste ende mochte, ende dat zy dat int goede nemen woude. Ende want onse lieve ghenadige Vrouwe de Hertoginne vors. der stat van Antwerpen menighe vrienscap ghedaen heeft, ende zy wel ghescepen es der stat ende den poirteren van Antwerpen, dier vele onder haer ghegoedt zyn, altoes lieve ende eer weder te doene, soe es overeen ghedregen bi der Wet, bi den poirteren, bi de Dekene ende bi der ghemeynre stat van Antwerpen, dairomme vergadert wesende opter Scepenhuys, overmids dat onse lieve Vrouwe vors. die van Campen houdt over hare viande, dies men te voren, alse tfaeyt eerst ghesciede, niet en wiste dat zy haer viande waeren, ende oec overmids dat men ghewaent hadde dat de vors. lakene ter jaermerct van Antwerpen ghebleven souden hebben ofte dair ghecomen, dies niet en was, ende ter eeren ende liefden van onser genadiger Vrouwen vors., dat men den vors. ghesellen der vors. pelgrimagien hoe zy met recht ende na haere verdyente doen tertyt ghedaen wart, verdraghen sal ende die stat weder gheven, alsoe verre alst in der stat macht es, ende desghelike soe hebben oec Her Jacop van Lichtervelde, souvereyn Baillu van Vlaenderen, dair de vors. zaken yerst by gherecht worden, doen tAntwerpen wesende, ende Her Jan van Ymmersele, Scouthete tAntwerpen, die doen absent was, in den name van onsen gheduchten Heere van Bourgongnien ende van zinen weghen, den vors. ghesellen der pelgrimagien verdreghen ende de stat wedergheghevcn, meynende der stat van Antwerpen dairaf altoes ter hant te stane. Aldus quamen de vors. ghesellen weder binnen der stat ende swoeren ane den Heyleghen, opter Scepenhuys in der Sce-

penencamere, daer vele goeder liede bi waren ende daer stonden, doen hen alle dat voerscreven es opembaerlec ghelesen wart, dat zy omme des vors. stucs wille nyemende binnen Antwerpen gheseten noch daer buyten nemmermeer daeraf wanconst weten en selen, oft yemende daeraf betyen, het zy vore den oghen noch achter den oghen, noch in woerden, noch in werken in rade noch in dade, bi hen noch bi anderen van haren weghen in enegher manieren, ende waer zyt daden, indien dat men dat ter warheyt betoenen conste, dat mense soe corrigeren soude bi den Heere ende bider stat dats andere exemple souden moghen nemen. Dit ghesciede int jaer XCVII[e] bovenghenomt, op Sente-Nychasius avond.

1397.

fol. 1 v°. Dordenanche van den wyn assise, anno XCVII°.

Wie wyn tappen wille, de ghelte omme III grote oft daer beneden, sal gheven vander ame [I oude scilt] (1); Item, die tappen wille omme IIII grote de ghelte, vander ame IIII scellinge grote; Item, die tappen wille omme V grote, vander ame IIII ½ scellinge grote; Item, die tappen wille omme VI grote, vander ame V scellinge grote; Item, die tappen wille omme VII grote, vander ame [III guldene] (2); Item, die tappen wille omme VIII grote, vander ame [IIII guldene] (3); maer het en sal niemen tappen moghen buten den II jaermercten hoeghere dan de gelte wyns omme VI grote, ende alse de jaermercten in gaen, soe sal men tappen moghen omme VII ende omme VIII grote de gelt, op de assise die daer op staet, alsoe langhe alse de mercten dueren ende vielt oec achterwaert jaers, dat de

(1) *De woorden, tusschen haakjes, werden later doorgehaald en vervangen door:* III scellinge grote.
(2) *Zelfde aanmerking, vervangen door:* VI scellinge grote.
(3) *Zelfde aanmerking, vervangen door:* VIII scellinge grote.

wine soe vercostelecken, dat mense niet ghewesen en mochte omme VI grote te tappene, soe soude men, bi rade van Scepenen ende overeendraghene van den assisers, omme VII ende omme VIII grote tappen moghen, op de vors. assise ende niet hoghere.

Item, soe wie grenate, malevisie oft sulken costeleken dranc tappen wille ende gheven de gelte omme XII grote oft daer onder, sal gheven vander ame [IIII guldene] (1); maer die hoeger wille tappen, sal gheven van dat hi hoger tapt, van elken groten die hi de gelte dierder gheeft, XII grote meer vander ame van assise.

Item, van den wyne die van boven comt ende int water vercocht wordt, sal men vander ame gheven eenen ouden grote, ende die van beneden comt en sal daeraf nyet gheven.

---

20 Mei 1398.

« *Correctien.* »

Anno XCVIII°, XX daghe Mey wart dese correctie ghedaen : fol. 91.

Adriaen Bonart, *in den swarten Ram*, in de Cammerstrate, overmids dat hi op tkerchof van Onser Vrouwen gheleghen heeft van scoude ende syn goede binnen sinen huyse besot hebben gheweest ende syn metten rechte, ende daerboven van den kerchove ghegaen es in syn huys ende daer goede aen gheveerdt, ende weder vuten huyse op tkerchof ghedraghen, soe sal hi mids dien eene pelgrimagie doen tSente-Eewouds in Elsaten, ende porren bi sonneschine, vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen, ende niet wederkeeren

(1) *De woorden, tusschen haakjes, werden later doorgehaald en vervangen door* : x scellinge grote.

hi en hebbe daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat, dat hise ghedaen heeft, ende daertenden sal hi nochtan vut moeten bliven VII jaere lanc ende daerentenden nemmermeer porter tAntwerpen moghen worden noch syn, op syn hant, waer hi de contrarie dade.

Item, Thys de Pyndere, overmids dat hi menighe onnutscap bedryft, alse bi nachte ende bi daghe in dronkenscap achter straten te loepene, somwile met bloten swerden, somwile anders, ende de liede te quetsene ende overdaet te hanterne, soe sal hi trecken ende een pelgrimagie doen tOnser Vrouwen te Rotsemandouwe, ende daeraf goede kennisse senden dat hise ghedaen heeft, ende daerentenden noch V jaer lanc vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen bliven moeten. Waer hi de contrarie dade, op syn een hant.

Item, Else Blankarts wyf, overmids dat zy den dorplieden vele overdaden doet alse van eyeren in haren corven ontwee te worpene ende hen scade te doene, soe sal zy trecken ten Hoghen Rome, ende daeraf goede brieve senden den Heere ende der stat, dat zy die pelgrimagie ghedaen heeft, ende nadat die brieve comen syn, dat zy nochtan twee jaer lanc daerna vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen sal moeten bliven eer zy incomen sal moghen, op beide hare oeyren, waer zy de contrarie dade.

Ende dese sullen vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen trecken bi sonneschine, nu tavond.

Daaronder : Den brief van der pelgrimagie van Adriane Bonart wart ghetoent vore Scepenen anno XCVIII°, op Sent-Jans dach decollatie.

---

28 October 1398.

« *Correctien.* »

Dese correctie was ghedaen bi Her Janne van Ymmersele, Scouthete, bi den Amman, Rentmeesteren ende Scepenen van Antwerpen op Sente-Symon en Sente-Juden dach der Apostelen, int jaer M. CCC. XCVIII°. fol. 91 v°.

In den yersten, Adriaen, Peter Reyneers sone, *in de drie Coninghen*, ommedat hi onredelike ten nonnen buten Antwerpen ghewandelt heeft, ende hemlieden, haers ondanx, thare ghenomen ende doren ende veynstren ontwee gheslaghen heeft ende bi nachte, ende oec dat hise heeft ghedreycht te verbrandene, soe sal hi trecken ende een pelgrimagie doen tSenter-Claus ten Oestenenbaren ende porren bi sonneschine vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen, ende niet wederkeeren binnen der stat oft bewisinghen van Antwerpen hi en hebbe die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat dat hise alsoe ghedaen heeft, ende dat hi daerententen nochtan vut sal moeten bliven sesse jaere lanc, ende dat hi nochtan na dien termyn binnen der stat noch bewisinghen van Antwerpen niet en sal moghen comen hi en sal eer betaelt hebben den Heere vyftich Vlaemsche nobele oft de weerde daeraf, ende hi en hebbe der stat oec doen maken twee roeden muers met gariten, op de veste, daerse hem vander stat weghen bewyst worden te doen makene.

Daaronder: Den brief van Adriane voirs. van synre pelgrimagie wart gethoent ende bracht vore Scepenen anno CCCCmo, XVIIma die mensis Maii. Van den muere is voldaen anno sexto, XVII Maii.

Item, Herman de Lattouwe, dat hi trecken sal ten Hoghen

Rome, overmids dat hi bevonden es ter warheyt dat hi boven zoendinghe enighe persoene oploep ghedaen heeft, ende bi sonneschine vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen trecken, ende niet weder incomen hi en hebbe diesghelike goede brieve ghesonden den Heere ende der stat dat hise alsoe ghedaen heeft, ende dat hi daerentenden nochtan vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen sal moeten bliven sesse jaer lanc sonder in te comene.

Daaronder : Den brief van Hermans pelgrimagie wart ghetoent vore Amman ende Scepenen anno XCIX°, IX daghe Junii.

Item, Mertin Borse,
Item, Gielken, Henrycs knecht van Ranst,
Item, Godekin van der Watermolen,
Item, Jan Voet, doer dysermakere op tKerchof,
Item, Heyne Poppe,
Item, Heyne, Huyghs sMoelneren broeder,

Overmids dat dese VI ghesellen der goeder liede wyn ghenomen hebben, bi nachte, ende de vate, opter straten daer zy laghen vore der goeder liede dore, opsloeghen, met anderen onseden die zy bedreven, soe sal elc van hen een pelgrimagie doen tOnser Vrouwen te Rotsemadouwe ende porren bi sonneschine vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen, ende niet weder daerin comen zy en hebben des den Heere ende der stat goede brieve ghesonden, alsoe boven staet, ende dat zy oec niet incomen en selen zy en hebben sHeeren ghemoede elc van hen, ende oec elc ghemaect der stat een halve roede muers met gariten, op de veste.

Daaronder : Merten Bors brief ghetoent anno XCVIII°, XIII daghe Februarii.

Jan Voets brief ghetoent anno XCIX°, IX daghe Julii.

Den brief van der pelgrimagie van Godene wart ghetoent vore Scepenen anno XCIX°, XX daghe Februarii.

Enghel de Moelnere,
Willem Stadinc,
Jan de Cortte,
Jan Sarensone, Peters filius wilen,

Omme dat zy haer ghelaghe ontdraghen hebben daer zy dronken, inde malevesie op de Roye, ende de potten ende ghelasen jeghen de weech warpen, soe sullen zy elc van hen trecken ende I pelgrimagie doen tSente-Moers, buten Parys, ende porren bi sonneschine, alsoe boven staet, ende daeraf goede [brieve] (1) senden den Heere ende der stat dat zy die pelgrimagie alsoe ghedaen hebben, ende daermede soe sullen zy dan quite syn daeraf ende inde stat comen moghen, vort meer omme der redenen wille dat Pieter Sarensone, zilversmit, metten dranke die zy dronken int aensichte gheghoten wart, soe es hem dese pelgrimagie verdraghen.

Daaronder : Jan Sarensone toende I brief van sier pelgrimagie anno XCIX°, VI daghe Septembris.

Item, Hanneken de Camerlinc, van Rotselaer gheboren,
Item, Coppyn, Gheert Dammast zone,

Overmids dat zy den hontslagher sloeghen die in de officie ende bescermenisse was van den Heere ende van der stat, soe sullen zy elc I pelgrimagie doen tOnser Vrouwen te Vendom, ende porren alsoe boven staet, ende dat zy niet weder comen en selen binnen der stat noch bewisinghen van Antwerpen zy en hebben die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat, dat zise ghedaen hebben omme dier zaken wille, ende dat zy nochtan daerentenden niet inne en sullen moghen comen, zy en hebben sHeeren ghemoede.

Daaronder : Hare brieve worden ghetoent vore Amman ende Scepenen.

Item, Roelen Claus wyf, ommedat zy berucht es dat zy raed ende daet gaf daer Janne den Herden sinen voet afghesleghen was, soe sal zy trecken ende I pelgrimagie doen

(1) *Dit woord is in den tekst vergeten.*

tOnser Vrouwen te Chaerters, ende niet eer comen moghen binnen der stat oft bewisinghen van Antwerpen, sy en hebbe eer die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat dat sise alsoe ghedaen heeft eer zy incomen sal moghen, op haer lyf. Ende al had zy die pelgrimagie ghedaen, alsoe vors. es, dat zy nochtan hebben sal moeten sHeeren ghemoede ende der stat doen maken twee roeden muers met gariten, op de veste, daer zy haer bewyst worden ende dat zy daerboven nochtan Janne den Herden beteren sal, bi goedunken sHeeren ende der stad eer zy in sal moghen comen.

Ende waer eenich van hen hierjeghen de contrarie dade, dat die staen soude ter correxien van den Heere ende van der stat, ende nochtan voldoen moeten al dat boven op hem ghescreven staet, eer hi binnen der stat oft bewisinghen van Antwerpen soude moghen comen.

fol. 93 v°. Den brief vander pelgrimagie van Englen den Moelnere wart ghetoent vore Scoutete ende Scepenen VIII daghe Novembris } anno XCVIII°.

Den brief vander pelgrimagie van Jan den Cortten, gheheeten Jan Bracke, wart ghetoent XVIII daghe Novembris } anno XCVIII°.

---

5 November 1398.

« Correctie » en waarschuwing aan hen « tegens de justitie sprekende. »

fol. 93 v°. Dese correctie was ghedaen bi Her Janne van Ymmersele, Scoutete, Jacope van Hoboken, Amman tAntwerpen op dien tyt, present alle de Scepenen ende beide de Rentmeesteren doen wesende, int jaer M. CCC. XCVIII°, V daghe Novembris.

Item, dat Griete Vossards, die in de Potterstrate woent, overmids dat zy berucht es van abreyscape ende van menigher ontamelikere ende onnuttelikere wandelinghe ende worden die zy ghesproken heeft, soe es haer gheset I pelgrimagie te doene te Rome, ende vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen porren bi sonneschine, ende niet weder incomen zy en heefse ghedaen ende goede brieve daeraf ghesonden den Heere ende der stat, dat sise daeromme ghedaen heeft, ende dat zy daerna VI jaer lanc vut sal moeten bliven, ende dan sHeeren ghemoede hebben eer zy weder incomen sal moghen.

Voert laet men U weten dat ter kennissen van den Heere ende van der stat comen es, dat enighe persoene, op de leste correctie die hier ghedaen was, onredelike worde ghesproken hebben, waerbi men U seeght dat hem yeghelic sulker woerde hoede ende wachte of yet te na spreke enighe Scepenen van vonnissen die zy ghewyst hebben oft wisen selen, ofte omme enigerhande ordenanchen die bi den Heere ende bi der stat ghemaect worde, waert achter haren oghen of vore haren oghen, ende waer men des bevonde, wie zy waren, waren zy Ridderen, cnapen, Vrouwen oft Joncvrouwen, edel of onedel, ryke of arm, men soudse soe corrigeren dats andere exemple nemen souden hen te hoedene ende des en soude men niemen verdraghen.

1398.

Ordonnancie op de « bier assise. »

Dit es gheordineert op de bier assise anno XCVIII. fol. 8.

In den eersten, dat deghene die de assise verpachten, hebben selen van elken vate Herlems biers, koyte oft bi des side der zee ghebrouwen, dat men binnen der stat ende vriheit tappen sal, XXIIII grote Vlems ende niet meer,

maer sy selent moghen nederen ende min daeraf nemen op dat sy willen, ende men sal gheven van der ghelten Herlems biers die men tapt ende vercoept, IIII Vlemsche engelsche ende niet meer. ende van Herlemschen biere ende allen anderen dat men vut voert sal men gheven II grote van den vate, ende van den biere van over zee comende welkerande dat es Oesters biers oft ander, daeraf sal men gheven van elken vate XVII grote, van dat men te tappe vercoept ende dat en sal men niet dierder oft hogher tappen moghen dan de ghelte om [II grote], (1) ende van biere dat men binnen der stat brout, daeraf sal men oec gheven van elken vate XVII grote, dat men tapt, ende de ghelte daeraf gheven om IIII enghelsche, ende soe wie dese assise verpachten, dien sal men ane wisen alle deghene die lyftocht oft erve op de stat hebben ende binnen der stat gheseten syn, ende dien selen sy hore rente betalen met ghelde oft met scadene, ende eest dat de assise meer ghedraeght dan de rente van binnen ende myns Heeren jaerghelt, van dien overscote soe selen de assisers der stat ghenoech doen van maende te maende van alsoe vele alst op elke maent comt ende ghedraegt, maer soe wes van der lyftocht versterft, dat sal der stat te baten comen, ende van den inbrouwenen biere, dat men gheeft de ghelte om I enghelsche, sal men gheven II grote van den vate, ende hierinne en sal niemen ghevryt syn, maer wille de stat yemen eeneghe gracie doen in dese assise, dat sal de stat betalen den assiseren, ende soe wie de bier assise verpachten, die selen de mede assise binnen hebben in den selven coep. Maer de Oesterlinghe selen hore vriheit behouden, dats te wetene van biere dat sy binnen horen huysen drinken, sonder vercoepen, daeraf en selen sy niet gheven, [ende oec van den biere dat sy hier hebben ende op legghen, eest dat syt vut senden onvercocht, daeraf en selen sy gheen pontghelt gheven.] (2)

---

(1) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald en vervangen door* VIII esterlinghe oft min ende niet hogher.

(2) *De woorden tusschen haakjes zijn doorgehaald.*

Gheordineert op de bier assise op dat se verpacht wordt, dat niemen binnen der stat Herlams bier, koyte oft Homborger bier hoegher vercoepen en sal te tappe, dan de ghelte omme IIII Vlemsche enghelsche, ende Oesters bier omme VIII esterlinghe de ghelte ende niet hoegher, maer de assiseren selen moghen kiesen dat sy Homborger bier selen moghen gheven de ghelte omme II grote ende niet daerboven, maer min, op dat sy willen, oft dat sy Homborch bier, dat men coept tvat omme XL, tappen selen de ghelte om IIII enghelsche; Item, dat men coept tvat omme XLVIII grote de ghelte, om I 1/2 grote; Item, dat men coept om IIII 1/2 scellinge grote de ghelte, om V enghelsche, ende dat men coept tvat V scellinge grote de ghelte, om V 1/2 enghelsche, ende waert dat pandinghe viele, tusschen myn Heere van Hollant ende de stat soe dat hier gheen bier comen en mochte, soe souden de assisers ende niemen anders, de pandinghe gheduerende ende niet langhere, de ghelte van Herlemschen biere, van koyten ende van Homborgs biere gheven moghen om II Vlemsche grote, ende niet daerboven, maer daeronder op dat sy wouden. Ende men sal gheven van assise van Herlemschen biere ende van koyten, die men tappen sal, van elken vate II scellinge grote Vlems, ende niet daerboven, ende van bieren van over zee, dats te wetene van Homborgs biere, van Oesters biere, ende van biere dat hier binnen ghebrouwen wordt ende gheven de ghelte om IIII enghelsche, van elken vate hieraf XVII Vlemsche grote; Item, dat de assisers hore scult innen selen, van alre scult vander bier assise ane clevende, ten selven rechte ende ordinanchen ghelyc dat de stat ghedaen heeft; Item, sal men den assisers leenen den torre die de stat gheorboert heeft ende den kelder onder Peter Reyners, alsoe langhe alse de pacht duert, ende wie der stat na Sente-Mertens dach sculdich blyft van bier assise, sal die scult betalen binnen XII weken, elke weke een twalefste deel; Item, van den biere, dat men vut voert, sal men gheven van den vate II grote, ende van inbrouwen biere, dat men tapt de ghelte om I enghelsche, oec van den vate II grote; Item, soe selen de Oesterlinghe hore vriheit behouden van horen biere dat sy binnen huys drinken, sonder vercoepen, ende niemen anders en salre fol. 3.

in ghevryt syn, de stat en saelt betalen ; Item, die de assise verpachten, sal men erve ende lyftocht van binnen ende myns Heeren jaerghelt ane wisen ende dien selen sy betalen, ende comt de assise hoghere, dat selen sy der stat betalen, van maende te maende gherekent, alsoe vele alse elke maent ghedraeght, ende eene maent te voren, oft van maende te maende tghelt der stat gheven, welc sy kiesen.

Omstreeks 1398.

Briefwisseling tusschen de stad, ter eene, en den Graaf van Holland, de stad Haerlem, den Heer van Arkel en den Raad van Vlaanderen, ter andere zijde, « om te hebben restitutie van tgelt dat sommige cooplieden van Santvliet was affgenomen, opt water, van eenighe woonende inden Haghe. »

19 November.

fol. 50 v°. Herde lieve gheduchte Heere ende Prinche, Ons hebben ghetoent Willem Osse ende Willem Vranke, van Zantvliete, ondersaten ons liefs gheduchts Heeren van Bourgongien, gheseten in de Meyerie van Antwerpen, dat zy nu onlanghe ghetreken waren ten Briele, in uwen lande van Zeelant, omme zeker goed te coepene, daer zy haer ghenoech niet af en vonden, ende hem wederomme comende, op Sente-Mertens avond, vore Gheervliet orlof begherende ane den tolnere, dat daer ane hen quamen in hare scepe de bastaert van Gaesbeke ende Heinryc van Cleve, met haren hulperen, ende namen hen vut haerre tesschen alsulc ghelt alse in dese cedulle hierin besloten bescreven staet, ende deelden dat ghelt in drien voer haren oghen ende droeghent henen, segghende dat verboert ware, sonder eenighe andere redene, bescheyt oft ocsuyn daertoe te toghene bi wat zaken zyt

hen namen. Daer zy te gheenen bescheide af comen en connen, nochtan dat zy des ghevolght hebben in uwen Hove in de Haghe, alsoe zy segghen, dat ons zeere vremde dunct, dat men goeden coepluden also sonder bescheidt dat hare nemen soude, want wy des niet vele ghehoert noch vernomen en hebben, waerbi, Lieve Gheduchte Heere, want wy emmer vermoeden dat dit tuwere kennessen noch niet comen en es, wy U bidden zeere oemoedelec dat ghi bi uwere groter edelheyt ghelieven wilt ons liefs gheduchts Heeren ondersaten van Bourgongien die onder de protectie van der stat van Antwerpen gheseten syn, haer ghelt weder te doen ghevene costeloes ende scadeloes, want al tghelt meest dat hen ghenomen es, uwes selfs munte es, ende gheen quaet noch valsch ghelt daeronder en was, waerbi ment hen nemen mochte, ende oec hadden zy goed in uwere stede van den Briele vonden te coepe, daer zy hen ane hadden moghen onthouden, zy haddent daer vute ghegheven, Lieve Gheduchte Heere, hierin doende ter armer beden van ons alsoe wy uwere groter edelre bescheidenheit te vollen betrouwen, ende dat wy ons des van U bedanken moghen vore onsen gheduchten Heere vors. ende vore de Heeren van sinen edelen Rade, want wy sonder twivel wel daervore houden na uwere groter edelre discrecien dat ghi niet en soudt willen, daer ghyt wist, dat onse poerteren, ondersaten oft enighe andere goede coepluden erghens in uwen lande also bescamt oft buten weghe van rechte gheleydt worden. Ende hieraf, Lieve Heere, ghelieve U ons weder over te scrivene uwe goede antworde bi den bringer des briefs. Onse Lieve Heere God zy altoes met U in ziele ende in live. Ghescreven XIX daghe in Novembris.

De stat van Antwerpen. (1)

Eenen edelen moghenden hoghe gheboerne
Heere ende Prinche Hertoghe Aelbrecht van
Beyeren, Grave van Henegouwen ende van
Hollant, onsen lieven gheduchten Heere.

(1) *Een dubbel van dezen brief bevindt zich in dit* Clementynboeck, *f°* 119°.

Daaronder: Hieraf en quam der stat gheene antworde want die van Zantvliet den brief selve droeghen oft senden.

Ende alse dit eenen tyt leden was cort daerna, soe toende een cnape van Herlam der stat dat syn ghelt, tot eere sommen die hi noemde, te Zantvliet ghenomen was, daeromme de stat screef ane die van Herlam alsoe hierna volght :

21 December.

Lieve Gheminde Vriende, ons heeft ghetoent Claus Janssone, uwe poertere dat hem te Zantvliete van den Scoutet daer ghenomen soude syn omtrent XI ℔ grote Vlems, heeft ane ons begert dat wy hem daertoe helpen wouden dat hi syn ghelt weder hadde, soe dat wy alse deghene die U ende uwen poerteren altoes souden willen helpen te ghelike ende te bescheide na onser macht, hieromme vore ons ghebeden hebben te comene onsen Scoutete van Antwerpen, die Over-Scoutete es te Zantvliet, ende hebben hem ghebeden vriendelec ende van rechts weghen versocht met groten ernste dat hi uwen poertere syn ghelt wederghave, oft dat hi hem daeraf recht ende vonnisse dade, daer hi op ons verantwoerde dat nu op Sente-Mertens avont lestleden, Willem Ossen ende Willem Vranken, van Zantvliet, ghenomen was te Gheervliet, op thoet van den bastart van Gaesbeke, van Heinryc van Cleve ende van haren hulperen, sonder recht ende vonnisse, alsulc ghelt alse in dese cedulle, hierin besloten, bescreven staet, des zy volghden in de Haghe vore onsen lieven gheduchten Heere van Hollant ende vore de Heeren van sinen eedelen Rade, daer hen gheen bescheyt af en quam, ende dat zy daerna toenden der stat van Antwerpen, die daeromme screef ane onsen lieven Heere van Hollant, daer hen oec niet af en quam, soe dat hi alse deghene die ons liefs gheduchts Heeren ondersaten van Bourgongien te rechte moet helpen houden, na dbevelen dat hi daeraf heeft in die stede te Zantvliet

van uwes poerters ghelde, alse op ondersate myns Heeren van Hollant daer den goeden lieden van Zantvliet thare onder ghenomen was, een quantiteyt heeft doen arresteren, dwelke hi te Zantvliet gerne sal laten liggen onder eenen goeden man, onghemindert die hi uwe porter liefst heeft, tot ane der tyt dat ons liefs Heeren liede van Bourgongien te Zantvliet gheseten haer ghelt weder ghegheven es dat hen te Gheervliete ghenomen was, oft dadt hen daer ter stede met rechte ende met vonnisse ontwyst es dadt verboert es, na den rechte van den lande, ende dat ghedaen, hi saelt gerne uwen poertere weder doen gheven, ende anders en consten wy niet ane hem vinden noch daertoe ghedoen, dat ons van goeder herten leet es, want wes hi daertoe ghedaen heeft, dan es niet bi ons maer buten onsen wille.* Waerbi, Lieve Vriende, wy U bidden zeere vriendelec dat U wille ghelieven des te sprekene met onsen lieven gheduchten Heere van Hollant ende metten Heeren van sinen edelen Rade, soe dat desen tween goeden cnapen van Zantvliet haer ghelt weder worde, ende wy selen desghelike van onsen weghen oec bi hem senden omme alle dinghen ten besten te bringhene, soe dat uwen poertere vors. syn ghelt oec weder ghecrighe ende dat niement, in deen zide noch in dander zide, buten weghe van rechte gheleydt en worde, ende dat altoes goede vrientscap in beiden ziden ghevoedt ende ghestarct worde ende daeromme willen wy altoes pinen ende arbeyden ende al onse vermoghen doen, dat kent God die U bewaren moet. Ghescreven op Sente-Thomaes dach voer Kerstdach.

Op desen selven tyt sende de stat Janne Daneels in de Haghe ane myn Heere van Hollant met letteren van ghelove van deser materien gheimformeert, daerop myn Heere van Hollant wederscreef alsoe hierna staet:

Lieve ende Goede Vriende, Wy hebben uwen brief van ghelove verstaen sprekende op Janne Daneels, daer hi syn boedscap ane ons af ghedaen heeft, ruerende van sulken

ghelde als dien van Zantvliete in onsen lande ghenomen soude wesen, ende begerde van uwere weghen dat wy hemluden haer ghelt weder wouden doen gheven, waeraf wy U weten laten dat wy een nuwe payment gheset hebben van goude ende van zilvere in onsen landen van Hollant ende van Zeelant bi onsen Rade ende steden van onsen lande vors., dat wy ghehouden willen hebben ende meynen te houdene ghelyc wy des overdraghen syn ende daerin niemende te veronrechten. Ende want dat ghelt, dat den vors. luden van Zantvliete ghenomen soude wesen, bulioen was na onser ordenancien van onsen nuwen payment, soe en es daerin niet ghesciet dan onsen ondersaten in Vlaenderen ende in anderen Heeren lande ghesciet es, ruerende van bulyoene dat daer verboden was, ende, Lieve Vriende, mach onsen ondersaten sulc bulioen weder worden, alse hen in den lande van Vlaenderen ende van Brabant ghenomen es, wy willen omme de liefte van onsen lieven broedere van Bourgongien ende omme de bede van U, dien van Zantvliete weder doen gheven sulc ghelt of bulioen alse hen alse verboert ghenomen es in onsen lande vors. Voert soe es ons wonderlec dat ghi Her Janne van Ymmerseele de macht laet hebben dat hi onse ondersaten becommert ende gherastert heeft omme bulioens wille dat in onsen lande met rechte verboert es, na der overdrachte die wy met onsen Rade ende steden van Hollant ende Zeelant overdraghen syn, want onse officyers ende dieners nie en becommerden noch en rasterden ons liefs broeders ondersaten van Borgongien omme bulioens wille dat onder hen gherastert ende opghehouden es, ende begeren an U, Lieve Vriende, zeere vriendelec dat ghi daertoe helpen ende raden wilt dat onsen ondersaten thare, dat hen ghenomen es, weder worde, oft die of haer... (1) van Her Janne vors. becommert ende gherastert... (1) los, ledich ende scadeloes worden haer lyf ende haer goed, ende U.... (1) also vriendelec hierin bewisen alse wy U wale toe .. (1) uwe antworde etc... (1)

(1) *Verscheidene woorden vergaan.*

Dit was ane myn Heere van Hollant weder ghescreven :

20 Januari.

Lieve ende zeere Gheduchte Heere, Nu onlanghe hadden wy ane U ghesonden Janne Daneels, onsen cnape, omme U te toghene hoe dat enighen ons liefs gheduchts Heeren ondersaten van Bourgongien, te Zantvliete gheseten, wat ghelds te Gheervliete, in uwen lande, sonder recht ende vonnise ghenomen ware, ende dat de Scoutet van Antwerpen, vut hem selven ende sonder weten van ons, te Zantvliete weder in die stede also vele ghelds gherastert hadde, toebehorende eenen cnape van Herlem, te dier meyninghen alse van dien van Zantvliete hare ghelt weder worde oft alse hem dat met rechte ende met vonnisse ontwyst worde, na den rechte van den lande, dadt verboert ware, hi soude dien man van Herlem dan syn ghelt weder gheven, U biddende oemoedelec dat ghi dien van Zantvliete hare ghelt weder woudt doen gheven, daer ghi ons op wederscreeft, dat dat ghelt na uwere ordenanchien van uwere munten verboert ware alse bulioen synde, ende soe wanneer uwen ondersaten alsulc ghelt, alse hen in Vlaenderen ende in Brabant ghenomen ware, weder worde, ghi soudt dien van Zantvliete haer ghelt weder doen gheven, ende begert ane ons dat wy daertoe helpen wouden ane Her Janne van Immersele, onsen Scoutet, dat hi uwen ondersate ende tghelt dat hi van hem becommeert heeft, los, vry, quite ende scadeloos delivereerde ende dat wy U des eene antworde scriven wouden. Waerop, Gheduchte Heere, U ghelieve te wetene dat wy des met Her Janne vors. ghesproken hebben, ende hem ghebeden ende van rechts weghen versocht ende al onse beste daertoe ghedaen dat wy consten ende mochten, dat hi uwen ondersate vors. syn ghelt wedergave, dies hi in gheenre manieren doen en wille omme bede noch omme versoec van ons, het en ware dat dien van Zantvliete haer ghelt eer weder worde, oft met rechte ende met vonnisse ontwyst alse verboert, ter stede

daert hem ghenomen was, ende en connen anders ane hem niet vinden, dat ons van goeder herten leet es. Ende bidden U oemoedelec dat ghi, Lieve Heere, des tonswaert niet mespayt wilt syn, want ons, noch onsen poerteren de zaken niet ane en rueren, maer dat wy daeromme ghescreven hebben ende ghearbeyt, scriven ende arbeyden dan es nerghens omme dan ter goeder trouwen, alse goede middeleren, dat wy gerne zaghen pays, ruste ende vrede, dat alle dinc ten besten quame ende niement int stuc veronrecht en worde. Ende meynen oec hieromme te scrivene ende te arbeydene ane de Heeren van ons liefs gheduchts Heeren Rade van Bourgongne ende hen de zake te kennen te gheven, also dat zy den Scoutet haren wille bevelen moghen, also hen redelec sal dunken na gheleghenheit der zaken, U noch oemoedelec biddende dat ghi bi uwere Ghenaden dien van Zantvliete, die wy verstaen dat arme mate cnape syn ende daeromme ontgoedt bliven, haer ghelt weder wilt doen gheven, ende hieraf, Lieve Gheduchte Heere, ghelieve U ons uwe goede antworde weder over te scrivene bi den bringer des briefs, onsen bode. Onse Heere God moet U altoes bewaren in ziele ende in live. Ghescreven XX daghe in Loumaent.

Dit was ane den Joncheere van Arkele:

20 Januari.

Herde Lieve Gheminde Joncheere, Alse van den ghelde, dat dien van Zantvliet, sonder recht ende vonnisse, ghenomen was te Gheervliet, ende van den ghelde dat de Schoutete van Antwerpen, buten onsen weten ende wille, toehorende eenen man van Herlem, weder daerop arrasteerde te Zantvliet, daer wy Janne Daneels, onsen cnape, nu onlanghe omme ghesonden hadden ane onsen lieven ende gheduchten Heere van Holland ende daer hi sine antworde ons op weder screef, begherende van ons weder onse andworde te weten, soe hebben wy hem nu antworde

ghescreven bi desen onsen bode, ende hebben daertoe ghedaen ane den Scouthete alle tbeste dat wy consten ende mochten, ende en conen ane hem niet vynden anders dan in dier antworden ghescreven staet, alse ghi wel horen selt, dat ons vander goeder herten leet es, dat wy niet anders daertoe ghedaen en connen, want in onser macht niet en es ende de sake ons, noch onsen poerteren, niet ane en rueren. Maer wes wy daeromme ghescreven ende ghearbeit hebben, dat en es anders niet dan te goeder trouwen dat wy gerne saghen paeys, raste ende vrede, alse goede middeleren ende dat niement veronrecht en worde ende bidden U, Lieve Gheminde Joncheere, zeere vriendelec dat U wille ghelieven hieraf een goed voersprake ende hulpe te sine ane onsen lieven gheduchten Heere van Holland dat hi des tonswaert niet mispaeyt zy, want wy gheene scout noch verdiente daertoe en hebben ende dat dien armen lieden van Santvliet, die wy verstaen datter omme ontgoedt sullen bliven, haer ghelt weder worde, ende dat alle dinc ten besten comen moghen, want wy hopen dat dat wel in uwer macht es, ende van dat onse lieve gheduchte Heere vors. ons screef dat sinen ondersaten in Vlaenderen ende in Brabant hare ghelt vore bulyoen ghenomen ware etc., seker dat es ons van goeder herten leet, ende dat en es in onser macht niet hen weder te doene ghevene, want hen dat binnen Antwerpen noch bi ons nerghens ghesciet es, ende hebben oec niet gheweten dat men yemende in Vlaenderen eenech bulyoen nam, diet niet vut en gaf noch en boet ghelyc dese liede van Santvliete en daden, maer alsyt vutgaven ofte boden, soe heeft ment hem wel ghenomen in stukken ghesneden ende van elken penninghe ghenomen v groten, ende den lieden haer stucken weder ghegheven, soe dat wel vele lieden dunct wel hert synde dat men dien lieden van Zantvliete te male haer ghelt nam, sonder vonnisse ende recht, dies niemende en boden, ende toe van den verbode noch ordenanchen niet en wisten, doch hoet daermede es wy en hebben ons des niet ane te nemene noch te onderwynden anders dan wy alle dinc gherne ten besten brochten, daer wy U oec oetmoedelec omme bidden soe vele te doene, dat wy des uwer goeder hulpen gheware worden,

alsoe wy uwer groter wiser besceidenheit met goeder herten wel betrouwen ende dat wy van U ons des bedanken moghen vore de Heeren van ons liefs gheduchts Heeren Rade van Bourgongne die wy emmer de saken, ten besten dat wy connen, te kennen sullen gheven. Onse Lieve Heere God zy altoes met U. Ghescreven xx daghe in Loumaend.

Eenen edelen, wisen ende moghenden, den Joncheere van Arkele, Heere te Haghensteyne, van Perpont ende slands van Mechlen, onsen Lieven ende zeere Gheminden Vriend.

Item, soe screef de stat van Antwerpen ane den Heere van Gaesbeke hem biddende dat hi goede voersprake woude wesen van den vors. zaken ane myn Heere van Hollant, ten besten dat hi mochte.

Eenen, edelen moghenden ende wisen, den Heere van Gaesbeke ende van Putte... (1)

fol. 51 v°. Copie aen de Heeren van den Rade ons gheduchts Heeren van Borgoengien ende desghelyc occ eenen brief aen den Heere van Ghistele.

Eenen Edelen, Moghenden ende Wisen Heere, den Heere van Ghistele ende van Ingelmonster, Rewart van Vlaendren, onsen Lieven ende zeere Gheminde Heere.

Edelen, Weerden, Wisen ende Bescheydenen Heeren, den Heeren ghemeinlec van den Rade ons liefs gheduchts Heeren van Borgoengien, nu wesende te Risele, ende elken sunderlinghe onsen Lieven Gheminden Heeren.

Herde Lieve Gheminde Heeren, Uwer groter goedertie-

---

(1) *Een regel verdwenen.*

renheit ghelieve te wetene dat nu vore Kerssmisse lestleden knapen, gheseten te Zantvliete, onder onsen lieven gheduchten Heere van Borgoengien, quamen vore den Scouthet ende Scepenen van Antwerpen toenende dat hen haer ghelt te Gheervliet, in Hollant, ghenomen ware, soe dat de Scouthet naderhant te Zantvliete daerop weder alsoe vele ghelds arresteerde, toehorende eenen knape van Haerlem, die hem des vore ons beeroende, ane ons begherende dat wy den Scouthet alsulc wilden hebben dat hi hem syn ghelt weder gave, oft dat hi hem daeraf recht ende vonnesse dede, dies wy den Scouthet baden ende versochten van rechts weghen, dies hi niet doen en woude dien van Zantvliete en waer eer haer ghelt wederghegheven, oft ontwyst metten vonnesse dat verboert ware, soe dat wy duchten dat meer onleden hieraf comen mochte ende sendden Janne Daneels, onsen knape, aen myn Heere van Hollant, hem biddende zeere oetmoedelec dat hi den goeden lieden haer ghelt weder hadde doen gheven, die ons weder daerop screef ghelyc alse de chedulle, hierin besloten, begrepen heeft, begherende van ons weder antworde te hebbene, soe dat wy des weder metten Scouthet ghesproken hebben die, omme bede, omme versoec, noch in gheenre manieren dien man van Haerlam syn ghelt teliveren en wille, nochtan dat wy hem myns Heeren brieve van Holl nt dicke ende menichwerven ghelesen hebben ende gheseeght alle de scade die ons wel daeraf comen mochte, soe dat wy nu antworde myn Heere van Hollant wedergheschreven hebben dat wy ane den Scouthet niet anders vinden en connen, maer dat wy U de zaken te kennen gheven sullen, hopende dat ghi den Scouthet alsoe sult informeren ende alsulc hebben dat hi sinen lieden ende ondersaten al ghelyc ende bescheit doen sal, soe wy vriendelecst consten ende mochten. Waerbi, Lieve Gheminde Heeren, wy U bidden oemoedelec, omme Gods wille, dat U wille ghelieven den Scouthet te scrivene ende scarpelec te bevelene, dat hi syn hant van dien ghelde doe, oft dat hi den man daeraf recht ende vonnesse doe gheschien, oft anders na uwer wiser bescheidenheit, soe redelec ende bescheidelec verware dat gheene pandinghe noch rasteringhe daeraf en come, want wel te duchtene es grotelec, waer

desen man syn ghelt niet telivereert wort, dat onse poerteren ende haer goed in Hollant daervore ghehouden sullen worden ende daer verboden ons gheen byer noch gheenrehande goed toe te laten comene,, dat ons van hertten leet ware, dat dat uten Scouthet om dus clein ocsuyn toe quame, ende eenighe pandinghe daeraf gherese ende daer de stat te male mede verderft moest wesen, want al haer welvare, beide van byere, van wekemarcten, van coerne ende van allen goede haer leeght aen Hollant ende aen Zeelant, alsoe ghi selve wel weten moeght oft hebt horen segghen, ende daer dat benomen worde, des en mocht de stat nemmermeer verwinnen na de grote swaer scult die sy sculdich es, ende hoe de Scouthet segghen mach dat hem onse gheduchte Heere van Borgoengien bevolen heeft syn ondersaten te rechte te houdene, dat dunct ons wel redelec syn, maer op tverbeteren van U, Heeren, het soude ons redelikere dunken dat die twee liede van Zantvliete een stuc tyds haers ghelts derfden, ende dat men dat verhilde tot eniger dachvaert die men bi avontueren tusschen onser beidere Heeren houden sal, dan dat de stat van Antwerpen ende soevele liede, alse daer binnen syn, daerbi ontgoet ende verderft worden, quame eenighe pandinghe daeraf. Hierin, Lieve Heeren, doende omme tbehoudt van der stat van Antwerpen alsoe wy van ons liefs gheduchts Heeren weghen van Borgoengien U met herten wel betrouwen, den Scouthet emmer bevelende dat hi niet te licht gherenen en sy op ons liefs Heeren liede ende ondersaten van Hollant, sonder redene, ende dat hi eenenyegheliken, es hi poertere oft vremde recht ende vonnesse doe, na ons liefs gheduchts Heeren herlecheit van Borgoengien ende na sier stat recht van Antwerpen, alsoe daer wel toe behoert. Ende hieraf ghelieve U, Lieve Heeren, uwe goede antworde ons weder te scrivene bi onsen bode, bringer des briefs.

De stat van Antwerpen.

Desghelike screef de stat van Antwerpen ane den Heere van Ghistele.

Hierop screven de Heeren van den Rade weder aldus :

27 Januari.

De Raedsliede myns Heeren sHertoghen van Bourgongien, Grave van Vlaenderen, gheordeneert in Vlaenderen. Lieve ende Gheminde Vriende, Wy hebben ontfaen uwe letteren inhoudende ende mention makende van zekeren arresten ghedaen bi den Scoutete van Antwerpen op eenen cnape van Herlam, vut Hollant, ende oec bi dien van Gheervliet op twee cnapen van Zantvliet, subgite ons vors. Heeren, als omme haer ghelt ende munten, waer of ghi ons gheene declaracie scryft speciaelike van den ghelde, wat munten waren ghenomen, nietmin wy begherende altoes den pays ende twelvaren vander stat van Antwerpen, hebben daerop, van ons vors. Heeren weghen, ghescreven ane den vors. Schoutete zoe ghi sult moghen met hem spreken ende helpen de zaken bringhen ten goeden eynde. Lieve ende Gheminde Vriende, God zy met U. Ghescreven te Rysele den XXVII^sten^ dach van Loumaend.

Dit was tghelt dat Willem Ossen ghenomen was te Gheervliete also hi toende :

Yerst VI Hollantsche guldene
item XII Hollantsche cronen
item III Peters
item VII Ghentsche scilde
item II Bergsche scilde
item I dubbele Hollantsche crone

van Willem Vranken :
Yerst VI dubbel cronen
item III Hollantsche cronen
item III Bergsche scilde
item II Ghentsche scilde
item I Hollantsche gulden
item I vranke
item I Vrankerycsche mottoen.

fol. 52. Op dat myn Heere van Hollant ghescreven was alsoe hier in tvorste blat boven staet, soe screef hi weder sine antwoerde alsoe hier na volght :

Hertoghe Aelbrecht van Beyeren, Grave van Henegouwen ende van Hollant,

Lieve ende Gheminde Vriende, Na alrehande brieve die ghi ons ende wy U weder ghescreven hebben ruerende van bulioene dat van onsen weghen ghenomen ware luden van Zantvliete, ons liefs broeders ondersaten van Bourgongien, als verbuert tieghen ons, daer Her Jan Ymmersele, u Schouthete, wederomme gherastert heeft tot Zantvliete alsoe vele ghelds toehorende eenen onsen ondersate ende porter van Harlam, meynende dat hi denselven onsen portere syn ghelt niet delivereren en soude willen ten ware dat dien van Zantvliete eerst haer ghelt delivereert ware van ons, soe hebben wy uwe laetste brieve ons ghesant wael verstaen daer ghi ane ons in begert dat wy dien van Zantvliete tvors. ghelt ende bulyoen weder doen gheven wilden ende daeraf onse antworde. Waerop wy U weten laten dat wy van onser heerlichede weghen binnen onsen lande doen munten ende daerop onse ordenanchie, peynen ende boeten setten moghen daer wy onse munte staende ende gaende mede moghen houden ghelyc onse lieve broeder van Bourgongien ende andere Heeren vermoghen in den haren, ende dat omme dier zaken wille onsen ondersaten in Vlaenderen ende in Brabant van ons liefs broeders weghen van Bourgongien ende onser liever moeyen weghen van Brabant, tot menighen tiden haer ghelt voer verbuert bulyoen ghenomen es, dies noch tachter staen, ende dat wy node souden yemende ende sonderlec ons liefs broeders lude vors. voerder belasten dan men onsen luden anders waer doet, ende scriven U noch, alsoe wy U vore ghescreven hebben, dat wy willich ende bereit syn dien van Zantvliete haer ghelt te doen deliverere, wanneer onsen ondersaten, die daeromme thare

verloren hebben in Vlaenderen ende in Brabant, desgheliken gheschien mach. Ende want wy node enich ghescil ende twy hadden jeghen U ende anders ons liefs broeders lude vors., soe bidden wy U ende begheren met ernste dat ghi uwen Schouthete vorghenomt also onderwisen wilt dat hi onsen poerter van Herlem vors. syn ghelt costeloes ende scadeloes doe delivereren ende ontcommeren ende onsen ondersaten also mit wille niet en vercortte, alse hi ghedaen heeft, ende waer ons des niet gheschien en mochte, soe moesten wy onse ondersaten te bescheide helpen in gheliken stucken. God zy met U. Ghegheven in den Haghe sDynxdaeghs na Sente-Pauwels dach Convercie.

Op dat den Jonchcere van Arkele oec ghescreven was, also daerna volght, screef hi sine antwoerde der stat over alsoe hier na staet :

Lieve Gheminde Vriende, Wy hebben uwen brief wale verstaen, ruerende van den ghelde ende bulyoen dat dien van Zantvliet ghenomen es, binnen ons liefs Heeren lande van Hollant voer bulyoen alse verbuert, daer Her Jan van Ymmersele, u Schouteys, ons liefs Heeren poertere ende ondersate van Herlam, also vele ghelds voer beset soude hebben in Zantvliet, meynende dat men den poertere van Harlem vors. syn ghelt niet delivereren en soude eer dien van Zantvliet haer ghelt delivereert worde, ghelikerwys alse die ende vele andere punten in uwen brieven claerlikere bescheiden syn. Waeraf wy U laten weten dat wy na uwen begheren van dien zaken vors. onsen lieven Heere vors. also gunsteliken tot uwen behouf vervolght hebben als wy mochten, ende met hem daeraf ghesproken, die U sine antworde ende meyninghe daerop weder ghescreven heeft ghelikerwys alse ghi wale in sinen brieven verstaen sult, ende dat wy op desen tyt niet voerder ane hem vercrighen en conden. Ende oft wy in dien of in anderen zaken omme uwen wille yet goeds doen mochten, dat U te wille ende te danke ware, dat wilden wy van goeder

herten gerne doen, na onse vermoghen. God zy met U. Ghegheven in den Haghe, sDynxdaeghs na Sente-Pauwels dach Convercio.

JOHAN VAN ARKEL, Heere tot Haghensteyn, van Perpont ende slands van Mechelen.

---

18 April 1399.

Ordonnancie op « tvervueren van de vuylnisse, » de erven op het Zand, de zaadmarkt en den bierhandel.

fol. 40 v°. Dit was gheoerdineert bi den Heere ende bi der stad, ende vutgheboden XVIII daghe in Aprille anno XCIX°.

In den iersten, alle vuylnisse die men te voeren plach omtrent Faucoens woninghe, dat men die voerdane voeren sal moeten tusschen de Perdebrugge ende de Slycpoerte in die nederinghe, op de peyne, diet naerdere voerden oft liete, van V scellinghe grote Vlems, deen derdendeel daeraf den Heere, dander den Coermeesteren ende terde denghenen diet voertbringht.

Item, die haer vuylnisse plegen te voeren buyten Sente Jorys poerte, datse die voerdane sullen moeten doen voeren in de quade weghe, op gheen zide Rattenborch, op de vors. peyne wiet naerdere liete.

Item, dat niemen vuylnisse buyten der Kypdorp poerten nerghent voeren noch ghieten en sal dan op gheen zide des Heylich Gheests molen, in de quade weghe ende slaghe die daer liggen, op de vors. peyne diet eldere gote oft dede ghieten.

Item, dat voerdane nyemen gheenrehande vuylnisse en sal doen voeren, cruyden noch draghen ane den werf neder, ane den Holenvliet, ane tHoet, noch nerghent ane de waterzide, anders dan in de nederinghe op tSant daer men hen bewisen sal, op de vors. peyne wiet dat erghent ten vors. steden oft eldere te water waert dede ghieten.

Item, alle deghene die erve jeghen de stad op tSant vercregen hebben, dat hen die ghereiden selen der stad haren chys daeraf te beghinnen te betalene deen helft te Kersmisse ierstcomende ende dandere helft tSente-Jansmisse daer naestvolghende, ende alsoe voert vervolgende van termine te termine, want men nu beghint te makene bereedscap van straten ende anders ende voerdane maken sal. Ende dat oec eenyeghelyc van hen hem daertoe zette dat hi deen helft van sinen chise afquite binnen der tyt dat voersproken ende vorwaerde es, want men des niemen verdragen en sal, men saelt houden ane syn lyf ende ane syn goed dat hi hadde tertyt dat hi derve vercreech ende sint oec vercregen mach hebben, ende dien de stad oec niet goet ghenoech ende kint vore de afquitinghe, daeraf sal men haer goeden borghe moeten zetten daers de stad wel aen ghehouden es, ghelyc der vorwaerden doen ment hen vutgaf.

Item, eenyeghelyc die erve op tSant ghenomen heeft ende syn anthoet ter straten niet soe hoeghe ghemuert en heeft alse de strate ligghen sal, dat hen die soe hoeghe jegen de strate sal moeten maken met mueren oft goeden vesticheiden dat gheen belet en sy aen hen de strate te makene.

Voerdane allerhande zaet ende oec boenen, erweten ende vitsen ende anders dat men heeft plegen te vercoepene vore de ghate ende daer in zacken te zettene, dat men dat voerdane setten sal ende vercoepen in de nuwe strate gheheeten Sente-Mertinsstrate, neffens Aernoud Bruylochts huys ende daer omtrent neffens een, want de strate daer ruymere es ende vore de gate al te inghe es, soe dat men daer niet wel met waghenen ende goede, op de merctdaghe, gheliden en conste.

Item, wert gheoerdineert op den vors. dach dat niemen Oesters bier tappen en sal binnen Antwerpen dyerdere oft hoeghere dan de ghelte omme VII engelsche Vlems, [sonder vutroepen.] (1)

Item, dat niemen tappen en sal moghen Hoemborsch byer binnen Antwerpen, [noch inlegghen syns tselfs drinckene] (1) hi en hebt van der stad assiseren ghenomen behoudelec den Oesterlinghen haren rechte.

---

28 Augustus 1399.

Ordonnancie op den haringhandel.

fol. 8. Dat niement binnen Antwerpen, porter noch vremde, tAntwerpen tonharingh vercoepen en sal, noch binnen der bewisinghe van Antwerpen ter venten legghen, noch te stapele houden, coepen noch vercoepen anders dan Scoenschen tonharingh die op Scoenderlant ghemaect es. Wie de contrarie daerjeghen dade, dat ware op tgoed verboert, ende dat soude men van den werve worpen, ende daertoe soe soude hi verboren van elker last. III peters, de twee daeraf sHeeren behouf, ende den anderen daeraf ter Coermeesters behouf.

Ende esser enighen tonharingh hieraf onvercocht binnen Antwerpen, vutghesteken Scoenschen tonharingh, dat men dien vuter stat van Antwerpen voere tusschen dit ende Saterdach avond naestcomende, ter correxcien vander selver peynen daer de contrarie in tstucke gheviele.

Dit was ghedaen ende vutgheroupen bi den Amman, in den name van den Heere, ende bi den Scepenen anno XCIX°, XXVIII^a die Augusti.

---

(1) *Deze woorden werden door eene andere hand bijgevoegd.*

8 Januari 1399 (1400).

Ordonnancie voor de Meerseniers en Vettewariers.

Dese oerdinanche wert gheconsenteert bi de ghemeene Scepenen int jaer XCIX, VIII daghe in Januario, den goeden lieden van der Meersenieren ende Vetwaer ambachte, ter begheerte van hen. fol. 82bis

In den yersten, dat yeghelyc die in enich van den vors. ambachten es, ende oec andere die de neringhe vander vetware ambachte doen ende vutstaen willen met boteren, casen ende anders datter toe hoert, dat die staen selen deen bi dandere op de Zuyvelmerct, tusschen beide de steeghers, jeghen Gielys Wilmars over, alsoe wel die in andere ambachte syn ende de neringhe doen ter merct, alse die in de vors. ambachte syn. Ende es te wetene dat de goede liede van der vetware ambachte tvoerstaen hebben selen, ende dat oec nyemen die metter neringhe vander vetware omgaet, niet meer dan met eenen crame vutstaen en sal.

---

16 Februari 1399 (1400).

Ordonnancie voor het Vischkoopersambacht.

Int jaer Ons Heeren M. CCC. XCIX, XVI daghe in Februarii, soe wert gheoirdineert bi Heren Jorys Belle, Ridder, Scouthete op dien tyt, ende bi den Scepenen ghemeinlec van der stad, in vordernissen, oirbore ende profite van der ghemeinre stat ende van den ambachte van den Vischcoepers specialec, dat zoe wanneer alse eenige vischscepe, gheladen met vissche, tAntwerpen anecomen omme te vercoepene ende te ventene, niement van den Vischcoepers ambachte te fol. 28 v°.

scepe gaen en zelen omme visch te coepene dan van elken stalle een persoen, ende die alsoe te scepe gaen ende visch coepen, datten die haren ghesellen mede deylen zelen in den coep dat zy en ghecocht hebben. Ende waert dat yement van den Viscoepers hieraf de contrarie dade, die soude verbueren, alsoe dicke alst ghesciede, telken eenen royael ende dairaf soe soude hebben de Here een derdendeel, de stad een derdendeel ende haer ambacht een derdendeel, ende dit zelen de Dekene ende de Oudermans van den ambachte regeren ende verwaren ghelyc als dairtoe behoert.

---

7 Maart 1399 (1400).

Weigering door de stad van tusschenkomst in de borgtocht door Joos van der Tanerien, poorter van Antwerpen, gedaan aan Jan Gobelet, muntmeester te Valkenburg.

fol. 29. Het viel int jaer Ons Heeren M CCC XCVI, VI dage in Septembri, dat een Joes van der Tanerien, poirter tAntwerpen, zeker gheloften van borchtochten dede vore eenen Janne Gobelet, Meester particulier in der munten van Valkenborch, ghelyc ende inder manieren alse de letteren met syns selfs zegele bezegelt ende oic letteren gheapprobeert metter stad zegele van Antwerpen, ten versouke ende beden van hem, dairaf de copien hierna bescreven clairlec begrypen : Sachent tuit que je, Josse de la Tanerie, bourgois dAnvers, cognois et confesse que je sui plège et principal debteur de la somme de six cens nobles dor, du coing et forge de Flandres, par devers mon très redoubté Seigneur Monseigneur le Duc de Bourgogne, Conte de Flandres et dArtois, pour mon bon et cher ami Jehan Gobelet, Maistre particulier de la monnoie de mon dit Seigneur, à Fauquemont, au pays de Lembourch, que il fera raison et bon paiement et rendra bon et loyal compte à mon dit Seigneur et à tous marchans qui liveroient or, argent ou billon en ladicte

monnoie durant le temps quil aura ladministracion dicelle et se en ce il y eust defaulte si avant qu'il apparoit par la part dudit Maistre ou de la garde desdictes monnoies, je, Josse de la Tanerie dessus dit, seroie tenu de la rendre et restituer se la deffaulte feust audit Jehan Gobelet jusques à la somme de VI^c nobles dessus dicte et au desoubz si avant que la somme de la deffaulte monteroit, et pource ay obligié et oblige envers mon dit Seigneur tous mes biens meubles, cateulx et héritages présens et à venier à justicier et exécuter seigneureusement pour la cause dessus dicte, et avec ce ay renontié et reconce par ces présentes à privilège de bourgoisie et à tous autres qui valoir me porroient au contraire. En tesmoing de ce ay je scellé ces lettres de mon seel. Donné à Anvers le VIe jour de Septembre lan mil CCC IIII^xx et seize.

Dit es copie vander letteren gheapprobeert metter stad zeghele :

A tous ceulx qui ces présentes lettres verront ou orront, Nous, Eschevins et Conseil de la ville dAnvers, salut. Savoir faisons que aujourduy sest comparu en personne par devant nous Josse de la Tanerie, bourgois dAnvers, lequel nous a présenté unes lettres quil disoit estre seellées de son seel, desquelles la teneur sensuit : Sachen tuit que je, Josse de la Tanerie, etc., vervolgende, van woerde te woerde, ghelyc de obligatie vore verclaert ende int eynde aldus : Et avec ce et à plus grant confirmation dicelles, ledit Josse de la Tanerie a congneu et confessé par devers nous le contenu en icelles estre vray et ce a promis acomplir et entrenir soubz lobligation de tous ses biens par la fourme et manière que en icelles est contenu, et nous a requis que ce veullons congnoistre sur lui. Et nous, Eschevins et Conseil dessusdiz, à la requeste dudit Josse de la Tanerie, en recongnoissance des choses dessusdictes, avons fait mettre le seel de la dicte ville à ces présentes lettres le XIIIe jour de Septembre lan mil CCC IIII^xx et seize.

Ende want de voirs. Joes, mids den ghebreke dat onse gheduchte Here ende andere coeplude van Aken hebben

ane den voirs. Janne Gobelet, dewelke daervore in hachten es te Ryssele, deselve Joes vore de gheloften hi metten voirs. letteren gheloeft hebbende, tAntwerpen in vangenissen ghedaen wordt int jaer van XCIX, in de maent van Februarii. Ende dairna vielt dat de Scoutete van Antwerpen, Her Jorys Belle, quam bi de Scepenen, toenende hoe hi zeker bevel ende mandement hadde van boven van zinen oversten, dat hi den voirs. Joese leveren soude ende bringen te Ryssele, int ghevangenisse, dewelke de Scepenen hen, met goeder deliberatien ende ripen rade ghehadt metten anderen goeden luden vander stad, die Scepenen gheweest hadden, beraden hebbende, ghemerct ende overghesien nernstelec examinerende de renuntiatien van der privilegien ende porteryen die hi overgegeven ende wederroepen hadde met letteren van obligatien vore verclarende, aensiende oec mede dat tstuc van der gheloften ane toucheerde der officien vander munten ons gheduchts Heren voirs. te Valkenborch, mids welken zaken beiden van eenen ende van anderen den voirgenoemde Scepenen ende anderen goeden luden dochte dat de stad den voirs. Joese hieraf niet sculdich en was te vryene noch te bescuddene, soe wert ghehenght den Scouthete dat hi dairin dade ende voere na dinhouden van den bevele dat hi dairaf hadde. Van welken brieven van gheloften, renuntiatien ende approbatien de copien liggen besloten in der stad com. Dit was ghedaen int jaer Ons Heeren M. CCC neghentich ende negene, sevene dage in Meerte. Presentibus Her Peter Bode, Riddere, Willem Noyts, Jan vander Heyden, Claus van Rythoven, Willem de Moelnere, Gielys Wilmaer, Claus van Winegeem ende Jan Stevens, Scepenen op dien tyt, ende voert Her Heinryc van Sompeken, Riddere, Jan Drake, Jan de Pape, Jan Zymaer, Heinryc van Wesele, Laureins Aertjans, Jan Bacheleer, Jan van den Lare ende Jan vander Heiden, Claus sone, alse Scepenen gheweest hebbende. Ende op dit jaer waren Rentmeesters Willem Noyts ende Jan vander Heiden. Des ander daeghs dairna, de relacie vore Scepenen ghedaen zynde, wert ghesloten bi de voirgenoemde Scepenen ende bi Clause vanden Werve ende Quintine Clarenzone, die sanderdaechs dairbi niet gheweest en hadden.

---

19 Augustus 1400.

Getuigschrift eener pelgrimagie ingezonden.

Int jaer M ende CCCC, XIX daghe in Oeghst, quam I brief fol. 93 v°. dat Johan Pol syn pelgrimagie ghedaen hadde tSente-Eewouds, ende Gherart van Starkenrode brochten.

---

27 *October 1400.*

Oorlof tot het kiezen van eenen « vremden momboir. »

Int jaer Ons Heeren M ende CCCC, op Sente-Symon ende fol. 23. Sente-Juden avont, soe seiden Her Peter Bode ende Gielys Wilmaers, alse Scepenen van Antwerpen synde, ter presentien van Janne vander Heyden, Rentmeestere ende Scepene, Clause van Rythoven, Willeme de Moelnere, Janne van den Putte, Claus van Wineghem, Wouter Fieryns ende Janne Stevens, Scepenen op dien tyt, dat hen wel kenlic was dat Peter Reynere, ten *Drie Coninghen*, ane hen quam ende verlidde vore hen dat hi consenteerde ende willecoerde . . . . (*sic*), sinen wive, I mombore te kyesene metten rechte, wien dat zy woude ende alsoe dicke alsys behoufde ende te doene hadde, omme haer selven mede te behelpene in alle zaken die zy te doene mocht hebben, ende dat hi gheloefde wes zy met dien mombore alsoe hanteren ende doen soude in rechte, dat hyt van weerden houden soude, ghelyc oft zyt met hem ghedaen hadde, vutghenomen dat zys niet en sal moghen onterven.

---

23 November 1400.

Verklaring « dat het poorterscap van Antwerpen nyet en can prejudicieren noch te nyete doen de voergaende rechtvoirderinge buyten Antwerpen gedaen ».

fol. 58 v°. Anno CCCC, XXIII daghe Novembris, wart ghedadingt op tghebrec dat Heinryc ende Wouter Hillen, gebroedere, croenden dat zy hadden in den lande van Breeda van lyftocht die zy ter quitingen ghecocht hadden, dat Heinryc Meeus, de Scouthete van dair, overmids datter recht op ghehandelt was eer zy poirteren worden, comen sal in presentien vanden Here ende Scepenen van Antwerpen, met hem bringende goede waerheit van gheloeve van mannen ende van laten, dair hi mede in waer doen sal, dat der ghebroedere goet metter wette ende vonnisse hen afghewonnen was, met allen ghenachten dairtoe vervolgende, gheen point van recht achter ghelaten, eer zy te Breeden in hachten quamen, ghesciet dan alsoe soe maecht hem te goede worden, ende can Heinryc des niet ghedoen, soe sal hi onsen poirteren haer goet laten, ende wanneer de goede lude van Breeden thuis comen, soe selen zy der stad den dach teekenen van Heinrycs comste met synre waerheyden. Presentibus Sculteto, Ammanno et octo Scabinis etc., et tres commissi pro parte de Breda.

Stuc van Roevers weduwe, van Rysbergen, es vutghestelt tot Lichtmisse ende dan zelen zy comen ghelast om de zaken teyndene, ende de goede zelen ontslagen zyn in beiden ziden ende waert niet ghedadingt tusschen nu ende Lichtmisse, soe souden de gevangen weder in comen.

25 November 1400.

Verbod van betrekkingen met de inwoners van Lier en correctie van overtreders van dit verbod.

Anno CCCC, op Sente-Katlinen dach. fol. 93.

Het es gheoirdineert bi den Here ende bi der stad dat ne gheen poirtere binnen der stad oft die binnen der stad gheseten zyn, susteneren en zelen der stad van Liere op den poirteren van dair van provantsien, vitaelgien oft anderen goede, oft dat niement binnen der stad, wie hi zy, gheene poirteren van Liere oft ondersaten van dair herbergen, noch huysen, noch hoven en sal, men saelt eer den Here ende der stad te kennen geven, dit gheduerende tot dadt ghescil tusschen der stad van Antwerpen ende der stad van Liere ghetermineert sal worden. Ende wie hierjegen de contrarye dade, dat die staen soude ter correctien van den Here ende van der stad, ende synre eenige die de contrarye ghedaen hebben binnen dat dit ghescil ghestaen heeft, dat sal men corrigeren bi den Here ende bi der stad dads hen andere hueden selen.

Item, Willeken van Utrecht, bi sonneschine trecken uter stad ende I pelgrimagie doen tOnser Vrouwen tSarters, ende I jaer lanc bliven uter stad ende niet wedercomen hi en hebbe goede brieve van synre pelgrimagie brocht, mids der redenen dat hi, in contrarien vanden Here ende vander stad, visch ende vitaelgie te Liere ghedregen heeft, op de peyne vander privilegien.

Item, Peter van Ypere, mids der redenen dat hi heymelec tonharing uter stad ghevoert heeft, dair hi dien van Liere te baten comen es, sal doen I pelgrimagie tOnser Vrouwen te Parys ende derwaert porren bi sonneschine ende niet weder comen hi en hebbe daeraf goede brieve bracht.

Item, Giele van Coudelaer sal oic te Parys trecken, ut supra, omdat hi dien van Liere tonharing vercocht heeft binnen der stad, ende wel wiste dat dit in contrarien vanden Here ende vander stad was.

Item Cole Volaert, vischcoepere, sal oic te Parys trecken, ut supra, mids der redenen dat hi wel gheweten heeft ende confort daertoe ghedaen dat zyn gast, die tsinen huis lach, harinc cochte ende te Liere sende, sonder dat den Here ende der stad te kennen te geven.

---

2 December 1400.

Antwerpen als hoofdplaats erkend in gerechtelijke zaken door de Schepenen van Dendermonde.

fol 55 Int jaer Ons Heeren M ende CCCC, den anderen dach in Decembri, soe quamen tAntwerpen een ghedeel vanden Scepenen van Denremonde om raet te hebben metten Scepenen van Antwerpen, dair zy toenden zeker copien onder zeghel auctentyc inhoudende onder dandere hoe een Robbrecht van Betuyne wilen, Here vanden lande van Denremonde, den Scepenen ende der Wet van Denremonde verleent heeft dat de Scepenen van Denremonde te gheenen begripe staen en souden van zaken oft ghescille haren vonnissen aneclevende van yemende dan van den Scepenen van Antwerpen, ende dese brieve zyn out bat dan C ende LX jare.

---

28 Februari (omstreeks 1401).

Uitschrijfbrief « by middel van minnelyck versueck. »

Lieve ende zeere Gheminde, Wy hebben verstaen ende tonser kennessen es comen hoe dat ghi Huyghen Goedlaet, bringere deser letteren eldere ende vore den Rentmeester van Zeelant te rechte hebt ghestelt, ende hem letsel, moeynisse ende hinder doet van sekeren saken ende stucken daeraf dat ghi hem tanderen tiden vore ons, daert sculdich was te gheschiene, te rechte ende te wette bracht hedt, van welken saken de voirs. Huyghe bi ons met rechte ende met vonnisse ghewyst was quite ende verwaert, na aensprake ende na verantwoerden dat doen ter tyt bi U ende bi hem van uwer beider wegen ghedaen was, ende oec na de claerheyt die wy hadden van eenen Clause Janssone, vut Valkenisse, met eenen brieve onder sinen zeghel bezeghelt ende oec onsen toelnere, die doen ter tyt van onsen weghen in den tol was ende verwaerde, dwelc ons niet verwonderen en can dat ghi boven onsen vonnissen ende boven al dat voirscreven es, den voirs. Huygen pynt te lettene ende te moyen, daer ghine met rechte niet sculdich en syt aen te sprekene noch te vervolghene. Bidden U daeromme ende versueken ernstelic van rechts wegen, dat ghi den voirs. Huygen van der voirs. calaengien los, vry ende quite scelden wilt, costeloes ende scadeloes, ghelyc ghi van rechts wegen sculdich syt te doene, ende eest dat ghi den voirs. Huygen van der voirs. calaengien oft van anderen diereghelike aenspreken oft vervolghen wilt, comt bi ons teenen zekeren daghe daer dese sake ende diereghelike sculdich syn gherichte te zyne, wy sullen U over hem, ende oec over eenenyegheliken, een cort onvertoghen recht doen gheschien na den privilegien ende rechten die wy daeraf hebben. Lieve Gheminde Vriende, hierin doende ghelyc wy U betrouwen ende alsoe vele te bat dat onse vonnissen, die daeraf ghegaen syn, ghehouden bliven onghebroken. God sy mit U. Ghescreven XXVIII daghe in Februarii. fol. 30 v°.

21 April (omstreeks 1401.)

Briefwisseling over het beheer van den polder van Borgerweert.

fol. 12. Lieve ende zeere Verminde Vriende, Alse de goede liede ghemeenlic ghegoedt wesende in den brouc van Borghewert, onse porter, hemlieden groetelic te menegher stond ghedolert hebben ende becroent hebben van den ghenen die tregement van de vors. brouke ghehadt hebben, seghende dat mits den mesbeede van hemlieden ende bi den ghebreke van sclusen ende waterganghen, die niet gherepareet en hebben ghesyn also sy sculdich waren van syne, groete scade ende achterdeel langhen tyt ghenomen hebben ende noch meer van daghe te daghe ghescepen waren te nemene, het en ware datter up vorsien worde van behoirliker remedien, omme de welke remedie derup te vercrigene bi den overdraghene vanden meester ende ganscer partien van den vors. ghegoedden rad ende advys ghehadt hebbende omme dmeeste nitscip ende proffyt, gheordenieert es dat de vors. ghegoede ghemeenlec nemen en kiesen souden drie notable persone ghegoedt in de vors. brouc, te wetene eenen over huwen poertren, eenen over de ghediede ende eenen over onse poerter, de welke alle drie te gadre dertoe ghestelt wesende by sekeren commissien elc in tsyne macht hebben sullen den vors. brouc voert ane te regierne, de dyke te verwarne in stade te houdene, scluse ende watreganghe te reparene ten nitscepe ende proffyte van der vors. ghegoedden, ten coste ende laste van den ghenen diere sculdich, onsė vors. poerter over hemlieden alnu dertoe ghenomen ende ghecoren hebben eenen eesamen wysen onsen lieven ende zeere verminde poertre, den Amman Janssone, den welken wy commissie uter name van onsen porter derup meenen te ghevene, bi also dat in ghelike bi hemlieden overhaven porter ende bi dien van Zwinrecht over de ghediede ghegoedt in den vors. brouc tuee notable personen ghecomittert werden, ende omme dat de saken haest eesshen, aensien den tyt van den jare,

so iest dat wy vrindelec bidden dat hu wille ghelieven eenen notable person ghegodt in vors. broc uter namen van huwen portren by huwen commissien dertoe comitterne ende te stelene, ende daerin sulke ghereescepe doen als huwe werden discretie wet datter toebehoert, tghelike hebben wy ghescreven an den Ballu ende Scepenen van Swindrecht hopen ende neemen wel dat in hemlieden gheen ghebrec wesen en sal, ende wies by hu hierin ghedaen sal worden, dat wille hu ghelieven ons over te scrivene bi den bringher van desen, metgaders andren huwen ghelieften, waertoe wy altoes bereet syn, dat wet God, Onsen Heere, die hu altoes beware. Ghescreven den XXI^{n} dach in Aprille.

22 April.

Lieve ende zeere Gheminde Vriende, Op tgoent dat U gheliefst heeft ons te scrivene ruerende van den regimente vanden broeke van Borgerwert, dwelke omme ghemeyn nutscap gheregert wesen soude bi III persoene, daeraf deen gheordenert es over uwe portere daer ghegoedt wesende, ende dander die soude wesen over de ghedieder ende de derde over onse porte, etc., soe ghelieft U etc. te wetene dat wy zeker aensiende de goede redene die ghi gheramt hebt vore tghemeyn orbore der vors. ghegoedder ende slands, op nu in Disendage naestcomende bi ons gheordeneert te wesene alle de persoene onse porteren in den vors. broec ghegoedt synde ende dan oec I goeden man te orderen, met alsulker macht ende met alsulker commissien als ghi van uwen weghen ghedaen hebt omme tachtervolghene ende in effect te bringhene tgoede besorch, bereetscap ende ordinanchie bi U bevonden ende voort gheset, want wy te male wel te vreden dairaf syn. Lieve ende zeere Ghemynde Vriende, begerdy eenige zaken anders die wy vermoghen, dair wet ons met herten bereet toe, dat kenne God, Onse Heere, die U altoes behoeden moet in zalicheden. Ghescreven XXII daghe Aprilis. fol. 1.

Omstreeks 1401.

Dienstplichtigheid der dorpen Wilryck en Austruweel

fol. 24 v°. Item, die van Wilrike syn der stad van Andwerpen sculdich alle jare, van assise, XV ℔ zwerte, ende voert zyn zy sculdich der stat te leverne, alsy vuytvart, XXV waghene en L peerde.

Item, die van Ouserwele zyn sculdich der stad vors., van assise, XII ℔ zwert tsjaers, ende, alse de stad vuytvart, soe leveren zy der stat [waghene ende] (1) perde na haren vermoghen.

Omstreeks 1401.

fol. 38 v°. Dit is des Hertoghen van Brabant herelicheit ende der stad recht van Antwerpen.

Dat es te weten dat onse Here die Hertoghe van Brabant heeft op die Schelt ende op die Eendrecht dat beghint te Vosvlietzhille ende strect totter Borbure muyden ende hyrbinnen ligghen, die gheleeyden die men alle houdt van den Hertoghe ende die beekenghelde die men altoes nempt ende sculdich is te nemene aen die oest zide van der Schelt, ende van der Eendrecht dat irste beghynnende beekenghelt, dat is van Vosvlietshille totter Eendrechter muyden van dair gaet aen dat gheleyde van Berghen ende voirt tot Bourchvliet, van daer tot Ossendrecht, van daer tot Zantvliet, van dair tot Hairnisse ende van Hairnisse gaet aen des herensscaps toll ende strect toter Bortburen ende al dat hierbinnen leeght, dat houdt men te leen vanden Marc-

(1) *Doorgehaald.*

grave van Antwerpen, dat is die Hertoghe van Brabant, ende wat binnen dese vours. palen ghevalt vlotens sceps van overdaden, alse van morde, rove, crachte, dieften ende allen manieren van overdaden ende mesdaden, dat is die Hertoghe of syn gheweldicht Schouteit sculdich te berechten tAntwerpen in die Vierscare.

Omstreeks 1401-1417.

Dits dordenancie vander makelaerdien vander stat van Antwerpen. fol. 63 v°.

In den yersten, van eenre sarpelliere Ynghelscher wollen.	II scellinghe grote
Item, van eenen Scotschen zac wollen	XII grote
Item, van eenre balen aluyns . .	II grote
Item, van elker cuypen weeds . .	II grote
Item, van I balen rys, I bale commyns, I bale amandelen elc	II grote
Item, van eenre balen pepers . .	IIII grote
Item, van ghinghebare, naglen, greynen, caneelen, noten, nusscaten, van verwe greynen ende van alle manieren van specerien [dat men in groots vercoopt] (1) van elken ℔ grote . .	I grote Vlems
Item, van eenen groten bodem was	II grote
Item, van eenen [hondert] (2) copers	II grote
Item, van alle manieren van merserien van elken ℔ grote	II grote Vlems
Item, van eenen hondert Westvaels lakens	1/2 grote
Item, van eenen stuc lynwaets ghebleyct oft onghebleyct	1/2 grote

---

(1) *Later bijgevoegd.*
(2) *Doorgehaald en vervangen door* tonnen.

Iem, van perden van elken ℔ grote	VI grote
Item, van meeden, van elken C .	I grote
[Item, van eenre tonnen zeepen. .	I grote] (1)
Item, van eenen vate olien ende voert na davenant	III grote
Item, van eenen vate zeems van VI amen	XII grote
Item, van eenen vate van III amen ende voert na davenant	VI grote
[Item, van eenen vate boteren . .	I grote Vlems
Item, vander waghen Inghels caes .	I grote Vlems
Item, vander wagen Vlaems caes ende van allen anderen case	1/2 grote Vlems] (1)
Item, van Inghelschen conyns vellen, Yersche ende Scotsche, van elken hondert	I grote Vlems
Item, van Spaenschen, Sebilischen, Portegaelsche, Casteelsche ende van dier contreyen, van elken hondert van dien connyns vellen	II yngelsche Vlems
Item, van Ynghelsche scaepvellen, Scotschen ende van anderen lande, van elken hondert	IIII grote Vlems
Item, van lamsyndvellen, van elken hondert	II grote
Item, van allen ghewrachte warke datter pelterien toebehoirt, van den ℔ grote .	II grote Vlems
[Item, van eenre wagen smeers .	I grote Vlems] (1)
Item, van elkere dekere huyde. .	II grote Vlems
Item, van elkere dekere ghevetter rugghen	II grote Vlems
Item, van eenen Lovenschen lakene .	VIII grote Vlems
Item, van eenen Mechelschen lakene, van eenen Brueselschen lakene, van elken lakene	VIII grote Vlems
Item, van eenen lakene van Thienen, van Diest, van Herentals, van Liere, van Vilvoerden, van Bergen opten Zoem ende van Antwerpen, van elken lakene	VI grote Vlems
Item, [van sHertoghenbossche], (1) van	

(1) *Doorgehaald.*

Tuernout, van Hasselt, van Sent-Truyden, van Hoeghstraten, van Tricht, van Aken, ende alle lakene van dier weerden ende van dier contreyen, vanden stuc . .	IIII grote
Item, van Walem, van Rumst, van Duffele ende van dier sorten, van elken halven lakene.	I grote Vlems
ende van den gheheelen lakene. .	II grote Vlems

VLAENDEREN.

Item, van eenen Ghentschen gheheelen strypten lakene	IIII grote Vlems
Item, vanden halven stripten lakene.	II grote Vlems
Item, van eenen playnen lakene .	IIII grote Vlems
[Item, van lakenen van Brugge] (1) .	
Item, van eenen Yperschen lakene, breet	VIII grote Vlems
Item, van eenen smalen lakene . .	IIII grote Vlems
Item, van lakenen van Dendermonde, van den gheheelen.	IIII grote Vlems
Item, van den halven lakenen . .	II grote Vlems
Item, van lakenen van Oudenaerde, van den halven	II grote Vlems
Item, van lakenen van Aelst, van Gheertsberge ende van Nieneven ende van Aet ende voert van dier contreyen ende van dien prise, van den halven	II grote Vlems
Item, van lakenen van Werveke, van Comene, van Meessenen, van Thorout ende van dier contreyen, van den stucke	III grote Vlems
Item, van Doornicxen lakenen van den stucke [dat lanc is XIX ellen] (1). .	I grote Brabants

HOLLANT.

Item, lakene van Leyen, van den stucke	VI grote Vlems
Item, van Delft, van Rotterdamme ende van dien lande	VI grote Vlems

(1) *Doorgehaald.*

[Van den pampiere en sal men gheene makeleerdie gheven, noch van saergien] (1)	
fol. 64 [Item, lakene van Valechines, van Mabuegen, van Aet ende daer omtrent, van den stucke	IIII grote] (1)

ZEELANT.

Item, van lakene van Zeelant, van den stucke	II grote Vlems

YNGHELAND.

Item, van groten breeden Ynghelschen lakenen, van den stucke . . .		IIII grote Vlems
Item, van breeden halven lakenen, van den stuc		II grote Vlems
Item, vander dosinen, vander stic .		I grote Vlems
Item, van Ynghelscher saye . .		II grote Vlems
Item, van Doernicschen ende van Atrechtschen saye, van den dobbelen I grote, ende van den ynkelen . .		1/2 grote Vlems
Item, van eenre balen fusteins . .		IIII grote Vlems
Item, van eenre balen garens . .		IIII grote Vlems
Item, van eenen hondert ysers	(2)	I inghelsche
Item, van loede		1/2 grote Vlems
Item, van thenne		I grote Vlems
Item, van batterien, vanden ℔ . .		II grote Vlems
Item, van ghemaecten theenwerke, vanden hondert	(2)	II grote Vlems
Item, van molensteenen ende van slypstenen, vanden ℔ grote. .		I grote Vlems
Item, vander last harincs, droeghe of nat		VIII grote Vlems
Item, van tonnevissche, vander last .		VIII grote Vlems

(1) *Later bijgevoegd.*
(2) *Doorgehaald en nevens elk artikel, op den bladrand* : vacat.

Ende van allen anderen goeden die hierin niet ghenoemt en syn sal men gheven na davenant van allen pennincwerden.

[Ende dese makelardien sal men heffen ghelyc dat doude register verclaert, dats te wetene] (1) soe wanneer de [coopliede haren] (2) weert nemen alleene over de coopmanscap die sy doen, dat dan de weert de makelaerdie daeraf alleene heffen sal, ende woude de coman, die coepere [oft vercoepere] (3) es, eenen vremden makelare bi den weert hebben over de comanscep, dat dan de weerd ende de vremde man die makelare daeraf ware die makelaerdie, die daeraf quame, half ende half souden deelen, ende waert oec dat een coeman eenen vremden makelare name over sine comanscep ende syn weert daerbi niet en ware, nochtan soe soude die weert half de makelaerdie hebben, maer waert dat de coepere [oft vercoepere] (3) gheenen makelere, die vremt ware, en begherden over hare comanscep, soe en soude die vremde makelere daer niet comen noch winnen moghen.

Item, waert dat een coman vut syns weerds huise met eenen anderen coman in eens anders weerds huise, die beede opembare herberghie hilden, comenscep dade van eenighen goede die sy in hore herberghe oft buten haerre herberghen ligghende hadden, dat dan de weerde daeraf half ende half de makelaerdie souden deelen, maer waert dat de coepliede eenen vremden makelere daerbi namen, dat men dan die makelaerdie in drien deelen soude, elken weert een derdendeel, ende de makelere, die vremt ware, een derdendeel, ende waert dat gheen weert noch makelere over de comenscep en waren, soe souden de coopliede haren werden halve makelaerdie geven ende niet meer.

Item, waert dat eenigherhande liede tAntwerpen brochten

(1) *Later bijgevoegd.*
(2) *Doorgehaald en later vervangen door*: copere sinen.
(3) *Doorgehaald.*

lakene oft ander goed van steden of van dorpen daer gheene ordinancie en ware van makelaerdien, dat die coopliede dan gheven souden van den goeden die sy cochten oft vercochten, alsoe men van gheliken goeden binnen Antwerpen oft in anderen goeden steden van makelaerdie te ghevene pleeght.

Item, dat de weerd horen cooplieden, die in hore herberghe comen, dese ordinancie altoes segghen sal, ende dat dan de coepliede haren weerden van der makelaerdien verantwoerden sullen.

Ende dat men dese makelerdie hebben sal ende heffen van allen goeden die men coept oft vercoept ghelyc dat daeraf ghecostumeert es te ghevene, ende also men te Brugghe ende in anderen goeden steden gegeven heeft ende noch gheeft.

Anno septimo leverdic Janne Artsoete I Scepenenbrief die in ghescille stoet ende dien gheloefde hi mi weder over te bringen te minen vermanen, ende dair bleef borghe vore Jacop Wellens, VII daghe Aprilis na Goed Vrydach.

Anno XVII°, XXIII dage Septembris, soe wert in de banc van Scepenen, mids dat men van den lakenen van Thienen geeft VIII grote van den lakene van makelaerdien, dat deghene die de makelaerdien daeraf heffen zelen, voirdane betalen zelen den I groten die men van elken lakene van strikene geeft.

Omstreeks 1401.

fol. 66 v°. Dit es de vryheit die de poirteren van Antwerpen hebben in den tol te Ruymst.

In den yersten, dat zy negheenen tol sculdich en zyn

noch oic roedertol van haren scepe, noch van wat goede dadt es, dat zy met haren scepen voeren mogen, poirteren van Antwerpen toebehoerende, oft oec toebehoerende eenigen van den anderen VI steden die dair oic vry syn, te weten es Lovene, Bruessele ende Mechelen, Herentals, Lyere ende Rupelmonde.

Item, soe mogen zy met haren scepe voeren ende vryen alle vremd goed van waer dadt es, sonder eenighen tol dairaf te geven, vutgenomen van elken scepe III tornoyse van roedertolle, ofte de weerde dair na.

Behoudelic dien, waer dat zy voeren vremden wyn oft vremden harinc negheen van den voirs. VII steden toebehoerende, dat zy dan geven souden van den scepe wyns, II ghelten wyns, ende van elken scepe harinx, XX haringhe, dat men nochtan niet wel en weet, weder dadt de vremde lude sculdich syn oft en zyn.

---

13 April 1401.

« Correctien. »

Dese persoene worden vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen gheseeght mids onhoesscher wandelinghen die zy ghehanteert hebben, bi daghe ende bi nachte, alsoe op elken gheteekent staet, anno M. CCCC ende een, XIII daghe in Aprille, bi Her Joryse Bellen, Riddere, Scoutete tAntwerpen, bi de Scepenen ende Rentmeesteren present wesende, ende binnen denselven daghe bi sonneschine vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen trecken moeten. fol. 94.

In den yersten, Heynken de Winter, overmids dat hi vele orribelheden, bi nachte ende bi ontide, binnen der stat ghedaen ende ghehanteert heeft ende bi spetiale dat hi

hem onredelic jeghen sHeeren cnapen ghedreghen heeft ende opghelopen bi nachte met quaden woerden die hi ghesproken heeft, soe es hem gheset een pelgrimagie te doene ten Hoghen Roeme ende vuter stat ende bewisinghe porren bi sonneschine, ende niet weder keeren binnen der stat ofte bewisinghe van Antwerpen hi en hebbe die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat dat hise also ghedaen heeft ende dat hi daerentenden nochtan vut sal moeten bliven III jaere lanc, ende dat hi nochtan na dien termyn niet binnen der stat noch bewisinghe van Antwerpen en sal moghen comen, hi en hebbe eer sHeeren ghemoede ende hi en hebbe oec der stat doen maken I roede muers met gariten, op de veste, daer se hem van der stat weghen bewyst sal worden te doen makene.

Item, dat Coelken Caloets, de jonghe, de teenghietere, overmids vele onhoesschelikere wandelinghen die hi dicwile ghehantert heeft ende andere onseden die hi heeft ghehantert, trecken sal ende I pelgrimagie doen tSente-Jacops in Galissien ende porren alsoe boven staet, ende niet weder in comen hi en hebbe die pelgrimagie ghedaen ende des goede brieve ghesonden, ende niet in comen nochtan hi en hebbe sHeeren ghemoede ende der stat oec doen maken I roede muers met gariten, op de veste, ende dan mach hi in comen.

Item, Peter Modde, scipman, overmids alrehande onseden ende onhoesscher wandelinghen die hi bedreven ende ghehantert heeft ende sonderlinghe jeghen sHeeren dieneren bi nachte, soe es hem bevolen ende gheset te doene I pelgrimagie tSenter-Claus ten Oestenenbaren ende darwaert porren, alsoe boven staet, ende niet in comen binnen der stat ende bewisinghen van Antwerpen hi en heefse ghedaen ende des goede brieve ghesonden ende daerentenden vut moeten bliven IIII jaer lanc, ende nochtan sHeeren ghemoede ende dan mach hi in comen.

Item, de jonghe Vlesickaert, overmids quade ende dreyghelike woerde die hi ghesproken heeft tot enighen waert

ende vele quaeds bedryfs dat hi ghehantert heeft, bi nachte ende bi daghe, int convent van den Predicaren, daer hi ballinc leeght, dat hem ende allen anderen van gheliken te doene qualic staen, soe sal hi trecken ende I pelgrimagie doen tSenter-Claus ten Oestenenbaren, ende darwaert porren alsoe vors. es, ende niet in comen hi en hebbe die ghedaen ende des brieve ghesonden, ende daerentenden nochtan vut moeten bliven IIII jaere lanc, ende nochtan daerentenden niet in moghen comen, hi en hebbe sHeeren ghemoede ende dan mach hi yerst in comen.

Item, Joncvrouwe Lysbeth van Zirixee, ghcheeten langhe Lysbeth, ende Lysbeth Volards, gheheeten hoer Lysken, overmids dat dese vrouwen persoene hen misuseert hebben van enigher onhoesscher wandelinghen ende cranken beleyde van abreyscape ende anders, daer vele beclaeghs af quam, soe sullen zy doen pelgrimagien Joncvrouwe Lysbeth tOnser Vrouwen te Parys, ende Lysbeth Volards ten Drie Coninghen te Coelne, ende darwaert porren alsoe vors. es, ende na dat zy des hare brieve ghesonden hebben, soe sullen zy elc I jaer daerna vut moeten bliven etc.

Ende waert dat enigh van desen ghesellen ende vrouwen namen hierjeghen de contrarie daden, dat ware elken van den ghesellen op syn hoeft, ende den vrouwen op hare rechter oyre.

Daaronder : Joncvrouwen Lysbetten brief van harer pelgrimagie wart ghetoent op ten Meydach anno XIIII^{c} ende I.

Lysbetten Volaerts brief was overghesonden anno primo, omtrent Kerssavond.

Den brief vander pelgrimagie van Colen Calocts alsoe vore staet, wart ghetoent int jaer XIIII^{c} ende een, XI daghe in Septembri.

Den brief vander pelgrimagie van Peter Modden, also

boven staet, wart ghetoent anno XIIIIᶜ ende een, X daghe in Octobri.

Den brief vander pelgrimagie van Heynken den Winter wart ghetoent anno CCCC ende twee, XIX daghe Novembris.

---

12 Augustus 1401.

« Vuytsprake ofte vonnisse » in een geschil tusschen den Heer van Hoogstraten en Jan Mathyssone.

fol. 92. Dit es tzeggen dat Mer Jorys Belle, Riddere, Scouthete, ende de Scepenen ghemeinlic van der stad van Antwerpen gheseeght hebben ende seggen op tghescil dat ghehanghen heeft tusschen den Heere van Hoeghstraten, in deen zide, ende Jan Mathyssonen, in dandere zide. In den yersten, soe es haer zeggen eendrachtichlic dat Jan Mathyssone van nu voirdane synre goede, onder den Heere van Hoeghstraten gheleghen, rastelec ende paysivelec ghebruyken ende besitten sal ende die te pachte gheven ende verhueren onghestoert ende ongheomoyt van den Heere van Hoeghstraten oft van yemende anders van sinen wegen in eneger manieren, ghelyc dat syn voervorderen ghedaen hebben opten ghherechten chys die daervut gaet. Voirdane soe zeggen zy ende es haer zeggen eendrachtichlec alse voer alsulke scade alse Jan Mathyssone tot nu ter tyt ane syn goede gheleden heeft ende hem daerane ghesciet syn, dat hem daervore de Heere van Hoeghstraten betalen sal of doen betalen tiene ponde ende tiene scellinghe Vlaemsschere grote eens henendraghens, ende die betalen tusschen dit ende Sente-Baven daghe yerst toecomende, sonder langher vertrecken, ende mids desen soe sal de Heere van Hoeghstraten, op dat hem ghelieft, staen na dieghene die de goede alsoe ghebruyct hebben ende syn oec eenighe persoene die Jan Mathyssoens goede ghebruyct hebben jegen sinen

wille, ende die Jan Mathyssone gheweten oft ghenoemen can, dat hi die den Heere van Hoeghstraten overgheven ende teekenen sal omme daertoe te doene des hem ghenueghen sal, ende daeraf sal de Heere van Hoeghstraten de profite hebben van der scade die zy Janne Mathyssonen ghedaen hebben. Ende hierop zeggen zy den Heere van Hoeghstraten, in deen zide, ende Janne Mathyssonen, in dandere zide, van allen ghescille ende tebatte die gheweest hebben tusschen hen beiden, wel ende vriendelec vereffent, vredelec ghesceyden ende elc van anderen ghesleten ende verlyct, sonder fraude ende arghenlist. Dit was ghedaen int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende een, twaelve dage in Oeghste.

---

12 November 1401.

« Accordt tusschen de stadt vander Vere ende Antwerpen opte betalinge vande lyffrenten die de stadt vander Vere was geldende. »

Op tghescil hangene tusschen de goede lude van der Vere, in deen zide, ende eenige poirteren ende poirterssen van Antwerpen, hare pensionarisen, in dandere zide, ruerende van den achterstelle van der lyfpensien die de stede van der Vere hen tachter ende sculdich es, dats te wetene van eenen jare tachter staende nu in Sente-Andries dage yerstcomende, soe es gheacordeert ende overdragen bi Quintine Clarensone, alse machtich synde ende in den name van der stede van der Vere ende bi den pensionarisen voirgenomt dat de voirgenomde pensionarisen haren voirs. achterstelle derven ende verbeiden selen viere jare lanc na Sente-Andries dage yerstcomende sonder daeraf yet te heffene, ende soe wanneer die viere jare leden syn dat zy dan haren achterstelle heffen selen binnen viere jaren daer naestvolgende met harer principaelre lyfrenten die zy van nu Sente-Andries dage ingaende yerstcomende voirdane vol- fol. 101.

comelec heffen selen, na spreken harer brieve, dats te wetene elx jaers van den voirs. viere lesten jaren een vierendeel van der voirs. achterstelliger renten met harer principaelre lyftocht renten, ghelyc voirscreven es, dwelke voirgenomt accoerd ende overdrach wy, Wolfaert van Borssele, Heere van der Vere ende van Zandenberch, ende wy, Bourgermeesteren, Scepenen ende Raed van der stede van der Vere voirs., mids dat wy den voirscreven Quintine Clarensone, onsen lieven vriend, met deser saken belast hadden ende ons wel ghenoucht tgoent dat hi daeraf ghedadingt ende overdragen heeft metten voirgenomden pensionarisen, gheloeft hebben ende gheloven in goeden trouwen wel te houdene ende volcomelic te doen volschiene in alder manieren dat boven overdragen es, sonder bi eenegere wegen oft vouden daerjegen te comene oft te laten verminderne, alle arghenlist vutghesloten. In oirconden ende vesticheden der dingen voirscreven, soe hebben wy, Wolfaert van Borssele, alse Heere, onsen zeghel ende wy, Burgermeesteren, Scepenen ende Raed der stede Vere der selver stede zeghel ane dese letteren ghehanghen in ghetuychnissen der waerheyt. Gegeven int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende een, XII dage in Novembri.

---

28 November 1401.

Oorvrede gezworen door Roelken Mathys aan Geeraard den Moer, met betrekkelijke briefwisseling.

fol. 94 r°. Int jaer XIIII^c ende een, XXVIII dage in Novembri, soe gheloefde Roelken Mathys, ter presentien van den Scouthet, Amman ende van den Scepenen, op der Scepenhuis, ende zwoer oic ane den Heylegen, dat hi nemmermeer te gheenen dagen mesdoen en soude Gheerarde den Moer, noch doen mesdoen, in woerden noch in werken noch laten mesdoen daer hyt beweeren mochte, in gheenre manieren om gheenre

zaken wille, dair hi hem wanconst af weten mochte, sonder arghenlist, op zyn lyf ende op zyn goed waer hi de contrarie dade, onder wat Heren hi bevonden worde.

Overmids dat Roelken Mathys verraden hadde Gheerarde den Moer, onsen poirtere, dwelke bevonden wart dat hi dede ute hate ende vut nide ende dat de voirs. Gheerarde des onsculdich was, soe was ghescreven ane den Gouverneur van Vlaendren ende ane den Bailliu ende Scepenen ende Raid van Denremonde, daer hi en verraden hadde, ghelyc hier na volght :

Lieve Geminde Vriende, Nu in de leste jairmerct te Denremonde, soe was onder U ghevangen ende ghecommert Gheerart de Moer, ons poirtere, bringer des briefs uten aenbringhen van eenen Roelken Mathys, dien beruchte van brieven die hi ghevalscht soude hebben, ghelyc wel in uwer goeder memorien es, alsoe wy verstaen hebben, van welken stucke wy onlanx eenige ghedeputerde vut onser Wet ane de Wet van Denremonde ghelast hadden te sprekene, dairaf dat wy ons zeer bedanken der goeder relatien die wy dairaf verstaen hebben ende om U, Lieve Geminde Vriende, van ons poirters wegen op dit stuc te informeerne, soe scriven wy ane U, oircondende ende certifierende met desen onsen letteren dat de voirs. Gheerart, ons poirter, bi ons niet bekent noch berucht en es dan over eenen goeden scamelen cnape van eersamer famen ende goeder wandelingen, ende om van hem ende van zinen state nairder te verstane, soe hadden wy ghescreven ende doen ondertasten in den lande van Hoechstraten, dair hi gheboren was, ende verkeert heeft toter tyt dat hi ons poirter wart, dewelke ons weder overscreven ghelyc de copie verclairt hierin besloten. Voerd soe syn wy volcomelic gheinformeert dat de voirs. Roelken onsen poirter dede vangen ute hate ende nide ende omdat hi hem teech dat hi en eldere hadde doen vanghen dair hi gerne wat af ghehadt hadde, des hem ons poirter niet geven en wilde. Ende overmids, Lieve Geminde Vriende, dat ons voirgenomt

poirter aldus in deser tribulatien comen es onverdient, dat hem comt in swarer scaden ende achterdeele, soe eest dat wy U bidden, met vriendeliker begerten, dat ghi onsen voirgenomden poirter synre onscout ende goeder famen ende kennessen wilt laten ghebruken, ende hem ende zyn borgen costeloes ontslaen ende telivereren van den gheloften die zy dairvore ghedaen hebben, ende dairin, Lieve Vriende, om onsen wille alsoe doen, ut in forma.

Copie uten brieve van Hoechstraten :

Goede Vriende, U ghnueghe te weten dat wy uwen brief ons ghesonden wael verstanden hebben, in den welken ghi ons scryft begheerende dat wy U souden laten weten die gheleygenheyt ende fame van Gheeraerde den Moer, uwen poirtere, die welcke in onsen lande wonnachtich gheweest heeft, waerop, Goede Vriende, wy U laten weten dat die voirs. Gheeraert, uwe poirtere, in onsen lande van goeden name ende goeder famen oyc gheweest ende gheheyten heeft, noch noyt van ontemelder famen berucht en was, noch om gheenre saken wille uwt onsen lande ghetrocken es dan omme syn ambacht te vervolghene ende syn ambacht te doene. Voert, Lieve Vriende, soe laten wy, Scoutheyt ende Scepenen der poert van Hoechstraten, U weten ende wy, Wouter van Alfen, Scoutheyt, Willem Nout Smeets ende Jan van Bavel, Scepenen in Vorsel, laten U, Lieve Vriende, des ghelyken weten dat Gheeraert de Moer, uwe poertere voirs., anders noyt berucht noch gheenderhande fame in onsen lande en hadde dan ghelyc alst voirscreven es. In orconden derre dinc, soe hebben wy, Jan van Kuyc, Heere van Hoeghstraten, ende onse poert van Hoeghstraten ende ic, Wouter van Alfen, Scoutheyt voirs., onse zegle hier binnen op dit placaet ghedruct. Gegeven te Ghelmen int jaer Ons Heeren van XIIII^{c} ende een, opten VI^{en} dach van Novembri.

1401.

Vonnis der Wethouderen van Antwerpen over de betaling van eenen erfcyns.

Int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende een, soe quamen bi de Scepenen van Antwerpen de Scoutete van Westdoerne, gheheeten Peter van Zantvliete, metten Scepenen van dair, omme bevroedt ende gheleert te wesen eens vonnissen van zekeren erfchise ruerende, dair Gheerd van Bergen af ane ghesproken hadde met rechte Her Peteren Bode, Ridder, Clause van Winegeem, Gielys Wilmaer, Claus vander Elst ende harer medepartien, van XLVIII scellinghen payments, alsoe nu in Borsen gaen, grontchys, omme gheleert ende bevroedt te zine, hoe vele dat Gheerard van Bergen ende zine nacomelingen jairlix dairvore sculdich waren te heffen van den voirs. wederpartien. Was hen gheleert ende bevroedt aldus, dat zy na der oirdinantien van der stad vore den voirs. chys betalen souden vore elke XX scellinghen, eenen ouden groten, ende vore elken ouden grote II 1/2 nieuwen Vlemscher grote, alsoe nu binnen der stad ghemeynlic ganc gave zyn, toter tyt toe dat de stad eene andere ghemeyne ordinantie dairop ghemaect hadde. fol. 70 v°.

Presentibus : Willem Noyts, Claus van Rythoven, Laureins Artjans, Willem de Moelnere, Claus van den Mortere, Jan van der Heyden, Heinric van Wezele, Claus van den Werve, Jan de Pape

---

5 Januari 1401 (1402).

Verklaring van Marc en Laureis van Frerere, Lombaarden, over hun verlangen uitsluitelyk « hier te rechte te staen. »

fol 66 r°. Int jaer Ons Heeren XIIII^c ende een, V dage in Januario, soe gheloefden Marc van Frerere ende Laureins, zyn broeder, Lombairde tafele houdende tAntwerpen, Heren Jorys Belle, Ridder, Scouthete van Antwerpen, alse van alsulker calaengien alse Jacop van der Tanerien ende Peter Heyns den Lombaerden pynden te doene van ons gheduchts Heren wegen van Bourgongnen, dairaf dat de Lombairde ende de ghemeyne wet van Antwerpen meynden dat zy nergherinx sculdich en zyn te rechte te stane dan binnen der stad mids dat zy binnen der stad wonen ende dat zy hier recht begheren ende dat dit een stad van rechte es, dair men eenenyegheliken in sculdich es wet ende vonnisse te doene dies begheerd, na ons gheduchts Heren heerlicheit ende na der stad recht ende privilegien, overmids dat over een maend voirleden eenige poirteren van der stad de Lombairde ende haer goede verborghden vore de somme van II^m nobele ende dat de borgen niet langer in de borchtocht en gheloefden te stane dan een maend ende zy nu niet voirder dairin gheloven noch hen verbinden en wouden, dat de voirs. Marc ende zyn broeder, overmids dat de zaken noch niet gheeynd en zyn, noch bi rechte noch anders ghetermineert, de goede in haren huyse rustende, den Lombairden toebehoerende, houden zelen in state toter sommen toe van II^m nobelen een maend lanc na den date voirscreven niet af noch verminderende den Here der stad, noch partien van haren goeden rechte, in eeniger manieren, sonder fraude oft arghenlist, ende waert dat yemend den Lombairden yet heysschen oft tyen wilde, soe soude hem de Scouthet doen al dat hi sculdich ware te doene, sonder eeniger arghenlist Presentibus Her Wouter van der List, Willem Noyts, Gielys Wilmaer, Jacop van Hoeboken, Jan de Pape, Her Gheldolf van der Zennen, Claus

van Wineghem, Jan Roebosch, Heinryc van Veltham ende Wouter de Lichte, Scepenen ; Claus vanden Werve, Jan vander Heyden, Rentmeesters, ende Meester Heinryc van Espemde, Johannes Winne ende Claus Colenzone, Clerke, et plures alii.

---

23 Februari 1401 (1402).

Plichten en rechten der Kordewagenkruiers.

Dits den dienst die de goede ghesellen de Cordewaghencruyders der stat sculdich syn te doene. fol. 24 v°.

Waert dat zake dat de stad vut trocke teeneghen orloghe, dat zy dan souden moeten volghen den carinen ende die verwaren ende die tenten oprechten ende vellen ghelyc dat hare vorvorders ghedaen hebben. Voert soe moeten zy halen voeagie ende anders des men behoufde, metten carinen. Voert waert dat zake dat de stat beleeght worde, dat God verhueden moete, dat zy dan alle der stat engienen moesten cruyden van poerten te poerten, daerse de stat hebben woude. Ware oec dat zake dats de stat te doene hadde dat zy dan souden moeten waken ghelyc dat zy vormaels ghedaen hebben, mids welken dienste ende voer welken arbeyt den vors. goeden ghesellen vormaels van der stat weghen gheconsenteert heeft gheweest ende gheorloeft dat zy keersen moghen draghen ende cleeder maken ghelyc anderen ambachten ter eeren van Gode ende van der stat, ende daermede gaen in de omghanghe van den Heyleghen Besnidenisse ende Sacramente ende andere binnen der stat, alsoe ghecostumeert es.

Voert ane soe was hen gheseeght, anno XIIII^c ende een, XXIII daghe in Spurkille, midt enighen consente dat hen gheconsenteert wart, overmids tghescil dat zy ende enighe

ghesellen, die opten warf warken, onderlinghe hadden, hoedat zy vordane haer broet winnen souden ende de neringhe hanteren, ende wat deene warken souden ende dandere niet, ghelyc alse hen dat met ghescrifte ane beiden ziden overghegheven was, ende dat zy gheene ghesellen en ontfinghen zy en seiden hen dat zy poerters worden ende ter Vierscharen quamen.

---

24 Februari 1401 (1402).

« *Correctien.* »

fol. 95 v°. Dese correctie was ghedaen bi Her Jorys Bellen, Scoutet, bi den Amman ende Scepenen anno XIIII^{c} ende een, op Sente-Mathys dach, op dese persoene :

In den yersten, Thysken van Hove,
Jan Struyve, de hoydemadere,
overmids dat dese II ghesellen horribelic ghewandelt hebben, bi daghe ende bi nachte, ende met wapenen in der liede huse ghelopen, dairop ghestoten ende ghewapenderhand die liede dairin ghevreest ende vut ghejaeght, ende overmids dat sy eenen scamelen man sinen voet af slaen wilden ende eenen bazelere al bloet daerom vut trocken, dies niet verdient en hadde ende hem over noet verweren moeste ende daer loden appele gheworpen worden alsoe wel ter kennissen vore den Heere ende vore de wet betuyght es, ende des men wel de warheyt weet, soe selen sy een pelgrimagie doen ende bi sonneschine porren vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen,

Te weten es de vors. Thysken ten Hoghen Rome, ende dat hi na des goede brieve daeraf ghesonden heeft, soe sal hi een jaer daerna vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen bliven ende niet eer daerin comen.

De vors. Jan Struyve tSente-Jacops in Galissien, ut supra.

Waer sy de contrarie daden, op haer hoeft.

Laureins Asselberch } Overmids datse met groten over-
Gielys, syn neve, } moede sloeghen met ghemaecten cluppelen ende met voerrade Zegheren vander Oye, daer hi vuter kerken quam, soe selen sy trecken een pelgrimagie tot Onser Vrouwen te Vendom, ende niet weder in de stat oft bewisinghe vander stat comen, zy en selen eer den Heere ende partien ghebetert hebben ende de pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve ghesonden in minlicheden den partien, oft bi den Heere ende bi der stat, waer sy de contrarie daden, soe souden sy verbueren elc LX peters sHeeren behouf ende nochtan voldoen alsoe vors. es.

Daaronder: Den brief van elx pelgrimagie was ghetoent opter Scepenenhuys anno secundo, XXX daghe Merts.

Peter Scaep } Overmids dat Peter met putyers-
ende Truyde, syn maerte, } cape omme gaet ende onredelic ende onhoesschelic ghewandelt heeft, soe selen sy trecken I pelgrimagie tSente-Eewouts in Elsaten, ende nadat sy daeraf goede brieve ghesonden hebben dat sy daer gheweest hebben, soe selen sy bliven III jare lanc vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen, ende niet eer in comen.

Peter op syn hoeft, ende Truden op haer rechter oyre, daden sy de contrarie.

Gheen Pant, overmids dat hi eenen goeden cnape ghequetst hadde, ende boven dat hi selve gheleide hadde van den Heere ende partien te beterne, dat hi denselven cnape weder oploep dede boven dat hi hem misdaen hadde, soe sal hi trecken tSente-Andries in Scollant, ende nadat hi daeraf goede brieve ghesonden heeft, twee jare lanc vut bliven, op syn hoed.

Joffrouwe schoen Alyt, } Overmids dat
Bale, haer meestersse buten de Coeporte, } scone Alyt ende
ende Joncvrouwe Lysbet, haer ghesellinne, } hare ghesellinne onredelic ghe-

wandelt hebben, ende de vors. Bale abreyscap ende quade herberghe ghehouden heeft, in goeden straten daer sise niet sculdich en was te houdene, soe selen sy elc van hen III trecken I pelgrimagie tOnser Vrouwen te Parys, ende nadat sy daeraf goede brieve ghesonden hebben in der stat, soe selen zy daerna vutbliven een jaer, op haer slinker ore.

Line oft Lysbet, Jans Scriters wyf was, mids dat sy ontamelic ghewandelt heeft, soe sal sy trecken I pelgrimagie te Parys ende een jaer, nadat sy brieve daeraf ghesonden heeft, vut bliven, op haer rechter oyre.

Daaronder : Hare brief van harer pelgrimagie wart ghetoent opter Scepenhuys anno quarto, IX daghe in Oeghst.

Aechte, Jan Heyns, slynmakers, meysen was, van onredelikere wandelinghen, soe sal sy trecken ten III Coninghen te Coelne ende I jaer, nadat sy haer brieve ghesonden heeft, vuter stat bliven, op beide haer oyren.

Bate, Jan Gheens dochter, op tcleyn Sceldeken wonende, van onnutten levene ende van onredelikere wandelinghe, tSente-Mathys te Tryere, ende een jaer, nadat sy brieve ghesonden heeft, vuter stat bliven, op beide haer oyren.

Daaronder : Den brief van harer pelgrimagie wart ghetoent opter Scepenhuys anno II°, XXVII daghe Merts.

Jan Claus, overmids dat hi Adriane Reyners, bi nachte ende bi ontide, in syn huys ghedreyght heeft, soe sal hi trecken een pelgrimagie tSente-Joes ende daeraf goede brieve senden etc., ende niet weder binnen der stat comen, noch binnen harer bewisinghen, hi en hebbe Adriane wel ghebetert na der ordenancien vanden Heere ende vander stat.

Daaronder : Jan Claus heeft voldaen.

Ende alle dese persoene sullen trecken ende porren vuter stat bi sonneschine, op de peyne boven benomt.

Daaronder : Den brief van Aechten pelgrimagie wart ghetoent opter Scepenhuys IX daghe Merts, anno primo.

Den brief van Jan Struyfs pelgrimagie wart ghetoent XX daghe Aprilis anno tercio, na Goed Vrydach.

---

9 Maart 1401 (1402).

« *Correctien.* »

Dese persoene waren ghecorrigert bi den Scoutet ende Scepenen anno primo, IX daghe Marcii. fol. 96 v°.

Lippyn de Keyser, overmids dat hi omghegaen heeft met putierscape ende onredelic ghewandelt heeft in tavernen ende eldere, ende goeden lieden oploep ghedaen heeft met fellen woerden, soe sal hi doen I pelgrimagie tSente-Jacobs in Galissien ende niet incomen binnen der stat noch bewisinghen van Antwerpen, hi en hebbe des goede brieve ghesonden dat hise alsoe ghedaen heeft, ende daerna soe sal hi nochtan vut bliven VI jaere, op syn hoet.

Willeken oft Willem de Ryke, overmids dat hi onredelic ghewandelt heeft, soe sal hi doen I pelgrimagie tSente-Eewouds in Elsaten, ende daeraf goede brieve overbringhen dat hi die pelgrimagie ghedaen heeft ter eeren vanden Heere ende vander stat, ende daermede soe sal hi quite syn, op syn vorste let.

Daaronder : Syn lettere was ghepresentert anno secundo, XXX daghe Aprilis.

Griete Spaels, maerte, mids dat sy onnutelic gheleeft heeft etc., sal sy trecken te Rome, ende nadat haer brieve ghesonden heeft, twee jare lanc vutbliven etc., op hare een oyre.

Claus Doeyen ende syn wyf, mids dat sy de goede liede vander stat binnen trouwen bedroghen hebben, thare af gheborcht ende ontfoert, dwelke arghere es dan sympel diefste, soe selen sy trecken ten Hoghen Rome, ende nadat sy brieve daeraf ghesonden hebben, VI jare lanc vut bliven, Claus op syn hoeft, ende syn wyf op beide haer oyren.

Daaronder : Den brief vander pelgrimagie van Margriete Spaels, maerte, wart ghetoent opter Scepenhuys, anno secundo, XII daghe Octobris.

---

2 April 1402.

Ordonnantie voor het Bontwerkersambacht.

fol. 44. Dit was den goeden cnapen van den Bontwerkersambachte gheconsenteert anno secundo, II dage in Aprille bi den orlove van den Scepenen ende Raide van der stad.

In den yersten, soe wat manne oft wive die hem niewer pelteryen onderwint te coepene om voert te vercoepene, dat die persoen sal moeten comen in der Bontwerkersambacht.

Item, soe wat manne oft wive die met crite oft met smere dade werken pelterye om voert te vercoepene, dat die int ambacht voirs. soude moeten comen.

Item, dat alle voedereren ende voerdererssen die voederen willen ende dairaf vore veinstere houden, jairlex haer kersgheld geven zelen den ambachte alsoe zy tanderen tiden ghedaen hebben, ende niet voerdere int ambacht verbonden zyn.

Ende dat alle andere goede lude die voederen willen ende

die gheen nieu werc en coepen om voert te vercoepene, noch die met cryte noch met smere pelterye en doen werken om voert te vercoepene, noch die gheene opembaire voirveinstere en houden van voederne dat die zelen mogen voederen ende haer broed dairmede winnen, wie zy zyn, sonder calengieren van den voirs. ambachte oft van yemende anders in eeniger manieren, etc.

1402.

Dese ordinancie hierna bescreven was gheoirdineert bi den Scoutet ende Scepenen ghemeinlic anno M. CCCC ende twee, ter begerten van den goeden cnapen van den Bontwerkersambachte, omme hare ambacht voirdane bi desen pointen te regeerne. fol. 41 v°.

In den yersten, soe begheeren zy dat noch man noch wyf ane haer voirs. ambacht werken noch rueren en sal, hi en zy poertere oft poirtersse, ende dat hi daertoe gheven sal den voirs. ambachte te hulpen eenen Rynsschen guldene, eene ghelte wyns ende een gans, ghelyc alsoe van ouden tiden ghecostumeert es.

Item, ten anderen male begeren zy dat niement gheen bontwerc noch coninenwerc maken noch werken en sal, het en sal sine volle laghe hebben ghelyc alsoe van outs ghecostumeert es, dats te wetene, in den yersten, een bont voedersel van sevene vaesschen, LX bonte velle. Item, een bont voedersel van VI vaeschen, LIII velle. Item, een bont voedersel van V vaesschen, XLIII velle. Item, eenen bonten pelse van VII vaesschen, III tymmer ruggen. Item, eenen bonten pelse van VI vaesschen, C VI ruggen. Item, een cleen bont voedersel van VII vaesschen, III tymmer wammen. Item, een bont voedersel van wammen van VI vaesschen, C VI wammen. Item, een smeert voedersel IIII tymmer wammen ende niet min. Item, van coninen draechpelsen elken pels van L vellen, ende coninen voederpelsen, elken pelse

van XLIII vellen, ende van al deser voers. laghen mach eenyeghelyc wel meer leggen, maar niet min, op de payne van eenen ouden scilde tvoirs. ambachts behouf.

Item, ten derden male, begheren zy soe wanneer dat eenich goed comt te coepe dat der pelteryen aen taxeert van over zee, dat men dat den ghesellen ghemeinlic met sambachts cnape sal laten weten, den minsten metten meesten, vutghenomen binnen der vryheyt van den jaermercten dat dan eenyeghelyc coepen mach dat hen ghenuecht van rouwen werke. Item, deghene die dan den coep maken, die selen daerop verteren mogen I ghelte wyns ende niet meer, ende en ghinghe den coep niet toe, soe soude men leenen I ghelte wyns van sambachts ghelde toten naesten coepe toe, ende dan soude men II ghelten wyns af nemen ende betalen den ambachte dat gheleent hadde.

Item, dat gheen meester van den ambachte noch gheenrehande ander liede gheen conynenwerc coepen en selen ghewracht met crite of met smeere, omme dat voert te vercoepene, het en ware hier binnen der stad ghemaect op de payne van I noble, I derdendeel den Heere, I derdendeel der stad ende I derdendeel den ambachte, vutghenomen dat eenyeghlyc altoes coepen mach tot syns selfs oirboire ende draghene.

Item, ten vierden male, want in anderen goeden steden haer ambacht ghedeelt es, dats te verstane de nieuwe werkers, op hen selven, ende doude werkers, op hen selven, ende overmids dat haer ambacht hier soe cleene es, soe begeren zy dat eenyeghelyc van haren ambachte sal mogen werken, coepen ende vercoepen nuwe werc ende oude werc, na dat sinen staet ghedraghen mach, maer dat niement gheen out werc in nuwe werc setten en sal dan elc op hem selven, op de payne van I nobel, I derdendeel den Heere, I derdendeel der stad ende een derdendeel den ambachte. voirs.

Ende soe wat manne die deken es oft syn sal van haren

ambachte, ende sine ghesellen van den ambachte erghens ontbiet te comene, het zy omme tsHeeren, omme der stad oft omme tsghemeins ambachts oirbore, ende soe wie dan daer niet en quame ter uren alst hem bevolen ware van sdekens wegen, die soude verboren II Vlemscher grote alsoe dicke alse hi dat dade, sdekens behouf voirs.

---

9 April 1402.

Ordonnantie over de « wake vande Scutters. »

Anno secundo, IX dage Aprilis, fol. 64 v°.

Waert overdragen bi den Scepenen ende Raide van der stad dat van nu voirdane altoes alse de Scepenen van der stad opt huys waken zelen, dat dan de jonge scutteren elx nacht twaelfsten deel van haren gheswoeren ghesellen bi de Scepenen waken zelen, ghelyc den ouden scutters ende porters.

Ende soe wanneer dat men de oude scutters stelt ter wake vore de porten, oft vutghesonden worden ten bevele vander stat ende men daeraf soudye gheeft, dat men dan den jonghen scutters, alsy daertoe vermaent worden, oec soudye gheven sal ghelyc den anderen. Hier waren over Her Peter Bode, Ridder, ende Claus van den Mortere, alse Rentmeesters, ende vort Her Henryc van Sompeken, Her Gheldolf vander Zennen, Ridderen, Claus van Rythoven, Willem de Moelnere, Jacop van Hoboken, Gielys Wilmaer, Laureys Volkart, Jan vander Heyden, Jan vanden Lare, Gherart van Starkenrode, alse Scepenen.

---

6 Juni 1402.

« Vonnisse » in een geschil tusschen Jan Roebosch en Alsteen.....

fol. 105 v°. Int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende twee, opten VI[sten] dach van Junio, op dyerste poynt van den ghecasseerden brieven van C ende XXV noblen, soe es der seggers seggen dat Jan Roebosch betoenen sal met Scepenen ofte syn onscult doen met sinen eede dat hi den brief niet en casseerde noch en dede casseren.

Item, op poynt van den XII peters, soe seggen de seggers mids dat Jan Roebosch van den LXXX ℔ grote Vlems betaelt heeft altoes den ousten Scepenenbrief voren ende daeraf vore Scepenen goede rekeninge ghedaen heeft, soe sal de voirs. Jan hieraf quite ende verweert syn.

Item, op poynt daer hem Alsteen af beclaght dat hi Janne voirs. XI weken te lieve in den Steen liggen moeste ende hem boet doen te ghevene III ℔ VIII scellinge grote Vlems, daeraf seggen de seggers dat Jan Roebosch, opdat Alsteen wilt, den voirs. Alsteen noch bewisen sal waert tgheldt ghevaren es ende rekeninge daeraf doen, ende mids desen bewisen soe sal de voirs. Jan quite syn.

Item, op poynt vanden XX scellinge grote Vlems lyftochten die Mynvrouwe vuten *Oedevare* opten *Odevare* heeft, soe sal Jan Roebosch Alsteen, of dien hyt vercocht heeft, daeraf jaerlecs vernoegen ende van den achterstelle, mids den vonnissen diere vore af gegaen syn.

Scepenen ende seggeren hieraf:

Her Peter Bode
Willem Noyts
Jacop van Hoboben

Gielys Wilmaer
Claus van Wineghem
Jan de Pape
Heinryc van Veltham
ende Wouter de Lichte.

---

18 Juni 1402.

Voorwaarden van delging eener schuld aan de stad.

Het was gheordeneert bi de Rentmeesters ende Scepenen vander stat van Antwerpen int jaer M. CCCC ende twee, XVIII daghe in Junio, mids sculde die Mathys des leydeckers wyf ende hare kindere sculdich waren der stat van bier assisen ende anders, alse dat Claus Matheeus sone, die men heet de Pape, ghebruyken ende beseghen sal oft verhueren, welc hem best poynt, hare huys metten gronde ende met al datter toehoert, ghestaen ane de Appelbrugghe, bi alsoe dat hi den achterstelle van den chise ende oec den chys, die op tvors. huys tSente-Jansmisse verschinen sal, betalen sal, ende oec de rente ende chys dier vutgaet van Sente-Jansdaghe yerstcomende IX jaere lanc gheduerende daernaest volghende, ende dat de vors. Claus daertoe mede betalen sal sesse ponde ende achte scellingen Vlaemscher grote die zy, de weduwe ende hare kindere, der stat sculdich waren ende V scellinge grote Vlems die zy in den tol tAntwerpen sculdich waren, ende valter notabelen cost ane, daeraf sal men Clause verliken alsoet behoren sal. Ende mids deser vorwaerden ende hueren, soe saelt Claus ghebruyken, sonder enich hinder oft belettenisse daeraf te doene van yemende, dese IX jaere lanc gheduerende op tgoent dat vorscreven es. fol. 11.

---

22 September 1402.

« *Correctien.* »

fol. 92 v°. Dese correxcie was ghedaen bi Her Jorys Belle, Scoutet, ende bi der Wet van Antwerpen anno secundo, XXII daghe in Septembri, vut groter clachten ende becroene dat daeraf quam.

Jan van Heynsberghe
Hans de Bye aliter Valkenere, Zoeten Lanen man,
Hannyn, de scoemakere,
Clausken de Kaetsere
Peterken Aerndssone, van Yselsteyne,
Jacomyn, een Henewier,
Henric, een Oesterlinc,
Zeger vuten Bolhove, van Walem,
Cleyn Jannesken
Gielken van Halmaer, van Loven,
Clausken van Remerswale, keerssettere,
Giellyn Cassens, een copman van Ghend,
Guillem Guillart, een wale,
Johan de Mons
Floerken, de spoermakere,
Jan Enghelsman

Overmids dat dese ghesellen ommegheghaen hebben met quader neringhen ende mids dat zy met vordeele ende met schietene den goeden coplieden ende anderen binnen deser stat in de jaermercten ende daer buten hare ghelt afghewonnen hebben ende ontkoert, ende met valschen teerlinghen ende quaden spele ommegheghaen hebben, daer zy meneghen goeden scamelen man ende vrouwen deerlic in bedroghen hebben, soe sal elc I pelgrimagie doen in Cypers ende vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen porren bi sonneschine ende X jaere daervut bliven na dat die pelgrimagie ghedaen es ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat, op de peyne ende corectie hierna verclaert, te weten es op hare hoeft.

Daarnevens : Int selve jaer, op Sente-Katlinendach, warden dese persone vut gheseeght op haer hoet :

Peter Loep, van Brugge, Lossche Woyte Peter, de galoetsmaekere, Jan, de Lombart, Jan de Riddere Jan Clinkaert Beerneken, van Brugge,	Overmids ut supra.

Peterken der Minnen knecht Gheerart, gheboren vut Pentau	Cum aliis ut supra.

Item Cole Wyn, ommedat hi met desen schieters ommeghegaen heeft ende gheselscap met hen ghehantert ende bate van hen ontfaen, soe es hem gheordeneert I pelgrimagie te doene te Rome ende daerna I jaer lanc te bliven vuter stat ende niet daerin te comen hi en hebbe goede brieve brocht dat hise daeromme ghedaen heeft.

Daarnevens: Littera ipsius Nicolai fuit presentata VII die Junii anno tercio.

Jan Scoenjans, de bastaert, mids ut supra, te Sente-Jacops in Galissien, III jare daerna dat hi brieve.

Waer eenich van desen ghesellen de contrarie dade ende anders binnen der stad of bewisinge in quame, dat ware op haer hoeft.

Cole Wilmaer, Everdeys broeder, ende Willeken Wielman, syn cnape, } sullen trecken I pelgrimagie tAken ende porren bi sonneschine ende alsise ghedaen hebben ende daeraf elc goede brieve ghebrocht, soe sullen zy weder in comen moghen, ende dit mids dat zy goet doen van desen scieters ghenomen hebben.

Daarnevens: Hare brieve syn ghetoent.

Adriaen metter eenre hant, tSente-Mertens te Tours.

Daarnevens: Adriaen toende sinen brief van sier pelgrimagie anno ut supra, XVI die Otobris.

Art van den Moere, metser, tSente-Joes.
Wouter de Camerlinc, cleedermakere, tSente-Loys te Noyoen.
Jan van Thyenen, te Coelne.

Dese correxcie es hen gheset te doene elken bi sonneschine vuter stat maer alse die pelgrimagie ghedaen es ende daeraf goede brieve ghebrocht, soe sullen zy incomen moghen, overmids dat zy dese scieters ende maer elders gheherbercht hebben ende in hare huyse laten spelen ende den goeden vremden coepluden thare af winnen.

Van desen weerden, daer zy de contrarie daden, dat soude staen ter corrextie van den Heere ende vander stat.

Daaronder : De brieve van Arde, Wouteren ende Janne van Thyenen, van harer pelgrimagien, syn ghetoent V daghe Octobri, dander III daghe, de derde IIII daghe Octobri.

Truyken sMoelneren, tSente-Joes, ende II jaer na dat zy hare pelgrimagie ghedaen heeft ende hare brieve ghesonden vutbliven.

Magriete Sachaerds, tSente-Eewouds in Elzaten, ende III jaere daerna ut supra.

Bette Claus, gheheeten swartte Bette, te Coelne, ende II jaere ut supra.

Daaronder : Den brief van Truykens sMoelneren wart ghetoent anno secundo, XIIa die Octobris.

Truykens vors. hare tittel es mids dat zy onruste ghemaect heeft tusschen goede lude, man ende wyf.

Grieten Sachards, mids onnutscapen die zy in de stat bedreven heeft.

Betten Claus, mids dat zy den coepluden van casen ende goede meer af borchde dan zy hen betalen conste oft toeseide.

Van deser vroukine, daer zy de contrarie daden, elc op hare rechter oyre.

Vort soe wederroupenen van sHeeren ende vander stat weghen alle gheleyde dat enighen ballinghen ghegheven mach syn, wie zy waren, vutghenomen poerters van Antwerpen ende vutghenomen dien gheleyde ghegheven es bi den Heere ende bi der stat.

Ghysken Hemmekens, wonende op de Roye, *in den Crane*, sal trecken I pelgrimagie tOnser Vrouwen te Vendom ende darwart porren tusschen dit ende Onser Vrouwen Lichtmisse ende niet weder in comen hi en hebbe des goede brieve ghesonden ende nochtan niet eer in comen hi en hebbe der stat goeden zeker gheset van eere halver roeden muers met gariten daer men se hem bewisen sal ende daertoe betaelt den Heere I ℔ grote Vlems. fol. 93.

Daaronder: Den brief van Ghysbrecht pelgrimagie wart ghetoent anno predicto mense Octobri.

Item, den brief van Janne Scoenjans, den bastaert, wart ghepresenteert by Janne Bacheleer, ter presentien van Janne Zymaer, als Burgemeestere, ende van Clause van Wyneghem, als Scepene, anno decimo, mense Martii, die XX. N. HOEVEL.

---

6 November 1402 en 7 Augustus 1404.

Uitspraak in een geschil tusschen Heer Jan Mickaert en Jan van den Hoeghenhuys.

Dit es tvonnisse dat Her Jan Mickaerde gegeven was van zinen ghedinghe van jeghen Jan van den Hoeghenhuys. fol. 57.

Herde lieve Heeren, het gheviel in tiden voirleden dat Godevaert Spronc vercochte II zistere roghs erflic die toebehoiren nu Her Jan Mickaerde, Canonic, op zekere pande

die hi specialic verbant, ende dair hi maer een tochtere ane en was, ghelyc alse dat wel vore de Wet van der stad beproeft ende betuyght es, mids dat Her Jan gerne van dien pande betaelt ghewest hadde, dair deselve Her Jan af ghewyst wart metten rechte mids den redenen voirscreven.

Ende omme dat Godevaert Spronc hem voert verbonden heeft over de voirs. erflike rente met hem ende met zinen goeden te voldoene ghelyc de Scepenenbrieven nairder tuygen die daeraf zyn.

Soe ghevielt int jaer Ons Heeren M. CCCC ende twee, des Maendaeghs na Alderheilegendach, vore der noenen, dat Her Jan Mickaert voirs. ane sprac metten rechte Janne van den Hoeghenhuys alse van den voirs. twee zisteren roghs erflic, mids dat hi eenighe goede besit ende hantplecht die Godevaert Spronc toebehoerden, dair Jan van den Hoeghenhuys weder op verantwoirde met alrande redenen die hi meinde dat te zinen rechte dienden, ghesciede soe vele dat Claus van Steelant, Amman, des een vonnisse maende tusschen anetale ende antwoirde Her Jacoppe van Hoboken, dewelke Her Jacop van Hoboken hem wel bespreken ende beraden hebbende met sinen ghesellen, dede tvonnisse luyden in deser manieren: Her Amman, Wildi horen wes ghi mi ghemaent hebt? De Amman seide: Seght in Gods namen.

Alsoe bevroeden mi Scepenen, na anetale ende na antwoirde, ende na spreken Her Jans brieve, mids dat hi oudere es dan Jans brief van den Hoeghenhuys, ende mids dat Her Janne den principalen pand met rechte ende met vonnysse afghewonnen is omdat Godevaert Spronc maer zyn tocht dairane en hadde, alsoe clairlic betuycht wart, ende overmids dat Jan van den Hoeghenhuys vore ons ghekent ende ghelyt heeft dat hi Godevaerts Sproncs goede aneghevert heeft ende die hantplicht, ende dat Baetseleere dairaf eene schuere vercocht heeft ende tgheld dairaf ontfangen, soe wysen wy vore een vonnisse dat Jan van den Hoeghenhuys van alsulken goeden alse hi in handen heeft, die Godevaert Spronx waren, Her Janne Mickaerde betalen sal van sier erfliker renten voirs.

Dit vonnisse was ghewyst opter Scepenenhuys int jaer Ons Heeren M. CCCC ende twee, des Manendaeghs na Alreheyleghendach, omtrent noene. Dit waren de goede lude die Scepenen waren op dien tyt: Her Wouter van der List, Her Peter Bode, Her Gheldolf van der Zennen, Willem Noyts, Jacop van Hoboken, Gielys Wilmaer, Jan de Pape, Claus van Winegheem, Quintyn Clarenzone, Heinric Veltham, Jan Roebosch, Wouter de Lichte.

Int jaer Ons Heeren M. CCCC ende viere, VII dage in Oeghstmaent, soe quam Her Jan Mickaert, Canonic in Onser Vrouwen kerke tAntwerpen, op der Scepenenhuis vore den Amman Clause van Steelant ende vore de Scepenen ende sprac ane metten rechte eenen Janne van den Hoeghenhuys mids goeden Scepenenbrieven die Her Jan toende van II zisteren roghs erflic, dairaf dat Jan van den Hoeghenhuis de onderpande ghebruyct die in den voirs. Scepenenbrief begrypt, te weten es alsulke goede als Godevaert Spronc na hem ghelaten heeft, dairaf dat voirmaels den voirs. Her Janne de principale pande vore in den brief begrepen ontwyst waren metten rechte, ute dien datter andere lude beter recht toe hadden ende wart voert ghewyst dat Jan van den Hoeghenhuis den voirs. Her Janne betalen soude van sier erflikere renten van alsulken goeden alse hi in handen heeft, die Godevaert Spronx waren, ghelyc dat tvoirs. vonnisse, dwelke dair in den rechte nu gheleden ende ghekend was, clairlikere begrepen heeft, begherende van denselven Janne, vut crachte van zinen brieven ende vore vonnissen alnoch van sier erfelikere rente betaelt te zine, dairop dat hem deselve Jan beriet met sinen vrienden ende dede antworden in den rechte dat hi den Scepenenbrief voirs. kende goet ende gherechtich en dat tvoirs. vonnisse van pointe te pointe alsoe gheloepen ende ghehandelt ware alst dair in der jeghenwoirdicheyt ghelesen was, maer hoepte dat Her Jan voirs., na den rechte vander stad, sculdich ware zyn ghebrec te groetene, wart ghewyst dat Her Jan zyn ghebrec houden soude vore zinen oirdinarys, ende dat ghedaen, soe soude hem Jan van den Hoeghenhuys voldoen

van zinen ghebreke ghelyc alst tvonnisse vore ghewyst hadde. Hier waren over alse Scepenen Her Wouter van der List, Riddere, Her Gheldolf vander Zennen, Riddere, Claus van Rythoven, Gheerart van Starkenroede, Claus vander Elst, ende Her Wouter van der List wysde tvonnisse.

---

24 November 1402.

« *Correctien.* »

fol. 97 v°. De personen hiernaer volghende waren vutgheseeght anno secundo, XXIIII daghe Novembris bi Her Joryse Bellen, Riddere, Scouthet, ende Scepenen.

Claus de Valke, Jan de Ghend ende Joes Moen, van Beveren, } Overmids dat dese III ghesellen vrede te broken hebben ane Wouter Fransen dien zy quetsten, boven vrede, die Claus de Valke hem binnen denselven daghe metter hant ghegheven hadde, soe zelen zy elc van hen drien I pelgrimagie in Cypers doen ende daer wonende bliven XII jaere lanc, ende darwart porren vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen bi sonneschine, ende niet weder binnen comen zy en zelen eer die pelgrimagie alsoe ghedaen hebben ende daeraf goede brieve ghesonden, ende sy en zelen eer hebben tsHeren ende der stad ghemoede ende partien ghebetert van harer smerten. Ende waert dat yement oft eenich van hen huysde oft hoefde binnen der stad of bewisingen van Antwerpen binnen den tyt eer zy haer pelgrimagie ende emende boven bescreven voldaen hadden, die soude staen ter correctien van den Heere ende van der stad, ende waer eenich vanden voirs. III gesellen hierjegen de contrarie dade, dat ware op haer hoeft.

Huyge de Roevere } Overmids dat hi met orribelen woerden oploep ghedaen heeft den Scepenen van

Antwerpen in die volle banc sittende, ter presentien vanden Here, dat hy ter eeren van der Wet trecken sal een pelgrimagie tOnser Vrouwen te Rutsemande ende derwaert porren bi sonneschine vuter stad ende bewisingen van Antwerpen, ende niet weder incomen hi en hebbe die pelgrimagie eer alsoe voldaen ende goede brieve overghesonden ende hi en hebbe den Here eer gegeven VI Vlemscher noble ende der stad ghemaect ½ roede muers met gariten daer mense hem bewisen sal. Waer hi de contrarie dade, soe soude hy verboren II^c nobele tsHeren behouf ende nochtan moeten voldoen alsoe boven bescreven staet.

Joes van Hoboeken } Overmids dat hi den Scepenen te na ghesproken heeft, soe sal hi trecken I pelgrimagie te Sente-Anthonys in Vyenne ende derwaert porren bi sonneschine, maer alsoe schiere alse hi syn pelgrimagie ghedaen heeft ende daeraf goede brieve bracht, soe sal hi vloeghs weder incomen mogen, op syn vorste let.

Daaronder : Den brief van Joes pelgrimagie wart ghetoent vore Amman ende Scepenen anno predicto, XV die Januarii.

Jan Magerman } Overmids dat hi syns vaders slote op gheslegen heeft ende syn brieve en juweele daervut ghenomen jegen svaders danc, soe sal hi trecken bi sonneschine uter stad ende bewisingen van Antwerpen ende doen I pelgrimagie te Onser Vrouwen te Rutsemedouwe, ende niet weder binnen Antwerpen comen of binnen der bewisingen, hi en hebbe eer sinen vader zyn brieve weder telivereert ende overgegeven. Waer hi de contrarie dade, soe soude hi verboren syn vorst let ende nochtan voldoen ut supra.

---

27 November 1402.

Vonnis in een geschil tusschen Jar van der Ertbruggen en Heer Hendrik van Wezele alias van Sompeken.

fol. 55 v°. Int jair Ons Heeren als men screef M. CCCC. ende twee, IX dage in Novembry, soe quamen tAntwerpen opter Scepenenhuis in rechte Jan van der Ertbruggen, de bastaert, alse clagere, in deen partie, ende Her Heinryc van Wezele alias van Sompeken, Riddere, ende Vrouwe Lysbeth van Hofstaden, zyn wettich wyf, alse verantwoerders, in dandere partie. Dair dede de voirs. bastaert openen ende toenen bi zinen taelman, dewelke hem de rechtere willecoerde te hebbene, hoedat hem Her Heinryc ende Mynvrouwe zyn wyf moeysel daden ane zekere goede ghelegen binnen der prochien van Doerne, gheheeten tgoed ten Mortere, ende die hem Jan van der Ertbruggen wilen, zyn broeder, in testamente gegeven hadde, ende dat zy die goede buten in der banc van Doerne te rechte ghestelt hadden alse oeyr ende erfgename van Janne van der Ertbruggen voirs., dwelke ware in prejuditien ende achterdeele des testaments ende uterster begerten van Janne vander Ertbruggen, zinen broeder, ende in vercortingen ende quetse goeder Scepenenbrieve van Antwerpen, die hem syns broeder testamente vut den voirs. testamente verlydt ende overgegeven hadden, ende dair hi zyn voirs. goede wel XII of XIIII jare lanc tot noch toe onghestoert van yemende mede beseten hadde, ende begerde dairaf recht van zinen Scepenenbrieven ane den rechtere. Op dwelke de voirs. Her Heinryc ende zyn wyf verantwoerden daden haren taelman, die hen van den rechtere gheoirloeft was, dat dese zaken in ghedinge hingen int gheestelike recht ende dat zy hoepten dat zy den bastaert hier int weerlike recht niet sculdich en waren te verantwoerdene, met meer redenen ende woerden die zy dairtoe deden seggen, dair de bastaert hem wel beraden hebbende, dede toenen ende zeggen zinen taelman, mids

der redenen dat zy hem ende zinen goede buten ane ghesproken hadden metten werliken rechte, soe hoepte hi vut dien ende dat zy beide poirteren tAntwerpen waren, dat hi hen wel anespreken mochte hier binnen der stad ende in den rechte. Ende seide voert den voirs. Her Heinrike op ende ane dat hi hem voirmaels gheloften ghedaen hadde vore den Scoutete, Amman ende Scepenen, die doen waren, dat hi noch zyn vrouwe noch niemend van zinen wegen den bastaert nemmermeer moeysel of belet doen en souden, ane de voirs. goede ten Mortere, die hem zyn broeder gegeven hadde in testamente, hi en soude die ghebruyken ende besitten paysivelic ende onghestoert, ghelyc ende in alder manieren dat syns broeder testament verclaerdt ende na inhouden synre Scepenenbrieve, ende dat Her Heinryc alle andere testamente af ghinc, dair hi hem mede behelpen soude mogen jeghen tvoirgenomt testament, ende des vermat hem de bastaert Scepenen waerheit ende ghetuyge, die doen ter tyt in de Wet tAntwerpen saten, die te bringene ter tyt dat hem tvonnisse wisen soude dat hise sculdich ware te bringene, want hise te dier tyt niet bi hem en hadde ende altoes metten minsten te volcomene. Dair Her Heinryc ende Mynvrouwe op daden verantwoirden dat zy hoepten dat dat niement op hem kennen soude ende des ghetroeste hi hem wel, tusschen anetale ende antwoerde, wart des een vonnisse ghemaent, dwelke vonnisse met goeder deliberatien van den Scepenen gheraemt zynde, wysde den bastaert tot synre waerheit, ende dairenteynden recht, dair borchde de bastaert zyn waerheit ende wart ghemaent te wat tide dat hi se sculdich ware te bringene, luydde doen tvonnisse binnen dien dage in XIIII nachten ende vore der noenen. Ten welken dage beide de partien vore ogen quamen, ende mids onleden van raide, die de Scepenen hadden, werden de zaken vutghestelt tot na der noenen, dair doen beide de voirs. bastaert met zinen waerheiden, ane deen zide, ende Her Heinryc met zinen vrienden, ane dandere zide, vore ogen quamen, den rechtere ende Scepenen in rechte sittende, dede de bastaert zinen taelman, bi orlove van den rechtere, overslaen ende verhalent ghedinge alsoet de bastaert inghestelt hadde, ende dat hi zine waerheit bi

hem hadde, dewelke hi begeerde verhoert te hebbene na den vonnisse datter af geluydt was, het gheviel dat de wairheiden ende ghetuychnissen na der vormen van den rechte verhoert worden, ende Her Heinryc kende dair selve, dore zyns taelmans mond, dat hi alle testamente afgegaen was, dair hi hem mede behelpen mochte jegen den bastaert, ende hilt des bastaerden testament ende Scepenenbrieve goed ende van werden, ende kende voirt dat hi den bastaert gheen onghebruyc ane de voirs. goede doen en woude, want se den bastaert ende zinen wettigen 'oeyre van zinen live comende toebehoirden, ende en wilder hem gheen stoornisse ane doen, maer laten ghebruyken ende besitten na inhouden des testaments ende Scepenenbrieve. Dair vraechde dAmman Heren Heinrike of hi die woerde ane hem droech, hi antwoerde : Ja hi. Terstont begerde de bastaert na de verclairnisse van zinen waerheiden ende na tverlien van Heren Heinrike voirs. ane den rechtere dat hi hem voert recht dade. Dair maende de Amman Jacoppe van Hoeboken alse Scepene, tusschen anetale ende antwoirde, ende na de ghetuyghnisse dier verhoert was watter sculdich af ware te gheschiene van rechts wegen, cort dairna de Scepenen hem besproken hebbende, soe vraechde Jacop van Hoeboken in minlicheden beide den partien of zy van desen ghescille hen yet souden willen keeren in IIII goede lude ende datse die bi vriendelicheden veraccordeerden ; dair verantwoirde her Heinryc van Sompeken yerst ende seide hem ghenuechde wel tsvonnissen, ende desghelyc soe seide de bastaert oic, ende begerde tvonnisse ; dair wysde tvonnisse dat sys op dien tyt niet alsoe vroet en waren ende vorstent ane meer ghesellen. Des anderen daeghs quam de bastaert ende volghde om zyn vonnisse te hebbene, doen wart tvonnisse bi den Scepenen gheoirdineert ende ghemaect, ende hiesch beide de partien vore oegen te comene, dair de bastaert quam, maer Her Heinryc die en quam niet ; doen begerde de bastaert ane den Amman van rechts wegen dat hi Her Heinrike bedwonge dat hi vore ogen quame, terstont maende dAmman een vonnisse hoe hi en sculdich ware te bedwingene, wysde tvonnisse dat hyt tsinen huyse wetachtich doen soude bi zinen clerc, dat hi quame om zyn vonnisse te anchoerne, ende waer hi niet en quame, dat men lude in

zyn goed leggen soude toter tyt dat hi quame ; het gheviel dat tsinen huyse wetachtich ghedaen was, maer hi en quam niet, doen werden lude in zyn goed gheleeght ; tSondaeghs dairna soe quam der Wet te kennessen dat Her Heinrike van Sompeken boven den ghedinge dat tAntwerpen hingh ende dair alrehande vonnissen af gegaen waren ende noch een vonnisse onder de Scepenen ruste, te Doerne, vore de Wet van dair, vervolghde om dair van den selven stucke recht te hebbene, des der Wet van Antwerpen wat vremde hadde, ende sendde rechte voert te Doerne waert eenen Rentmeester ende twee Scepenen om Her Henrike voirs. in dien te hebbene dat hi quame tAntwerpen ende ane hoerde zyn vonnisse, dewelke Rentmeester ende twee Scepenen dair ghereden zynde, vonden Heren Heinrike dair ende onderwysden hem alsoe dat hi gheloefde des anderen daeghs tAntwerpen te comene ende zyn vonnisse te anehoirne. Des anderen daeghs dairna, tsMaendaeghs XXVII dage in Novembry, soe quamen de voirs. Her Henryc van Sompeken ende de bastaert van der Ertbruggen, met haren vrienden, opter Scepenenhuis, in der Scepenencamer, omme hare vonnisse te anehoerne. Dair vraechde Jacop van Hoeboken den Amman aldus : Heer Amman, ghi hebt mi dair eens vonnissen ghemaent, wildys hoeren ? Hi seide : Ja ic, seght in Goeds namen. Daer luydde tvonnisse aldus : Heer Amman, alsoe bevroeden mi Scepenen, tusschen anetale ende antwoirde ende na de ghetuygen die verhoert zyn ende na Her Heinryx verlyen ende na al dats vore ons comen es, soe wysen wy den bastaert van der Ertbruggen volcomen ende vraeght alsoe ghevolghs eenenyegheliken Scepenen vore zyn hoeft, dwelke de Amman dede, ende zy volghdens alle.

Dit vonnisse was ghewyst int jaer M. CCCC. ende twee, XXVII dage in Novembry, opter Scepenenhuis tAntwerpen, ter presentien van Her Jorys Belle, Riddere, Scouthete, Clause van Steeland, Amman, Her Wouter van der List, Her Peter Bode, Her Gheldolf van der Zennen, Ridderen, Willem Noyts, Jacop van Hoeboken, Gielys Wilmaer, Claus van Winegeem, Jan Roebosch, ende Heinryc van Veltham, alse Scepenen, ende Claus van den Werve ende Jan vander

Heiden, Rentmeesteren, ende de clerke vander stad, ende vele goeder lude diet anehoerden.

Ende was ghewyst dairna, met eenen ghestrecten vonnisse, dat men dit voirgenomt vonnisse aldus in der stad register scriven soude tot eenre ghedenkenissen, mids dat de bastaert zeker begerde van Her Heinrike dat hi hem boven den voirs. vonnisse niet meer moeyen en soude, ende de Scepenen Heren Heinrike rike ghenoech ende wel ghegoedt ghenoech dairover kenden, etc.

---

18 December 1402 — 21 Januari 1404 (1405).

Oorlof om wapens te dragen.

fol. 15 v°. Int jaer M. CCCC ende II, tsMaendaeghs vore Sente-Thomaes dach.

Soe wart gheconsenteert Mase van Rode ende Jan tSmit dat zy draghen mochten elc I pansier, soe zy heymelycsten mochten, overmids dat zy in vreden staen jeghen Celen Celensone, van Roesendale, die vrede ghegheven hadde, den welken hi over heeft laten gaen. Dit wart ghedaen ter presentien van den Amman, Gielys Wilmaer ende Laureys Volkaert.

Item, opten selven tyt, wart gheconsenteert Wouteren Fransen, Jan Typ ende noch eenen haren neve elken al heymelic I pansier te dragene mids der onleden wille die zy hebben jegen Clause den Valke, dair Woutere boven vrede af ghequetst was. Presentibus Ammanno in pleno consilio.

Item, opten selven tyt, wart gheconsenteert Willeme ende Dankaerde den Moelnere, ghebroedere, ende Willeme

van Rythoven, elken met eenen knecht die redenlic van wandelingen es, in haren ate ende dranke wesende, een pansier al heymelic te dragene, mids der redenen wille dat hen een van haren magen af gheslagen es ende buten vreden staet, alsoe dat zy hen niet en weten jegen wien hoeden. Presentibus Ammanno et in pleno consilio.

Item, Willeme den Coninc, met eenen redenliken knecht in zinen dranke ende ate zynde, elc met I pansiere, mids der redenen dat hi niet bevreedt en can gheworden van der veeden die Her Philips van der Couderborch heeft jeghen goede lude van Ghend.

Item, Willeken van den Male, mids dat hi tanderen tiden ghequetst ende ghevreest gheweest heeft ende en weet niet van wien, noch en can niet gheweten jegen wien hi hem hoeden sal, soe sal hi gracelic ende bedectelic I pansier mogen dragen, al heymelic om hem mede verwaert tsine. Presentibus Ammanno et in consilio Dominorum.

Item, Victoer de Vos sal zyn wapene mogen dragen I jaer lanc na den dach dat hi lest in officien was van den Scouthetscape van den Waterlande, met I knecht redenlic ende gracelic. Presentibus ut supra

Item, de scouwevagere, mids der redenen dat zyn broeder eenen doetslach ghedaen heeft, dair hi gheenen vrede jegen de mage af ghecrigen en can, soe sal hi al heymelic I pansier mogen dragen, gracelic ende bedectelic toter tyt dat hi bevreedt worden mach, maer droe hi onredenlic of opembairlic syn pansier, soe soude ment hem ute mogen doen. Presentibus Dominis superius annotatis.

Jan Slabbaert, Claus Pauwelssone, Jan Coels } mids der redenen dat Laureys Slabbaert, haer broeder, eenen doetslach te Brugge ghedaen heeft, dairaf dat zy ombevreedt staen, ende en weten hen waerjegen hueden, soe zelen zy elc een pansier mogen dragen bedectelic ende gracelic toter tyt toe dat zy bevreedt dairaf zyn. II dage Januarii. Presentibus Dominis superius annotatis.

Andries Scoenhout,
Jan Scoenhout,
Willem Scoenhout, } mids dat Heine Scoenhout, haer broeder, int land van Aelst eenen man doet gheslagen heeft, dair zy de vriende niet af en kennen ende buten vreden staet, dat zy elc oec een pansier dragen mogen. Ut supra eodem die.

Jan Loep, mids dat hi in de Bamismerct dadinge hadde jeghen II ghesellen van Ghend dair hi ombevreedt af es, ende dair hi sonder zyn scout of verdiente mede toequam, alsoe hi ghetoent heeft, soe es hem gheconsenteert oic zyn pansier heymelic te dragene. Eodem die, presentibus ut supra.

Jan int Hof, mids dat hem Claus de Valke oploep doen wille sonder redene ende bescheide, soe es hem gheconsenteert een pansier te dragene. Eodem die ut supra.

Jan van Sompeken, natuerlic zone Heren Heinrycs, mids dat hi gedreycht was van Lippen den Keyser, sonder redene, was hem gheconsenteert I pansier te dragene.

Jan Bollaert, scipman, ende Jan, zyn zone, mids dat zy boven zoendinc ghedreecht zyn, soe mogen zy elc I pansier ende I knecht met hen, tot zy daeraf vrede hebben.

Claus de Herde
ende Gielys de Maerscalc,
zyn neve, } overmids dat hen Willeken Beys oploep ghedaen heeft om te evelne van zinen live ende bi ontide ghesocht heeft om hen te slane, sonder redene oft bescheid, wart hen beiden gheconsenteert ut supra, ter relacien Johannis de Werve.

Jan vander Brake, mids dat hi ghequetst was ende het noch buyten vreden staet, wart hem gheconsenteert I pansier te draghene bedectelic Anno tercio, XXI daghe Meys.

fol. 16. Item, ultima Maii, was gheconsenteert Peteren den Meyere al heymelic een pansier te draghene mids dat hi betoende dat hi ghedreycht ende ghewacht was overdient van vremden luden van Nyenhoven.

Item, sVridaeghs vore Chinxendach, was gheconsenteert Gorise Romans een pansier heymelic te draghene, mids dat hi seide dat een syn maegh wat dadinghen ende ghevechts ghedaen hadde te Dornyke, daeraf dat de partien hier comen waren die hi niet wel en kende.

Giele Damman, overmids dat hi ontseeght was van I cnape van Dendermonde, alsoe hi seide ende bi brochte, soe wart hem gheconsenteert te draghene I pansier.

Item, Heren Janne van Boudele es gheconsenteert een pansier heymelic te dragene, mids dat hi sonder verdiente ontseecht ende ghedreycht es van Arnde van Goerle ende zinen gheselscape.

Item, anno tercio, IX daghe Julii, soe wart gheconsenteert Janne Peteren I pansier te draghene al heymelic, mids dat hi goede redene betoende van dat hi ghedreycht ende ontseeght was van eenigen vremden persoenen onverdient, ghelyc hi dat clairlic toende.

Eodem anno, was gheconsenteert Janne den Man I pansier te dragene mids goeden redenen die hi daertoe toende. Presentibus Ammanno, loco Sculteti, et Scabinis.

Anno tercio, VIII dage Novembris, soe wart Janne van der Straten gheconsenteert I pansier te dragene mids zekeren noedzaken die hi toende van syns broeder wegen.

Her Libbrecht ende Joryse Scoteleeren, ghebroederen, van Brugghe, syn gheconsenteert, elc met I knecht, I pansier te draghene bedect, mids noetzaken die sy toenden, anno quarto, bi den Scoutet ende Scepenen, XXI daghe Meys, in de Chinxenmerct.

Anno XIIII[c] IIII, was gheconsenteert Adriane Moens, Willems Douwen knape, I pansier te draghene al heymelic, mids dat hi niet bevreet en conste gheworden. Presentibus Ammanno, loco Sculteti, Nycolao de Wyneghem, Wilhelmo Molnere, Johanne Willebeys. Datum ut supra, die XXI[a] Januarii.

Omstreeks 1402.

fol 24 v°. Dits den loen van den haringhe van den arbeyders.

In den yersten, van opslane van der last tonharinghs die men opten warf slaet .	I grote Vlems.
Item, dat men voert doet in Johannes huse ende tiert van opslane ende tierne.	II grote.
Item, dat men weder in scepe doet van den werve	I grote.
Item, dat men doet te Symon Pays oft te Willem Hoefs, van opdoene, van voerne ende van thierne vander last . . .	III grote.
Item, dat men voert tot Michiel Tollincs oft tot Aert Tollincs, van opslane, van voerne ende van thierne vander last . . .	IIII grote.

Ende dat elc man, die de coepluden daertoe gheerighen, warken mach desen vors. harinc, het zy met boemen, met waghenen oft anders.

Omstreeks 1402.

Briefwisseling over een hoofdvonnis door de Wet van Antwerpen gewezen in een geschil tusschen Herenthals en Brussel.

8 Februari.

fol. 92. Herde Lieve Genedige Vrouwe, Wy hebben verstaen, vut eenegher vliegenden maren, als dat de goede liede van uwer wet van Bruesele verhoert souden hebben oft willen verhoeren zeker ghetuyghen op tstuc aneruerende di·n van

Herentals ende dairaf dat vonnisse gheluydt zyn die bi ons, als tharen hoefde, ghehaelt waren, dwelke ghetuych, Lieve Ghenadighe Vrouwe, alsoe wy verstaen ontmoeten soude ende prejudicie draghen den voirgenomden vonnisse bi ons gegeven wezende, ende overmids, Herde Lieve Ghenedege Vrouwe, uwer edelre goedertierenheyt dit te kennen te ghevene ende in behoudenissen van den voirgenomden vonnisse dadt niet ghekrenct en worde, ende om te verhuedene alle onraet ende ghescil dat dairaf op staen mochte, soe eest dat wy U oetmoedelec bidde met vriendeliker begeerten dat U wille ghelieven vore U tontbiedene u goede lude van der Wet van Bruesele, ende hem dese zaken te kennen te ghevene, hem alsoe bi uwer wyser voirsienicheden onderwisende ende alsulc te hebbene dat zy gheenrande ghetuychnisse en verhoren, mids welken sententien oft vonnissen ghegeven mochten worden dair tvoirs. vonnisse, bi ons ghegeven wezende, yet mede ghequest ofte vermindert mochte worden, want wy emmer eyntlec bi onsen vonnisse meynen te blivene ende niet dairaf te sceydene in gheenre manieren, Herde Lieve Ghenedege Vrouwe, heirin alsoe uwe edele wyse voirsienicheyt voertkerende overghemerct de ghelegenheyt van den stucke als wy U met volcommender herten toe ghetrouwen ende ons hieraf laten weten uwe bescreven antworde bi desen onsen bode. Onse Lieve Heere God hebbe U altoes in zynre zaleger hoeden. Ghescreven desen VIII^{sten} dach in Februario.

Herde Lieve ende zeer Ghemynde Vriende. Wy hebben verstaen, vut eenegher vliegender maren, als dat ghi verhoert sout hebben oft willen verhoren zeker ghetuyghen op tsuc aneruerende dien van Herentals ende dairaf dat vonnissen gheluydt zyn bi ons, als tharen hoefde ghehaelt waren, dwelke ghetuych, alsoe wy verstaen, ontmoeten soude ende prejudicie dragen den voirgenomden vonnisse bi ons ghegheven wezende, ende overmids, Lieve Gemynde Vriende, U dit te kenne te ghevene ende in behoudenissen van den vonnisse voirgenomt dadt niet ghekrenc en worde, soe eest dat wy ane U versueken in vormen van rechte, fol. 92.

biddende vriendelec met zunderlinger begeerten dat ghi gheenrande ghetuychnisse verhoeren en wilt, mids welkere sentencien oft vonnissen ghegheven mochten worden, dair de vonnissen, die bi ons daeraf ghegheven zyn, yet mede ghequest ofte vermindert mochten worden van harer cracht, want wy emmer eyntlic dairbi meynen te blivene ende niet dairaf te sceidene in gheenre manieren, onse vonnissen en zelen ghehouden worden. Hierin, Lieve en zeer Ghemynde Vriende, alsoe uwe wyse voirsienigher bescheidenheit bewisende ende U dairin alsoe voeghende alsoe wy U volcomelec toe betrouwen ende ghi sout willen dat uw vonnissen bi ons ghehouden worden, daer wy harde node, op dat wyt wysten, eenich vercorten in souden laten ghescien, etc.

fol. 116. Herde Lieve Genedige Vrouwe, Wy hebben te meer stonden aen U ghescreven om des ghescils wille hangende tusschen uwer stad van Bruessele ende uwer stede van Herentals, daeraf dat vonnissen gheluydt zyn, dewelke bi ons, als ten hoefde, ghehaelt ende gegeven waren, dat men die vonnissen wilde houden staende sonder te laten vercortene, ende overmids, Lieve etc., dat wy verstaen dat dat ghescilt niet gheterminecrt en es ende dat stoed ende letsel gheworpen wordt in contrarien van den vors. vonnissen, mids welken wy zeer ernstelic achtervolcht ende van rechts wegen versocht worden van uwer stat van Herentals om onse vonnissen, die zy bi ons ghehaelt ende weder onverwisselt gheluydt ende ghepronuncieert hebben, in crachte ende in state te houdene, soe eest, Herde Lieve etc., dat wy des noch aen U scriven, biddende vriendelec met onsteger begherten dat ghi dit stuc soe aen nemen wilt, dat tusschen uwe vors. steden van Bruessele ende van Herentals ghetermineerdt ende gheeyndt worde ende dat wy dus scarpelic niet meer daerom versocht en worden, want, Herde Lieve etc., wy en souden niet mogen laten wy en moesten na ons vermogen doen dat onse vonnissen ghestarct ende ghehouden worden, daer wy tot noch toe onvercort af hebben gheweest.

Desghelike ane de stat van Bruesele.

Copia Bruessele. fol. 115 v°.

5 September.

Herde Lieve Gemynde Vriende. Want wat ghescils hangende es tusschen de goede lude van Herentals, in deen zide, ende eenege uwe poirteren, in dander zide, dairaf dat in tiden vorleden ghehaelt hebben gheweest hoeftvonnissen bi ons ende die weder te Herentals ghepronunciert zyn, onghewisselt ende onghekeert, alsoe sy van ons gegeven waren, ende overmids dat wy verstaen dat wat stoets gheworpen wordt dat den vors. vonnisse verminderen soude, soe eest, Lieve Vriende, dat wy U bidden met vriendeleker begheerten dat ghi alsulken vonnisse, alse die van Herentals bi ons, als tharen hoefde, ghehaelt hebben, wilt houden ende doen houden van weerden, sonder yet te laten vercortene, ghemerct, Lieve Vriende, oic dat dese zaken al ghehandelt waren eer de goede lude, die partien syn, uwe poerteren worden, niet min wy meynen eyntlic bi onsen vonnisse te blivene ende niet daeraf te sceyden, zy en zelen ghehouden worden, dairomme, Lieve Vriende, wille U ghelieven uwe wyse vorsiennicheyt hierin te keerne alsoe uwe bescheydenheit versinnen zal datter toe behoert ende wy U toe betrouwen, ons des overscrivende uwe goede meyninge bi desen uwen bode. God zy met U. Ghescreven v dage in Septembri.

---

8 Januari 1402 (1403).

Getuigschrift in een geschil tusschen Jan van Ranst en Jan de Staelmakere, van Dordrecht.

fol. 114 v°. Copie op tstuc van den Staelmakere van Dordrecht ende Janne van Ranst.

Wy Scepenen ende Raid vander stad van Antwerpen doen te weten allen luden dat, omtrent VIII weken vorleden der date van desen letteren, quamen opter Scepenenhuis tAntwerpen vore den Scoutet, vore den Amman van Antwerpen ende vore ons Arnd Mabertyn, in den name van Janne van Ranst, alsoe hi seide, in deen zide, ende Jan de Staelmakere, van Dordrecht, in dander zide, dair alrehande handelinge ende woerde waren van tween ghevanghenen die onder Janne van Ranst ghevanghen saten, de welke vormaels den vors. Janne den Staelmakere swaerlic ghequetst ende zyn goed ghenomen hadden, dairommé dat zy onder onsen gheduchten Here van Bourgongnen ghevangen waren ende mids zekeren divisen ende met vonnissen ons gheduchts Heren manne, na den rechte vanden lande, den vors. Janne overghelevert, wart soeverre ghedadinght tusschen den vors. Arnde Mabertine ende Janne den Staelmakere dat de vors. Arnd gheloefde teenen benoemden dage den vors. Jan den Staelmakere te leverne XXV Vlemsche nobele, oft VI scellinge grote over elken nobel, tAntwerpen in den wissel, oft dair hys wel versekert ware, oft, waer hi des niet en dade, dat men dan teenen benoemden dage dairna volcomelic rechten soude ende de vors. ghevanghene, na inhoudt svonnissen van ons gheduchts Heren mannen, dair zy mede over ghelevert waren, dairaf dat beide de vors. dage overleden zyn ende gheen van beiden den vors. gheloften volschiet en es, vutghenomen dat wy verstaen dat over een vanden ghevangenen vors. gherecht zyn soude, ende ommedat redene versoect der waerheit ghetuych te geven, soe hebben wy

onsen zeghel vanden saken op dese letteren doen drucken in ghetuychnisse der dingen vorscreven. Gegeven in den jair Ons Heeren M. CCCC ende twee, VIII dage in Januario, na costume sHoefs van Camerike.

---

26 Maart 1402 (1403).

« *Correctie.* »

Heine de Witte, de metser, overmids onredelikere wandelinghen die hi dicwile bi nachte ende bi ontide nu onlanghe ende daer te voren ghedaen heeft, soe sal hi trecken ende I pelgrimagie doen tSente-Jacobs in Galissien ende vuter stat ende bewisingen van Antwerpen porren bi sonneschine, ende niet weder comen binnen der stat oft bewisingen van Antwerpen hi en hebbe die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat dat hise ghedaen heeft, ende dat hi nochtan niet in en sal moghen coemen hi en hebbe sHeeren ghemoede ende der stat ghemaect I roede muers met gariten daerse hem de Rentmeesters bewisen te makene, ende waer hi anders de contrarie dade, dat ware op syn hoeft. Dit gheschiede int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende twee, des Maendaeghs na Onser Vrouwen dach Annuntiatio, dat was XXVI dage in Meerte. fol. 96.

Daaronder : Heins Witten brief was ghetoent ende overbracht XXV dage Junii anno tercio.

---

3 Mei 1403.

« *Correctie.* »

fol. 96. Dese correctie van Clause ende van den wachtere ghesciede anno M. CCC^{mo} (1) et tercio, III^{a} die mensis Maii.

Claus van Liere, de metser, overmids dat hi boven vonnisse ende recht ghequetst heeft Janne den Costere, sinen swager, ende tvonnisse ten hoede ghehaelt heeft, soe sal hi den Heere ende der stat teren, doen eene pelgrimagie tSente-Jacobs in Galissien ende vuter stat ende bewisingen van Antwerpen porren bi sonneschine, ende niet weder comen binnen der stat oft bewisingen van Antwerpen hi en hebbe die pelgrimagie ghedaen, ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat dat hise daeromme ghedaen heeft, ende dat hi nochtan niet in en sal moghen binnen der stat oft bewisingen hi en hebbe sHeeren ghemoede ende der stat ghemaect I roede muers met gariten op de veste ende den ghequetsten ghebetert ende ghezoent bi minnen oft bi rechte, waer hi de contrarie dade ende anders inquame binnen der stat oft bewisingen, dat ware op syn hoeft. [Item es ghestelt zyn garite te maken tot Paesschen anno v°, borge Peter Magerman, Peter Bloc ende Claus Colensone. Hi sal syn borge quiten etc. Presentibus Noyts, Rythoven, Winegheem] (2)

Item, Gielys, der stat wachtere, overmids dat hi der jonghers scutters pinseel af trac, soe sal hi trecken bi zonneschine vuter stat ende I pelgrimagie doen tOnser Vrouwen te Halle ende daeraf goede kennisse bringhen eer hi weder in comen sal.

Daaronder : Gielys heeft zinen brief bracht V daghe Meys.

Claus brief van Liere was ghetoent ende overbracht XXIIII daghe Meerts.

---

(1) *Lees :* M CCCC^{mo}.

(2) *De woorden tusschen haakjes werden door eene andere hand bijgevoegd.*

31 Mei 1403.

Regeling der ontucht en verbod te spelen, enz. op O. L. V. kerkhof.

Het wart gheordineert bi den Scouthete, Scepenen ende Raide van der stad, anno tertio, ultima die Maii. fol. 62 v°.

Dat van nu voerdane tallen tiden, alle vroukene van stade, die opembaerlic int boerdeel zitten, hare steden hebben zelen ende houden ten plaetsen ende steden hierna benoemt, te wetene es : in den yersten, opten Guldenenberch ; item, opten Caudenberch ; item, in de Boxstege ende op de butenste vesten vander stad ende nergherinx in gheenen anderen plaetsen noch straten binnen der stad, alsoe van outs ghecostumeert es. Ende wie de contrarie dade, dat ware van elken vroukene op de peyne van III royalen, half tsHeren behoef ende half ter stad behoef.

Item, soe wie dat den voirs. vroukene van levene eenige huyse of cameren verhuerde, vercochte oft ter hand liete omme opembair bordeel in te houdene, anders dan ten voirs. steden die bovenghenoemt zyn, die souden verboren de voirs. peyne.

Item, van den ghenen die stoven houden beneden tFleeschuys, in de Wyngaertstrate oft eldere binnen der stad, dat zy niet meer vroukene in hare stoven houden en zelen dan die den goeden luden in der stoven dienen mogen, dats clairlic te verstane dat zy gheene wyfkene opembairlic vore hare doren en zelen laten zitten, ghelyc of zy in bordeele saten, op de voirs. peyne.

Voirdane es gheordineert dat men van nu voerdane op Onser Vrouwen kerchof gheenrande spel spelen noch hanteren en sal mogen, noch gheen cabret dairop houden. Wie de contrarie dade soude verboren I royael. (1)

---

(1) *Doorgehaald en op den bladrand* vacat ; *achter het laatste artikel* : dit point blyft in synre macht al eest dat doersleghen es.

6 Juni 1403.

Ordonnantie voor de « serckmeesters. »

fol. 69 v°. Het es gheordineert bi den Scepenen ende Raide ghemeinlic vander stad anno tercio, VI dage in Junio.

Dat alle deghene die van der stad weghen sercmeesteren ghestelt ende gheordineert zelen worden ende eed dairaf doen zelen of ghedaen hebben, dat zy voirdane, mids dien laste, tallen dagen los, vry, quite ende onghehouden zelen zyn, dat zy niet serken noch waken en zelen, noch dat zy niet vuttrecken en zelen soe wanneer als men ute trect, het zy van beden oft van ghemeinre hervaert, ende dat zy, noch negheen van hen, dairaf gheenen cost noch last hebben en zelen.

Maer zy zelen met haren ambachte scoten ende loten ghelyc haren anderen medeghesellen van allen anderen zaken, vutgenomen van den pointen voirscreven.

---

19 Juli 1403.

Vonnis over eenen erfcyns op een goed te Wezele met kopij van den rentbrief.

2 Februari 1361 (62).

fol. 56 v°. Wy, Scepene van Wesele, maken cond allen denghenen die desen brief zelen sien ende hoeren lesen dat comen es voer ons Willem van Wezele, ende bekende ende verlide dat hi vercocht heeft Clarissien, dochter Jan Diederycs wilen was, eenen ouden scilt ende eenen halven, goet ende custbaer van goude ende van ghewichte, oft de weerde

daeraf in anderen goeden ghelde, om een somme van penningen die hem wittelec ende wael vergouden is, haer Clarissien ende haren nacomelingen erflec ewelic ende emmermeer, dewelke Arnoude de Grave pleeght te gevene van drien buyndere ettingen, luttel meer ocht min, die ghelegen syn tenden de vyf buender aen den dyc die hi Arnoud houdende es ende daer brief af ghemaect syn, te gheldene ende te ghevene telken Sente-Baven daghe der vors. Clarissien ende haren nacomelingen eewelic ende emmermeer, ende de vors. Willem heeft gheloeft der vors. Clarissien te warien jaer ende dach van allen commeren ende calaengien van desen vors. oude schilde ende eenen halven, ende hiertoe es de vors. Clarissie comen voer hof ende voer Heere, met manessen srechters, met wysdoeme der Scepenen ende gheen poent achterghelaten van rechte, ende om de meere zekerheit heeft de vors. Willem sinen zeghel aen desen brief ghehangen met den Scepenen van Wezele. In kennessen der waerheit hangen wy, Scepenen van Wezele, onsen ghemeenen zeghel aen desen brief, int jair Ons Heeren als men (screef) (1) dusent drie hondert seestich ende een, op Onser Vrouwen dach ter lichtmissen in Sporkille.

Van desen brieve, dair dese copie vut ghemaect was, hadden de nomboiren van Jacops Lynmakers kinde een vonnisse hier tAntwerpen jegen Aerde vanden Houte alsdat deghene die Willems goede van Wezele beseten hadden ende besaten ende hantplechten, dat deghene dese goede vry houden souden op desen voirgenoemden chys. Ende dit vonnisse was ghewyt in de vol banc van Scepenen Her Heinric van Sompeken, Her Wouter vander List, Her Gheldolf vander Sennen, Her Claus van Rythoven, Her Willem de Moelnere, Her Laureins Volkaert, Her Jacop van Hoeboken, Her Gielys Wilmaer, Her Jan vanden Werve, Her Jan vander Heyden, Her Jan van den Lare, Her Gheerard van Starkenroede. Ende dit was int jair M. CCCC. ende drie, des Donderdaghes na Alder Apostelen dach in Hoeymaend.

---

(1) *Dit woord is in den tekst vergeten.*

25 Juli 1403.

Verbod van « taellieden te moghen veranderen. »

fol. 43 v°. Het es gheordineert bi den Scepenen anno tercio, XXV dage Julii, soe wanneer alse partien jeghen malliканderen in rechte comen ende taelmanne ghenomen hebben, dat elke partie dan zinen taelman behouden sal die hi yerst begheert heeft, toter tyt toe dat dat ghedinge volvuert ende gheeyndt es, alsoe verre alse die taellude vore oghen zyn.

Juli 1403.

« Vonnisse de consensu partium » in een geschil tusschen Hendrik van Sompeken en Geeraard van Wesenbeke.

fol. 56 v°. Overmids dat Heren Heinrike van Sompeken, Riddere, voirmaels in handen comen zyn eenige goede binnen der meyerien van Zanthoven ghelegen, gheheeten tgoed ter Smissen, vut crachte van Scepenenbrieven van Antwerpen die hi van zekerer renten dairop sprekende heeft, dair namails quam Her Gheeraert van Wesenbeke, Riddere, Richtere tot Zanthoven, ende taelde na dese selve goede metten rechte om eens somerperds wille dat hi meinde dat Mynvrouwe van Brabant dairop sculdich ware te hebben, ende dede den vors. Heren Heinrike wat onghebruyces van den voirs. goede, dwelke Her Henryc toende der Wet van Antwerpen die terstont dairom ane Her Gheeraert screef, vermanende van rechts wegen dat hi Heren Heinrike vors. des voirs. goeds rastelic liete ghebruyken, dat hem vut crachte van zinen Scepenenbrieven in handen comen was, of dat hi tAntwerpen quame teenen benoemden dage ende

toende de redene ende bescheit die hi dairtoe hadde; Soe eest dat int jair Ons Heeren M. CCCC. ende drie, in de maent van Julio of dairomtrent, de voirs. Her Gheeraert met Heren Janne van Ymmersele, Marcgrave des lands van Rien, dien hi met hem brachte, quamen opter Scepenenhuis tAntwerpen dair zy metter Wet van Antwerpen alrande handelinge van woerden hadden onderlinge den voirs. stucke anegaende, wart soeverre ghedadinght ende eendrachtelic gesloten, bi consente van Her Gheeraert van Wesenbeke ende van Heren Henrike van Sompeken vors. ende bi goetdunkene van der Wet van Antwerpen ende van den Marcgrave vors., dat de voirs. Her Heinrike voirdane der vors. goede ter Smissen rastelic ende paysivelic ghebruken soude, ghelyc alse zy hem vore ghebrec van sinen Scepenenbrieve in handen comen waren, behoudelic dat Her Heinryc of deghene die de vors. goede namails ghebruycten altoes Mervrouwen van Brabant of haren nacomelingen leveren souden een zomerperd, soe wanneer alse de Here van den lande of de Ridderen ende cnapen ghemeinlic metten lande wt trocken. Sonder argenlist ende anders niet ende behoudelic dat Her Henryc betalen sal den erfchys van den voirs. goede ende alle andere Scepenenbrieve die andere zyn dan de zinen.

Juli 1403.

Vonnis over het bezit van lyftocht aan leengoederen.

Anno tercio in de maent van Julio. fol. 63.

Soe was ghewyst met eenen vonnisse dat Joffrouwe Beatrix van Duffele, wettich wyf wilen Jans Papen, hare leefdage lanc ende niet langere, hare tocht ende bilevinge behouden

soude ane de helft van allen alsulken leengoede alse Jan de Pape achter hem ghelaten heeft.

Presentibus Her Wouter vander List
Her Gheldolf vander Zennen
Her Claus van Rythoven
Her Willem de Moelnere
Jacop van Hoeboken
Gielys Wilmaer
Laureys Volkaert
Jan vanden Lare
Jan vander Heyden
Gheeraert van Starkenrode
Jan vanden Werve.

---

2 Augustus 1403.

« Correctien. »

fol. 96. Anno tercio, IIa die Augusti.

Jan van Bruesel, vischcoepere, ommedat hi hem onredelic ghedreghen heeft jeghen myn Heere den Scouthet ende overmoechdelic daer hine in handen hadde omme ter vanghenissen waert te leydene, ende mids dat hi sassemheyt bedreven hadde, soe sal hi daeromme doen I pelgrimagie tOnser Vrouwen te Rutsemandouwe ende vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen porren bi sonneschine, ende niet weder daer binnen comen, hi en hebbe die pelgrimagie ghedaen ende daeraf goede brieve ghesonden den Heere ende der stat dat hise daeromme ghedaen heeft, ende dat hi nochtan niet weder in sal moghen comen hi en hebbe sHeeren ghemoede. Waer hi de contrarie dade ende anders inquame binnen der stat oft bewisinghen, dat ware op syn een hant.

Daaronder : Den brief van Jans pelgrimagie wart ghetoent anno tercio, VIII daghe in Octobry.

Item, Alyt, Jans maerte vors., ommedat sy hem dicwile quade boetscapen aenbracht heeft daer hi syn lyf omme in avontueren heeft gheset ende syns goeds vele daeromme ghequyst, soe sal sy doen I pelgrimagie ten Drie Coninghen te Coelne, ende darwart porren alsoe vors. es, ende niet weder incomen, sy en heefse ghedaen ende goede brieve ghesonden alsoe vors. es, ende dat sy daerentenden twee jare vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen sal moeten bliven. Waer sy de contrarie dade, dat ware op haer een oere.

Daaronder : Den brief wart ghetoent anno nono, IIII daghe Septembris.

---

2 Augustus 1403 ?

Verbod op het slaan van noten, aanduiding der plaats voor het houden der vogelenmarkt en maatregels tegen brand.

Vordane soe was gheboden dat niement de noten, die op tkerchof staen, afslaen noch worpen en sal, op de pene van eenen royael. fol. 96.

Item, van den voghelen, die men vore de kerke oft op tkerchof vore de logye te vercoepen plach, vordane vercoepen sal vore den wissel.

Item, dat men water ende leederen vore de doren setten sal vore ongheval van brande op de peyne dier op staet.

---

30 Augustus 1403.

« Schepene quictantie » *ten voordeele van Alsteen de Lichte.*

fol. 69. Anno tercio, xxx dage Augusti,

Soe kenden Willem de Moelnere ende Jan van den Lare, alse Scepenen, op haren eedt, dat Alsteen de Lichte vore hen, alse vore Scepenen, quite ghescouden heeft ende scout clairlic quite tallen dagen Joffrouwe Lysbeth, Mirvrouwen dochter *in den Odevare,* van allen zaken ende heysschen die hi haer heysschende mocht zyn, het zy met Scepenen of anders, ende bat denselven Willeme ende Janne dat zy dat op hem kenden alse Scepenen.

Presentibus den Amman
Her Wouter vander List
Her Henryc van Sompeken
Her Gheldolf vander Sennen
Her Claus van Rythoven
Hoeboken
Moelnere
Wilmaers
Volkaert
Heyden
Lare
Starkenrode.
} Scepenen.

10 September 1403.

Ordonnancie voor de herbergiers, over het verlichten der straten; en over de maten en gewichten.

Het was gheordineert anno tercio, x dage Septembri [opte herbergiers ende hoeren salaris.] (1) fol. 39 v°.

Dat gheen ostelier binnen Antwerpen van I perde dat men hen ter herbergen bringt, niet meer nemen en sal van voederne met III vaten corens dan IIII grote Vlems, onder dach ende nacht.

Item, van II vaten corens elc perd dat vernacht in de herberge, III grote Vlems.

Item, van elken perde dat men vloeghs in de herberge brenght ende I vat corens gheeft, dat sal betalen I ouden Vlaems.

Wie meer name dan vors. es, die soude verboren I royael, half den Here ende half der stad.

Item, dat eenyeghelyc binnen stad I lanteerne savonds vore syn huys hangen sal met I kersen daerin, op den broke van outs ghecoustumeert.

Item, dat hem I yeghelyc beware, het zy poirtere, het zy vremde, dat hi elken zyn mate ende zyn ghewichte geve die jeghen hen coepmanscap hanteren, op den core die daertoe staet, etc.

---

(1) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

18 September 1403.

Belofte van overlevering van eenen vidimusbrief.

fol. 115 v°. Int jaer Ons Heeren M. CCCC ende drie, XVIII dage in Septembris, soe ontfinc Godevert de Cuypere, der stat bode oft dienere van Liere, I Scepenenbrief van Antwerpen van Johannes Winnen, ruerende van lyfrenten van rogghe die hi vercreghen hadde jeghen Janne Abs, alsoe die brief inhilt, ende gheloefde alse goed man wart dat zake dat eenich ghescil daeraf namaels toequame oft dat hi enige brieve daeraf vore ghehadt hadde oft yemende doen halen, dat hi Jannes Winnen desen nabrief weder overgheven sal ende daermede niet warken noch syn sone ende hem houden aen syn yerste brieve. Present wesende Jacop van Hoboken ende Jan van den Lare alse Scepenen van Antwerpen in dien tiden, etc.

---

7 December 1403.

Verbod op het planten van « wyngaert opter straten. »

fol. 70. Gheordineert anno tercio, VII dage Decembri.

Dat niement binnen Antwerpen wyngaert planten noch setten en sal vore ter straten, boven of beneden, ende soe wie eenigen wyngaert vore zyn hanthoeft staende heeft ter straten waert, datten die af sal doen doen ende te nieute tusschen dit ende half Meerte naistcomende, op de payne van X royalen, half tsHeren behoef ende half ter stad behoef. Wies niet en dade, nochtan soude hi en af doen ghelyc voirscreven es.

---

19 December 1403.

« Commissie van Schouteth » voor Hendrik van Reygersvliet.

Int jaer M. CCCC ende drie, XXIX daghe in Decembry, soe toende Her Henric van Reynghersvliete ons gheduchts Heren commissie van Bourgongnen, daer hi hem mede beval Scoutete van Antwerpen te syne ende dede sinen eed opten selven dach voer Her Wouteren van der List, Her Gheldolf vander Zennen, Her Jan vander Elst, Ridderen, Claus van Rythoven, Willem de Molnere, Laureys Volkaert, Claus van Wyneghem, Gheerd van Sterkenrode, Claus van der Elst ende Jan van Borsbeke, Scepenen dicte ville, Willem Noyts ende Claus van den Werve, alse Rentmeesteren, etc. fol. 106 v°.

Philippe, filz de Roy de France, duc de Bourgogne, Conte de Flandre, dArtois et de Bourgogne, Palatin, Seigneur de Salins et de Malines, A touz ceulx qui ces présentes lettres verront, Salut. Comme nostre amé et féal Chevalier Messire George Belle, qui longuement et loyamment nous a servi en loffice dEscoutête dAnvers et aussi du pais du Waterland et des appertenances et appendences, pour aucunes causes raisonnables quil nous a fait exposer, nous ait nagaires fait supplier et requérir estre deschargé dudict office, savoir faisons que pour les bons rapport et tesmoingnage à nous fait de la personne de nostre amé et féal Chevalier Messire Henry de Reynghersvliete, nous confians à plain de sa preudommie et bonne diligence, ycellui avons fait, ordonné, commiz et institué, et par ces présentes, faisons, ordonnons, commettons et instituons nostre Escoutête de nostre ville et chastellenie dAnverpen et aussi du pais du Waterland et des appertenances et appendences dessus dictes pour et en lieu du dict Messire George, lequel à sa grant requeste et poursuite, comme dit est, nous en avons deschargé et

descharguons par ces mesmes présentes, par lesquelles nous avons donné et donnons audict Messire Henry povoir et auctorité de faire et faire faire droit et loy à ceulx qui le requerront et quil appertendra, de lever, recevoir et exécuter les explois dudict office dEscoutête, et en oultre de faire tout ce que bon et loyal Escoutête puet et doit faire et que audict office appartient, aux gaigues, droiz, proffiz et émolumens acoustuméz, tant comme il nous plaira, et dont il sera tenu de faire le serment acoustumé ès mains de Révérend Pêre en Dieu lEvesque dArras, nostre amé et féal Chancelir, lequel nous avons commiz et député à le recevoir de lui. Si donnons en mandement à noz améz et féaulx gens de nostre Conseil et de noz comptes à Lille, que ledict Messire Henry ilz mectent ou facent mectre en possession et saisine des diz offices dEscoutête dAnvers et dudict pais du Waterland et diceulx ensemble, des gaiges, droiz, prouffiz et émolumens dessus diz, le facent, sueffrent et laissent joier et user plainement et paisiblement, et en oultre à tous noz officiers et subges requérons les autres quil appertendra, que à ycelui Messire Henry, en faisant et excerçant les diz offices, obéissent et entendent diligemment sans lui en ce faire aucun destourbier ou empeschement. Mandons aussi à noz dictes gens des comptes que par rapportant pour la première foiz vidimus de ces présentes, soubz séel autentique ou copie collationnée en la Chambre de noz comptes ou par lun de noz Secrétaires, ilz allouent ès comptent dudict Messire Henry les gaigues acoustuméz et les lui rebattent de la recepte des explois de son dit office, sans contredit ou difficulté, nonobstant ordonnances, mandemens ou défenses à ce contraires. En tesmoing de ce nous avons fait mettre nostre séel à ces lettres. Donné à Paris le XIXe jour de Décembre lan de grâce mil CCCC. et troiz.

Par Monseigneur le Duc,

FARCY.

Ainsi estoit elle signé sur le doz :

Le XIXe jour de Décembre lan mil CCCC. et trois, Messire

Henry de Reynghersvliete, Chevalier, nommé au blanc de ces présentes, fist le serement acoustumé de loffice, dont mention est faicte oudict blanc, ès mains de Révérend Père en Dieu Monseigneur lEvesque dArras, Chancelir de Mon seigneur le Duc de Bourgogne.

Farcy.

1403.

Afrekening van Jan Zymaer en Gielis Damaes over hun beheer van den tol van Antwerpen.

Wy, Scepenen ende Raid van der stad van Antwerpen fol 23 v°. doen te wetene allen luden dat Jan Zymaer ende Gielys Damaes, van Kersavonde int jaer Ons Heeren M CCCC ende een, een jaer lanc gheduerende toten jare M CCCC ende twee daernaest volghende, dat sy van der stad weghen den tol van Antwerpen gheregeert hebben, wel ende wettelic hebben gherekent vore ons ende clairlic overbracht in ghescrifte met wettegher rekeningen, soe wes van den tolle vors. in groten ende in cleynen, in naten, in drogen ende in al dat den tol voirs. toebehoert, in wat mannieren dat es, bynnen den jare voirs., comen es ende ontfaen ende der stad voirs. volcomelic ende al voldaen hebben, alsoe dat wy in den name van der stad dies wel ghepayt zyn ende ons daeraf beloven ende den voirs. Janne ende Gielyse, hare oyr ende nacomelinghe van den tolle voirs. van desen voirs. jare ende van allen saken die daerane cleven mochten of dairtoe behoirden te doene clairlic quite schelden tallen daghen ende ghelovense van der voirs. stad wegen daeraf altoes scadeloes ende onghemoyt te houdene. In oircondscape der waerheyt hebben wy der stad zeghel van Antwerpen hierane doen hangen. Gegeven int jaer Ons Heeren M CCCC ende drie.

1403.

Zoen over aanslag op Laureis Mussche.

fol. 97 v°. Dit es tsegghen ende ordenanche die Her Henryc van Reghersvliete, Riddere, Scouthet, ende de Scepenen ende Raed ghemeynlic vander stat gheseeght ende gheordineert hebben, alse vander beternissen ende zoendinghe die Gorys Romans ende Jan Bornecolve doen selen Laureyns Musschen vander quetsueren die sy hem vormaels ghedaen hebben.

In den yersten, alse vore de smerte, scade ende coste die Laureyns leden heeft, ende na dat de Heeren bevonden hebben hoe dat tstuc toecomen is van beghinne, soe sal Gorys Romans den vors. Laureynse gheven x ℔ grote Vlems, ende die betalen deen helft daeraf te Kerssavonde naistcomende ende dandere helft tSente-Jansmisse dairna volghende.

Item, soe sal de vors. Gorys den vors. Laureynse ende sinen vrienden teeren ende te moetzoenen trecken eene pelgrimagie tSenter-Claus ten Oestenbaren, tusschen dit ende Paesschen naistcomende, oft den vors. Laureynse daervore gheven drie ponde Vlaemscher grote, welc dat Gorys liefst sal hebben.

Item, soe sal Jan Bornecolve in sinen propren persoene trecken een pelgrimagie den vors. Laureynse ende sinen vrienden te moetzoenen ende teeren, tSente-Jacobs in Galissien ende daeraf den vors. Laureynse goede brieve bringhen, dat hi hem die teeren ende te beternissen ghedaen heeft, eer hi binnen der stat of bewisinghe van Antwerpen comen sal. Op syn een handt, waer hi des alsoe niet en dade.

Vordane soe es der Heeren segghen al waert dat de vors. Jan Bornecolve in eneghen ghebreke ware van sier vorseider emenden te doene, dat nochtan de vors. Laureyns ende Gorys ghesoent sullen bliven in der vormen voerscrèven.

Ende hiermede soe zyn zy in beiden ziden wel ende wittelec verzoent, ende wie hier jeghen dade in enegher manieren, dat soude syn op zoenbrake ende op vredebrake.

1403 — 1 Juni 1405.

Oorlof om wapens te dragen.

Anno tercio, soe wart desen persoenen ghe- consenteert pansiere te draghen bi consente Scouteten ende der ghemeinre Wet. fol 17.

Yerst, Willeme ende Dankaerde den Moelnere, elc met I knecht, mids dat Willem bi nachte metter vuyst gheslaghen was ende niet en weet van wien, soe sal elc heymelic I pansier dragen mogen.

Item, Woutere Franse, Jan Tip ende I haer neve, elc I pansier om der onleden wille van Wouter Fransen. (1)

Jan Bollaert, hem derden, prout in proximo folio (2) mids der onleden van Flore Enghele.

Jan int Hof, prout in proximo folio (2)

Jan van der Straten, prout in folio proximo. (3)

---

(1) *Zie bladz.* 416.
(2) *Zie bladz.* 390.
(3) *Zie bladz.* 391.

Willeken Colle om den doetslach die zyn broeder ghedaen heeft, dair hi hem niet af en can bevreden, soe sal hi heymelic I pansier moeghen draghen.

Jan Coels, Jan Slabbaert, Claus Pauwels sone ende Wouter Jans sone, overmids dat Laureys Slabbart, Jans broeder, I doetslach ghedaen heeft te Brugghe, ende zy niet en weten vore wien dat zy hen hoeden oft wachten mogen, soe wart hen gheconsenteert elken I pansier al heymelec ende bedect te draghene.

Willem van den Male es gheconsenteert te draghene heymelic een pansier, sonder eenige andere wapenen, te weten es tusschen der dachclocke tyt ende diefcloc tyt, ende waer hi bevonden worde vore de dachclocke of na de diefclocke met zinen pansiere, dat hi dan den broke ghelden soude, mids dat hi ghetoent heeft dat hi viande heeft dair hi hem niet vore en can ghewachten.

Reynere van Heydentongeren es gheconsenteert I pansier te draghene bi den Scoutete ende Scepenen, XV Meys.

Jan Loep es gheconsenteert I pansier te draghene, mids nootsaken die hi betoent heeft, XIX daghe Meys.

Jan van Sompeken, naturalis Domini Henrici, I pansier ut supra, eodem die.

Laureys Jans sone es gheconsenteert I pansier te draghene, mids noetzaken die hi betoende, van eenen sinen oem die te Dordrecht eenen doetslaghe vormaels dede ende de partien niet en kent daer hi hem vore hoeden mochte, XXVII daghe Junii.

Jannes Daneels es gheconsenteert I pansier te draghene, mids noetzaken die hi toende van eniger van sier maghe weghen die wat ghedadinght hadden, etc. prima Julii.

Peter Adaems es gheconsenteert I pansier te draghene mits noodzaken die hi betoent heeft. Item, Lodewyke Oegaert diesghelycs, beide van eenen stucke.	XIII daghe in Julio.

Item Bouden den Vos es gheconsenteert bi den Scouthete ende Scepenen I pansier te draghene mids dat syn wederzake den vrede over heeft laten gaen, van doetslage, etc. XXI daghe in Julio.

IIII die Septembris.

Peter Vloghe, I pansier Jordain van den Walle, I pansier Gheerart Peterssone, I pansier Gheerart (*sic*), van Amstelredamme, I pansier Willem Bode, I pansier	ut in forma, presentibus Sculteto et Scabinis.

VI die Septembris.

Gheconsenteert Baghel Arde I pansier, ut in forma, presentibus Sculteto et Scabinis.

Anno quarto, in de maent van Novembry, soe wart gheoirloeft den ghesellen hierna bescreven elken I pansier te dragene, mids grote veeden dair zy in liggen : fol. 16 v°.

Yerst, Ysebrant Heyne
Item, Heinryc, zyn broeder,
Item, Gheert Peters zone
Item, Jan Heinnekens zone
Item, Vranc Jans zone
Item, Bruyninc Eghbrechts zone.

Anno quarto, IX die Februarii.

fol. 16 v°. Soe was gheconsenteert bi den Scoutete ende Scepenen dat de drie Coermeesteren haer pansiere temelic ende gracelic zelen moghen draghen.

Item, Wouter Franse ende Jan Typ, elc een pansier, behoudelic dat zyt na de diefclocke niet dragen moghen.

Willem van den Male, prout in proximo folio. (1)

Claus Alleyn es gheconsenteert I pansier te draghene met eenen knecht, gracelic ende temelic, mids noetzake die Claus toende, ende na de diefclocke en sullens sys niet moghen draghen.

Claus sone van den Morter, met I knecht, elc met I pansiere, ut supra.

Bouden de Vos es gheconsenteert I pansier, ut supra.

Wouter Magerman
Jan ende Henryc Meerte } elc met I pansiere, ut supra.
Willeken Colle

Clause Pauwelssonen
Jan Slabbaert
Jan Coels } elc met I pansiere.
Jan Thys
Wouter Janssone

Adriaen Moens was gheconsenteert pansier te draghene bi den Heere ende bi der stad, XXI daghe in Februarii anno predicto.

(1) *Zie bladz.* 414.

Int jaer Ons Heren M. CCCC. ende vive, den yersten dach van Junio, soe was gheconsenteert Henryc Weys I pansier te draghene bi consente van den Amman, alse Scouteten stedehoudere, ende van den Rentmeesteren ende Scepenen in den ghemeynen hoot, mids dat hi nootsake voer hem toende, etc. fol. 17 v°.

Item, op den selven dach, soe was gheconsenteert Nout Boden, huydevettere, oec I pansier te draghene, de eodem facto.

---

25 Februari 1403 (1404).

« *Correctien.* »

Dese correctie was ghedaen bi Her Heinryc van Reygersvliete, Scoutete, ende bi de Scepenen op Sente-Mathys dach, Anno tertio. fol. 97.

Claus van Parke, vleeschouwere, overmids dat hi der stad yserwerc van haren poirten gheslagen heeft ende andere huysalam dairaf doen maken ende dat hi andere onseden vele ende menichwerven ghehanteert heeft, etc., soe sal hi trecken bi sonneschine uter stad ende bewisingen van Antwerpen ende doen I pelgrimage tSenter-Claus ten Oestenbaren, ende na dat hi daeraf goede brieve ghesonden heeft, soe sal hi uter stad bliven IIII jare ende niet incomen hi en hebbe tsHeren ghemoede. Op zyn hood.

Janneken Bornecolve, overmids dat hi boven ghelcyde dat hi van den Here hadde van broken die hi vore ghedaen hadde omme zinen broke af te leggen met Gorys Romans, quetste eenen goeden scamelen cnape, gheheeten Laureys Mussche, binnen der goeder lude huis, sonder

ontsegghen, ende mids vele anderen onseden die hi ghehantert heeft, soe sal hi trecken te Sente-Anthonys in Vyannoys ende na dat hi brieve ghesonden heeft, uter stad bliven I jare ende niet incomen hi en hebbe tsHeren ghemoede. Op zyn rechter hand.

Gorys Romans, overmids dat hi Laureinse Mussche binnen der goede lude huys quetste onverdient ende sonder ontsegghen, soe sal hi bi sonneschine porren uter stad ende bewisingen van Antwerpen ende doen I pelgrimage te Melanen tSente-Ambrosius, ende niet incomen hi en hebbe den Heere ende partien ghebetert metter minnen oft metten rechte ende goede brieve. Op zyn een hand.

Michiel Mollaert, overmids dat hi tanderen tiden vrede metter hand gegeven heeft, zegghende dat hi maegh was van Coelken den Spagghere, ende men bevant ter wettiger waerheit dat hi hem niet en bestont, bi syns selfs verlyene, dairom dat wel ghescapen was eenige ghequetst of doet gheslagen tsine, ende metten vrede scempte, soe sal hi trecken bi sonschine buten der stad ende bewisingen vander stad, te Onser Vrouwen te Vendom, ende dairaf goede brieve bracht eer hi incomen sal. Op syn vorste let.

Daaronder : Den brief van Michiele vors. wart bracht ende ghetoent XX dage Merts, anno predicto.

Heine van der Ryt, omme dat hi hem tanderen tiden rebel ghemaect heeft jeghen den Heere, soe sal hi trecken bi sonneschine uter stad ende doen I pelgrimage ten III Coninghen te Cuelne, eer hi incomen mach ende tsHeeren ghemoede ende goede brieve, etc. Op zyn vorste let.

Willeken van den Male, overmids dat hi, boven zyn getroude wyf, een meysen hout sittende int bordeel die hi verantwoerd, soe sal hi trecken bi sonneschine uter stad etc., ende doen eene pelgrimagie tSente-Mathys te Tryere ende niet incomen hi en hebbe goede brieve ghesonden. Op zyn vorste let.

Gielken van Rykenroede, overmids quade famen, soe sal hi bi sonneschine uter stad etc., ende doen I pelgrimage tAken, ende na dat hi brieve ghesonden heeft, V jare. Op zyn vorste let.

Item, Cole van Parke, overmids dat hi binnen zinen tide binnen der stad comen is, boven de correctie die hem de Here ende de stad gheordineert hebben, soe sal hi II jare langere ute bliven dan hem yerst toe gheordineert was, etc. Op zyn hoed.

Daaronder : Zinen brief wart ghesent XV daghe Junii, anno quarto.

Lysbeth Buys, mids onredenlikere wandelinghen ende zy Colen van Parken van zinen ghetrouden wive ghehouden heeft, ende selve eenen ghetrouden man heeft, ende opembairlic dairbi gheseten, soe sal zy bi sonneschine trecken uter stad ende doen I pelgrimagie te Sente-Joes ende na dat zy brieve dairaf ghesonden heeft, II jare lanc ute bliven, etc. Op haer I oeyre.

Daaronder : De brief quam opten Meydach Anno XIIII^{c} ende viere.

Den brief van Heinen vander Ryt } warden ghetoent
Den brief van Willeken van den Male } XVII dage Merts
anno tercio. Presentibus Sculteto et Scabinis.

Den brief van Gorise Romans } worden
Den brief van Janneken Borcolve alias Madere } ghetoent
XXI daghe Aprilis anno quarto. Presentibus Ammanno et Scabinis.

13 April 1404.

Verklaring door Heer Wouter van der List over het verliezen van zijnen zegel.

fol. 39 v°. Int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende viere, XIII daghe in Aprille, soe toende Her Wouter vander List, Riddere, dat hi sinen zeghel verloren hadde ende en conste niet gheweten waer hine verloren hadde, oft hoe dat hys quite was worden, ende bat dat men dit teer ghedinkenissen in der stat register scriven soude op avontuere in wiens handen dat hi namaels quame, maer hi soude weder eenen anderen zeghel doen maken daer wat diffrensien in wesen soude. Hier waren over Her Gheldolf vander Zennen, Riddere, Claus van Rythoven, Willem de Moelnere, Laureys Volkaert, Claus van Wineghem, Gherard van Starkenrode, Jan van Borsebeke ende andere Scepenen; Willem Noyts ende Claus vanden Werve, Rentmeesters van Antwerpen in dien tiden.

1404.

« Correctien. »

fol. 70. Peter ende Jan Brant, ghebroedere, overmids dat zy onredenlic leefden tEekeren ende eenen goeden man zyn dochter dair ontleydden ende helpe roepende dore myns Heren land van Bourgongien, soe zelen zy trecken te weten es de vors. Peter te Sente-Eewouts in Elsaten ende Jan, zyn broeder, te Rutsemedouwe, ende darwart porren buten der stad bi sonneschine ende niet weder in comen zy en hebben die pelgrimagie elc alsoe ghedaen ende den Here ende der stad dairaf goede brieve ghesonden. Waer zys niet en daden, elc op zyn hand.

Daaronder : Den brief van Peter Brant wart ghetoent op Sente-Marx dach, anno quinto.

Den brief van Janne Brant wart ghetoent vore de Wet anno sexto, mense Octobri, die XXX.

Jan Cattyn, overmids dat hi van sculde opten kerchof ghetrocken is ende niet voldaen en heeft binnen III weken, alsoe dat hi mids dien VII jare uter stad moet zyn, alsoe der stad ghebot in heeft, ende nochtan dairenboven weder binnen der stad comen is, ende van den ghewiden comen es ter straten, soe sal hi doen I pelgrimagie tOnser Vrouwen tSaerters ende daeraf goede brieve der stad zenden eer hi in comen sal mogen ende dat hi nochtan de VII jare vut sal moeten bliven na der stad ghebot. Waer hi de contrarie dade, dat ware op zyn I handt.

Goden van der Straten, overmids dat hi jegen den Here in gheleyde staende quetste binnen den selven tide een wyf ende doren op stiet, soe sal hi doen I pelgrimage te Onser Vrouwen te Rutsemedouwe ende II jare uter stad zyn nadat hi brieve overghesonden heeft. Op zyn een hand.

Daaronder : Desen brief was ghetoent anno IIII^{to}, die XXVI in Junio, coram Scabinis et Ammanno, etc.

Reynken, de tymmerman in de Coeperstrate, ende zyn wyf, mids vele onrusten die zy in hare ghebuerte ghemaect hebben, ende mids quader famen dair zyn wyf mede berucht es, soe zelen zy beide bi sonne uter stad ende bewisingen trecken, ende Reynken sal trecken I pelgrimage tSente-Mathys te Triere ende nadat hi daeraf goede brieve ghesonden heeft, soe zelen zy beiden I jaer dairna vutbliven. Waer zy de contrarie daden, dat ware op Reynkens I hand ende op syns wyfs slinkere oere.

Daaronder : Reynkens brief was ghetoent vore den Amman ende Scepenen ultima Decembris anno predicto, de peregrinatione.

Marten van Caloe, barbier, die Meester Hubrechts glas ontwee sloech mids dat hem de goede man niet mesdaen en hadde, soe sal hi trecken tOnser Vrouwen te Vendom alsoe schiere alse hi den Here zinen broke betaelt heeft ende de glase weder heeft betaelt van vermakene, ende niet weder comen hi en hebbe brieve ghesonden ende I jaer vut der stad gheweest. Op zyn een hand.

Marie, Peter Kerstiaens wyf, beneden tFleeschuis, mids dat sy quade herberge ghehouden heeft ende haren ghebueren vele annueeds dicwile doet, soe sal zy een jaer uter stad zyn ende bi sonneschine porren etc., ende niet weder eer in comen. Op haer oere.

---

9 Mei 1404.

« Vuytsprake » in een geschil tusschen Jan van den Hoghenweghe, namens zijne vrouw, en dezer zusters.

fol. 40. Overmids dat wat ghescils was tusschen Janne van den Hoghenweghe, in den name van sinen wive, ende van Janen, haerer zuster, ende Magrieten, Henrycx Adeliens wive, Peter Cloets kindere, ruerende van x scellinge oudere grote tsjaers lyftocht renten, op Pauwels lyf, Magrieten sone vors., op Zirixee, daeraf dat Jan segghen woude datse sinen wive ende Janen toehoren souden onder hen beiden, ende Magriete woude segghen dat zyse heffen zoude, des

zy haer vermat goede ghetuyghen in Her Janne Fierkens ende in Peter Cloete, haren broeder, dewelke ghetuyghen vore Scepenen ontboden waren omme hare kennisse daeraf te segghene, mids dat de chaertere verclaert datse Peter Cloet, doude, heffen mochte, vercoepen, veranderen, wech-gheven, etc., wes hen kenlic daeraf ware, hare kennisse ghehoert wesende, wart overdraghen ende partien gheseeght daer zy present waren dat vordane dese x scellinge oudere grote, alle jare talsulken terminen alsy verschinen, de vors. Jane heffen soude deen helft haer leefdaghe lanc, overmids dat zy min ghegoedt was dan Zoete etc., ende de moeder van Pauwelse dandere helft altoes op te legghene ende tkints profite te bekeerne, maer soe wanneer der vors. Janen ghebrake, datse dan de vors. Pauwels algheheel hebben ende heffen soude syn leefdaghe lanc etc. Dit was ghedaen ende gheseeght in der Scepenencamere, present wesende Her Gheldolf vander Zennen, Her Jan vander Elst, Ridderen, Claus van Rythoven, Willem de Moelnere, Laureys Volkaert, Claus van Wineghem, Gherard van Starkenrode, Jan van Borsbeke, alse Scepenen, Willem Noyts ende Claus van den Werve, alse Rentmeesters vander stat van Antwerpen, int jaer M. CCCC ende viere, IX daghe in Meye,

---

13 Mei 1404.

« *Verpachtinge vander Ammannien.* »

Datum per copiam XVII die Maii anno quarto.

Marguerite, Duchesse de Bourgogne, Contesse de Flandres, d'Artoiz et de Bourgogne, Palatine, Dame de Salins et de Malines, à tous ceulx qui ces lettres verront, Salut. Savoir faisons Nous avoir fait veoir par aucuns de nostre Conseil lez lettres desquelles la teneur sensuit : A tous ceulx qui ces présentes lettres verront, Jehan le Chien, Receveur fol. 111 v°

Général de Flandres et dArtois, Salut. Comme la ferme de lAmmanscep dAnvers est expirée dez le xe de Mars darrain passée, auquel office je, en mon nom que dessus, ay voulu et vueil pourveoir et lay signifié et fait signiffier à pluseurs, et il soit ainsi que après le dit offre nulz n'est venuz ne comparuz, excepté Clais de Steland, par avant fermier, qui mon a offert la somme de trois cens livrez parisis monnoye de Flandres par an, le terme de troiz ans durans et continuéz ensuite, commençant ledit x^e jour de Mars darrain passé, lequel offre par conseil daucuns Messeigneurs du Conseil et Jehan du Moulin, Contreroleur des Offices de Flandres, jay receu et lui ay ottroié et consenti comme au plus offrant pour par lui joir et possesser, avec toutes les appertenances et appendences par la forme et manière que lont tenu et possessé ses prédécesseurs, fermiers dicellui office, le dit terme de troiz ans durans et commençans le dit x^e jour de Mars soleil levant pour la dicte somme de trois cens livres parisis par an quil en paiera par an à la recepte de Flandres le dit terme durant à deux termes en lan, au xe de Septembre et au xe de Mars, et dont le premier paiement sera au xe de Septembre prouchain venant et lautre terme au xe de Mars prouchain après ensuite, et aussi dan en an et de terme en terme les dictes troiz années durans. Si donne en mandement de par mon dict Seigneur à lEscoutête dAnvers qui à présent lest ou pour le temps avenir le sera, que le dit Clais mette en possession du dit office le dit terme durant et dicelluy ensemble les appertenances et appendences, le laisse paisiblement joir et user et lui preste conseil, confort et ayde, se mestier en a et il le requiert, car ainsi lui ay consenti et consens, par ces présentes, données soubz mon seel le xve jour de Mars lan mil quatre cens et trois, lesquelles lettres dessus transcriptes et tout leffect et contenu dicelles, Nous, à la supplication du dit Clais aians icelles pour agréables, avons louées gréés et approuvées, louons, gréons et approuvons, et par ces présentes de grâce espéciale, se mestier est, confermons. Si donnons en mandement par ces mesmes présentes à nostre Escoutête dAnvers, et à tous noz autres justiciers, officiers et subgez, et à chacun deulz, que de

nosdictes grâce, approbation et confirmation ilz facent, sueffrent et laissent le dit Clais joir et user paisiblement sanz le molestier ou empeschier, ou souffrir estre molesté ou empeschié aucunement, au contraire. En tesmoing de ce Nous avons fait mettre nostre seel à ces présentes. Donné en nostre ville dArras le XIIIe jour de May lan de grâce mil quatre cens et quatre. Par Madame la Duchesse. J. de Mar. Collation est faicte aux lettres originaulx.

---

2 Juni 1404.

Bevestiging der « Commissie van Schouteth » voor Hendrik van Reygersvliet.

Marguerite, Duchesse de Bourgogne, Contesse de Flandres, fol. 24.
dArtoys et de Bourgogne, Palatine, Dame de Salins et de Malines, A tous ceulx qui ces lettres verront, Saluut. Savoir faisons que comme après le trespas de feu Monseigneur, dont Dieux ait lâme, Nous ayons trouvé Messire Henry de Reinghersvliete, Chevalier, estre par feu mondit Seigneur et par ses lettres patentes institué Escoutête de nostre ville et chastellenie dAnvers, et aussi du pays de Waterlant et des appertenances et appendences, Nous, pour la bonne relacion que Nous a esté faicte dudit Messire Henry, voulons et nous plait quil soit et demeure et de nouvel linstituons, ordonnons et establissons audit office dEscoutête de nostre dicte ville et chastellenie dAnvers et aussi du pays du Waterlant et des appertenances et appendences dessusdiz, à telz gaiges, drois, proffis et émolumens quil prenoit par vertu des lettres de feu mondit Seigneur, tant quil Nous plaira, et avons fait recevoir de lui le serement à ce appertenant. Si donnons en mandement à tous noz justiciers, officiers et sulges, prions et requerons tous autres et chascun deulx si comme à lui appertiendra que dudit office ensemble des gaiges, drois, proffis et émolumens dessusdiz facent, souffrent et laissent ledit Messire Henry joyr et user paisiblement senz lui en ce faire aucun

destourbier ou empeschement, et aussi que à lui en toutes choses, touchans et regardans son dit office, obéissent et entendent diligemment, et lui prestent et baillent conseil, confort et ayde se mestier en a et requis en sont. Mandons aussi aux gens de noz comptes quil appertendra que par rapportant pour la première fois vidimus desdictes lettres de mondit Seigneur et de ces présentes, soubz séel autentique ou copie dicelles collationnée par lun de noz Secrétaires, ilz allouent ès comptes dudit Messire Henry lesdiz gaiges et rabatent de la recepte des explois de son office senz contredit depuis le trespas de feu mondit Seigneur jusques à présent et aussi doresenavant tant quil excercera ledit office, nonobstans mandemens ou deffenses contraires. En tesmoing de ce nous avons fait mettre nostre séel à ces présentes. Donné en nostre ville dArras le second jour de Juing lan de grâce mil quatre cens et quatre. Par Madame la Duchesse, J. DE MAR.

Daarboven: Anno Domini M. CCCC quarto, mensis Junii die nona, presentavit Scultetus Antwerpiensis presentem commissionem. Datum per copiam.

---

29 September 1404.

« Correctien. »

fol. 98. De personen hier naervolghende waren ghecorrigeert ende ute gheseit uter stadt ende bewisinghen by Her Heinric van Reingersvliete, Scoutheten, ende bi den Scepenen up Sente-Michiels dach anno quarto.

Eerst Bette Gouds, overmids onnutter wandelinghe ende van quader herberghe te houdene, soe sal zy trecken eene pelegrimage te Cuelne, ende naer dat zy daeraf goede brieven ghezonden sal hebben, so sal daer teynden I jaer uter stadt ende bewisinghe bliven. Up huer I hore.

Heyne Quaderebbe, overmids onredenliker wandelinghe, so sal hi trecken eene pelegrimage tSente-Eewouts in Elsaten, ende naer dat hi daeraf goede brieven ghezonden heeft, so sal hi III jaer buter stadt bliven. Op zine eene handt.

Daaronder : Zinen brief was ghetoent voere Scepenen op Sente-Mertens avont eodem anno.

Claisekin Zoete, van Mechlen, mids dat hi tvroukin halp nemen bi Sente-Joris, so sal hi trecken tSente-Jacobs in Galissien ende naer dat hi daeraf goede brieven ghezonden heeft, so sal hi buter stadt bliven V jaer. Up zyn hoeft.

Joris Kolle, overmids dat hi up tkerchof lach van doetslaghe ende daerup foertse dede, ende deraf ghinc ende quaet dede ende weder derup quam, ende dat hi derbi was daer twyfken ghenomen was bi Sente-Joris ende de vrouwe slouch diere mede ghinc, soe sal hi trecken I pelegrimagie tSente-Ambrosis van Meylaen, ende naer dat hi goede brieve daeraf ghezonden heeft, so sal hi buter stadt bliven V jaer ende niet der incommen hi en hebbe sHeeren ghemoede. Up zyn hoeft.

Janneken Bracke, omme dat hi met nauwen liste van terlinghen den lieden haer ghelt af wint, so sal hi trecken tSente-Mertins te Tours, ende daeraf brieve ghesonden, I jaer buten bliven. Op zyn ledt.

Daaronder : Sinen brief was ghetoent int jaer M. CCCC. ende viere, XIX daghe in Decembry.

Bette sRoesters, overmids onhoefscher wandelinghe, so sal zy trecken tSente-Joes ende daeraf brieve ghezonden, V jaer buten bliven ende niet weder incomen zy en hebbe sHeeren ghemoede. Op haer hoere.

Pieter de Weert, *in de Tessche*, in de Cammerstrate, ende zyn wyf, van quader herberghen thoudene ende putyrscapen, zullen trecken tSente-Anthonis in Vyennoys, ende daeraf brieve ghezonden. Up haer hoeren.

Daaronder : Peters brief wart ghetoent int jaer M. CCCC. ende IIII, XXII daghe Januarii.

Heyne van der Ryt, van putyerscapen ende omme dat hi I meisken quedste bi nachte, so sal hi trecken tSente-Andries in Scollant, ende niet bin der stat commen hine hebbe tvrouken wel ghebetert huere smerte ende sHeeren ghemoede.

Thys de Cupere, van puterscapen, sal trecken tSente-Moers buten Paris, ende daeraf brieve ghezonden, I jaer buten bliven.

Daaronder : Presentavit litteras XIX Octobris.

Jan van den Dyke, van den zelven, sal trecken tSente-Matthys te Trieren, ende daeraf brieve ghezonden, I jaer buten bliven.

Coelkin, de cleedermakere, die ballinc te Brugghe es van den zelven, sal trecken tSenter-Claus ten Oestenbaren ende daeraf brieve ghezonden, III jaer buten bliven. Up zyn hoet.

Hannin de Berre, delssenere, van overdadeger puterscapen, sal trecken ten Heyleghen Cruce te Luyc, ende daeraf brieve ghezonden, V jaer buten bliven. Up zyn hoeft.

Hans, metten slommen voeten, de elssenere, van puterscapen, sal trecken tSente-Jans in Poitau, ende daeraf brieve ghezonden, V jaer ute bliven. Up zine eene handt.

Den brief van Jan van den Dyke van sier pelgrimagie wart ghetoent anno ut supra, XIII[a] die Octobris, ter presentien van den Amman ende Claus vander Elst.

(1404).

Ordonnancie « van den hontslane ».

Het es gheordeneert dat men de honde tAntwerpen slaen sal int jaer Ons Heeren.... fol. 24.

Dats te verstane dese groete honde ende roeden die hier loepen achter straten, vutghesteken weythonde, voghelhonde ende cleine camerhondekene dat men dese niet slaen en sal, ende dat oec niement sasseme honde houden en sal noch opsluyten, het en ware elc man die eenen hond hadde die in den bant laghe ende die opter straten niet en loepen, ende vutghenomen dat de goede liede in de Mere elc eenen hond sullen moghen houden die haer hout wachten, maer waert dat mense buyten der Mere vonde, soe mocht mense slaen sonder verboren, ende wiet dade soude verboren eenen royael tsHeeren behouf ende nochtan soe soude hi den hont voert moeten bringhen. Item, soe sal hi hebben van elken honde, die hi aldus slaet, eenen enghelschen, ende die sal hi altoes binnen den avonde van der merct ruymen sal ende inde Schelt worpen dat zy driven. Ende wie hem volghde ofte die hem eenighe honde ontjaghede, die soude verboren zyn opperste cleet dat hi ane hadde tsHeeren behouf. Ende soe wie desen hontslaghere oploep dade in woerden ofte die hem eenich misprys dade oft dade doen, die soude staen ter corexien van den Heere ende van der stad. Dat niement [onghemaecte] (1) teven houden en sal binnen der stad van Antwerpen onghemaect, op de peyne van eenen peter (2) het en waren heshonde of voghehonde [alsoe dicke ende alsoe menichwerf als ment bevonde] (3). Item, soe en sal niement honde houden binnen Antwerpen die der aelmoessenen leeft, eest van tsHeylich Gheest weghen oft van

(1) *Dit woord werd later bijgevoegd.*
(2) *Daarboven* : royale.
(3) *De woorden tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

anderen aelmoessenen te biddene, op de peyne van eenen [peter van elken honde] (1) Waer zy eenighe honde binnen huys houden oft tetene gaven, waer hi ghemaect oft onghemaect, waer zys tghelds niet en hadden int pelryn te stane, ende wie den Heyleghen Gheest hadde, dat ware op de provende, vutghenomen oec pagyen die achter der goeder liede perde loepen, ende oc vutghenomen alle ponthonde dat men dese niet slaen en sal, etc.

---

29 Januari 1404 (1405).

Gebod op de openbare vermakelijkheden.

fol. 39 v°. Anno quarto, XXIX Januarii.

Soe was gheboden bi den Scoutete ende Scepenen,

Dat men gheene coninghen ter straten setten en sal.

Item, dat men gheene vastelavont viere setten en sal ter straten.

Item, dat men gheene taverne na diefclocke open houden en sal.

Item, dat men niet verstopt gaen en sal.

Item, dat men den bal binnen den mueren vander stad niet slaen en sal.

Op de peyne van I royale wie daermede bevonden worde tsHeren behoef.

---

(1) *Doorgehaald en later vervangen door*: jare de stad.

26 Februari 1404 (1405).

Artikel XXVIII *der charter voor Dendermonde, van 1233, betreffende de beoordeeling der Schepenen dier stad door de Schepenen van Antwerpen.*

Anno quarto, mensis Februarii die XXVIta, erat ista clausula extracta cujusdam privilegii ville Denremondensis. fol. 112.

Si vero Dominus Tenremondensis, vel aliquis alius, contra Scabinos aliquod velit dicere super aliqua causa, Dominus Tenremondensis eos debet submonere ad domum suam apud Tenremondam, vel apud Antwerpiam, vel alibi ubicumque Dominus vellet, ubi posset adducere Scabinos de Antwerpia, et ibidem debent venire et judicio Scabinorum de Antwerpia Scabini Tenremondenses possunt convinci.

---

7 Maart 1404 (1405).

« *Correctien.* »

Anno quarto, VIIa die Marcii, was dese correxcie ghedaen bi Her Louise van Moerkerke, Riddere, Scoutet, bi de Scepenen ende Rentmeesters van Antwerpen. fol. 107 vº.

Peter Cappart, overmids dat hi Henryc van den Bloeke boven zoendinc ende vrede dat de Heere ende de stat ghemaect hadden, ende dair hi selve bi ende ane was als maegh ende vrient, onverdient ghesleghen ende ghequetst heeft sonder occusoeyn, anders dan hi segghen mochte dat

hi jeghen hem niet spreken en woude, soe sal hi trecken I pelgrimagie in Cypers ende darwart porren bi sonneschine vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen ende alse hi goede brieve daeraf ghesonden heeft, soe sal hi daerna VI jare vut bliven vuter stat ende bewisinghen ende niet incomen hi en hebbe partien ghezoent metter minnen oft metten rechte ende hi en hebbe eer sHeeren ende der stat ghemoede. Waer hi contrarie dade, dat ware op syn hoet.

Willeken vander Molen, ommedat hi in Peter Capparts hulpe Henryc van den Bloke hulp slaen, soe sal hi trecken I pelgrimagie tSente-Jacobs in Galissien ende darwart porren ut supra, ende brieve senden ut supra, ende daerentenden vutbliven III jaere ende daerenteynden niet incomen hi en hebbe sHeeren ende der stat ghemoede ende partien ghesoent. Op syn hoet.

Arnout Tollinc, want Peter Cappart, sier zuster sone, Heinryc van den Bloke ghequetst ende gheslaghen heeft, dwelke blikelic es dat hi dat ghedaen heeft omme enichs ghescils wille dat tusschen hem ghehanghen heeft ende dat bi den Heere ende bi der stat ghesoent es, soe sal hi trecken I pelgrimagie te Sente-Anthonys in Vyanoys, ende darwart porren vuter stat ende bewisinghen van Antwerpen ende daeraf goede brieven senden eer hi incomen sal, ende dat hi nochtan niet incomen en sal hi en hebbe eer betaelt den Heere XXV cronen ende der stat I roede muers met gariten daer mense hem bewisen sal. Daer hys niet en dade, op syn een hant.

Daaronder : Littera sua fuit presentata per Egidium Wilmaer XIIIa die mensis Aprilis. Et dictus Egidius Wilmaer respondit coram Dominis ville, ex parte Arnoldi Tollinc, de virga muri quam dictus Arnoldus facere tenetur infra hinc et ultima Augusti.

---

9 April 1404 (1405).

« Confirmatie » door Antonis van Burgondië, « vande Officiers ende Weth van Antwerpen. »

Anthoine de Bourgogne, Duc de Lemborch, Conte de Rethel et Gouverneur des duchié et pais de Brabant, A tous ceulx qui ces présentes lettres verront, Salut. Comme par le décèz de feue nostre très-redoubtée Dame et Mère, que Dieux absoille, lez ville, terre et seigneurie dAnvers soient présentement succédéez et escheuez à Nous, et le povoir des Eschoutête, Receveur et autres Officiers de noz dictes ville, terre et seigneurie expiré et failly, et par ce soit besoing et nécessité de porveoir sur le fait des diz offices afin que lez bonnes gens soient gouvernéz et maintenuez en raison et en justice, et noz droiz et seigneurie soustenuz et gardéz en icelles noz ville, terre et seigneurie, ainsi quil appartient. Savoir faisons que Nous, considérans lez choses dessus dictes et vuellans porveoir à icelles, avons, par lavis et délibération de nostre conseil, ordonné et ordonnons par ces présentes que tous les diz officiers et chacun deulx en droit soy tant ledit Escoutête, comme lez Receveur, sergens et autres quelxconques, excercent iceulx offices, aient telle et semblable puissance que, par vertu des lettres de nostre dicte feue Dame et Mère, ilz ont eu jusques au jour de son trespas, et joyssent aussi des drois prouffiz et émolumens que y appartiennent jusques à ce que par Nous en sera autrement ordonné, pourveu toutesvoeys que ceulx de noz diz officiers que se meslent et entremettent de fait de récepte, soit de nostre domaine ou des exploiz ne pourront aucune chose paier des deniers de leurs dictes receptes ne wuydier leur mains daucunes finances se non par mandement expres de Nous et par noz lettres patentes ou telles de nostre amé et féal Trésorier et Receveur général de noz finances Jehan de Pouillettes, ou pour réparacions nécessaires, gaiges, pensions, fiefs, aumoisnes et autres charges ordinaires et accoustumées. Si donnons en mandement au dit Eschoutête que nostre présente ordon-

fol. 65.

nance face signifier à tous noz autres officiers dessus dictes et partout ailleurs où il appartiendra, icelle tiengne et garde et leur face commandement de la tenir et garder de par Nous plainement et entièrement sanz fere le contraire, lequel commandement Nous leur faisons semblablement par ces mesmes présentes, mandons et commandons par icelles aux Eschevins et Conseil de nostre dicte ville dAnvers et à tous noz subgects dicelles noz ville, terre et seigneurie, prions et requerront tous autres qui ce puet touchier que à eulx et chascun deulx en faisans leurs diz offices, obéissent et entendent diligemment. En tesmoing de ce Nous avons fait mettre nostre seel à ces lettres. Donné à Arras, le IXe jour dAvril avant Pasques lan de grâce M. CCCC et quatre. Par Monseigneur le Duc, les Seigneurs de Coolscamp et du Bois, Maistre Simon de Fourmelles et aucuns autres présens.

J. MARCHANT.

---

16 April 1404 (1405).

Zoen en vergiffenis voor den manslag op Peter Codden.

fol. 118 v°. Anno quarto, XVI die Aprilis ante Pascha.

Soe was een soendinc ghesproken tusschen den doetslage die van Arnout Luycen toequam ende den vrienden van Peteren Codden, die van live ter doet bracht was, in deser manieren, dat de vors. Arnout Luys wel ende opembaerlic ghesoent is jegen zinen wederpartie in deser manieren, dat Arnd Luys lyf ende zyn vriende ende mage van syns vader zide wel ende volcomelec versoent zyn jegen alle de mage ende vriende van Peter Codden, het zy ghetroude, basterde, gheborne, ongheborne, etc. ende alle

andere alsoe tot eenen soendinge behoert na dat vorscreven is, mids zekeren emenden ende beternissen die Arnd Luyce ende zyn vriende daervore opten dach van heden ghedaen ende gheloeft hebben, behoudelic altoes dat de vriende van Arnd Luys moeder zide in desen zoendinge niet begrepen en zyn ende ghehouden en zyn. Sonder arghelist, etc. Presentibus Rythoven, Moelnere, Scabinis.

N. NICOLAY.

10 Mei 1405.

Int jaer M. CCCC. ende viven, X daghe in Meye, soe vertoende hem Arnoud Luyze voer Heren Wouteren van der List, Heren Gheldolf vander Zennen, Ridderen, als Scepenen, Clause van Wyneghem, alse Rentmeester, Gielis Wilmaer ende Coppen Daneels, sHeren knape, ende vele andere persoene die daer bi ende over waren ten Predicaren, in den pandt, overmids dat de Scoutete, Amman ende Scouteten clerc opten vors. dach uter stad waren, toenende deselve Arnoud Luyze dat hi met onsen gheduchten Heere van Lymborch inquam ende gracie van hem ontfinc opten selven dach dat hi tAntwerpen quam ghehult ende ontfangen te zine, van alsulker mesdaet ende broeken die den Heere sculdich was van den onghevalle dat bi hem ghesciede aen Peteren Claus zone die men hiet Peter Cudde, die van live ter doot quam in de Keyserstrate, daeraf deselve Arnoud der vriende ghemoede heeft, etc. fol. 16 v°.

27 April 1405.

Vergiffenis voor manslag verleend door den Hertog.

fol. 7 v°. Anno quinto, XXVII dage Aprilis,

Soe quam Claus de Spagghere in de stad metten Hertoge, alse van I doetslage die hi voirmaels dede in den lande van Bergen, ut in forma.

Item, soe quam opten selven tyt mede inne Arnout Snoeye, van I doetslage die hi vormaels dede in Staecbroec ane Clause den Smit, ut in forma. Testes Woutere de Loekere, Gheerart de Wilde.

---

1 Mei 1405.

Verbod voor de « viscoopers te moghen wesen meyer metter roede in de corvers ».

fol. 42. Dit was gheordineert bi den Scepenen ende Rentmeesteren int jaer M. CCCC ende vive, op den yersten dach van Meye, dat van vordane nemmermeer te gheenen daghe vischcoepere noch weert van den corvers en sal moeghen wesen meyere metter roede in de corvers, dwelke nu ghegeven es Willeme Noese, met deser conditien waert dat sake dat hi in toecomenden tyde vischcoepere worde, dat hi dan desen dienst ende officie niet langhere hebben noch ghebruyken en soude, ende oec soe eest hem ghegeven ter stad wedersegghene.

---

6 Juni 1405.

Verantwoordelijkheid voor het bewaren van gevangenen.

Anno quinto, vita die Junii. fol. 7 v°.

Soe gheloefden Jan ende Woutere van Swiverle, ghebroedere, den Scoutete waert dat hen eenige ghevangene ontbraken die hen ghelevert worden van Scouteten wegen, dat zy met haren live ende goede dairaf verantwoirden souden.

Soe gheloefden deselve ghebroedere waert dat hen eenige ghevanghene ontbraken die hen van sculde ghelevert worden, dat zy dat den Amman altoes verantwoirden souden ende hem scadeloes dairaf houden met hen ende met haren goede, ghebrake ane hen of ane haer goed yet, soe gheloefden Her Jan vander Elst ende Gherart vander Elst, zyn broeder, dairvore te verantwoirdene alse goede borgen met hen ende met al haren goede, ende Jan ende Woutere vors. die gheloefden hare borgen weder te quitene etc. met hen ende met hennen goede etc.

Presentibus Sculteto, Ammanno,
Glaus van Winegem, Rentmeester,
Zennen, Halmale
Rythoven
Moelnere, Willebeys
Werve
Wezele
Quintyn
Coutel
} Scepenen.

Oirvrede gezworen door Jan van Bagghendoerp aan Peter Reynere.

Int zelve jaer ende up denzelven dach, zo gheloefde ende zekerde Jan van Bagghendoerp, van Cuelne, in den

handen van den Amman, dat van alsulken twiste, ghescille ende woerden als hi hadde tieghen Pieter Reynere, *in den Roscam*, hem te mesdoene noch te laten mesdoene, van hem noch van sinen vrienden ende maghen in gheenre manieren, up zyn lyf ende al zyn goed, etc.

Present den Scouthete, Rentmeyster, ende Scepenen boven ghenoemt.

Augustus 1405 — 21 September 1451.

Ordonnancie over het afleggen van erfelijke renten, de « calengieringhe van naderscap » en den verkoop van erfgoederen aan de geestelijkheid.

fol. 17 v°. Item, soe es geordeneert bi den Scouthete, Amman, Scepenen, Rentmeesteren, clerke, bi den ouden Scepenen, bi den poerteren ende by alle den Dekenen van den Ambachten dat soe wie van nu voerdane ennige erflike rente op syn huyse of erve bynnen der stad of bewysingen vercochte of commer daerop maecte, dat deghene dien dat huys of erve toebehoert of namaels toebehoeren sal, die erflike rente altoes af sal mogen quiten ende lossen elken penninc vore sesthiene penningen ende metter renten na davenant van den tyde datse verschenen sal syn.

Item, soe wie erflike rente op huyse of erve bynnen der stad of bewysingen heeft ende van nu voerdane die vercochte, dat deghene dien dat huys of erve toebehoirt syn naerderscap daerane hebben sal bynnen jaers te quitene omme denselven penninc datse vercocht ware.

Item, waert dat yement ennige gheesteliken personen of steden van voerdane ennige erflike rente gave oft bewysde

op huysingen of erve bynnen der stad ende bewysingen, dat deghene dien datse toebehoeren die erflike rente, altoes alst hen genuecht, af sullen mogen quiten den penninc omme sesthiene penningen ende metter renten na davenant datse verschenen sal syn.

Dese ordinancie was geordineert ende gemaict anno M°. CCCC°. quinto, mense Augusto.

Anno XLVIII, (sic) daghe in Septembri, so wart verclaert ende geordineert by den Burgermeesteren, Scepenen, ouden Scepenen ende Raide vander stad, dat so wie enige erfliken rente op syn huys oft erve binnen der stad oft bewysingen vercochte, dat dan de naeste maegh vanden ghenen diet vercocht heeft, syn naderscap binnen jaers daeraen hebben sal ende over mogen hebben, omme den selven penninc datse vercocht was, ende dairtoe de rente van dien jare, behoudelic dien dat deghene diet vercochte, sal dat mogen quyten ad placitum elken penninc met XVI deniers gelyc boven doirdinancie verclaert.

Anno vyftich, XVIII dage Aprilis, so wart overdragen ende gesloten by den Heere Janne vander Bruggen, Burgermeesteren, Scepenen, ouden Scepenen ende Raide van der stad, voere recht, so wanneer enigen coep van naderscap bynnen jaers gecalengiert wordt, dat dan den coepere volgen sal de rente na davenant van den tyde tot dat degene, diet calengiert, tghelt opten wissel geset heeft ende den copere de voete dairaf gedaen dat hyt aldair tsynre behouf geset heeft.

Anno LI, XXI dage Septembris, so wart by onsen genedigen Heere den Hertoge, synen Raide ende by den drie

Staten des slants den steden ende gemeenen lande van Brabant verleent ende geconsenteert dat die gheestlicheit van buten lants gheenrehande erflicheit bynnen den lande van
fol. 18. Brabant en sal mogen gecrigen, ende dat die gheestlicheit van bynnen lants desgelycx gheen erflicheit en sal mogen gecrigen, by cope, dan op condicie dat die vercopere oft syn erfgenamen die altyt selen mogen quiten den penninck omme XVIII, ende es voirt overdragen by den steden dat men tvoirs. overdrach in de Scepenenbrieven sal verclaren ende cundigen alomme bynnen den platten lande.

---

14 December 1405.

« Correctien ».

fol. 107 v°. Dese correxie was ghedaen bi den Schouthet vors. (1) ende bi der wet, anno quinto op Sent-Nichasius in Decembry.

In den yersten, Marie, Heyn Haes wyf was, overmids dat bi haren occusoene ende toebringhene haer man doetgheslaghen es, ende dat sy daerna bi den misdaghen slapen ghegaen heeft ende onredelike wandelingen ghedaen, soe sal sy trecken tSente-Mathys te Tryere ende darwart porren bi sonneschine vuter stat ende bewisinge van Antwerpen ende alse sy hare pelgrimagie ghedaen heeft ende daeraf goede brieve ghesonden, soe sal sy daerenteynden een jaer vut bliven. Op haer een oyre.

Daaronder : Presentavit litteram anno sexto, die XVIa die mensis Aprilis.

Item, Lysbeth Staes, die bi Jacoppe van Zeelant zit, omme dat zy vore Scepenen comen es ende heeft haer eenen mombore doen gheven metten rechte, loghenende dat zy gheenen ghetrouden man en hadde, dwelke zy

---

(1) *Heer Lodewijk van Moerkerke.*

namaels weder in opembaerre Vierscharen ghekent heeft dat zy eenen ghetrouden man heeft, omme haer te weygerne in rechte te verantwordene, daermede dat zy haer pynde trecht te bedrieghene, soe sal zy trecken een pelgrimagie tOnser Vrouwen te Parys ende bi sonneschine porren vuter stat ende bewisinghe ende niet weder keeren vore zy pelgrimagie ghedaen heeft ende daeraf goede brieve ghesonden, etc. Ende alsy weder in comen es, soe sal zy opten Sondach dat men Onser Vrouwen ommedraeght gaen vore de processie in een slaeplaken ende draghen in hare hant een wassen keerse van IIII ponden weghens ende die offren Onser Vrouwen alse de processie in comen es. Op hare een oyre.

Daaronder : Presentavit litteram v_a die Januarii.

Item, Jacop van Zeeland, omme dat hi wel wiste dat dese Lysbet eenen ghetrouden man hadde, alsoe hi selve ghekent heeft ende daerenboven hare mombore wart metten rechte, daermede dat trecht bedroghen was bi hem, soe sal hi trecken te Coelne ende darwart porren bi sonneschine vuter stat ende bewisingen van Antwerpen ende brieve bringhen eer hi in comt. Op syn vorste let.

Daaronder : Syn brief wart ghepresenteert XXX daghe Decembris anno quinto.

Item, Wouter Janssone, scipman, Slabbarts broeder, overmids dat hi hem onhoesschelic ghedraghen heeft jeghen de regerers van sinen ambachte ende met quaden worden oploep ghedaen na dat hi met vonnisse ende met rechte quite ghewyst wart van der calaengien die op hem ghedaen wart, soe sal hi trecken een pelgrimagie tOnser Vrouwen te Roetsamadouwe ende darwart porren bi sonneschine vuter stat ende bewisinghe van Antwerpen, ende alse hi goede brieve ghesonden heeft, etc., soe sal hi een jaer daerna vut bliven, etc. Op zyn een hant.

Daaronder : Wouters brief wart ghepresenteert anno quinto XII dage Februarii.

Omstreeks 1405.

Verbod van aan « gheestelicken persoenen erflickere goeden » te verkoopen.

fol. 1. Item, soe is gheordineert dat men van nu vordane gheene gheesteliken personen of steden bezeglen en sal mit Scepenenbrieven van Antwerpen van gheenen erfliken goeden of renten, behoudelic wart dat eenich gheestelic persoen eenich huysinge cochte, dat men dan brieven dairaf ontfangen sal vore Scepenen met deser clauselen dairin dat die gheestelic persoen ende zyn nacomelingen die huysinge bezitten zelen ende te gheenre erfrenten stellen, ende wart dat hys namaels ghelosen wilde, dadt dan weder in werliken handen comen soude opten selven chys dat hys aneverde.

Nota. Dat gheconsenteert wart alsulke erfrente alse der gheestelicheit afgequyt......(1) van der stad, dat men hen alsoe vele weder bezeglen soude, etc.

Omstreeks 1405.

Briefwisseling inhoudende de belofte de kooplieden der Hanze « misdoende in de jaermerct, te laten gestaen onder redelycke borge soo de sake daertoe ware gedisponeert. »

fol. 60. Lieve ende zunderlinge Gemynde Vriende. Het es wel in uwer goeder memorien hoe wy nu onlange bi U ghesonden hadden eenige van onsen Raide overmids eenichs becroens dat ghi ons ghescreven hadt, dat eenighe goeden luden van uwer hansen in onser stad ende vryere jairmerct wedervare soude zyn van onsen Scouthete, dairaf dat wy

(1) *Woord verdwenen, denkelijk* hadde.

de relacie ende uwe meyninge van onsen voirs. Ghedeputeerden wel verstaen hebben. Ende want wy om desselfs stucs wille onsen Scouthete bi ons ghehadt hebben, denwelken wy met al onsen ernste ende met groter voirzienicheden alsoe onderwyst hebben ende de saken van uwen becroene ende de achterdeele die dairaf comen mochte bi bracht, ende oic clairlic te kennen gegeven dat uwe meyninghe es waert dat uwe goede lude onder ons synde ende verkerende eenige zaken mesdaden ende die ter borchtocht stonden niet verborghen en mochten van dier mesdaet te rechte ende te wette te comen, dat ghi dan niet meer en meyndt onse jairmercte oft stad te versoekene, dairop dat hi ons zeer vriendelic verantwoirt heeft toe gheseeght ende gheloeft dat in gheenre manieren zyn meyninge es soe wanneer dat uwe goede lude oft eenighe van hem in onser stad zynde oft verkerende eenige zaken misdaden oft misdoen, in wat manieren dadt zy, hi en salse gerne en vriendelic dairaf laten staen ter redenlikere borchtocht na der stat rechte, behoudelic altoes zaken die den live ane ghinghen ende baerblikende ware dat te gheenre borchtocht en stonde. Soe, Lieve ende zunderlinge Gemynde Vriende, dat wy dit uwer voirsienicheit overscriven ende te kennen geven, biddende mit vriendelikere begeerten dat ghy, aenziende de groete gunste ende vrienscap die wy tuwaert draghen ende hebben, alle voirledene zaken ten besten voeghen wilt ende voirdane onse stad ende jairmercte met uwen goeden ende coepmanscapen verzueken ende hanteren, alsoe ghy ghewoenlic zyt te doene, ende alle de goede gunste ende vrienscap die wy ten profite van U ende van den uwen bewisen oft ghedoen moghen, dair en suldi ons in gheenen ghebreke af vinden, dat kent God, Onse Heere, die U altyt bewaren moet.

Lieve ende Goede Vriende, Ute denghenen dat nu de goede lude van der wet van Antwerpen zeer ernstelic ghetoent ende vervolght hebben omdat ghi U wat dolerende ende beclaghende soudt wesen mids dat een goed man van uwer Hansen in de leste jairmerct van Antwerpen, vut eeniger informacien die mi ghedaen was, van mi in de ghevanghnisse ghedaen wart, begerende ane mi dat

dese saken verhuedt worden alsoe dat ghi noch uwe goeden lude de jairmercte dairom niet en hadden te scuwene, met vele meer anderen redenen die zy mi daerop declaererden ende seiden, soe dat ic dairom ane U scrive, U te kennen gevende dat zeker wel waer es dat ic eenen van uwen goeden luden, mids harder ende starken informacien van eenigen diet mi aenbrachten, in de vanghenisse dede dair hi cortelinge, doen ic van der saken te binnen was, vut gheliverert wart ende scadeloes ontslaghen, maer met, myn Lieve ende Goede Vriende, want wel redene versoect dat alle goede rechte costumen ende officien gheregeert ende ghehouden worden in state ende in vigore, soe ghenuege U te weten dat ic gerne ende vriendelic uwe goede lude binnen der stat oft jairmercten van Antwerpen comende, alsoe verre alse zy yet misdaden oft broecten jeghen den Heere, stellen wille ende laten stellen te redenliker borchtocht na dat tstuc ghelegen, om dairaf te gesciene al datter sculdich af es te ghesciene metten rechte, behoudelic altoes alsoe verre alst den live aneruerde ende men clairlic bevonde dat te gheenre borchtocht en stonde, sonder fraude oft arghenlist. U, Lieve ende Goede Vriende, begerdi yet van minen vermoghen, dair weet mi altyt bereet toe.

---

9 Januari 1405 (1406).

Uitspraak van scheidsmannen in een geschil tusschen Hendrik van Ranst, namens zyne vrouw, en Jan van der Dilft.

fol. 112 v°. Alse van alsulken ghescille alse ghehangen heeft tusschen Heinrike van Ranst, sHeeren Heinrix sone, ende Vrouwe Gheertruyde, zyn ghesellinne, in deen zide, ende Janne, natuerlic sone wilen Heren Godevaerts vander Dilf, Ridders, in dandere zide, toecomende omme eenichs becroens wille dat hem de vors. Jan, de bastaert, beclagende was van Heinrike ende Vrouwen Gheertruyden vors., die zyn suster, alse van zekeren ghiften van testamente of anders die hem vormaels Her Godevaert, zyn vader, de tween vrouwen,

zinen wettigen ghesellinnen, ende Godevaert vander Dilf, zyn broeder, gegeven of ghemaect mochten hebben in testamente of anders, van allen ghescillen die dairvut ruerende of sprutende moghen comen of gheweest hebben, in alle den tide die leden is toten dage toe van heden, etc., dat zy hen in beiden ziden, te weten is de vors. Henric voere hem selven ende in den name van Vrouwe Gheertruyt, sier ghesellinne, die hi gheloefde te vervane, ende de vors. Jan vander Dilf, de bastaert, verwillecoert hebben van allen den vorgenoemden ghescille, twie of rancore, alse wel van den ghiften alse van onluste, veeden of wanconsten die zy mallicanderen, etc., in IIII zeggheren, te weten is de vors. Heinrike, voere hem ende voere Mervrouwe zynre ghesellinne, in Clause van Kets ende in Wouteren den Lichten, ende de vors. Jan vander Dilf, de bastaert, in Clause van Steelant, Amman, ende in Janne van Halmale, ghelovende soe wes de vors. IIII zeggheren eendrachtichlic dairaf zeggen, ordineren ende pronuncieren zelen, etc., dat zy dat in beiden ziden altyt ende teeweliken dagen goed, vast, ghestade ende van werden houden zelen, sonder dairjegen te comene of te doene, of te laten comene of te doene, heymelic noch opembaer, in gheesteliken noch in werliken rechte, bi hen selven noch bi niemende anders van haren wegen, met alsulken vorwaerden waert dat de vors. IIII zeggeren niet eendrachtichlic veraccorderen en consten, dat zy dan onder hen IIII eendrachtichlic eenen gheliken overman kiesen zelen, ende soe waer dadt die stelt, dat zy dat volgen zelen onder hen vieren ende vord eendrachtichlic haer zeggen uten onder hen viven inder vormen vorscreven. Waert dat zy oec onder hen vieren gheenen overman ghekiesen en costen eendrachtichlic, soe souden de vorgenoemde IIII zeggeren comen bi den Scepenen ende Raide vander stad van Antwerpen ende thoenen haer ghebrec ende begheren ende bidden omme eenen overman te hebben. Ende alse hen dien overman bewyst is vander Wet vors., soe zelen zy dien overman haer ghescil anebringen, ende daert die modereert ende stelt, dair zelen zys hen volgen, ende vord eendrachtichlic haer zeggen uten inder manieren voere verclairt, dwelke vorgenoemt zegghen, alst alsoe gheseeght sal worden ende

dit vorgenoemt compromis, de vors. Henric, voere hem ende voere Mervrouwen, etc., ende Jan, de bastaert vors., gheloeft hebben ende gheloven ut supra goed ende van werden te houdene ende waer eenich van hen dairjegen quame in al of in deele ende dit opnemen of tzeggen datter af gheseeght sal worden niet en hilde, dat belette, heymelic of opembaer, dat die verbueren soude, telken alst ter waerheit bevonden worde, III^c Vlemsche nobelen tot ons gheduchts Heeren behoef van Lymborch, ende dat nochtan dit compromis ende tsegghen datter af comen sal, goed, vast ende ghestantich sal bliven etc. Dit was opghenomen ende ghedaen int jair Ons Heeren M CCCC ende vive, IX dage Januarii opter Scepenenhuis in der Scepenencamere, presentibus Her Woutere vander List, Her Gheldolf vander Zennen, Her Jan vander Elst, Ridders, Hoeboken, Moelnere, Wezel, Lare, Stevens, Schermere, Scepenen, ende Jan ende Henric van Ranst, ghebroedere, Costins kindere wilen, Arnd van Cruyninghen, Laureys Volkaert, Arnd ende Lodewyc van Ranst, Lodewyx filiis des bastaerden, ende vele andere van den vrienden ane beiden ziden ghebeden.

Dit is tseggen vanden vors. compromisse ghepronuntieert ende gheseeght van Her Jacop van Parys, Prochiaen ende Canonic van Onser Vrouwen kerke, alse overman van der stad wegen ghebeden mids dat de vors. IIII zeggeren niet gheaccorderen en costen in tseggen te utene of eendrachtichlic eenen overman te kiesen, ter presentien van den vors. IIII zeggeren die dit zegghen aldus volgen met haren overman na den begripe van den compromisse dair Henric van Ranst, voere hem ende in den name van Vrouwen Gheertruyden, zinen wive, ende Jan, de bastaert, jeghenwordich waren met een deel van haren vrienden.

Te weten is, in den yersten, dat Henric van Ranst vors. ende Vrouwe Gheertruyt, zyn wyf, zelen bewisen Janne vander Dilf, den bastaert, tsinen live duerende ende niet langere tsjaers II ℔ oudere grote, aut valorem prout villa Antwerpiensis half Johannis ende Natalis, daeraf dat Johannis naistcomende dierste payment zyn ende vallen sal, ende dese lyftocht rente zelen zy hen bewisen op alle alsulken

erflikere rente alse zy op de Halle van Antwerpen heffende is, etc., ende waert dat die erfrente afghequyt worde eer hi storve, dat zy hem dan de vors. II ℔ oudere grote tsinen live binnen den yersten paymente daernaist volgende zelen moeten coepen of bewisen op I goeden pand dairane dat der Wet van Antwerpen dunken sal dat de vors. Jan fol. 113. wel mede bewaert zy, ende waer eenich ghebrec ware ane dese erflike vors. van synre vors. lyftocht rente, dat zy hem dat voldoen zelen met henselven ende met al haren anderen goede.

Item, soe zelen Henric ende Vrouwe Gheertruyt, zyn wyf, den vors. Janne geven binnen nu ende XV dagen naistcomende, voir zinen achterstelle die hi hen beclagende is, viere ℔ oudere grote der munten vors. eens henendragens.

Item, van dat Jan Henrike mesdaen mach hebben, dairvoere soe sal hi Henrike doen teeren I pelgrimagie tSente-Peters te Roeme ende darwart porren binnen VI weken naistcomende ende dairaf goede brieve bringen dat hi om deser zaken wille die pelgrimagie ghedaen heeft ende om negheene andere, het en ware dat hem Henric dier pelgrimagien verdragen wilde, ende waert dat hise hem verdroege, soe soude Henric ende myn Vrouwe, zyn wyf, ontlast ende onghehouden zyn de vors. IIII ℔ oudere grote eens te ghevene van den vors. achterstelle, behoudelic den vors. Janne van synre lyftocht rente vors. yet vermindert te sine, ende hieraf sal Henric core hebben weder hi liever heeft de pelgrimagie of tgheld te gheven.

Item, hiermede soe zelen zy van mallicanderen ontlast zyn.

Item, Jan, de bastaert, sal quittancie doen der vors. Vrouwen Gheertruyden ende Henrike.

Item, soe zelen zy binnen XV dagen naistcomende mallicanderen goede Scepenenbrieve verlien.

Op de peyne vanden III^c nobelen int compromis begrepen etc.

15 Maart 1405 (1406).

« Correctien »

fol. 108. Dese correctie was ghedaen bi Her Louise van Moerkerke, Riddere, Scouthet, ende bi de Scepenen van Antwerpen int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende vive, XV dage in Meerte.

In den yersten, Aert van den Hoghenhuys, Janssone, overmids dat hy Janne Wilnissen sloech omme shoet vonnissen wille dat tAntwerpen ghehaelt was, soe sal hy doen een pelgrimagie ten Hoghen Rome ende porren binnen zonneschine vuter stad ende bewisingen van Antwerpen ende niet weder in comen hi en sal eer goede brieve daeraf overghesonden hebben, ende hy en hebbe eer ghebetert den voirs. Janne Wilnyssen metter minnen oft metten Heere ende bi der stad, ende nochtan gheven den Heere VIII Peters; Item, Onser Vrouwen kerke III Peters, ende Sente-Jorys kerke I Peter. Op syn eene handt.

Item, Gheen Dycstrate, van Outserweele, overmids dat hy Janne vander Muyden, der stad slutere, sloech, soe sal hy doen eene pelgrymage tSente-Mathys te Triere ende porren binnen zonneschine vuter stad ende bewisingen van Antwerpen ende daeraf goede brieve overseinden ut supra. Op syn vorste let.

Daaronder: Den brief van deser pelgrimagie wart ghetoent bi den Amman ende Scepenen XXIX dage in Maerte.

Item, Janne Keÿken, den corenmetere, overmids dat hy onredelike wandelinge ghedaen heeft ende quade eede sweert, soe sal hy trecken tSente-Joes ende porren etc. ende brieve brengen ut supra, ende daernaer II jaer vute syn. Op syn vorste let.

Daarnevens: Syn brief wart ghetoent XXX dage Merts, anno predicto.

Item, Lodewyc van Ranst, Lodewycs filius, Hanneken, Aerts knape van Ranst, ende Hanneken die woent met Ghiselen den Pape, overmids dat zy Heinrike Rutgheeren sloegen met ghemaecten cluppelen, soe sal Lodewyc trecken een pelgrimagie tOnser Vrouwen te Parys. Item, Hanneken, Aerts knape van Ranst, sal trecken tSente-Joes, ende Hanneken, Ghisels Papen cnape, te Triere, ende porren etc., ende daeraf goede ut supra. Op haer vorste let.

Daaronder: Item, Hanneken, Aerts knape van Ranst, brochte sinen brief XXVII dage in Meerte. Item, Ludovicus presentavit litteram suam anno quinto, die III Aprilis.

Item, Aert van Ranst, Lodewycs filius, overmids dat hy principael in stuc was ende het omme sinen wille toequam, soe sal hy trecken te Colene ende porren etc., ende niet weder in comen hy en brieve overbracht ut supra, ende hy sal gheven Onser Vrouwen kerke IIII cronen Vransche. Op syn vorste let.

Daarnevens: Den brief van siere pelgrimagie wart ghetoent XXIX dage in Maerte.

Item, Aert van Louwen, overmids dat hy Andriese van Meshem, coepman van peerden, sloech binnen der vryer jaermerct, soe sal hy trecken een pelgrimage te Triere ende porren etc., ende brieve bringhen ut supra. Op syn vorste let.

Daarnevens: Sinen brief was ghepresenteert anno VI°, XVII die mensis Decembris.

Item, Jan de Kersmakere, huydevetter, overmids dat hy Janne van Duvenee vute sinen huyse trac ende sloech, soe sal hy trecken te Noyoen ende porren etc., ende brieve seinden ut supra. Op syn vorste let.

Daaronder: Predictus Johannes Kersmakere misit litteram

peregrinationis sue anno predicto, XXIIIa die menses Marcii et visita erat presentia Johannis de Elst, Militis, Willelmi Molnere et Johannis de Lare, Scabinorum.

Item, Vrederyc van Winckesele ende Jan Aerts, scrynmakers, } overmids dat sy een vrouken opte Veemerct sloeghen bi nachte in haren huyse, soe sal Vrederyc trecken te Roetsemadouwe ende Jan Aerts sal trecken tOnser Vrouwen Chaerters, ende porren etc., ende brieve seinden ut supra, ende niet weder in comen sy en gheven den Heere VI cronen Vranckerycx, te weten es Vrederyc, IIII cronen, ende Jan Aerts, II cronen. Op haer vorste let.

Daarnevens : De brieve van harer pelgrimagie worden ghetoent vore Scepenen ende bi Her Willem Noyts XXIXa die Aprilis.

Item, Michielken van Belle, overmids dat hy de stocke maecte ende toedroech daert tvrouwen gheslagen was, soe sal hy trecken tAken, ende porren etc., ende brieve seinden ut supra. Op syn vorste let.

Daaronder : Syn brief vander pelgrimagie wart ghetoent XXIX dage Merts, anno predicto.

Item, Cole Wyn ende Jan van Oerderen } overmids dat sy met voerrade sloegen met clippelen Joese Moens, soe sal Cole Wyn trecken tSente-Jans tAmiens, ende Jan van Oerderen te Colene, ende porren etc. ende brieve daeraf seinden ut supra. Op haer yerste let.

Daaronder : Den brief van Jan van Oerderen quam XXIIII dage in Meerte.

Den brief van Cole Wine quam XXIX Meerts.

fol. 108 v°. Item, Jan Woyts, de boendragere ende Peter de Huekere, moelnere, } overmids dat sy Peteren Bernier sloeghen met stocken met voerrade, soe sal Jan Woyts trecken te Ruthemadouwe ende Peter de Huekere tSente-

Anthonys in Vianeyns ende porren etc., ende brieve seinden ut supra, ende niet weder in comen sy en hebben partien ghebetert metter minnen oft metten Heere ende bi der stad, ende den Heere gheven elc IIII cronen Vrancsche ende Onser Vrouwen kerke elc I crone. Op de hant.

Daaronder : Littere amborum erant presentate anno sexto, die mensis Aprilis XXVI[a], coram Scabinis etc.

Item, Cole de Maeyer, overmids dat hy principael int stuc es ende het omme sinen wille toequam, soe sal hy trecken te Parys ende porren etc., ende brieve brengen ut supra, ende hi sal gheven Onser Vrouwen kerke I crone Vrancsche ; Sente-Jorys I crone Vrancsche ende de Borchkerke I crone Vrancsche. Op syn vorste let.

Daaronder : Presentavit litteram suam anno quinto die III Aprilis. Arnout van Ranst, Jan de Huekere,
Jan de Runtdrivere, Jan Wouters, } borge.

Item, Heine Quintyn, overmids dat hy bi nachte in Peter Berniers huys clam op andere lude voet, soe sal hy trecken tAmiens ende porren etc., ende brieve seinden ut supra, ende hy sal gheven Onser Vrouwen kerke II cronen Vrancsche. Op syn vorste let.

Daarnevens : Syn brief wart ghetoent vore Amman, Molnere ende Stevens XXII dage Meerts.

Item, Jan Neerinc alias Crucke, overmids dat hy onsedichlic wandelt, soe sal hi trecken te Triere ende porren etc., ende brieve seinden ut supra, ende niet in comen hy en sal den Heere gheven II cronen ende Onser Vrouwen kerke I crone. Op syn vorste let.

Daarnevens : Syn brief wart ghetoent V dage Aprilis anno quinto.

Item, Cole de Winter, elsenere, overmids dat hy onre-

delec wandelt, soe sal hy trecken tUtrecht ende porren etc. ende brieven seinden ut supra. Op syn vorste let.

Daarnevens: Sinen brief quam XXII dage Meerts.

Item, Jan Vrederyx alias Smedeken, overmids dat hy onredelic wandelt, soe sal hy trecken tSente-Joes ende porren etc. ende brieve seinden ut supra, ende daerenteynden III jaer vuter stad bliven. Op syn I handt.

Item, Jan de Spaggerere, carredrivere, overmids dat hy berucht es van tuygen te ghecrighene te tuyghene daer sy niet af en wisten, soe sal hy trecken te Colene ende porren etc., ende brieve seinden ut supra, ende niet in comen hy en sal gheven Onser Vrouwen kerke I crone ende Sente-Willeboerds kerke, I crone. Op syn vorste let.

Daarnevens: Syn brief quam XXIIII dage in Meerte, anno quinto.

Item, Claus van Ghierle (1) ende Jan Gheymaer, de jonge, } overmids dat sy berucht syn dat sy hen laten vermiden ende hueren, soe sal trecken de voirs. Claus van Ghierle ten Heylegen Cruce te Luyc in Tuscane, ende Jan Gheymaer ter Spelunken tSente-Marien Magdalenen ende porren etc. ende brieven seinden. Op hare I hand.

Onder aan het blad: Jan Gheymaers brief was ghetoent vore Scepenen XI dage Junii anno sexto.

Item, Goden vander Watermolen, overmids dat hy onredelec wandelt met teerlingen ende anders, soe sal hy trecken tSente-Eeuwouds in Elsaten ende porren etc., ende brieve bringen ut supra, ende daerna vute bliven II jaer ende niet in comen en sy bi sHeeren wille. Op syn I hant.

Daaronder: Presentavit litteram suam anno VII°, XI^{a} die mensis Aprilis post Passcha.

(1) *Daarnevens*: Syn brief quam IIII dage Junii Anno VI°.

Item, Jan Wilmaer, metsere, overmids dat hy onredelec wandelt, soe sal hi trecken tSente-Andries in Scollant, ende porren etc., ende brieve seinden ut supra. Op syn I hant.

Item, Jan Claus, Cole Claus filius was, overmids dat hy onredelec wandelt, soe sal hy trecken I pelgrimagie tSente-Mertens te Tours, ende porren etc., ende brieve seinden ut supra, ende daerna I jaer vute syn. Op syn vorste let.

Daarnevens : Johannes misit litteram suam VI[ta] Aprilis eodem anno, satisfecit plenarie.

Item, Arnout Noyens, vorstere te Santhoven, overmids fol. 109.
dat hy goede gheaenveert heeft contrarie den vonnisse van Antwerpen ende hem onredelec ghedragen heeft jegen de stad, in smadenissen ende in mindernissen van haren rechte, ende oec dat hy niet der stad brieve opbreken en wouwe, soe sal hi trecken I pelgrimagie te Ruchemadouwe ende porren etc., ende brieve dairaf bringen ut supra, ende niet in comen binnen der stad ende bewisingen van Antwerpen hy en sal gheven den Heere IX peters, ende Onser Vrouwen kerke III peters. Op zyn I handt.

Daarnevens : Littera sua erat presentata die XI Aprilis anno VII° post festum Pasche.

Item, Marie, Peter Kerstiaens wyf was, overmids dat zy onredelike herberge hout, soe sal sy trecken tSente-Joes ende porren etc., ende brieven seinden ut supra, ende I jaer vute bliven. Op hare I oere.

Daaronder : Haren brief wart ghetoent vore den Amman, Hoboken ende Wineghem, XVIII dage Aprilis.

Item, Katline Scoemakers, buten Sente-Jans poerte, overmids dat sy onredelec wandelt, soe sal sy trecken te Parys, ende porren etc., ende brieve seinden ut supra, ende I jaer vute bliven. Op hare I oere.

26 Maart 1405 (1406).

« Vonnisse tusschen de Schiplieden ende Vischcoopers. »

fol. 64 v°. Anno quinto, mensis Martii xxvi[ta].

Soe was gheordineert bi den Scepenen, Rentmeesteren ende Clerke ghemeinlic vander stad, op tghescil dat ghehangen hadde tusschen den ambachten van den Vischcoeperen ende van den Sciplnden omme der riekers wille, dat van nu voirdane tallen daghen de ghesellen die hen met den rieke gheneren willen binnen der stad of bewisingen, sculdich zelen zyn den Vischambachte toe te behoirne ende met hen in processien gaen, ende te schote ende te lote met hen staen, alsoe van outs de costume ende heerbringhen is, sonder arghenlist. Wtghenomen de ghesellen van den ryekers die opten tyt van nu int Scipambacht zyn, te weten is Heine de Haze, Jan Ghisels, Pierman. Vintere ende Pauwels de Valke, dat die int Scipambacht zelen moghen bliven op dadt hen ghelieft, ende op dat zy willen soe mogen zy oec weder bi haer andere gheselscap comen ende dair zy bliven of comen dair zelen zy te scote ende te lote staen, behoudelic dien dat die vive ghestorven of ute den Scipambachte ghecomen, niemend meer vordane die ryekere tAntwerpen wesen sal anders te scote of te lote staen sal dan onder dambacht van den Vischcoepers alsoe vors. is ende alsoe van outs heercomen ende ghecostumeert is, alle arghelist wtghesteken. [Item, soe was voert gheordineert dat deghene van den riekeren, die vissche selve vanghen, deselve vissche zelen mogen pennewaerden ter stede dier toe gheordineert is, maer dieghene dien selve coepen op dwater, die zelen moeten vercoepen in groets, alsoe tcoerboec oec wel mentioen maect. Item, dat van nu vordane negheene van den Vischcoeperen vracht voeren en zelen in haer scepe anders dan vissche, zy en zelen dairaf ghemoede hebben van den Scipambachte. Sonder arghenlist.] (1)

---

(1) *De zinnen tusschen haakjes werden later bijgevoegd.*

31 Maart 1405 (1406).

Afstand door Gertrudis Henricx dochter van haar deel in de nalatenschap van Herman Marcelys zoon, ten behoeve der stad.

Int jaer Ons Heeren M. CCCC ende vive, den lesten dach van Merte, soe scaut quyte Gheertruyd Henricx dochter met haren momboire, ter stad behoef, alsulke goede ende versterfnisse als haer te haren ghedeele bleven ende verstorven mach syn van Herman Marcelys sone, van Steenberghen, mids pecunie summa die sy daeraf wech heeft. In presencien Heren Janne vander Elst, Riddere, ende Gielys Bacheleer, als Scepenen. fol. 35 v°.

---

1 April 1405 (1406).

Besluit bevelende het « vercoopen van lyfrenten opte stadt om daermede derfelycke renten te lossen. »

Int jair Ons Heeren M CCCC ende vive, opten yersten dach in Aprille.

Soe was gheordineert ende eendrachtichlic ghesloten in den vollen Raed van der stad hieronder benoemt, dat men van nu voirdane vercoepen sal op de stad van Antwerpen van jare te jare alsoe vele lyftochtrenten alse der stad binnen dien jare, ende alsoe voert elx jaers, van lyftochten versterven mach, ende dat men met dien ghelde van der vercochter lyftochtrenten comende afquiten sal erflike rente die de stad sculdich is ende ter quitinghen staet, ende dat men dese ordinantie niet achter gaen en sal noch laten breken in gheenre manieren ende dat men hieraf fol. 71 v°.

alleene een rekenboec houden sal, ende daeraf alle jare voir Sente-Martens misse den Scepenen ende vollen Raid van der stad den staet dairaf te kennen gheven. Hier waren over Willem Noyts, Claus van den Werve, Rentmeesteren, Her Woutere van der List, Her Gheldolf van der Zennen, Her Jan van der Elst, Ridderen, Jacop van Hoeboken, Willem de Moelnere, Heinryc van Wezel, Claus van Winegheem, Jan van den Lare, Jan Stevens, Gielys Bacheleer, Jan de Scermere, Jan Quintyn, alse Scepenen, Meester Henryc van Espemde, Johannes Winne, Claus Colenzone ende Johannes vander Voert, Clerke.

April 1405 (1406).

Uitspraak in een geschil tusschen Nicolaas van Liere en Jan de Costere.

fol. 10. Dit was overdragen alse van den ghescille tusschen Clause van Liere ende Jan den Costere, in de goede weke lestleden ende gheregistreert vut versoeke van beiden partien anno quinto.

In den yersten, soe waren zy gheseeght goede ghevriende op zoenbrake ende op vredebrake, wie mallicanderen in toecomenden tiden om eenige voirledenen zaken oploep of moeysel daden, ende des soe sal Claus van Liere eene pelgrimagie doen tOnser Vrouwen te Rutsemadouwe binnen IIII maenden na date hem Jan de Costere vermanen sal. Ende alse van den twiste van der versterffenissen van haren goede van den prochiaen van Merxeem, soe was gheordineert bi den seggeren dat soe wanneer hem Jan de Costere behelpen wilde met eenigen goede om te vercoepene van zinen vader voirgenoemt, dat Claus van Liere ende zyn wyf hen des altyt uten zelen ende hand ende mond daertoe

leenen, bi alsoe waert namaels bevonden werde dat tgoet meer weert ware in vercoepene of in presense van goeden luden dan Claus alse van zinen ghedeele wech hadde, elx ghedeel wel over gherekent ende de rente niet te rekene die daer jaerlix af comen ware, mids dat Jan de Costere noyt vore vut ghegoet en was ghelyc sier suster, alsoe verre alst beter vonden worde of meer goude, daeraf soude Clause ende zinen wive haer anedeel af toecomen, sonder argenlist, ende hierom en souden zy deen den anderen nemmermeer moeynisse noch oploep om doen in woerden noch in werken op soenbrake ende vredebrake, etc. Testes : Her Gheldolf van der Zennen, Ridder, Claus Colenzone, Jan Alartssone, Jan de Runtdrivere, zegghere, Jacoppe Wellens, Jan de Hond, hantscoemakere, Claus Cloet, Peter Persemier, Huyge Claus Huyghsoens, vischcoepere.

---

6 Mei 1406 — 22 Augustus 1407.

Uitspraak in een geschil tusschen Jan de Pape en Geeraard Luerken.

Het is verclaert tAntwerpen bi den Scepenen van Antwerpen ende bi den Scepenen van Lumle op tvonnisse dat gheluydt is tusschen Janne Heinrix sPapen sone ende Gheerd Luerken, dat Gheerd Luerken voirs. den voirs. Janne ruyminghe doen sal van den vyftienden deele van alle alsulken goeden als Gheerd seeght dat hi vercreghen heeft jeghen Heren Enghebrecht Her Jans Persoens zone van Lumle ende jeghen Henrike sinen zwager ende jeghen sier dochter dien hyt ghegeven hadde, op alsulken chys ende commer alsser van ouds voermaels vut plach te gane, behoudelic altoes dien waert dat de voirs. Jan Henrix sone bethoenen conste met brieven of met goeder waerheit dat hem syn broederen ende susteren hare ghedeel van den voirs. goede overghegeven hebben, dat hi daeraf onverlet staende blyft zyn recht te zoekene ende te volghene, zonder fol. 31.

arghelist. Dit was ghedaen int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende zesse, VI daghe in Meye opter Scepenenhuys tAntwerpen.

N. NYCOLAY.

Ende diesghelyx es nu weder verclaert tAntwerpen bi den Scepenen van Antwerpen ende bi den Scepenen van Lumle op tvonnisse dat gheluydt is tusschen Janne Henrix sPapen sone ende Gheeraerd Luerken, dat Gheerd Luerken voirs. den voirs. Janne ruyminghe doen sal in alle derselver vormen ende manieren dat boven verclaert staet, zonder anders oft eldere eenich versoec daerop te doene. Dit was ghedaen opter stadhuys tAntwerpen in presentien van den Scouteth van Kempenlant int jaer Ons Heerdn M. CCCC. ende zesse, na usage des Hoefs van Cameryke, XXVII daghe in Februario.

Int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende VII, IX daghe in Junio, soe was noch gheordineert bi den Scepenen van Antwerpen ende bi den Scoutet van Kempenlant Jan Henrix sone vors. syn susteren ende broederen bringhen sal bynnen desen ghenechte ende alsulc hebben ende in dien dat sy Gheeraerd Luerken quite scelden voer Scepenen van Lumble van alsulken pachte als sy daerop hebben ende als sy dat ghedaen hebben, soe sal Gheeraerd den vors. Janne bynnen acht daghen daerna ruyminghe doen van den derdendeele van der huysinghen ende van den derdendeele van der erven, ende de boeme sullen bliven ghedeelt, ghelyc als de Scoutet van Kempenlant die gheset ende ghesceiden heeft, ende eest dat Jan Henrix sPapen sone des niet en doet, soe sal hem Gheeraerd vors. ruyminghe doen bynnen VIII daghen van sinen vyftiendendeele van der huysinghe ende van den lande ende anders niet sonder anders eenich vervolch daerop te doene, etc., ghelyc als boven staet, etc.

fol. 31 v°. Int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende VII, XXII daghe in Augusto, soe es noch gheordineert bi den Scepenen van

Antwerpen, in presencien van IIII Scepenen van Lumble, op tghescil dat Jan Heinrix sPapen sone ende Gheeraerd Luerken onderlinghe hebben, dats te wetene dat alle vonnissen ende verclaernissen die van harer beider saken voermaels ghegaen ende ghegeven syn, bliven sullen in harer volcomender macht ende overmids dat de Scepenen van Antwerpen verstaen hebben van den Scepenen van Lumble dat Gheeraerd Luerken den voirs Janne af beput heeft syn derdendeel van den goeden alsoe verre als Gheeraerd Luerken die besittende is voer syn zusteren ende broederen, soe sal de voirs. Gheeraerd Luerken hem dat derdendeel van den goeden bepalen ende dandere twee deele daeraf behouden ende dat hi syn twee deele bevryen sal ende beheymen, ende Jan Henrix sone sal syn derdendeel voer syn susteren ende broederen oec bevryen ende beheymen na coustume ende usage van den lande, alsoe dat sy deen van den anderen gheen scade en liden. Daertoe soe sal Jan Heinrix sone voirs. syn broederen ende susteren alsulc hebben ende in dien dat sy bynnen den ghenachte haers pachts vutgaen die sy op tgoed hebben alsoe verre als sys niet ghedaen en hebben ende altoes syn susteren met haren momboiren metten rechte ghegeven, ende waert dat hy syn susteren niet ghebringhen en conste dat sy haers deels vutte met haren momboiren etc., soe sal Jan Heinrix filius den voirs. Gheeraerd borchtocht setten voer syn susteren ende selve daervore verantwoerden alsoe dat Gheeraerd Luerken ende syn nacomelingen teeuweliken daghen daeraen vast staen moeghen, etc.

---

21 Mei 1406 — 20 Juni 1407. (1)

« Vonnisse » met schuldbrieff, in een geschil tusschen Joos van der Tanerien en Jan Gobelet.

Int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende sesse, in Aprille den XXIIII^sten^, soe quam Joes van der Taneryen in rechte ende fol. 84 v°.

(1) *Zie bladz.* 338.

sprac ane Jan Goblet, dien hi tAntwerpen vant, vore XXIII^{c} Rynsche guldene die Jan Goblet in ghebreke vonden was van den coplieden van Aken van goude ende van zilvere, datter munten van Valkenborch ghelevert was, dewelke de vors. Joes met sinen borghen vore hem betaelt hadde den coplieden van Aken, dies hem de vors. Joes van beiden poynten warheyt vermat dat hise vore hem betaelt hadde ende in ghebreke was, daerop de vors. Jan Goblet dede verantworden ende seide dat hi hem niet en sculdich en was noch en lide hem gheenre scout ende boet dat te houdene met sinen eede dat hi hem niet sculdich en was, hieraf wart tusschen tale ende antworde de vors. Joes ghewyst tsier warheyt ende betoene binnen vertennachten hierna ende vore der noenen. Dwelke de vors. Joes dede vutter cameren van Rysele ende levende ghetughen, daer hi af volquam ghelyc alse hi hem vore vermeten hadde ende volcomen ghewyst van sier warheyt, behoudelic wart dat Jan Goblet den vors. Joese yet aen te spreken hadde, dat hi hem daeraf ane spreken soude na der stat recht, alsoe hi sculdich ware te doene, dwelke de vors. Jan Goblet dede des anders daerna, ende sprac hem ane met eenre cedullen, die hi dede lesen, van alrehande sculde ende percheelen die de cedulle begrepen heeft, die hi seide dat hem de vors. Joes sculdich ware ende ane hem tachter was ende woude hi dat kennen ende lien, soe kende hi wel ende waer, woude hire yet jeghen segghen, dat boet de vors. Jan Goblet te houdene oft de vors. Joes weerde dats niet en ware met meer woerden. Op dwelke aentale de vors. Joes syn ghenachte nam daer hi toe ghewyst was, van dien daghe over vertennachten ende vore der noenen. Ende ten ghenachte soe quam de vors. Joes ende dede antworden opde vors. cedulle ende ticht die hem de vors. Jan Goblet ghedaen hadde dat hi hem gheen scult daeraf en bekende ende boet syn onscout daeraf te doene, vutghenomen VIII^{c} guldene Rynsche, die hi Joes hem bekende, ter welker onscout hi ghewyst was ende daeraf volcomen ende syn eed daeraf prensenteerde te doene ghelyc alse tvonnisse wysde, welken eed de vors. Jan Joese verdroech. Dit gheschiede in der Scepenencamere, ter presentien van Her Janne vander Elst, Jacope van

Hoboken, die dat vonnisse wysde, Willem de Moelnere, alse Amman op dien tyt, Clause van Wineghem, Henryc van Wesele, Janne van den Lare, Jan Stevens, Janne Quintyn ende Janne den Scermere, den XXI[ten] dach van Meye, int jaer vorscreven.

4 November 1406.

Int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende VI, viere daghe in Novembry, soe gheloifde ende bekende Jan Gobelet ende zwoer aen den Heylighen met opgherechten vingheren lyflic daertoe ghedaen, alle de poynten ende gheloiften die hierna bescreven staen : In den yersten, soe bekend hi sculdich wesende Joese van der Tanerien XV[c] Rynsser guldenen ghelyc dat hise hier met rechte verwonnen heeft op den voirs. Gobelet ende dese gheloeft hi hem te ghevene of sinen goeden moet te hebbene tusschen dit ende Paesschen naist toecomende. Ende hier soe heeft hi verbonden ende te pande gheset hem selven ende alle syn goede, ruerende ende onruerende, welkerhande dadtse syn, die hi nu heeft ende namaels vercrighen mach ende voirdane alsulken scult alse hem Willem Tonsus sculdich mach wesen, dat hi hem die in handen set alse Joes vry proper goed synde, ende dat hi die scult vervolghen sal metten segghers dier toe ghenomen syn ende altoes tot Joes behoef voirs. fol. 31.

Item, waert dat sake dat hi Joese van der Tanerien voirs. niet ghenoech en dade noch sinen goeden moet en hadde ghelyc voirs. is, soe gheloifde hi weder in de vanghenisse te comene ghelyc ende in der manieren dat hi opten dach van heden is, ende waer hi niet weder in hachten en quame, ghelyc als voirs. is, soe soude hi verbueren II[c] nobele Vlaemsch onder wat Heeren dat men vonde, waer hi gheestelic of weerlic, ende altoes tot dier Heren behoef ende nochtan Joese voldaen van der sommen ghelds voirs.

Item, soe gheloifde de voirs. Jan dat hi den voirs. Joese

niet anespreken, heysschen noch moeyen en sal, noch doen spreken noch moeyen en sal in gheenen rechte, int gheestelic noch in dweerlic, noch moeynisse doen als van den voirs. stucke hieraf toecomende, hi en hebbe den voirs. Joese volcomelec ende al betaelt van der sommen ghelds voirs.

Dairtoe soe consenteerde de voirs. Jan Gobelet waert dat sake dat Willem Tonsus, Rentmeester van Brabant, Clause van Os eenich ghelt gave van alsulken schult als hi Gobelette sculdich is, dat Claus van Os dat ghelt ontfangen soude ende op moghen heffen tot Joes behoef voirs., alle saken van arghelisten vutghesloten. Des te ghetuyghen Louys van Moerkerke, Scoutete, Her Wouter van der List, Her Gheldolf van der Zennen, Ridderen, Willem de Moelnere, Jan vanden Lare, Heinryc van Wezele, Jan Stevens, Gielys Bacheleer, Jan Quyntyn, Jan de Schermere ende andere alse Scepenen. Datum ut supra.

20 Juni 1407.

fol. 96. Anno septimo, mensis Junii die xx^{a}.

Soe willecoerde Joes vander Tanerien Janne Gobelet dach ende wtset in alder vormen alsoe hi hem vormaels ghesworen, ghesekert ende gheloeft hadde usque ad festum Natalis Domini ende dat zekerde hi ende swoer ane Scouteten hand Her Reinere vander Elst.

Presentibus J. Elst,
Lare.

N. NICOLAY.

8 Juni 1406.

Uitspraak van scheidsmannen in een geschil tusschen Wouter Fierins en Jan Evelmoets kinderen.

Int jaer Ons Heeren M. CCCC. ende sesse, VIII dage in Junio, soe was dit zegghen hierna bescreven ghepronuncieert ende gheseeght in der Scepenen raidcamere tAntwerpen, ter presentien van der Wet ende partien beide voer oghen wesende ghelyc alst opghenomen was. f. l. 114 v°.

Dit is tzegghen dat Claus Colensone, Goryc van Landuyt, Woutere van Scoenhoven ende Laureins Wils gheseeght hebben ende seggen van alsulken ghescille alse ghehangen heeft tusschen Wouteren Fierins ende Janne Evelmoets kinderen wilen, dairin dats hen de voirs. partien verwillecoert hebben, te weten es de voirs. Woutere Fierins in Wouteren van Scoenhoven in Laureinse Wils voirs, ende de voirs. kindere te weten is Jan Evelmoet voir hem selven ende inden name van sier suster, die hi gheloefde te vervane, in Clause Colenzonen ende in Gorike van Landuyt vors., ghelovende in presencien van den Scepenen van Antwerpen, in beiden partien, soe wes de voirs. viere seggheren hieraf eendrachtichlic segghen souden, dat sy dat vast, ghestade ende van weerden houden souden tallen daghen ghelyc oft metten vonnisse ghewyst ware.

In den yersten, soe es der voirs. viere zeggheren zegghen eendrachtichlic dat alsulken instrument alse de oude Jan de Schermere voirmaels ghemaect heeft in vormen van testamente ende alsulken Scepenenbrieve alse Celie, der kindere moeder, met Janne Evelmoede, haren wittegen man wilen, met haren vryen wille verlydt heeft goed, vast ende van werden zyn zelen sonder Wouteren Fierins of yemende van sinen wegen yet dairjeghen te segghen of te doen in eeniger manieren, ende mids desen soe zelen de

voirs. twee kindere behouden, commerloes ende vry, haer aneghedeel van allen alsulken goeden alse achter den ouden Janne den Scermere bleven syn, ghelyc dat syn testament verclaert.

Item, soe sal alsulken calaengie quite ende te nieute syn alse de kindere ghedaen hebben ter Vierscharen op de daghinge die Woutere Fierins ghedaen heeft toter versterffenissen van sinen wive, mids dat hen de voirs. kindere gheens ghedeels vermeten en hebben noch in comen en syn te ghedeele na den rechte van den sterfhuise.

Item, soe zelen de voirs. kindere den voirs. viere zeggheren telivereren in haren handen VII ℔ X scellinge grote Vlems omme die te bekeerne ten steden ende plaetsen dair zy bevonden hebben dat sy behoeren bekeert te wesen, ende dairaf ghereescap doen tusschen dit ende Sente-Jans misse naistcomende.

1406.

« *Correctien* ».

fol. 109. Dese correctie was ghedaen anno VI° bi Her Louys van Moerkerke, Ridder, Scouthet, ende Schepenen ende bi den Raide van Antwerpen.

Jan Nerinc alias Crucke, overmids dat hi bi nachte ende bi ontide loeden appele ghedraghen heeft die men heet blandereele ende daermede gheworpen in der goeder liede huyse ende gheraecte zekere persoene die mesquame ende siecheit daeraf hebben gheleden, ende omme dat hi onredelic ghewandelt heeft soe sal hi trecken tSente-Eewouts in Elseten ende porren uter stad ende bewysingen van Antwerpen bynnen sonneschine ende goede brieve daeraf

over senden ende nochtan daerna vutbliven III jare lanc ende den Heere gheven XX scellinge oudere grote ende Onser Vrouwen kerke V scellinge oudere grote eer hi bynnen der stad oft bewysingen van Antwerpen weder comen sal. Waer hy de contrarie daeraf dede dat ware op syn vuyst.

Daaronder : Desen brief was ghebracht ende ghepresenteert Anno VI°, mense Septembry, die IX^a, in congregatione Scabinorum.

Item, soe wie over hem droghe loeden appele, die men heet blandereele, of van ysere, van metale oft van coepere, ende men die over yemende bevonde, dat die verbueren soude XX peters, ende diere yemende mede worpe, weder hyne gheraecte oft en dede, die soude verbueren LX peters oft syn eene hant.

---

17 November 1406.

« Correctie »

Anno sexto, mensis Novembris die XVII^a. fol. 70.

Broeder Peter Lauwart, de lollart, metten calellen hoefde, mids dat hi bi nachte comen is ende heeft ane den wachtere opgheroepen dat men de clocke slaen soude want men de stad bestormen of bestoken wilde, soe sal hi trecken bi sonneschine uter stad ende bewisingen, ende doen I pelgrimagie te Roeme ende na dat hi daeraf goede brieve ghesonden sal hebben, soe sal hi ute bliven X jare. Op zyn eene hand.

(Wordt voortgezet).

EINDE VAN HET XXVe DEEL. — FIN DU XXVe VOLUME.

ALPHABETISCHE INHOUDSTAFEL

der vijf-en-twintig verschenen deelen van het

Antwerpsch Archievenblad

TABLE ALPHABÉTIQUE DES MATIÈRES

contenues dans les vingt-cinq volumes parus du

Bulletin des Archives d'Anvers

GETTY CENTER LINRARY
3 3125 00667 7237